Eduardas
CINZAS

Švento Petro šunynas

Eduardas CINZAS

Švento Petro šunynas

ROMANAS
NOVELĖS

VILNIUS 1990

UDK 888.2-31
Ci-194

C $\frac{4702390000-052}{M852(08)-90}$ 15—90

© Eduardas Cinzas, 1990

ISBN 5-415-00293-6

ŠVENTO PETRO ŠUNYNAS

ROMANAS

Šalia atžymų knygos tiksintis laikrodis brakštelėjo ir pritilo.

Šešta valanda ryto.

Už lango draikėsi pavasario nakties rūkas.

Kiemelyje paliktas atsarginis taksi plaukė per pilkas bangas.

Kaip juodas, savo uosto nerandantis vaiduoklių laivas.

Užverčiau Simenono romaną ir nuspaudžiau laikrodžio skambutį.

Radijo siųstuve-imtuve — traškėjimas, paskui Leonido balsas.

— Tomai! — šaukė Leonidas į taksi mikrofoną.— Tomai, girdi mane?

Pakilau iš užstalės ir pravėriau langą. Visada taip, kiekvieną rytą, kai pasigirsta piktas nemigos išvarginto Leonido balsas.

Į prirūkytą patalpą plūdo Briuselio užmiesčio miškeliais pakvipęs srautas.

— Tomai! Miega niekšas... Viešpatie Jėzau, jeigu kada surasiu sąžiningą naktinį centristą, uždegsiu statinės storumo žvakę Tavo garbei!

Turėjau geras ausis, per dvejus metus nė sykio akių nesumerkiau darbe, bet Leonidas Aristotelis (kartais dievai visiškai nevykusiai juokauja, dalindami vardus) įsitikinęs, kad visi centristai — tinginiai ir snaudaliai. Kur jis trankosi dabar? Tikriausiai grįžta į bazę, nebetoli, nes balsas ryškus, net graikiškas akcentas girdėti.

Leonidas trankė mikrofoną, švilpė — laikas atsiliepti:

— Grįžk į baraką, Leonidai. Telefonas seniai tyli. Beje, pasibaigė ir mano darbo valandos.

— A! — atsiduso Leonidas.— Pagaliau išbudinau snaudalį. Renis sugrįžo?

— Renį išsikvietė Rūmų gatvės klientė. Girdėjai mudviejų pokalbį, kokių blusų ieškai?

Įsiklausėme. Tačiau Renis nesiskubino, tikriausiai šaipėsi iš mūsų, mirksėjo prigludusiai Žozetei, mielai Rūmų gatvės klientei.

— Reni, neapsimesk kurčias! — niršo Leonidas.— Pala, o gal tu labai užsiėmęs?

— Grįžtu į baraką...— Renio balsas trūkčiojo, duso kaip lenktynes baigusio.— Prieš penkias minutes išlaipinau ponią Žozetę prie jos namo durų. Tomai...

— „...paruošk suglaustinį, puoduką kavos: krimstelsiu ir bėgu kitur“,— juokiausi.— Du gyvenimai, Reni, du kartus greičiau tirpstanti žvakutė. Protingi žmonės tvirtina...

— Eik po velnių! — pasišiaušė Renis.— Ir Leonidą pasiimk kartu.

— Einu, Reni, einu.

Išjungiau siųstuvą, nes į pokalbį pradėjo spraustis Leonidas. Prisiklausiau abiejų per naktį!

Išsibudinęs Senis pasirąžė ir nutripseno prie durų. Išėjome į kiemelį. Senis apuostė atsarginio taksi padangas, pakėlė koją ir pasuko į vartus. Sučiupau už sprando ir įstūmiau vidun. Paskui, kaip ir kiekvieną rytą, išbariau:

— Žinau, kad mielai pamiklintum kojas gatvėje, bet Leonidas Aristotelis griežtai uždraudė rytinius pasivaikščiojimus. Tu, berneli, senas senutėlis, išeini pro vartus ir paklysti. Neseniai po dviejų dienų ieškojimo suradome Gyvulių globos šunyne.

Senis susirangė minkštais skudurėliais išklotoje pintinėje, atsiduso dėl mano kvailumo ir vėl užmigo. Aiškiai buvo matyti, kad negerbė manęs, nekentė rytinių pamokslų, todėl apsimesdavo kurčias.

Prausykloje atsigaivinau po šaltu dušu, nubraukiau barzdą. Toliau — pusryčių ruoša.

Baigiu antrus metus Leonido taksi bendrovėje. Nusibodo, iki gyvo kaulo įsipjovė bemiegės naktys, bet nepajėgiu atsiplėšti, neįsidrąsinu, nes prie įmonių durų tripinėja bedarbių būriai. Ypač išvargino paskutiniai trys mėnesiai: staiga mirė trečios centristų pamainos senu-

kas, ir ant mano pečių užgriuvo savaitės septynios darbo naktys. Laikinai, Tomai, įkalbinėjo Leonidas, kol surasiu kitą centristą. Tikriausiai nė neieško,— pamatė, kad taip patogiau ir pigiau, perskėlė parą į dvi dalis: dvylika valandų dukterėčiai, dvylika — man. Socialinę apdraudą ir valstybinius mokesčius atskaitydavo tik už du po aštuonias valandas dirbančius samdinius. Taigi, kaip priežodis sako,— graikas ir su viena plyta namą pastato.

Sučirškė telefonas.

— Tomai, mielas berneli,— gerinosi Žozetės vaikinas,— mano žmonos nepamiršote?

— Prieš pusvalandį Renis pasuko į Rūmų gatvę. Už minutės kitos turėtų atvykti prie tavo kavinės. Kaip pokeris?

— Iš pradžių prasilošiau, paskui laimė vėl prisiminė mane. Prieš pusvalandį... Kur jis nusitrenkė?

— Tikriausiai pasigavo klientą pakeliui į Rūmų gatvę. Kol išgersi „paskutinį alų", jis ir prisistatys. Lik sveikas!

Įjungiau siųstuvą.

— Kur dega? — šaukė Renis.— Sakyta, kad grįžtu į bazę, ar negirdėjai, migliau?

— Dega „Juodosios gulbės" kavinėje. Prieš minutę skambino Žozetės vaikinas. Kviečia tave. Pavaišinsiu, girdi, padėkosiu.

— Jokių padėkų nereikia,— pritilo Renis. Tikriausiai ir Žozetė pritilo... — Vežioju visus, kurie apsimoka. Tu — kur suki?

Staiga pasigirdo gaidžio rykavimas, paskui linksmas Leonido balsas:

— Prisimenu, mano dėdė, garbusis Konstantinas Karamandalis, turėjo visoje apylinkėje pagarsėjusį gaidį. Šaunus buvo gaidys! Ir — paleistuvis, neduokdie! Be savo haremo apeidavo ir kaimynų vištas. Iki dienos, kada mirtinai nukamavo dėdės Petro Ramandarakio mylimą vištelę. Dėdė Ramandarakis sugavo garsųjį gaidį ir išpjovė nuodėmingą smailį... Reni, kaip tau patinka mano istorija?

Išjungiau siųstuvą.

Renis žaidė su atlenktu skustuvu. Vieną nevykusį rytą Žozetės vaikinas trinktelės per jo gražų snukutį — tokie žaidimai visada pasibaigia snukių daužymu. Bandydavau suvokti visus, kurie ilgiau užsibūdavo šalia manęs; kartais ir pasisekdavo, bet Renio niekaip neperpratau.

Renis turėjo gražią ir protingą moterį (o tai, kaip visi žino, labai retai pasitaiko), augino du mielus vaikučius; žmona mylėjo kaip iš stebuklų dangaus nukritusį dievaitį, bet Reniui to neužteko, Reniui reikėjo ir Rūmų gatvės „salonu" pakvipusios Žozetės.

Kartais ir man tekdavo parvežti Žozetę, kai Renis nedirbdavo. Pamačiusi, kad prie taksi vairo sėdi ne numylėtas vaikinas, mergina paniurdavo. Tačiau niekada nepaklausdavo, kodėl neatvyko Renis. Ką gi — kiekvienam sava savigarba.

Žozetės vaikinas dirbo padavėju kavinėje, kurioje susiburdavo pokerio mėgėjai. Kiekvieną rytą Renis pasiimdavo Žozetę Rūmų gatvėje, pamylėdavo taksi dėžėje, paskui vykdavo į „Juodosios gulbės" kavinę, kur žmonos laukė visiems nepavydintis, bet su vienu nesidalinantis vyras. Kartais, kaip šį rytą, Renis per ilgai užtrukdavo neapšviestoje gatvelėje, ir mes turėdavome gelbėti jį kaip įmanydami. Leonido graudenimų, neretai ir grasinimų, jis nepaisė, o man vos atvėrus burną, užsidengdavo ausis: prisiklausiau per naktį, užsičiaupk! Taip ir krūpčiodavome kiekvieną rytą, kad seniai išmintą takelį aptikęs vaikinas nepaskambintų į bazę ir nepasakytų: ten ir ten palikau jūsų gaidį, atvažiuokite susirinkti plunksnų. Kvailiausia, kad Žozetės vaikinas mėgo Renį, išlošęs didesnę krūvelę pinigų, vaišindavo restoranuose, o kai šeimos bičiulis nusigerdavo, parveždavo į bazę ir pabučiavęs atiduodavo mums. Nei juoktis, nei verkt!

Kiemelyje suburzgė autovežimis. Žvilgtelėjęs pro langą, pamačiau Leonido dėžę. Išjungęs motorą, neskubėjo į vidų. Kaip visada, pirma suskaito nakties uždarbį ir tik tada ritasi iš dėžės. Niekas nematė Leonido Aristotelio piniginės. Reikalui privertus išsitraukti, nusigręždavo į sieną taip, kad tesimatė mikliai judančios alkūnės.

Mėgo pinigus vaikinas. Prieš dešimt metų atvykęs į Belgiją, padirbėjo anglių kasykloje, paskui, kaip ir pri-

dera graikui, užmezgė kažkokią prekybą. Nesisekė. Įsigijo kavinę, pastatė už bufeto žmoną, o pats sėdo prie seno, jau visai išgverusio autovežimio vairo: įsteigė Leonido taksi bendrovę. Po kelerių metų pardavė kavinę, nusipirko dar vieną autovežimį. Dabar turi penkis autovežimius, samdo tris vairuotojus ir du centristus. Pats dirba naktimis, nes dieną, numigęs dvi tris valandas, bėgioja senųjų kvartalų gatvėmis, ieško pigiai parduodamo namo. Nupirkęs seną, tik nugriovimui tinkamą, pasamdo nedarbe besistumdančius graikus, aplopo jį, perdažo, pagražina giliau ar tik paviršių ir parduoda už gerokai aukštesnę kainą. Apsukrus mano darbdavys Leonidas Aristotelis, Dieve duok tokią galvą kiekvienam.

Kai pravėrė duris, švystelėjo skaidri šypsena: per naktį surinkti pinigai šildė, glostė krūtinę.

— Įpilk kavos puoduką, Tomai,— pamuistė nuovargio įskaudintus pečius.— Nusiplausiu rankas ir sėdu pusryčių.

— Kai nusiplausi rankeles, papusryčiausi ir be mano paslaugų.

Leonidas vaikiškai pakreipė galvą, pasižiūrėjo į mane ir atsiduso: bjauresnio būdo nesu matęs! Nusivilko marškinius, sugraibė rankšluostį ir trenkė prausyklos durimis. Prausdamasis šniokštė, bandė net dainuoti, bet staiga kažką prisiminė ir nuščiuvo.

— Nemėgsti manęs, Tomai?

Minutėlę galvojau.

— Nemėgstu.

— Kodėl? — Sugrįžo šluostydamas juodais gaurais apžėlusią krūtinę. Nusviedė rankšluostį, apsivilko švariais marškiniais ir sušukavo barzdą.— Tu gi, kaip visi žinome, nesivaržai su teisybėmis, drėbk į akis, kodėl nemėgsti. Nu?

— Nemėgstu harpagonų. Tikriausiai visame pasaulyje nėra žmogaus, kuris mylėtų gobšį.

— Yra! — šaukė Leonidas.— Kitas gobšis.

Juokėsi atmesdamas galvą, trepsendamas į grindis ir vėl išdraikydamas gražiai sušukuotą barzdą. Žiūrėjau į dar neseną, bet jau nutukusį graiką ir klausiausi jo padūkėliško, retai girdimo juoko. Staiga prisiminiau, kad

linksmas todėl, jog naktį gerai uždirbo, ir vėl užplūdo nemalonus jausmas.

Sėdėjau ant dirbtiniu kailiu apdengto minkštasuolio ir stebėjau, kaip jis maitina savo šunį. Senis pražiodavo bedantį snukį, apglemždavo kavoje pamirkytą suglaustinį ir tingiai čiaumodavo. Leonidas rankiojo trupinius, spaudė į gumulėlius ir vėl atkišdavo šuniui. Jo veidas praskaidrėjo, raukšlėta gobšio kakta išsilygino. Pamaitinęs vėl nusiplovė rankas ir sėdo pusryčiauti.

— Prieš septynias reikia nuvežti Diužardenus į Centrinę traukinių stotį...— atsiduso.— Modesto nėra. Renis velniai žino kada parsiras, Mustafa ateis tik už dviejų valandų... Nepradėsi šaukti, jeigu paprašysiu?..

— Vykstu, Leonidai.— Pakilau nuo minkštasuolio ir papurčiau mieguistą galvą.— Tavo dėže ar atsargine?

— Atsargine. Tegul įkaista motoras, Mustafai. Kurgi tas nelemtas makaronas užkliuvo? Ir taip kiekvieną rytą! Tikras kurvamač. Tomai, esi matęs sąžiningai dirbantį italą?

— Ne, Leonidai, neteko. Bet lenkiškai keiksnojantį graiką — mačiau.

Išėjau į kiemelį. Galėjau pridėti: Modestas visą gyvenimėlį vėlinsis, toks lotyno būdas, ir jo net stora lazda neišmuši, o tu, Leonidai, bėgi per savąjį, grobstai vienur kitur gulintį pinigą, prieš užmigdamas permąstai rytojų, suskaldai jį į minutes, sekundes, bet nematai saulės, negirdi paukštelių krykštavimo ir net neįsivaizduoji, ką mato ir girdi Modestas,— bet tik mostelėjau ranka: tau, Leonidai, visa tai ugnies atošvaistyje judantys šešėliai.

Išvažiavęs į tebemiegančią gatvę, pamačiau sunkiai kojas velkantį Modestą. Nedidukas ir lieknas, trumpai nukirptais plaukais virš amžinai besišypsančio veidelio — priminė į mokyklą išvytą berniuką. Pasukau autovežimį prie šaligatvio ir nuleidau langelį.

— Čiao, Tomai! — purtė man ranką vyriokšlis.— Skubi pas Diužardenus? Nepagalvoji, kad mano duoną grobstai?

Rytais su duona valgydavo salami dešrą. Visi alpdavo vos atvėrus burną,— taip klaikiai dvokė česnakais! Ir dabar, kai užsidengiau nosį delnu, prapliupo it slieką suradęs varnėnas.

— Leonidas jau barake? — staiga prisiminė netoliese liepsnojantį pragarą.

— Laukia tavęs. Nekantrauja, taiso ir pertaiso gražiausią šypseną. Na, nueisi — pamatysi. Perduoti linkėjimus Rozitai?

— Si, si! Pasakyk, kad Modestas siunčia alyvų puokštę.

— Alyvos dar nežydi, migliau! Gal pasiūlyti tulpių?

— Alyvų!.. Apsikeičiame pareigomis? Aš vykstu pas Diužardenus, o tu išklausai pamokslą apie klaikiai nesąžiningus italus, trisdešimt tris kurvamač ir kitą tralialia.

— Čiao!

Diužardenai kiekvieną sekmadienį praleisdavo Lieže gyvenančios dukters šeimoje. Jų vilos garaže kūpso didžiulis paauksuotas „Rolls-Royce", bet po kažkokios nelaimės tolimoje praeityje jie pamėgo traukinius. Vasarai atėjus, išvykdavo į Ardėnų kalnuose esantį vasarnamį ir sugrįždavo tik rudenį; išvykdavo su turtuoliams neišvengiamu baltų šunyčiu būriu, tarnaite itale Rozita, sodininku ispanu ir prancūze virėja.

Vasarai Modestas susirasdavo kitą Rozitą, bet tikrajai sugrįžus, vėl peršokdavo į jos darželį. Alyvų puokštė gal nurodė, prie kurio Diužardenų parkelio krūmo naktį lauks Modestas.

Pensijon pasitraukęs bankininkas pagrūmojo pirštu, parodė laikrodį, bet nepratarė nė žodelio. Modestas pasakojo, kad per tiek metų negirdėjo Diužardeno balso.

— Nepasivėlinsime,— raminau,— užvakar atidarė naują kelio ruožą: dabar Centrinė pasiekiama žymiai greičiau.

Susodinęs senukus, pasukau prie varteliuose stovinčios Rozitos.

— Modestas siunčia alyvų puokštę,— pašnabždėjau.

Plati, negražaus veidelio mergina paraudo, persmeigė mane piktu žvilgsniu ir užtrenkė vartelius. Atrodo, Modestas bus pamiršęs apie šventosios omertos priesakus, o aš — kad ten, kur du slapukauja tamsoje, trečiam nėra ko brautis su žvake rankoj.

Važiuojant naujutėliu ir lygiu kaip biliardo stalas keliu, senoji ponia plepėjo apie viską ir nieką. Žinoma, subtiliai, grakščiai, cituodama žinomus filosofus ir poetus,

kaip priderėjo plačios kultūros asmenybei. Diužardenas snaudė savo kampe. Laikas nuo laiko pakeldavo galvą, žvilgtelėdavo į pakelę, paskui laikrodį — ir vėl užsnūsdavo. Tikriausiai savo jaunystėje ir jis nematė saulės, negirdėjo paukštelių.

Centrinė stotis jau buvo išvalyta ir kvepėjo pušyną primenančiu chemikalu. Grįždamas iš perono, nusipirkau „Vakaro" savaitgalio laidą, peržiūrėjau darbo pasiūlos puslapį ir, neradęs ko ieškojau, numečiau į atliekų dėžę. Dabar, kai nebeskaitau laikraščių, pasaulis lyg ir gražesnis pasidarė.

Prie taksi dėžės pamačiau laukiančią merginą. Aukšta ir liekna, pablyškusiu skandinavų veidu, šviesiais, į arklio uodegą suglaustais plaukais. Prie raudonais auliniais aptemptų kojų pūpsojo dirželiais sutvirtintas ranknešis.

— Nuvežkite į Šventojo Petro sodelį,— paprašė.— Sustokite prie penkiaaukščio namo, numeris — pirmas.

Žvilgtelėjau į jos užrašų knygutę, perskaičiau adresą ir patryniau delnu kaktą: gyvenu netoli sodelio, kasdien vaikštau pro jį ir nemačiau didžiulio namo!

Taksi aikštelėje rūkantys vairuotojai purtė galvas, baksnojo pirštais į smilkinius: neprasidėk, Tomai, jai ne viskas tvarkingai sudėliota. Tačiau klientas yra lygus karaliui, ir pakėliau merginos ranknešį.

— Jūs žinote, kur yra Šventojo Petro sodelis? — pasitikrino, kai autovežimis pajudėjo.— Tikrai žinote?

— Žinau. Gyvenu netoli sodelio. Tik namo nerandu atmintyje... Na, nuvažiuosime ir pamatysime.

Adolfo Makso bulvare ji staiga užsidengė veidą delnais ir pravirko. Susivaldžiusi pasislėpė po tamsiais akiniais. Susigūžė kampe. Kramtė, draskė nosinaitę. Veidrodėlyje mačiau išsigandusio vaiko raukšle perkirstą kaktą.

Prie keturkampio, metalinių virbų tvorele nuo gatvės atskirto sodelio su apgriuvusiu fontanu ir seniai mirusiu medžiu skandinavė piktai papurtė galvą:

— Visi veža prie šito sodelio! Argi nematote, kad čia nėra namo? Dieve mano, juk negalėjo nugriauti per savaitę penkiaaukščio!

— Čia niekada nebuvo namo,— taikiai nusijuokiau.— Gal praėjusiame šimtmetyje...

— Briuselyje daug parkų ir sodelių...— slapstėsi nuo tikrovės mergina.— Tikriausiai yra kitas Šventojo Petro sodelis!

— Nėra. Man atrodo, kad jus apgavo. Ir — labai negražiai.

— Aš gi turiu adresą! — kone šaukdama atkišo užrašų knygutę.— Užrašė mano... patikimas žmogus!

— Daugiau juo nepasitikėkite. Parvežti atgal į Centrinę stotį?

Mergina žiūrėjo į apleistą sodelį. Kas varpė jos galvą? Neapykanta apgavikui? Širdį draskanti neviltis?

Pasigraibė rankinuke ir padavė šimtą frankų. Skaitliukas rodė dvigubai tiek, bet nutylėjau. Arba ji buvo pamiršusi, kiek mokėjo kitiems vairuotojams, arba dar nežinojo, kad Briuselis yra lupikiškiausias miestas pasaulyje.

Padaviau jai ranknešį ir sėdau prie vairo. Užsidegiau cigaretę. Įjungiau radiją. Ieškojau padoresnės, ausų nedraskančios muzikos.

Skandinavė minutėlę stumdė sukrypusius varteliuš, pagaliau pravėrė juos ir pasuko prie fontano. Atsisėdo, susikėlė kojas ant ranknešio ir sustingo laukime.

Pakėliau langelį ir nuvažiavau.

Gatvėse puikavosi saulėtas pavasario rytas. Tai va kaip būna... Kažkas kažką apgavo, apdrėbė melu ir pasislėpė. Patikimas žmogus, šaukė skandinavė... Atrodo, tu, mergyt, dar nežinai, nepatyrei, kad tik patikimieji mus apgauna.

Renis miegojo ant minkštasuolio. Visada taip: baigęs darbo naktį, krenta į guolį, užsidengia veidą rankšluosčiu ir užmiega. Po valandos, daugiausia dviejų, atsigaivina šaltu vandeniu, nubraukia barzdą ir bėga kiton darbovietėn.

Leonidas sėdėjo kampe ir sklaidė laikraštį. Tikriausiai ieškojo pigiai parduodamo namo. Ir jis nebesugaudo raidžių, vos tramdo žiovulį, taigi netrukus išbėgs į gatvę prasiblaivyti.

Kitame kampe, kur buvo vairuotojų užkandai ir alui skirtas stalas, Modestas aplošinėjo Mustafą. Arabas žinojo, kad italas sukčiauja kaip velniūkštis, bet nepajėgė atsispirti kortų pagundai. Lošdavo iš cigarečių. Modestas nerūkė, bet Mustafa dūmavo be pertraukos. Sukčius, surinkęs krūvelę, parduodavo Mustafai Mustafos cigaretes. Ir arabas buvo grakščiai nulipdytas, ne aukštesnis už Modestą, bet žymiai platesnių užmačių gyvenime: turėjo tris žmonas ir dvylika vaikų. Linksmjausia tai, kad žinojo visų vaikų vardus ir gimtadienius. Mielas vaikinas Mustafa, visada šypsosi, visada patenkintas, net Ramadano pusbadėje neprarasdavo geros nuotaikos.

Ifigenija (dar viena pasigėrusių graikų dievų kvailystė) jau buvo įsitaisiusi prie siųstuvo su šokolado plytelėmis, rožinės meilės romanu ir kava. Kai vakare sugrįšiu į tabaku ir motorine alyva padvokusią patalpą, aštuoniolikos pavasarių burbuliuojantis srautas bus išsekęs, šypsena išblukusi.

— Ženk toliau, neramstyk durų,— pašoko Ifigenija, kurią Modestas seniai perkirpo į Ifą.— Miela, kad sugrįžai, Tomai. Bučkį man!

Pabučiavau rožinį skruostelį, pasukinėjau prieš save.

— Žiū, nauja suknelė! — stebėjausi.

— Vakar pirkta, berneli. Bet ir pastabus! O šita asilų banda nieko nemato.

Vaikščiojo po baraką, kraipė užpakaliuką kaip madų aikštelėje. Modestas aiktelėjo ir trenkė kortas ant stalo. Išbudintas Renis pakėlė rankšluosčio kampą ir sudejavo:

— Stebuklas! Vaikinai, ar matote vaikščiojančią medaus stiklinę,— ar aš sapnuoju?

Ifigenija dėjosi neišgirdusi. Ifigenija niekada negirdi gražiai suraitytų, bet neskaidrių Renio užuominų.

— Graži suknelė? — meilinosi mergaitė.— Sakyk, kad graži, Tomai! Tau nieko nekainuos, o man bus labai labai malonu.

— Graži suknelė, karališka! — gyriau.— Ir asilai mato, kad graži. Va, Renis mirksi, ašaroja kaip prieš vidudienio saulę.

— Aš mieliau pasigrožėčiau ja be suknelės,— išsišiepė bjaurialiežuvis Renis.

— Ir aš,— dūsavo Modestas.— Ir aš mieliau pasigrožėčiau aštuoniolikos karatų nekaltybe be suknelės.

— Kiaulės! — Ifigenija paraudo ir spruko į užstalę.— Atrodo normalūs, bet vos praveria burnas...

— Kodėl kiaulės? — nustebo Renis. — Visi įsimylėję tave, o aš tiesiog liepsnoju. Argi nematai, kad sudžiūvau iš meilės, kaip Mustafa per savo Ramadaną. Tark žodelį, ir aš...

Užmigo. Ifigenija pasižiūrėjo į rankšluostį, už kurio slėpėsi graži, šviesiomis garbanomis papuošta galva, ir užgniaužė atodūsį.

Renį ji mėgo. Mes nebuvome tokie naivūs, kad nematytume, kokiu žvilgsniu nulydi gražuolį vaikiną, kaip staipstosi prieš jį. Žinoma, kudakavo, daužė kumšteliais už bjaurų liežuvį, bet akutės kitką sakė. Renis suko apie ją ratus kaip perbadėjęs katinas, tačiau neįsidrąsino peršokti darbdavio dukterėčios dorą saugančios tvorelės.

Padaviau skandinavės šimtinę Leonidui, o jis surado kišenėje voką su mano mėnesio alga.

— Parvešiu tave namo, Tomai,— kažką sumanė.

Pasižiūrėjau į jo linksmai žiburiuojančias akis ir nusijuokiau:

— Saugokimės dosnių graikų! Kur taikai?

— Į tavo širdį,— išskėtė rankas Leonidas.— Gal, sakau, pakeisi nuomonę apie mane.

— Kai apaksiu ir apkursiu. Praėjusį kartą irgi gerą širdį rodei: vos išvažiavome pro vartus, pradėjai dūsauti, kad niekaip nerandi trečio centristo, kad snaudalių pilni kampai, o sąžiningo žmogaus nė su storiausiu žiūronu nepamatysi, ir taip toliau. Grįžtant prie trečiosios pamainos: jeigu ateinančią savaitę vėl ieškosi su atbulais žiūronais — išeinu.

— O aš maniau, kad jis po trijų žodžių pavargsta,— stebėjosi Leonidas.— Eime. Nuo Šventojo Petro aikštės tau nebetoli?

Suskambo telefonas. Ifigenija atsivertė atžymų knygą ir nukėlė ragelį.

— Taip, čia Leonido taksi bendrovė,— pragydo.— Prašom pakartoti gatvę ir namo numerį. Ne, pavardės nekartokite, kas galėtų pamiršti tokią gražią pavardę! Po dešimties minučių mūsų taksi sustos prie jūsų namo durų. Laimingi, kad galime patarnauti. Ačiū. Skaidraus savaitgalio jums linki Leonido taksi bendrovė.

Brūkštelėjo atžymų knygoje, užrašė adresą kortelėje ir nusviedė Modestui:

— Avanti, mandžamakaroni!

Kai išvažiavome pro vartus, Leonidas paglostė barzdą:

— Auksas, o ne mergaitė! Visi galite pasimokyti, kaip kalbėti su klientais.

— Tikrai šauni mergina,— sutikau.— Visi ją mėgsta, o Renis gal net įsimylėjęs...

— Renis — kiaulė! Gerai žinai kodėl, nereikia aiškinti.

Prisiminiau Renio atbukusį žvilgsnį:

— Po savaitėmis trunkančios nemigos — vaikšto užsimerkęs. Kurią naktį užmigs vairuodamas ir atsibus ligoninėje. Arba protėvių medžioklės slėnyje. Žaidi su ugnim, Leonidai. Jis gi dirba pas tave be socialinės apdraudos, „juodai" Jeigu susižalos arba, neduokdie, užmuš žmogų, tau numaus ne tik paskutines kelnes, bet ir odą nulups.

Leonidas truktelėjo pečiais: velnias ne taip klaikiai juodas, kaip nupiešei.

— Renis, vaikinuk, tvirtesnis už mudu krūvon sudėjus,— tvirtino savo, kaip ir kiekvieną kartą, kai baimindavausi dėl ateityje laukiančios nelaimės.— Atsimiegos išmokėjęs skolon pirktą vilukę Terviureno miškelyje.

Štai kaip! Staiga paaiškėjo, kodėl naktimis jis trankosi taksi dėžėje, o rytą bėga prie kito darbo. Du uždarbiai gyvenimo svajonei. Tikriausiai ir romansas su Žozete vieną kitą plytą apmoka.

— Nežinojai? — pašnairavo Leonidas.— Taip, Tomai, mūsų Renis laužiasi ten, kur tu niekada nepateksi. Jo žmona irgi varto akmenis, rankioja sliekus ir džiovina žiemai: dienomis dirba kažkurioje įstaigoje, o vakarais valo tos įstaigos raštines. Darbštūs žmonės! Jeigu jis, kurvamač, nebūtų taip bjauriai ištvirkęs, galėtume tik pasidžiaugti.

— Leonidai, kur taip šauniai išmokai lenkiškai? — pasukau kitur, kol nepradėjo austi Renio nuodėmių kilimo.

— Kasykloje. Taigi, kaip sakyta, jeigu nebūtų ištvirkėlis...

— Ak, Leonidai, tau visi ištvirkę, snaudaliai, tinginiai. Dažniau pagalvok apie posakį: kas iš mūsų be nuodėmės, tegul pirmas sviedžia akmenį.

Užsirūkiau. Leonidas nuleido langelį ir pasisuko taip, kad dūmai nesiektų veido. Jis nerūkė, vengdavo net vyno, todėl prisiklausydavome apie pinigų švaistymą ir sveikatos niokojimą iki kartumo.

— O ištikimybė žmonai? — vis dar purtė Renį, skaitė ir perskaitė jo nuodėmes pirmojo akmens nebijantis graikas.

Ištikimybė žmonai? Apie ištikimybes jis plačiau žinojo. Tuo labiau kad vieną naktį kažkokiu reikalu sugrįžęs namo, rado savo Penelopę ne prie verpsto, bet lovoje su gyvenamojo kvartalo policininku... Laikui slenkant, gyvenimas sugrįžo į seną vagą, bet kažkas išlūžo: Leonidas niekaip nebeprisišaukė vyriškumo. Su kitomis moterimis — taip, su tikra žmona — nieko. Susirinko skutimosi įrankius ir trenkė durimis. Kvailai padarė, nors ir buvo graikas, nes Belgijos potvarkiai reikalauja, kad šeimos židinį apleidęs vyras mokėtų išlaikymą žmonai. Tačiau kitas potvarkis nurodo, kad ta žmona turi likti ištikima buvusiam vyrui: kol nėra skyrybų, jie pasilieka vedę. O skirtis Penelopė nesutiko, man ir taip gerai, šaipėsi. Reikėjo neištikimybės „fizinio įrodymo" Leonidas pasamdė seklį, kad pagautų Penelopę labai bjaurioje padėtyje. Penelopė siundė jo pėdsakais savo seklį, kuris turėjo aptikti Leonidą dar bjauresnėje. Košmaras, ne gyvenimas, dūsavo Leonidas atvirumo valandėlę, savo šešėliu nebepasitikiu.

— Kartais tu keistas...— žvilgčiojo į mane Leonidas.— Sėdi susigūžęs, tyli pusvalandį ir staiga pradedi juoktis. Taip, tu keistas vaikinas, Tomai.

— Man atrodo, kad brendu į cinizmo pelkę, Leonidai...

Apsukome Karalienės Astridos aikštę. Ant bronzinės karalienės pečių ryto saulėje šildėsi karveliai.

— Į kokią pelkę? — sunerimo Leonidas.

— Pamiršk,— nusijuokiau ir patryniau delnais veidą.— Tos nelemtos nemigo naktys viską sujaukė, apjuodino. Suk prie šaligatvio: pramiklinsiu kojas.

— Atvežčiau iki durų...

— Ačiū. Iki vakaro, Leonidai. Beje, nepamiršk, ką sakiau barake.

Papurtė galvą: negirdžiu. Ek, Leonidai Aristoteli, gražiai draugystės nebaigsime.

Po kelių minučių žingsniuotės užplūdo snaudulys. Pasileidau ristele.

Prieš Sventojo Petro sodelį esančios kavinės durys jau atviros. Danis tempė pintinius fotelius, staliukus ir lygiavo palangėse. Skandinavė tebesėdėjo prie fontano, parėmusi smakrą kumščiais, apmąstydama „patikimo žmogaus" niekšybę.

Danis pagavo mane į glėbį, kilstelėjo, apsuko ratuką ir pasodino į fotelį.

— Kaip visada: kavos puoduką? — Padaužė man petį lokio letena.— O gal pusryčiausi? Turiu kumščio didumo kiaušinių, šviežutėlio kumpio, Ardėnų duonos — vakar tėvas atvežė.

— Nealkanas, Dani. Pavaišink kava. Beje, suversk stiklą konjako. Gal, sakau, pasaulis šviesesnis pasidarys...

— Jūsų paslaugoms, garbusis jaunikaiti!

Rytais Danis visada glėbesčiuojasi ir šūkauja kaip sveikai išsimiegojęs vaikas, bet įdienojus aprimsta. Prieš keletą metų Amerikos negras partrenkė jį ringe dviejų mėnesių komai. Mėgstu Danį, geras didžiulio vaiko akis, be rūpesčių gyvenančio juoką. Negro jis nebeprisimena, daug ko neberanda galvoje, bet nesirūpina, neieško, ką paslėpė staiga praeitį užtvėrusi siena. Į kavinę užsukę turistai spraudžiasi nusifotografuoti šalia Danio. Myli mane žmonės, šypsosi vaikinas, nei aš gražesnis, nei geresnis už kitus, bet vis tiek myli. Ir niekas neišdrįsta pasakyti tiesos,— kad jo nosis sulaužyta ir priplota, lūpos apkibusios randais, o stiprus kampuotas smakras pakrypęs.

Kavos ir konjako mišinys sunkėsi į kraują, gaivino. Rūkant antrą cigaretę, atėjo Danio tėvas. Kiekvieną savait-

galį atvyksta iš tolimo, kažkur prie Prancūzijos sienos esančio ūkelio pabūti su sūnum, pasitikrinti, kaip jam sekasi kavinėje.

Minutėlę žiūrėjo į sodelyje susigūžusią merginą, spustelėjo man petį ir prisėdo šalia.

— Grįžti iš darbo? — nusišypsojo.

Nedrąsi, liūdna buvo jo šypsena. „Ak, Tomai, kokie žiaurūs žmonės, kodėl nesustabdė rungtynių laiku, kodėl?"

Pavartė atsineštą laikraštį, vėl spustelėjo man petį ir nuėjo pas sūnų. Atrodo, pradeda apsiprasti su nelaime, tuo labiau kad Danis grįžta į normalią būseną, gerai uždirba kavinės padavėju ir, kaip sakosi, yra laimingas.

Danis atnešė konjako stikliuką ir supylė į kavą.

— Tėvukas vaišina,— pranešė.— Linksmas šiandien, šypsena iki ausų. Net miela žiūrėti!

— Ir nuo ankstyvo ryto pradeda nuodyti žmones.

— Vaišink neišmanėlį! Konjakas iš jo atskirai laikomo butelio, ne kasdieninės blakių išspaudos, kurias siurbiat.

Katedros varpai skambina aštuntos valandos pamaldoms.

Žmonės sėdi ir dalrosi į šimtus kartų matytas šventųjų statulas.

Arba — šnekučiuojasi laukdami kunigo.

Kiek yra tokių, kurie atėjo pasimelsti, ir kiek susirinkusių vien seniai nusibodusiai sekmadienio pareigai?

Prie sodelio tvoros stabtelėjo ankstyvas prašmatniai apsirengęs seniokas. Nusiėmė skrybėlę ir užkalbino merginą. Ji kilstelėjo petį ir nusisuko. Eidamas pro kavinę, seniokas pamatė mane, prisiartino.

— Atleiskite... — nusišypsojo.— Mergina sodelyje... Sėdi apsiašarojusi, žvilgsnis — kaip... Gal, sakau, reiktų pranešti policijai?

— Stebuklas! — išsigandau.— Bronzinė statula verkia!

— Kokia statula? — apsidairė geras žmogus.— Kūr?

— Sodelyje.

— Mergina sodelyje, o ne statula...

— Statula! Jau visas šimtmetis ji sėdi ant fontano.

— Vakar nebuvo...

— Dani,— pasišaukiau pagalbon sėbrą,— nesislapstyk už durų, ateik ir pasakyk šitam ponui, kad sodelyje ne gyva mergina, o statula.

— Kur jis mato merginą? — baisiai nustebo Danis.— Sodelyje gi statula. Prieš šimtą metų pasodinta!

— Kvailiai! — staiga supyko seniokas ir spruko nuo mūsų.— Ir sugalvok tokią kvailystę!

— Jūs, mielasis,— skubinausi patarti,— meskite gėrimą. Jeigu matote verkiančias statulas — blogai. Labai blogai, paskutinis skambutis prieš rausvų dramblių baletą.

Seniokas perbėgo gatvę, pastovėjo, žvilgčiodamas į mus ir merginą sodelyje, paskui nusijuokė ir sugrįžo.

— Tu visada taip gudriai juokauji? — prisėdo šalia.— Už tokius pokštus antausiu apdovanoja, o aš stiklą statau. Ką gersi?

Kalbėjo paskubomis. Tačiau rudų akučių žvilgsnis buvo bailus, šypsena — prisitaikėlio, nesiderino su prabangiu apsirengimu, kuris šaukė, įrodinėjo turtingą ir kilnią socialinę padėtį.

— Stikliuką konjako,— apsisprendžiau.— Ir kavos puoduką. Beje, abu viename asmenyje.

— Oho! — šaukė seniokas.— Stiprią galvą turi. Ir nekvailą. Dani, atnešk vaikinui rytinio parako, o man stiklą alaus. Angliško!

Danis atnešė paraką ir alų, o nueidamas perspėjo:

— Įsidėk koštuvus į ausis, Tomai: jis didžiausias Briuselio melagis. Didesnis net už ministerį pirmininką.

Senasis vaikinas juokėsi ir daužė staliuką delnu. Išgėręs angliško alaus, pamiršo pinigų vertę ir vėl pasišaukė Danį. Kai pradėjau graibytis kišenėse, griežtai pasipriešino:

— Nešokinėk! Aš užsakiau, aš ir apmokėsiu. Man, vaikine, pinigų netrūksta. Anksčiau, kol mano senė... Bet ji iškeliavo pas savo pusbrolį kipšą, ir aš pradėjau naują gyvenimą.

Pasakojo puldinėdamas nuo vieno uosto prie kito. Žinoma, nespėjau su juo, bet vis tiek išryškėjo, kad gyvena Lakeno komunoje, netoli karaliaus rūmų (taigi, vaikine, kaimynystė gan padori), turi vienaaukštį, bet platų ir patogų namelį, tris šunis ir dvidešimt penkių rasių rožyną.

Gyvenimėlį praleido vandenynuose. Ak, kokia šauni buvo jaunystė! Hamburgas, Antverpenas, Niujorkas, San Franciskas, Šanchajus, Havajų salos... Kiekviename uoste kita mergina! Ak, ak, kaip jos, gyvačiukės, pešėsi dėl manęs, draskėsi akis. Žinia, tada buvau jaunas. Nors ir nepridera girtis, bet mokėjau su moterimis. Oi, kaip mokėjau, vaikine! Taip, linksmas buvo mano gyvenimas. Ir dabar neliūdnas, bet neprilygsta tam, kas buvo. Kartais, kai niaukiasi, gėla pečius varpsto... Visiems jūrų vilkams taip, nieko nepadarysi, visi reumatu kamuojasi.

Pritilo. Anglų jūrininkų alus buvo per smarkus jo susenusiai galvai. Mostelėjau duris ramstančiam Daniui, bet senasis jūrų vilkas vėl pasipriešino. Po ginčų ir derybų pagaliau susitarėme, kad kiekvienas apsimokės išgerta.

— Einu į sekmadienio ryto turgų,— atsisveikino kapitonas.— Nieko neperku, bet vis tiek einu kiekvieną sekmadienį — mėgstu stumdytis minioje. Žmonių būrys primena jūrą. Ir uostą, žinoma. Vaikštau tarp arabų, graikų, turkų, klausausi, uostinėju. Minia — kaip jūra, vaikine.

Kapitonui nuėjus, Danis susirūpino:

— Rimčiau pagalvojus, Tomai, su mergina sodelyje kažkas labai negražiai pasielgė.

— Nunešk jai puoduką kavos. Su konjaku. Kad sušiltų.

Danis atnešė mišinį ir barkštelėjo ant staliuko:

— Aš kavinės padavėjas, o ne suvedis. Nužiūrėjai kiškutį, pats ir pagauk.

Išgirdusi žingsnius, mergina krūptelėjo. Pamačiusi, kad ateina ne tas, kurio taip kantriai laukia, vėl apsiniaukė. Prisėdau šalia. Reikėjo prabilti paprastai, draugiškai, nuraminti ir paguosti, bet nesuradau tinkamų žodžių.

— Išgerkite...— padaviau puoduką ir vėl paraginau: — Išgerkite: kavos ir konjako mišinys.

Agresyviai pakelti pečiai nulinko. Girkšnojo juodžiausius debesis blaškantį skystį ir žvilgčiojo į mane. Nedrąsi šypsena nuskaidrino staiga paraudusį veidą.

— Ką jūs čia veikiate? — stebėjosi.

— To paties galiu ir jūsų paklausti,— juokiausi.— Baigiau darbo naktį ir grįžtu namo. Beveik kiekvieną rytą

prisėdu bičiulio Danio kavinėje. Kartais pusryčiauju, bet dažniausiai išgeriu kavos ir einu sau. Jeigu neužsuku pas Danį, kažko trūksta dienai. Eime iš čia, kol nepersišaldėte. Po kelių minučių saulė pasislėps už ano daugiaaukščio, ir sodelį užguls šešėlis.

— Ačiū už kavą,— šypsena užgeso. Sugraibė pinigą rankinuke ir atkišo man.— Eikite sau, palikite mane ramybėje.

— Pamanėte, kad medžioju?

— Imkite pinigą už kavą ir eikite savo keliu.

— Einu. Tačiau prieš nueidamas štai ką pridėsiu. Pamatęs, kad tebesėdite sodelyje, pagalvojau: merginą prislėgė rūpestis, o gal ir nelaimė. Kokia ta nelaimė, kurio velnio užmesta — neklausiu. Iki šiol visi buvo įsitikinę, kad reikia padėti mūsų mieste pasiklydusiems svetimšaliams, todėl ir pasisiūliau. Netoli yra švarus ir pigus viešbutis, kuriame galite pavalgyti pusryčius, pasėdėti šiltame kampe ir viską ramiai pergalvoti. Po valandos, vėliausiai dviejų, jus iš sodelio pavarys pirmas policijos patrulis: sodelis nelankomas. Jeigu ilgiau užsibūsite, sakykim, iki vasaros, nukels su buldozeriu, nes sodelį sunaikins ir pastatys daugiaaukštį. Sudiev.

Danis paėmė tuščią puoduką ir atsiduso:

— Ištikima iki karsto?

— Gal ir taip... Atrodo labai išsigandusi to, kas įvyko.

— Tokių „įvykių" kasdien prisižiūriu,— juokėsi Danis.— Visi miesto vaikinai skiria pasimatymus tame sodelyje, bet dažnai pamiršta jų laukiančias višteles. Vienos verkia, kitos tripinėja apie fontaną valandų valandas, o protingiausios praeina pro sodelį kartą, du ir parodo kulnis. Teatras, Tomai! Seniai rengiuosi nusipirkti filmavimo aparatą, bet tėvukas draudžia.

— Iki rytojaus, Dani,— atsisveikinau.— Vakare vėl užsuksiu, papasakosi, kokio stiprumo buvo skandinavės kantrybė.

— Man atrodo, kad ji laukia tavęs prie vartelių,— šnabždėjo gudriai mirksėdamas Danis.— Va, stovi ir uostinėja prieš vėją kaip paklydusi stirnelė.

Mergina šypsojosi. Atsargiai, kaip šypsosi paklydusios, gatvės klausiančios moterys.

— Jūs teisus, vairuotojau,— atsiduso.— Kodėl nepavalgyti ir nepergalvoti visko šiltame kampe? Kur yra tas viešbutis?

— Netoli.— Pakėliau rankšnį, ir pasukome į Šventojo Petro gatvę.— Jūsų rankšnyje uolos gabalas?

— Duosiu šimtą frankų, jeigu nunešite iki viešbučio,— atstūmė mano juoką.

Nutylėjau. Dabar ji kaip medin šunų užvyta katė: nei paglostysi, nei nulipt pamokysi.

Praėjusio šimtmečio namų gatvėje susidomėjo architektūra.

— Gražu! — apžvelgdavo nuo dulkių ir laiko pajuodusį namą.— Kodėl taip apleista? Čia tautos architektūros lobynas!

— Viską nugriaus. Seniai būtų nuvertę, bet pritrūko pinigų daugiaaukščiams. Dabar, kaip žinote, visą Europą prislėgė liesųjų karvių laikotarpis, visų kišenės tuščios.

Pasakojau apie namų gyventojus. Šitame, kuris pasipuošęs valstybine vėliava,— policijos komisariatas. Aname, su bronziniais balkonais, gyvena ministru smarkavęs pensininkas. (Amžinai paniuręs, nė vieno nesveikinantis, su kaimynais nebendraujantis senis.) O šitame, kurio viršutiniai langai užkalti lentomis, šokių ir baliukų sales įsirengė kvartalo italai. Baroko bažnytėlę pagerbė architektūros paminklo lenta ir paliko darganoms. Vienaaukščiame namelyje gyvena senoji Sara. Jos krautuvėlėje galima išgerti stiklą alaus, sužinoti apie kaimynus tai, ko niekas nežino. Name su pajuodusio ąžuolo durimis ir nublizginta vario lenta — praėjusio šimtmečio sąžiningumu žmones gydo senas senutėlis daktaras. Gatvės gyventojų daugumą sudaro „žemosios pakopos“ tarnautojai ir pensininkai. Gera, rami gatvė.

Prie penkiaaukščio su iškaba „Andželikos kavinė“ palanksčiau rankšnio ištemptus pirštus.

— Gyvenu šitame name,— kryptelėjau galvą į daug kartų perdažytas duris.— Kvartalo gyventojai namą vadina „Švento Petro šunynu“.

— Šunynas mieste? — nustebo skandinavė.

— Šunyčiai — visi dvikojai: ispanai, portugalai, vengrai, rusai, ukrainiečiai, arabai — ir aš, belgas.

Ji nusiėmė akinius ir paslėpė kišenėje. Melsvos akys buvo paraudusios nuo verksmo, bet jau aprimusios, net abejingos pasauliui ir žmonėms.

Grindinio duobutėse telkšojo lietaus suplautas purvas. Mergina paslydo ir atsirėmė į mano petį. Atkišau alkūnę. Apsimetė nepastebėjusi ir liuoktelėjo ant siauručio pakrypusio šaligatvio.

Nepasitiki žmonėmis.

Eina su manim todėl, kad bijo vienatvės.

Visko dabar ji bijo.

Alisė sėdėjo fotelyje šalia plokštelių automato ir klausėsi kažkurios Mocarto simfonijos. Susirangiusi kaip kačiukas, padėjusi galvą ant fotelio alkūnramsčio. Apžvelgė mus prie stiklinių viešbutėlio kavinės durų mieguistomis akimis ir nusišypsojo.

— Sėskitės kur patogiau,— sumurmėjo.— Aš tuoj...

Nuvilkau skandinavės lietpaltį, pasodinau prie jaukiausio staliuko ir sušnabždėjau:

— Alisė serga mocartomanija. Sunki liga, bet nemirtinga. Mėgstate Mocartą?

— Mėgstu...— Dairėsi po kavinę, pašnairavo į Alisę.— Ko ji sėdi prietemoje? Toks gražus rytas, saulė...

Apėjau langus, stumdydamas tamsines, ir sugrįžau prie skandinavės.

— Alisė visada klausosi Mocarto prietemoje. Paprašysiu, kad paruoštų pusryčius. Pavalgykite, išgerkite keletą puodukų kavos — pasaulis šviesesnis pasidarys. Likite sveika.

Mergina sučiupo mano alkūnę. Vėl apžvelgė kavinę ir fotelyje snaudžiančią Alisę.

— Jūs gi tiesiai iš darbo, vairuotojau. Pusryčiaukime kartu, gerai? Sumokėsiu ir už jus,— gerinosi.

— Na, jeigu net ir sumokėsite...

Kai simfonija užgeso, Alisė pašoko iš fotelio ir atbėgo prie manęs. Uždėjo rankas ant pečių, pabučiavo į skruostus ir prisiglaudė.

— Ačiū, kad atėjai, Tomai,— sukuždėjo.— Seniai bebuvai...

— Užvakar, Alise.

— Užvakar? Kasdien ateik!

— Paruošk mums angliškus pusryčius. Nepagailėk nei kumpio, nei kiaušinių. Kava pats pasirūpinsiu.

Ji permetė akimis skandinavę ir prisimerkė.

— Graži,— kažkodėl atsiduso.— Kodėl slapstei nuo mūsų?

— Skubink pusryčius, šarka! — paraginau.

Alisė nubėgo į virtuvę. Įjungęs kavos aparatą, pavarčiau viešbučio registracijos knygą. Reikalai negerėjo: per visą savaitę buvo apsistoję tik penki žmonės. Taip, mažųjų viešbučių epocha baigėsi, bet Alisė nė to nemato; jai dabar viskas kaip sapne.

Nunešiau merginai kavos. Ji paragavo ir šyptelėjo:

— Kodėl neįpylėte konjako?

Padėjau konjako butelį ant stalo, atsinešiau savo puoduką su kava ir atsisėdau priešais. Skandinavė šliukštelėjo konjako į abu puodukus. Išgėrusi mišinį nusijuokė. Tyliai, kumščiu uždengusi burną.

— Svaigstu, vairuotojau,— prisipažino.— Svaigstu, bet vis tiek negaliu pamiršti, kas atsitiko...— Staiga nuliūdo ir liuoktelėjo atgal: — Dažnai čia ateinate?

— Du tris kartus per savaitę. Su Alisės vyru praeityje buvome artimi draugai...

— ...ir jam mirus ar išvykus tolimon kelionėn, guodžiate vienišą moterį? Jūs, vairuotojau, gerų norų kupinas.

— Mano bičiulis nei miręs, nei iškeliavęs,— glosčiau raukšlę kaktoje.— Jau ketveri metai guli suparaližuotas. Gal aplankom? Leonas — toks jo istorinis vardas — džiaugiasi, jeigu kas aplanko.

Ji paraudo kaip vyšnia, valandėlę dvejojo, bet pakilo.

Lipant staigiais ir nepatogiais senų namų laiptais, Alisė pravėrė virtuvės duris:

— Einate pas Leoną?

— Aplankysime.

— Ilgai neužsibūkite, šiomis dienomis labai nusilpo. Kur nenusilps — nevalgo, visko kratosi. Tomai, paragink, kad daugiau valgytų. Ir nubrauk jam barzdą skustuvu. Aš nesugebu, o elektrinis aparatėlis odą degina.

Leono balsas jaunuoliškai skardus. Visada kone šaukte šaukdavo, o laukdamas, iki pašnekovas užbaigs, spurdėdavo, kratydavo rankas ir skubėdavo įsiterpti, tarsi kitą sekundę mirs ir nebespės pasakyti svarbiausio.

— Ženk vidun, Tomai! — šaukė Leonas.— Pažinau iš beldimo, vaikinuk!

Pabučiavau skruostus ir nuėjau prie lango. Kiekvieną sykį, pabučiavęs Leoną, einu prie lango ir išlyginu užuolaidas.

Skandinavė pakštelėjo jam į kaktą du kartus — vaikiškai, skambiai.

— Labas rytas, Leonai,— burkė kaip ryto saulę sveikinantis karvelis.— Saulėto sekmadienio ramybę jums atnešame.

— Labas, saldžialiežuve,— nusijuokė Leonas.— Sėsk į foteliuką prie lango: noriu gerai įsižiūrėti į tavo veidelį.

Ji atsisėdo, sudėjo rankas ant kelių. Mačiau, kad vos tvardo ašaras. Sugrįžau prie lovos ir atsistojau taip, kad Leonas negalėtų jos matyti.

— Nuskusiu barzdą, Leonai. Kur žaislai?

Skutamas Leonas susikaupęs kažką mąstė, galop pakėlė į mane klausiamą žvilgsnį. Papurčiau galvą: vėliau papasakosiu.

— Kas naujesnio? — pramurmėjo pro muilo putas.— Kaip laikaisi?

— Karališkai! Žinai gi, kad piktžolės ir be priežiūros veša.

— Atrodai suvargęs, nesipūsk. Nesuradai kito darbo?

— Ieškau. Klausinėju vieno, kito, laikraščius pavartau. Sunku dabar ką rasti. Kartais pagalvoju: ko gi stumdausi to gobšio graiko barake, kodėl nepasuku vairo į Sahelį? Alenas išvyko praėjusią savaitę. Prisimeni Aleną? Berods kartu baigėte seminariją, dirbo dažų gamykloje.

— Prisimenu... Gal ir gerai padarė.— Patylėjo užsimerkęs, paskui įrėmė į mane skvarbų žvilgsnį: — Kaip Alisė?

— Sauni kaip visada. Laikas visiems lenkia pečius, braižo veidus, o ji nesikeičia.

— Negudrauk! Aš ne apie šaunumą, o jos pervargusią ir nuniokotą dvasią. Matau gi, kad nyksta, vos pavelka

kojas. Gal mane į ligoninę, Tomai, a? Pašnekėk su ja... Įtikink, kad taip abiem būtų geriau.

— Šnekėjau, aiškinau — savo gieda: pasveiks ir be ligoninės.

Nuploviau veidą Kelno vandeniu, ištryniau sprandą. Leonas pamatė, kad mergina paskubom šluostosi ašaras, ir pakraipė galvą:

— Verčiau pasakytum, kaip aš gerai atrodau,— šypsojosi.— Lankydami ligonius, visi stebisi, kad jie gerai atrodo, o tu akutes gadini.

— Jūs, Leonai, tikrai šauniai atrodote,— bandė šypsotis.— Jūs, Leonai, plieninės valios žmogus.

Parodžiau merginai portretėlius ir peizažus ant sienų.

— Leono kūryba. Nutapys ir netikėtai aplankiusios skandinavės veidą. Leonas niekada neužmiršta matytų veidų.

Ji apžiūrėjo kūrinėlius, palietė pirštu Alisės akis ir pasigerino:

— Eksponuojate?

— Kur ten!.. Kovoju su nuoboduliu, ir tiek... Tu...

— Tradicinė Ula.

— Tu, Tradicine Ula, pergyrei tepliorių. Žinoma, mieliau klausytis gyrio negu išpeikos, bet šito geriau nevadinkime menu.

— Aš tik Ula, Leonai,— prajuko mergina.—„Tradicinė" todėl, kad Danijoje beveik visas mergaites krikštija tuo vardu.

Leonas pastebėjo, kad Ula žvilgčioja į šalia jo galvos padėtą lentelę su mygtukais, ir paaiškino: smakru spaudinėdamas juos, gali pasišaukti žmoną, kalbėtis telefonu, įjungti ir išjungti tolvaizdį. Kaip tapo peizažus ir portretėlius? Burna. Įsikanda teptuką — ir stumdo po drobę. Ula stebėjosi, Ula gėrėjosi, bet abu matėme, kad ji vos tramdo verksmą.

Atsisveikinus, kai Ula išėjo į koridorių, Leonas kryptelėjo galvą: ateik prie lovos.

— Uždėk delną ant mano kaktos, Tomai. Pasimelskime.

Priglaudžiau delną, ir mudu tyliai meldėmės Amžinybės Tėvui. Kambarys grimzdo į prietemą: virš Briuselio kaupėsi pavasario lietaus pritvinkę debesys.

— Mergina...— po maldos prisiminė Ulą,— žino, kad tu kunigas?

— Leonai, Leonai... Kiekvieną kartą primeni, ką užkasiau prieš dvejus metus. Užkasiau — ir pamiršau.

— Nieko tu neužkasei, Tomai,— lūpas iškreipė graudi šypsena.— Aš gi ne aklas, matau, kad kenti...

— „...ir jaučiuosi šiek tiek kaltas dėl tavo iškunigystės?“ Jau sakei ir perkartojai iki žiovulio. Čiao!

— Pasakyk Alisei, kad nesiskubintų su pusryčiais: pamėginsiu numigti valandą kitą.

Pakreipė nuvargusią galvą ir užmigo. O gal apsimetė miegančiu? Neseniai prisipažino, kad visada, kai susijaudina, tuoj užgula snaudulys.

— Jis... Leonas seniai taip? — ant laiptų sušnabždėjo Ula.

— Ketveri metai. Iš pradžių suparaližavo kojas, paskui pradėjo stingti rankos. Dabar — kaip matėte. Iki liga pasieks galvą...

— Kokia valia,— verkė.— Kokia šventojo kantrybė...

— Iš jūsų burnos — Dievo ausin. Dažnai pagalvoju, kaip jis staugia nakčia ir daužo galvą į tą mygtukų lentą.

— Ak, dėl Dievo, nutilkite! — pašiurpo.

Alisė atnešė pusryčius. Sužinojusi, kad Leonas miega, susirūpino:

— Tas mieguistumas nieko gero nežada. Einu pas jį. Pasėdėsiu, iki pabus.

Ula atstūmė lėkštę. Siurbčiojo kavą, dairėsi pro langą, tarpais pašnairuodavo į mane.

— Jūs, Tomai, nepanašus į taksi vairuotoją,— prisimerkė.

— Mes visi retai panašūs į tai, ką kiti mato.

— Kodėl susirūpinote manim? Ko siekiate?

— Ieškau ramybės, Ula. Protingi žmonės seniai įrodė, kad jos nėra, bet vis tiek ieškau.

— Kokios ramybės? Apie ką jūs?

Bakstelėjau pirštu sau į kaktą. Ula krūptelėjo ir atsilošė.

Nugėriau gurkšnį kavos ir užsirūkiau.

— Nesibaiminkite, esu sveiko proto. Bent man taip at-

rodo. Kodėl susirūpinau apleistame sodelyje tripinėjančia svetimšale? (Kad jūs svetimšalė, išgirdau prie Centrinės: zyzuojate kaip ir visi prancūziškai kalbantys skandinavai.) Galiu pakartoti, ką sakiau sodelyje: lyg ir pareiga padėti mano mieste pasiklydusiai svetimšalei. Nieko neklausinėjau ir neklausinėsiu. Surūkau cigaretę, atsisveikinu ir einu miegoti, nes vakare man vėl darbas. Beje, Ula, dar pridursiu — nusibodote man. Visi širdingą pagalbą atstumiantys žmonės greitai nusibosta.

Susimąstė. Pakreipė galvą, kaip painų uždavinį narpliojantis vaikas, parėmė delnu.

— Visokių yra, visokių reikia,— išsprendė visame pasaulyje žinomu priežodžiu.— Ar galiu atsinešti degtinės?

Truktelėjau pečiais. Bufete surado bespalvės degtinės butelį ir du stikliukus.

— Išgerkime, Tomai,— pasiūlė.— Atsisveikinimui.

— Ačiū, nebegersiu,— papurčiau galvą.— Giliau sudrėkęs ilgai neužmiegu, o vakare, kaip sakiau, darbas.

Išgėrė skandinaviškai — vienu kilstelėjimu,— prisipylė kitą stikliuką ir užkimšo butelį.

— Vairuojate naktimis?

— Dirbu taksi bendrovės centristu. Dažnai naktimis tenka pakeisti pervargusį vairuotoją. Tada rankioju kavinėse staiga laiką ir rytojų prisiminusius žmones; vienus nuvežu į traukinių stotis, kitus parvežu namo. Visaip būna, Ula, nakčia visaip pasitaiko... Valgykite. Degtinėje savo problemų nenuskandinsite. Einu suplausiu indus, paskui palydėsiu jus į Centrinę. Atvykote lėktuvu ar traukiniu?

— Lėktuvu. Zaventemo skraidstotėje sėdau į požeminį greituką ir atvykau į Centrinę.

Nurinkau indus ir nuėjau virtuvėn.

Kai po pusvalandžio grįžau, Ulos nebebuvo. Ant staliuko gulėjo naujutėlė tūkstantinė už neparagautus pusryčius ir sielvartą raminančią degtinę. Priglaudžiau prie jos kitą iš Leonido voko ir padėjau į bufeto stalčių. Sustojau prie durų ir peržvelgiau tuščią gatvelę, kuria sunkų nešulį ir dar sunkesnę širdį nusinešė Ula iš Danijos.

Taip, Ula, gyvenimas stumdo ir daužo mus, bet vis tiek naujame keliuko posūkyje krentame į kitą duobę...

Miegas užguldavo ir nutoldavo. Laikas ir man namo; laikas išsitiesti lovoje iki vakaro...

— Tomai! — Alisė stumdė mano petį kumšteliu ir juokėsi: — Miegi stovėdamas!

Uždususi, raudonomis dėmelėmis išmargintu veidu. Tikriausiai numazgojo Leoną, perklojo lovą. Kaip susitvarko, iš kur ima jėgų? Leonas gi didžiulis vyras, o ji mažytė ir liekna kaip mergaičiukė.

— Ula... mergina išėjo, kai buvau virtuvėje,— padaužiau žiovulio laužomą smakrą kumščiu.— Paliko du tūkstančius frankų už pusryčius.

— Ji pinigų vertės nežino? — išsigando Alisė.— Kas moka du tūkstančius už pusryčius! Kurioje milijonierių padangėje ją suradai? Draugaujate?

— Iki poryt, Alise. Dievas su tavim.

Eidamas įkalnėn kylančia gatvele, galvojau apie Alisę. Leonas nebepasveiks. Žino, kad nebeišlips iš lovos, bet nesutinka atiduoti ligoninei. Jos jėgos baigiasi, kiekvieną kartą randu silpnesnę, drebančiomis rankomis. Ak, Dieve, koks žiaurus būna gyvenimas!

Alisės tėvas gerbė ir mylėjo jo viešbutėlyje gyvenantį kunigą-darbininką, bet išleisti už jo vienintelę dukrą... Tačiau nesipriešino, palaimino ir palinkėjo skaidraus gyvenimo. Sutuokiau juos šeštadienį, o Alisės tėvas mirė nuo širdies smūgio pirmadienį.

Alisė blaškėsi kaip pamišusi, laužė rankas: Dievo bausmė už santuoką su kunigu!

Beje, vyskupas greitai išgirdo apie jo globojamo kunigo-darbininko vedybas, žinojo, kad prašymą sukurti šeimą net du kartus atmetė Vatikanas, ir pasišaukė mane. Ištisą valandą barė, prikaišiojo erezinę deviaciją, grasino Suspensum a divinis, paskui apsiverkė ir išstūmė pro duris.

Leonas dirbo mūrininku. Vieną vakarą pajuto, kad dešinė koja pasunkėjo. Po kelių mėnesių keistas sunkumas persimetė ir į kitą koją. Nuovargis, juokėsi Leonas, nebetoli vasaros atostogos — pailsėsiu. O vieną rytą tos sunkios kojos visiškai nurimo...

Ak, koks nevykęs rytas! Saulė jau slenka prie vidudienio, o aš nenumigęs nė valandėlės.

Prie namo, už kurio prasidėjo Šventojo Petro gatvė, pamačiau arabų ar turkų porelę. Aštuonerių devynerių metukų berniukas laistė namo sieną. Atsilošęs, abiem rankutėmis kraipydamas čiurkšlę. Gal metukais atsilikusi sesutė stovėjo greta ir grožėjosi fontanėliu. Išgirdęs mano žingsnius, berniukas truktelėjo kelnes ir atbėgo kaip prie seno bičiulio.

— Duok dvidešimt frankų,— ištiesė rankutę.— Jau trys dienos mes nevalgę. Neduosi — tave pritrenks nelaimė, duosi — viskas gerai klosis.

Pasirinkau sėkmingą gyvenimą ir padaviau dvidešimt frankų lengviausio amato specialistui.

— Jeigu pridėsi dar dvidešimt,— užsidegė kvailį suradusio akutės,— ne tik viskas gerai klosis, bet ir praturtėsi.

Padaviau antrą dvidešimtinę ir pasilenkiau prie murzino veidelio:

— Nevalgę tris dienas? Tu rimtai?

— Pamelavau! — Apsižiūrėjo, kad galiu ranka pasiekti jo margų marškinėlių apykaklę, ir liuoktelėjo atgal.— Kai išgirsta, kad mes tris dienas nevalgę, visi duoda dvidešimt frankų.

— O aš, kvailys, pagalvojau: nusivesiu pas save ir pavalgydinsiu. Beje, man pasakojo, kad elgetauti uždrausta. Policijos nebijai?

— Būta ko bijoti! — pasipūtė. Sulenkė rankutę stuktelėjo į alkūnę kumšteliu ir nusijuokė:— Viščiukai, o ne policininkai!

— Žiū, koks drąsus, baisu klausytis. Matai ateinantį „viščiuką"? Jeigu parodysi jam, ką man rodei, duosiu šimtą frankų, nu?

Drąsuolis pašnairavo į policininką, truktelėjo nosiuke, bet neatlaikė siaubo ir pasileido paskui jau skrendančią sesutę. Prie gatvės kampo stabtelėjo, parodė policininkui, tikriausiai itališkos kilmės, „va, ką tau siūlau", ir dingo.

— Visiškai suniekino garbingą Briuselio policiją,— juokėsi Žanas.— Ir tu, Tomai, nusipirkai gražią ateitį už dvidešimt frankų? Priviso tų puslaukinių, neduokdie! Buvai pas Leoną?

— Aplankiau.

— Ir aš retkarčiais užsuku, bet Alisė ne visada leidžia pas jį. Keista Alisė...

— Ir tu būtum keistas su tokiu ligoniu ant pečių.

— Atvirai tau pasakysiu, Tomai, aš seniai būčiau...

Prisiminė, kad Leonas nei pasikarti, nei gyslų persipjauti negali, ir užsičiaupė. Stuktelėjau jam per petį kumščiu ir nuėjau.

— Kur velnias neša? — pasivijęs sučiupo alkūnę.

— Lovon. O tu ko ieškai?

— Bičiulio.

— Kuris pasėdėtų šalia tavęs Andželikos kavinėje?

— Atspėjai! Matai, Tomai, save gerbiantis belgas po pusryčių visada išgeria kelis stiklus alaus. Šalto, gaivinančio, su putele.

Andželikos namo prieangyje vėl paėmė už alkūnės ir truktelėjo į kavinės duris.

— Tau, veltėdi,— purčiau galvą,— malonus pasivaikščiojimas iki vakaro, o manęs laukia darbas. Lik sveikas. Nuoširdžiausi linkėjimai žmonai ir vaikučiams.

Lipdamas laiptais, išgirdau Andželikos juoką, vartomų kėdžių bildesį: Žanas mėgo ne tik alų, bet ir gaudynes.

Tačiau užmigti nepavyko. Vos atsiguliau, į duris pasibeldė.

— Išgirdau tavo žingsnius laiptuose...— šypsojosi mano bičiulis Saša Bagdanovas.— Mirštu troškuliu, o kišenėje — nė cento! Gal paskolinsi alaus buteliuką?

Liguistai blizga įdubusios akys. Jau nusiprausęs, pakeitęs marškinius, bet barzdos nedrįso liesti; barzdą nusiskusdavo, kai nebedrebėdavo rankos, kai pailsėdavo po dviejų savaičių gėrimo. Sašai tik trisdešimt, tačiau atrodo žymiai senesnis: nedarbas ir degtinė sparčiai niokoja žmones.

— Šaldytuve yra alaus. Sugraibyk ir valgomo, nes su šita skysta duona ilgai neišlaikysi.

— Garbė Dievui! Praėjusią naktį... na, nėra ko pasakoti, gerai žinai mano nuodėmingą gyvenimą.

Susipylė buteliuką vienu užsivertimu ir pradėjo lupinėti kito skardelę. Atsisėdo ant stalo kampo, bandė susisukti

cigaretę. Pirštai drebėjo, popierius plyšo, ir jis juokdamasis pakratė rankas.

— Švarko kišenėje cigaretės,— žvilgsniu parodžiau ant kėdės numestą švarką.— Kitoje kišenėje — geltonas vokas su pinigais. Išsiimk šimtą frankų ir atsigaivink pas Andželiką.

— Andželikai jau skolingas tūkstantį frankų. Paims tą šimtinę ir alaus neduos. Žinau ją! Be to, Tomai, kavinėje dabar mūsų policininkas rytinę mankštą atlieka. Jis, kaip žinai, nemėgsta rusų, tuoj pradeda kabinėtis, šunsnukis.

Valgė atbulais dantimis, purtė galvą kaip iš pelkės išsikapstęs šunelis.

— Ką daryčiau be tavęs, Tomai? — atsiduso.— Kaip gyvenčiau, a?

— Nesigerink, Saša. Tu — geras vaikinas, visada atsiteisi.

— Tai kažin...

Kampe buvo Leono darbų krūvelė. Laikas nuo laiko apeidavau kavines su jais. Apeidavo ir Saša, bet paskutiniu laiku pradėjo kratytis.

— Gal užsuksi į vieną kitą kavinę su Leono peizažais?

— Ne! — išsigando.— Kam gundai mane, Tomai, ar pamiršai, kad aną kartą pardaviau tris paveikslus, o pinigėlius pragėriau? Ištisą savaitę nekalbėjai su manim, vos nepasikoriau iš gėdos.

Kai prieš metus uždarė anglių kasyklą, Saša paglostė bedarbio kortelę ir nusprendė: po dešimties metų pragaro pailsėsiu mėnesį kitą. Tebesiilsi ir dabar. Ne todėl, kad vengė darbo,— jo nebuvo. Reikėjo gyventi iš bedarbio pašalpos. Gyveno. Dienas praleisdavo vaikštinėdamas miesto parkuose, vakarais skaitydavo iš rusų bibliotekos parsineštas knygas. Viskas apsiversdavo aukštyn kojom mėnesio gale, gavus bedarbio pašalpą. Kartais ją pragerdavo per dvi dienas, kartais pakakdavo dviem savaitėm. Gerdavo pigų kažkokio niekšo gaminamą vyną, kuriame buvo daugiau cheminės rūgšties negu supuvusių vaisių išspaudų. Ko stebėtis, jeigu po savaitės gėrimo pradėdavo drebėti ne tik rankos, bet ir galva.

Vėl pasibeldė į duris. Šį kartą tvirtais surambėjusiais krumpliais.

— Galima? — išsišiepė tarpduryje Nikalojus.— Einu pas kunigaikščio Brabanto mergaites ir girdžiu, kad Saša Kacapas pas Tomą svečiuojasi...

— Raskolnikovas! — apsidžiaugė Saša. Ir tuoj pasigerino: — Tik, dėl Dievo meilės, neik pas Andželiką: tas mergvaikis Žanas siaučia.

— Ak, Saša,— numojo ranka Nikalojus,— tau kiekvienas uniformuotas asilas staugia liūtu. Apsispręsk, Tomai, kvieti vidun ar liepi uždaryti duris?

— Užeik, Nikalojau. Tik ilgai neužsiplepėkite, nelaukite, iki pradėsiu graibytis lazdos.

Nikalojus trinktelėjo ant stalo vodkos butelį. Surado spintelėje stikliukus ir prisėdo kitą stalo kampą.

— O kvailiai sako, kad pravoslavų Dievas netikras! — trynė delnus Saša.— Ačiū Tau, Viešpatie, kad nepamiršti tikrojo tikėjimo žmonių.

— Ir Nikalojui ačiū,— pilstė degtinę sėbras.— Ir jo brangios atminties tėveliui popui, kuris sėdi mūsų Viešpaties dešinėje ir maloningai laimina savo Nikalošką.

— Ačiū ir Nikalojui Nikalojevičiui,— pakėlė žvilgsnį į lubas Saša.— Žemai lenkiuosi, kad jau vaikystėje sūneliui įkvėpei meilę ir pagarbą kacapams.

Nors abu gerai kalbėjo prancūziškai, vis tiek nesuprasdavau rusiško humoro; atrodė keistas, net žiaurus.

Nikalojus buvo mažakalbis paniurėlis, tad pirmuoju smuiku čirškė Saša, bet po kelių stikliukų Nikalojus sušildavo ir pradėdavo ūžti kaip vandens malūnas. Apsvaigęs Saša ramstydavo sunkėjančią galvą rankomis ir šypsodamasis klausydavosi bičiulio, kuris po kiekvieno stikliuko vis garsiau šaukdavo storu, lyg statinėje aidinčiu balsu. Nedidukas, tamsaus gymio Saša lengvai tilpo plačiapečio, raudonos plytos veidu ir aziatiškai suspaustomis akimis Nikalojaus šešėlyje. Uždarius kasyklą, Nikalojus įsidarbino dažytoju statybos bendrovėje. Jam lengviau, atsidusdavo Saša, moka devynis amatus. Pinigų Nikalojus netaupė, bet ir nešvaistė kaip Saša. Kiekvieną mėnesį nunešdavo į banką, kas likdavo nuo kasdieninių išlaidų, degtinės ir Kunigaikščio Brabanto gatvės „mergaičių“ Kai perkopsiu penkiasdešimt, dudendavo Nikalojus, vesiu ir apsigyvensiu kaime.

Mieli vaikinai. Mes gyvename savais papročiais, kiekvienas savame kampe, „labas — sudiev“ artimiausiam kaimynui, o jie, rusai, negali be žmonių būrio, be krūvos draugų.

Išbudino Nikalojaus malūnas:

— ...Nusipirksiu namelį kaime, susirasiu riebutę moteriškaitę — tokios ir lovoje, ir prie darbo miklesnės — ir auginsiu daržoves. Ir — porą sūnų, žinoma!

Žvilgtelėjau į laikrodį — vienuolikta!

— Gal priminti didiesiems broliams, ką sakiau prieš valandą? — atsidusau.— Jūs, mielučiai, galite ir kitur pasikalbėti, o aš norėčiau dar valandą numigti. Mielai išsineščiau lovą į koridorių, bet Andželika griežtai uždraudė koridoriuje miegoti. Ką darysim?

— Einam, Nikalojau,— susirūpino Saša.— Jeigu taip klastingai pradėjo — gero nelauk!

Po valandėlės, rodos, tik užmerkiau akis, kambaryje plykstelėjo šviesa. Užsidengiau akis delnu.

— Išjunk lempą, Saša. Klaikūs žmonės... Nei patys miega, nei kitiems leidžia!

Lempa užgeso. Už lango teškėjo lietus. Prieš valandą spigino saulė, o dabar nors laiveliu plaukiok...

Žingsniai sušlamėjo prie durų, skersai kambarį, sugirgždėjo mano senukas fotelis, ir vėl užgulė tyla.

— Kas tas Saša, Tomai? — sušnabždėjo tamsoje.

Pasiverčiau ant šono ir parėmiau galvą delnu. Ji buvo sunki ir braškėjo kaip popiergalių prikimštas maišiukas, ta mano galva, bet atmintis jau išsibudino.

— Saša — mano bičiulis,— atsidusau.— Tikriausiai jis bijo vienatvės: numigęs keletą valandų, ateina į mano kambarį ir laukia. Sėdi fotelyje, kaip ir tu, Tradicine Ula, ir laukia žmogaus, kuris nublokš amžinai persekiojančią vienatvę. Ir pagirias, žinoma.

Užsitempiau kelnes. Nuėjau prie lango, atstūmiau tamsines ir minutėlę žiūrėjau į lietaus plakamą gatvės grindinį.

Ula stebėjo mano veidą prisimerkusi, kramtydama lūpas. Tramdo juoką ar verksmą?

— Kaip mūsuose sakome: Viešpatie, koks pasaulis mažutėlis! — nusišypsojau.

Briuselyje klaidžiojanti skandinavė pašnairavo į mano šypseną ir užsimerkė. Kaip piktai urzgiančio šuns išsigandęs vaikas.

— Centrinėje stotyje sužinojau, kad lėktuvas į Kopenhagą tik rytoj...— skubiai tęsino įsibrovimą.— Taksi apvažinėjau Briuselio parkus, paminklus, o kai viskas nusibodo, prisiminiau vairuotoją Tomą... Kada išeinate į darbą?

Buvo ankstyvas popietis — antra. Po keturių valandų reikės pradėti darbą braškančia galva... Mostelėjau ranka ir pradėjau ruošti kavą. Nusigręžęs, kad nematytų veido, krapščiausi apie elektrinę krosnelę ir laukiau, iki staiga plūstelėjęs pyktis nutols. Tačiau ji vis tiek pastebėjo mano nuotaiką, pakilo iš fotelio ir nuėjo į duris.

— Varginu jus, Tomai,— atsiprašė.— Atleiskite, kad sutrukdžiau.

Reikėjo ąmtelėti: taip, Ula, vargini žmogų be miego, bet tik papurčiau galvą:

— Nevarginate, Ula, ką jūs! Atvirkščiai, džiaugiuosi, kad vėl susitikome. Nusivilkite lietpaltį. Sėskite į fotelį. Tuoj bus karštos kavos. Pala...— užsimečiau švarką, brūkštelėjau delnu per plaukus.— Nubėgsiu pas Sarą ir nupirksiu ką nors valgomo: jūs gi be kąsnelio nuo vakar.

— Nealkana...— slapstė džiaugsmą danė.— Pabūsiu su jumis valandėlę kitą ir einu sau.

— Šaldytuve yra vyno, kažkas panašaus į šampaną, vaišinkitės. Kai vanduo užvirs, užplikykite kavą. Puodukus ir kitką rasite spintelėje.

Saros krautuvėlėje nusipirkau virtų vėžių, kumpio, itališką arbūzėlį ir prancūziškos duonos lazdą. Grįžtant pro Sportininkų kavinę, į langą pastukseno Martenas. Priglaudžiau ausį.

— Užeik! — šaukė Martenas.— Užeik trumpam, šiltą naujieną išgirsi!

Prisėdau ant ilgakojės kėdutės prieš bufetą ir sukroviau ant jo pirkinius. Trys vaikinukai žaidė „Planetų karą“ japonišku automatu, popietinį alų siurbčiojo lietaus užvyti praeiviai. Kavinė prisipildydavo po vidurnakčio, kai kitas uždarydavo. Per naktį Martenas ir jo padavė-

jas Maksas dirbdavo atsiraitoję rankoves, o rytais juos pakeisdavo Marteno žmona ir padavėja Nana. Gražiąją mulatę pakrikštijo Kristiana, bet jau vaikystėje perdirbo į Naną. Taip, mergina buvo graži kaip raudonmedžio angelas Malino katedros prieangyje, bet tokia atšiauri, tokia kieta, kad Martenas nusilauždavo nagus. Jis niekaip nesuprato, kodėl „tokia šauni, taip dailiai sklidina moteris ištikima visiškai nusususiam lenkiūkščiui". Vladekas negalėjo girtis nei veidu, nei pečiais,— kaip jau platokai nuplikęs, bet vis dar karališkai šaunus Martenas,— tačiau Vladeką nulipdęs, Dievas nusišypsojo. Ta šypsena įsispaudė į jo veidelį, sielą ir — švietė tamsiausioje naktyje.

— Tavęs ieškojo! — perlūžo Marteno kantrybė.

— A! Keista... skolų neturiu.

— Turi! Šviesiaplaukė mėlynakė skola ieško. Baltojo marmuro veidas, plonytė tiesi nosis, stebuklingai išlankstytos lūpos. Akys mėlynos kaip skandinavų ežerai, tačiau šaltos šaltutėlės.

— Man pasakojo, kad Mirties angelas taip atrodo,— išsigandau.— Gerai išgirdai? Gal, sakau, ne manęs, o senojo Marteno ieško?

Jis staiga užduso. Padaužiau kumščiu plačią nugarą, paguodžiau, kad jeigu neatpažino, tai dar pagyvens metelius kitus.

— Vadinasi, surado...— Martenas pavartė pirkinius, atsilaužė duonos gabaliuką.— Keisk taktiką, Tomai. Kas vaišina tokią grožybę Andželikos šunyne? Restoranan ją, prie šampanu ir kaviaru apkrauto stalo!

— O tu, plepy, savo bjaurų liežuvį keisk. Sensti, plikė paskutinius plaukelius baigia nugraužti, o jis vis dar parapijos gaidį vaizduoja. Pristumk telefoną. Nenueik — paslapčių neturiu.

Jis stumtelėjo ant bufeto kampo padėtą telefoną, paglostė gudriai užšukuotą plikę ir atsiduso:

— Visi šiandien kažko suirzę, nuodais spjaudosi. Laimė Dievo, kad aš išlaikau šypseną savo gražiame veide.

Ifigenija išsigando:

— Kaip tai „neateisiu į darbą"? Ak, Tomai, nesugadink man vakaro, būk gerutis,— vos neverkė.— Vakare einu į

šokius „Graikų namuose“. Jeigu neateisi, dėdė Leonidas įsakys pasilikti nakčiai...

— Naktis greitai praeina, Ifa.

— Kai miegi! Tomai...

— Tavo dėdė suras išeitį, mergyt. Graikai visada suranda ir siauriausią takelį. Beje, Renis laisvas, mielai atbėgs tūkstantinei. Čiao.

— Nusilaužk koją!

Apsimokėjau ir išėjau. Linksmas, kad pagaliau išsimiegosiu vieną naktį kaip pridera.

Ula snaudė fotelyje. Kai paruošiau valgį, atsibudo ir apžvelgė stalą.

— Visada taip šauniai vaišinate merginas? — nustebo.

— Esate pirmoji, kurią kviečiu prie šito stalo.

Ula paėmė stiklą, kilstelėjo ir nusijuokė:

— Už apgaulę, Tomai.— Tačiau širdį deginanti pagieža netilpo trijuose žodžiuose: — Už apgaulės bjaurumą.

— Pamirškite, Ula,— raminau.— Visiems pasitaiko...

— Kad motina išsižada kūdikystėje, po dvidešimties metų užsuka keliom valandom, paskiria pasimatymą kitoje valstybėje, bet vis tiek neateina,— taip visiems pasitaiko?

— A!

Suvalgė gabaliuką duonos ir sudėjo rankas ant stalo. Staiga pakilo ir nubėgo prie lango. Žiūrėjo į gatvę. Glostė atšalusius pečius. Ir man viskas apkarto.

— O gal jūsų motina susirgo? — susirūpinau.— Susiruošė į pasimatymą, bet paskutinę minutę susirgo.

— Ak, Tomai! — truktelėjo petį.— Jeigu sirgtų, būtų atsiuntusi žmogų į tą nelemtą sodelį.

— Taip, būtų pranešusi...— sumišau.— Galėjo ir pamiršti...

— Ne, Tomai, tokie pasimatymai nepamirštami.

— Čia kažkas ne taip, kaip turėtų būti... Tačiau nereikia smerkti. Mes gi nežinome, kas atsitiko.

— Aš ir nesmerkiu. Tik... tik pikta ir graudu, kad nepaklausiau tėvo. Jis toliau matė negu aš, atkalbinėjo: nevažiuok, ta moteris kupina klastos, ji nieko nemyli, nieko nebegerbia.

Nurinkau stalą ir nunešiau lėkštes.

— Aš suplausiu,— paėmė iš mano rankų kempinę.— Jūs, Tomai, pagalvokite, ką veikti per tas kelias valandas.

— Ar nesakiau, kad šiąnakt nedirbu? — prisiminiau pokalbį su Ifigenija.— Pabūsiu su jumis, iki nusibos.

Antrame kambarėlyje, kur buvo rūbų spinta, knygų lentyna ir turguje pirktas rašomasis stalas, persirengiau sekmadienio rūbais.

Kai sudėjome indus į spintelę, ji pastebėjo, kad aš kitaip apsirengęs:

— Žiū, kaip pasipuošė!

— Reiktų ką nors sugalvoti...— prisėdau stalo kampą.— Gal į kiną, teatrą ar operą?

— Bet kur, Tomai! — apsidžiaugė.— Svarbu, kad nebūčiau viena. Suprantate mane?

— Bandau suprasti, Ula. Galėtume nueiti į „Dvidešimtojo šimtmečio baleto" spektaklį. Girdėjote apie Bežarą?

— Girdėjau. Sako, kad jo choreografija svaigina Europą.

— Šį vakarą jis išveda į sceną Bethoveno „Devintąją simfoniją"

— O bilietai?

— Prie įėjimo visada šmirinėja uždarbiaujantys vaikinukai. Nueisime anksčiau ir nusipirksime.

Staiga ji prisiminė savo aprangą ir nuliūdo:

— Aš taip nevykusiai apsivilkusi...

— Bijokit Dievo, Ula! — pasipiktinau.— Ko gi trūksta jūsų suknelei? Bėje, Briuselyje nekreipia dėmesio į rūbus, net į teatrą ateina su Amerikos angliakasių kelnėmis. Tik laidotuvėms kultūringai rengiasi.

Ji uždėjo rankas man ant pečių, norėjo kažką pasakyti, bet tik papurtė galvą ir spruko pro duris.

Andželikos kavinėje dūzgė plokštelių automatas. Prie vieno staliuko ąlų girkšnojo Žanas. Už bufeto pasprukusi Andželika lygino plaukus, dangstė skruostus deginantį raudonį. Ir Žanas įkaitęs, suveltais ūsais.

— Labas, Andželika,— šypsojausi.— Labas, Žanai, mūsų garbingosios policijos ramsti. Andželika, du puodukus

kavos ir taksi. Leonido bendrovės. Kaip ir dera joje dirbančiam.

Žanas žiūrėjo į Ulą. Net gerdamas alų nenuleido nuo jos veido kažkodėl apsiniaukusio žvilgsnio. Mes sėdėjome netoli durų, prieš jo staliuką. Policininkas spigino akimis piktai suraukęs kaktą.

Andželika iškvietė taksi telefonu, atnešė mums kavą ir sugrįžo prie Žano. Ir ji apžvelgė Ulą; niekada nebuvau jos kavinėje su mergina.

— Tomai, ko nesupažindini mūsų su panele? — staiga pradėjo skambinti pentinus ūsuotas gaidys.— Mane, panele, kvartale vadina Žanu Policininku...

Už durų pasigirdo bėgančių trepsėjimas, merginų juokas, ir kavinėn įpuolė Andželikos padavėjos Mariana ir Marieta. Pasitrynė skruostais su Andželika, pakštelėjo į Žano ūsus ir susėdo prie staliuko.

Aukšta ir liekna, gražaus, bet vyriškai kampuoto veidelio, gelsvai nudažytais plaukais Mariana skyrėsi nuo kaimiškai apvalios, žiburiuojančiomis linksmuolės akimis ir juodais, lygiai sušukuotais plaukais Marietos kaip diena nuo nakties, bet gyveno santaikoje ir meilėje. Mariana nepavyduliavo, jeigu kuris gerokai įdrėkęs vaikinas išsivesdavo Marietą į koridorių, kaip ir Marieta nepavyduliavo jai. Gražiai sugyveno merginos. O tai, kaip Žanas tvirtino, retai pasitaiko Lesbos seserijoje.

Įėjo Modestas. Pasišnabždėjo su Andželika, padavė jai dvidešimt frankų — tiek mokėjo visos taksi bendrovės už klientą — ir nusilenkė man:

— Taksi jūsų paslaugoms, pone.

— Saluto, mandžamakaroni.

Žanas pasivijo mus gatvėje. Kai pasodinau Ulą į taksi, sušnabždėjo į ausį:

— Pasakyk taksi vaikinui, kad palauktų minutėlę. Mudu, Tomai, užsuksime į komisariatą. Eime eime, nesiraukyk — ilgai neužlaikysiu.

Atrodė piktas, susirūpinęs. Mostelėjau Ulai, kad tuoj sugrįšiu, ir nusekiau paskui jį.

Perėjome gatvę ir atsidūrėme apytamsiame komisariato koridoriuje. Eidamas priekyje, Žanas trukčiojo pečiais, trynė kaktą delnu.

— Nuo penkių stiklų pasigėriau? — urzgė.— Kaip tau atrodo, Tomai, girtas?

— Kas matė girtą policininką? — raminau.— Gal, sakau, tu apsvaigęs nuo Andželikos bučkių?

Komisariato didžiojoje raštinėje sėdėjo jo kolegos ir trankė belotę. Pamatę mane, nuščiuvo ir pradėjo linguoti galvomis: ak, ak, Tomai, lazdos, didžiasnukės uošvės ir kalėjimo neatsižadėk!

— Ko išvertėte akis? — juokiausi.— Seni skalikai, nosys išpampusios nuo uostinėjimo, tačiau nežinote, kad nusikaltėlį atvaro, o ne atsiveda. O gal tiesą žmonės pasakoja, kad kvailiausias miesto padaras — policininkas?

— Trenkt jam į snukį? — padėjo kortas vienas.

— Neprasidėk,— ramino kitas.— Ar nematai, kad ir be trenkimo vos pavelka kelnes?

Žanas kažko ieškojo kitame kambaryje; trankė stalčius ir keikėsi, kad net ausys braškėjo. Staiga prapliupo piktu juoku — ir šūktelėjo:

— Ateik, Tomai, staigmena laukia. Miela, šilta staigmenėlė, nuo kurios tikrai pasunkės tavo kelnės.

Nuėjau. Įbruko pilkais viršeliais bylą ir bakstelėjo pirštu į pirmo puslapio nuotrauką.

— Pasirodo, aš negirtas,— šaipėsi.— Ir — neapsvaigęs. Kieno šitas snukutis? Aš, Tomai, prisipažinsiu, kažkur jį mačiau. Nebeprisimenu kur, bet duočiau nukirpti ūsus — mačiau!

Žiūrėjau į Ulos nuotrauką ir tryniau delnu nejaukiai atvėsusią kaktą.

— „...Ula Jorgensen,— skaičiau lape,— mergautinė pavardė — Jansen. Danijos pilietė... Tarptautinės policijos kodo pravardė — Gudrioji Lapė... Ieškoma už parašų klastojimą... vogtų meno kūrinių kontrabandą... nesamų žemės sklypų pardavinėjimą... nesamų bendrovių akcijų platinimą...“

— Kitoje lapo pusėje yra smulkesnių nuodėmių sąrašas,— lingavo galvą Žanas.— Linksma moteriškaitė, a? Perskaityk ir mūsų komisaro prierašą.

— „Ula Jorgensen-Jansen (Gudrioji Lapė) suimta ir laikoma Lanteno kalėjimo kvotos skyriuje.“

Žvilgtelėjau į kalendorių ant sienos ir šūktelėjau:

— Ją suėmė praėjusį ketvirtadienį!

— Taip, ketvirtadienį.— Žanas numetė bylą ant stalo ir prispaudė kumščiu.— Na?

— Koks panašumas! Jeigu nežinočiau, kad ta Gudrioji Lapė kalėjime... Beje, nuotraukos moteris juodaplaukė, žymiai vyresnė.

Žanas atsisėdo, nukėlė telefono ragelį. Koja pristūmė kėdę ir man.

— Sėsk, Tomai,— paragino.

— Dėl Dievo, Žanai, nebūk juokingas!

— Nėra juokingų policininkų, Tomai. Yra storų, liesų, su ūsais ir be jų, švelnių kaip avinėliai, šuniškai piktų, bet juokingų nebuvo ir nėra visame pasaulyje. Taigi, Tomai, prisėsk, iki aš šnektelsiu su Lantenu.

Kalėjime jam patvirtino, kad Ula Jorgensen-Jansen uždaryta kvotimų skyriaus vienutėje. Ne, nepabėgo, iš mūsų kalėjimo niekas nepabėga, jis saugiausias pasaulyje.

— O aš, kvailys, maniau, kad tu geresnės nuomonės apie mane,— atsistojau.— Čiao.

— Atleisk, brolau, bet kiekvienam savas amatas. Ana, kuri laukia tavęs, Gudriosios Lapės sesuo, duktė? Be giminystės tokio panašumo nebūna!

Jeigu kvotos teisėjas sužinos, kad aferistės duktė Briuselyje, pasikvies ir ją pokalbiui... Paskui Tarptautinės policijos danų skyrius pradės uostinėti tėvelio Jorgenseno praeitį, banko sąskaitas... Ir, aišku, klausinėti, ko važiavo į Briuselį duktė, su kuo susitiko — ir taip toliau. Ak, Ula, tu nežinai, net nenujauti, kas laukia ateityje!

— Jos pavardė, vardas? — Mano bičiulis Žanas pasileido risčia, puldinėjo nuo vieno pėdsako prie kito: — Kur gyvena, ką veikia, belgė ar svetimšalė?

Nusivedžiau jį prie lango. Papasakojau viską. Nuo Centrinės traukinių stoties iki Modesto taksi. Jis klausėsi nuleidęs galvą, o kai baigiau, atsiduso:

— Gal tu teisus, gal reiktų palikti ją ramybėje. Bet, Tomai, kvotos teisėjas ryt poryt sugraibys visus siūlus ir truktelės tą, kuris išvilks Kopenhagą. Uždelsti galime, bet vis tiek nieko nepakeisime.

— Tada ji bus namie su tėvu, ne svetimame krašte.

— Taip, žinoma...

— Einu pas ją?

— Eik. Kurią dieną papasakosi, kaip viskas baigėsi.

Modestas buvo kažko suirzęs ir neįprastai tylus.

— Kur vežu? — burbtelėjo, kai atsisėdau šalia Ulos.

— Į Modernųjį teatrą. Ko surūgęs kaip bjauriausioji nuodėmė?

Kurį laiką vairavo tylėdamas, paskui pasisuko į mane:

— Skaitei „Vakaro" savaitgalio laidą?

— Neskaitau laikraščių. Ir tau patariu neskaityti.

— Kartais bent pavartyk.— Padavė man laikraštį.— Žvilgtelėk į ketvirtą puslapį.

Ketvirtame puslapyje buvo komisariate matyta nuotrauka ir aprašymas, kur ir kaip suėmė Europoje pagarsėjusią aferistę. Sulanksčiau laikraštį ir grąžinau Modestui.

— Nu? — nežymiai kryptelėjo galvą į Ulą mano bendradarbis.— Gal pasakysi savo nuomonę?

— Pabėgo. Tu irgi taip manai?

— Aha...

— Pristabdyk dėžę, Modestai! Ko įsibėgėjai, kaip apšaudomas iš patrankų? Pirmas eismo policininkas sustabdys tave baudai. O tada, berneli, visus tris į Lanteną!

— Viešpatie Jėzau,— dejavo Modestas.— Tomai, sakyk, kad juokauji... Kojos dreba, nebesuvaldau vairo...

— Tik neskubėk, Modestai, važiuok ramiai, tarsi tavo dėžėje sėdėtų Teisingumo ministeris.

— Santa Madona, nekaltųjų užtarytoja...

Pravažiavome Europos Bendrosios rinkos rūmus ir įsukome į Liepų bulvarą.

— Sustok prie ano restorano,— paprašiau.

Jis sugraibė pinigą drebančiais pirštais ir mirktelėjo: paėjėkim toliau nuo *jos*.

— Žinau, ką pasakysi,— juokiausi.— Leonidas jau barake?

— Barake. Ifa pranešė, kad neateisi į darbą, tai jis ir atpuolė, keikdamas tinginius snaudalius.

— Pradėjo šaukti ir draskyti barzdą?

— Ne. Pasižiūrėjo į lubas, už kurių yra jo graikiškas dangus, paskui į grindis, po kuriomis mielai pakištų Tomą, ir išėjo į kiemelį. Po kurio laiko sugrįžo baugiai ramus ir išrašė tau atleidimo lapelį. Tomai...

— Ji tik nuostabiai panaši į uždarytą Lantene. Nesibaimink.

Jis nusikvatojo. Staiga prisiminė siaubą autovežimyje ir pasišiaušė:

— Na ir bjaurus žmogus, neduokdie! Protelį seniai tikrinai? Trenkčiau per ausį, bet...

— „...jis gi ūmus, trenktų atgal". Saluto!

— Graži raganėlė,— nužvelgė atokiai vaikštinėjančią Ulą.— O mes manėme, kad tu pederastas...

Krito į taksi ir nudūmė.

Restorano kieme — raudonuoju smėliu išpiltoje aikštelėje — išrikiuotos staliukų eilės. Gaubtuvų šešėlyje vaisvandenius ir alų girkšnojo staiga nuskaidrėjusiu dangum ir pavasario saule besidžiaugiantys briuseliečiai. Greta aikštelės, už neaukštos žalitvorės, blizgėjo ežerėlis. Vienmarškiniai vaikinai sūpavo valtis, daužė irklais vandenį ir išsišiepę klausėsi merginų spiegimo. Ežerėlio pakrantėje girgždėjo sūpuoklės, juokėsi ir verkė žaidžiantys vaikai. Amsėjo savojo pavasario džiaugsmą šunelliai.

Padavėjas apsidairė ir kryptelėjo galvą į laisvą staliuką. Paprašiau stiklo alaus, apelsinų sunkos Ulai, ir susėdome po raudonomis gėlytėmis išmargintu gaubtuvu.

Dešimtmetė mergytė vedėsi prie dirželio pririštą kačiuką. Paskui ją, atsilikęs per tris žingsnius, ėjo lazda ginkluotas mergytės senelis. Po staliukais gulintys šuneliai tampė diržus ir amsėjo baisią neapykantą katėms.

— Tikriausiai šunys rėkia: bjaurus gyvuly, ar nežinai, kad čia tik žmonėms ir šunims skirta?

Ula juokėsi. Įkvėpė keletą dūmų iš mano cigaretės.

— Mergytė vedasi didžiulį tigrą,— pasakojau mano ranką glostančiai Ulai.— Ji žengia per gėlėmis užgožtą sodą aukštai iškėlusi galvutę ir žvilgsniu ramina išsigandusį pasaulį: nebijokite, jis nepiktas, jis tik žaidžia piktą narsuolį. Seneliui aišku, kad jis ne visai gudriai atrodo karalaitės ir jos kačiuko sargyboje, bet kaipgi kitaip, gerieji žmonės, turint meiliausią ir gražiausią pasaulio anūkėlę?

Žmonės sėdėjo gaubtuvų šešėlyje ir kažko laukė. O gal jie seniai nieko nebelaukia. Gal jiems paprasčiausiai nu-

sibodo daugiaaukščių narvuose, ir atėjo, kur šviečia saulė, iš mėlyno dangaus plūsta pavasaris.

Vieni pasišaukdavo padavėją, apsimokėdavo už pavasario pusvalandžio ramybę ir išeidavo į ūžiantį dvokų bulvarą. Kai kurie vieniši, kiti poromis, nesilaikydami už rankų, bet vis tiek surišti nematoma grandine. Tikriausiai visokių grandinių yra; vienos — lengvos, šildančios, kitos — apskretusios abejingumu, o gal ir neapykanta...

— Kiek tau metų, Tomai? — sušnabždėjo Ula.

— Trisdešimt.

— Tiek ir veidas sako. Kiek ten, kur visi saugome mielosios vaikystės dalelę?

— Gal keturiolika. Kai pasineriu į vaikystės prisiminimus, saulėtas keliukas pasibaigia keturioliktoje kalvelėje. Po jos prasideda knyginio samprotavimo ir dresūra apvaldytų pojūčių kitas Tomas, dabartinis.

— Keistas vairuotojas! — prisimerkė ji.— Seniai dirbi taksi bendrovėje?

— Baigiu antrus metus naktiniu centristu. Beje, prieš tai vairavau baldų gamyklos sunkvežimį.

Padavėjas pasuko prie mūsų staliuko. Jo pusbačiai buvo iškrypę, kelnės susiglamžiusios, dėmėtos; ėjo sulinkęs, vos panešdamas skaudančius pečius, bet vis tiek šypsojosi. Padavėjai tikriausiai ir miegodami šypsosi.

— Atleiskite,— nulenkė seno manekeno galvą,— mano darbo valandos pasibaigė. Malonu, kad aplankėte.

Padaviau pinigą, ir mes sugrįžome į bulvarą. Ula paėmė man už alkūnės ir priderino žingsnį.

— Pradedi patikti, Tomai,— prisipažino.— Kažkaip... ramu su tavim. Kai papasakosiu tėveliui Jorgensenui apie tavo brolišką globą, jis parašys padėkos laišką. Geras žmogus mano tėvas. Lėtai vaikšto, lėtai kalba, visiškai be humoro, bet su jauna, net per pusę šimtmečio nepasenusia šypsena apie pypkę. Žinoma, jeigu tai galima pavadinti šypsena...

Nusijuokiau. Bet taip nevykusiai, kad ji atsiduso ir pakraipė galvą:

— Dudena kaip šimtametis senelis! Ne, tu kažką slepi; tu, Tomai, ne taksi bendrovės centristas.

— Kaip tau patogiau, Ula,— gūžtelėjau pečiais.

— Kalbi vairuotojų žargonu,— pasakojo kito Tomo ieškanti skandinavė,— bet mintijimas, sakinių struktūra — kitką gieda. Beveik nevartoji „aš“ Intelektualinis nepasitikėjimas savimi? Altruistinė pasaulėžiūra?

— Gudri!

— Gudrumu gal nereiktų girtis... Mokytojauju, Tomai. Pradėjau filosofijos fakultete, kaip tėvelis Jorgensenas patarė, vėliau peršokau į Pedagogikos institutą. Mėgstu savo darbą. Ne kiekvienas rytas saulėtas, bet — myliu vaikus, jie mėgsta mane, ir taip viskas išsilygina.

— Va kaip! Kažkodėl buvau įsitikinęs, kad tu visko po gabaliuką atsikandusi, turtingo tėvo lepūnėlė.

— Neklydai: mano tėvukas turtingas. Labai!

— Turi aukso kasyklą?

— Turtingesnis: turi skaidrią meilę žmonėms. Ir amžinai besišypsančią sielą.

— Filosofas?

— Taip. Dėsto universitete antikinius filosofus. Parašė kelias knygas apie tai, ką pilvu ir linksmais savaitgaliais tesirūpinantis neandertalietis seniai išmetė į šiukšlyną. O man atrodo, kad tokios knygos vis tiek pasilieka mūsų pūvančios civilizacijos ramsčiais. Kaip manai, Tomai?

— Panašiai kaip ir tu, Ula.— Toje gražbylystėje tikriausiai aidėjo tėvelio Jorgenseno atodūsiai...— Jorgensenus gerbiu. Beje, kartais pabandau ir suprasti.

Atėjome prie Moderniojo teatro. Ula apžvelgė pilkojo akmens pastate siaurus langelius, keturkampes kolonas prie įėjimo ir prikando lūpą.

— Viduje dar bjauriau,— juokiausi,— atsiduoda cementu ir sintetiniais dažais. Tačiau toje dėžėje yra didžiulė scena, be kokios neišsiverčia Bežaras. Iki spektaklio liko dvi valandos, Ula. Gal nueiname iki Japoniškųjų vyšnių gatvės? Pamatytum dar vieną Briuselio grožybę.

Ji linktelėjo galvą, ir mes pasukome į siaurą, kalvon vingiuojančią gatvelę.

Lenkėme vaikščiojančius žmones, rausvo žydėjimo siautą fotografuojančius turistus. Ant suoliukų sėdėjo jau nuvargęs senimas. Ula spustelėjo man alkūnę:

— Pasakok, Tomai. Ką nors linksmo, kaip restorano kieme. Gal apie senukų porelę, sėdinčią po rožiniu sapnu?

— Nežinau linksmos senatvės, Ula.

Kalvos viršūnėje radome apvalią kaip milžiniškas pinigas autobusų vairuotojų poilsio aikštelę. Ula krito ant pirmo suolo ir sudejavo:

— Pavargau... Viešpatie, kaip būtų gera užmigti — ir atsibusti Kopenhagoje!

Pasirėmiau ant aikštelę supančios tvoros. Vakarėjančio dangaus apdengtame slėnyje gulėjo Briuselis — didžiulė graviūra — su maldyklų bokštais, kristalu žėrinčiais daugiaaukščiais, įmonių kaminais, suraizgyta gatvių pyne, Grand Place paauksuotais senųjų brolijų namais. Merijos bokšte Saint Michel mindė, laužė parblokšto velnio krūtinę, nesiryždamas paskutiniam smūgiui. Prieš didžiulį kardą iškelta velnio ranka šaukė: tai jis, tas šventas kvailys, pradėjo! Abu atrodė nuvargę, pasibjaurėję šimtmečius užtrukusiomis grumtynėmis.

Prisėdau šalia Ulos. Nusibodo su iškelta ranka virš jos galvos, bet vos pažvelgdavau į mėlynas, liūdesio sklidinas akis, vos išgirsdavau krūpčiojantį balsą, kažkas išsibudindavo manyje ir persmelkdavo.

— Kalbėk, Ula, — apglėbiau pečius. — Pasakok apie Kopenhagą, tėvelį Jorgenseną, save. Nesvarbu apie ką, bet — pasakok.

— Gyvename ramiame Kopenhagos priemiestyje,— šypsojosi Ula.— Namas senas senutėlis, apsuptas žalitvore. Turime dvi kates — pikčiurnas ir geraširdį šunį. Katės tėvo, šuo mano. Senas ir jis, kaip viskas mūsų namelyje, jau Parkinsono ligos kamuojamas. Du kartus per savaitę ateina Fru Olson, nubraukia dulkes ir sudeda daiktus į jų vietas. Senutė myli ne tik Dievą, Daniją ir karalių, bet ir džiną, todėl tėvas laikas nuo laiko papildo mėlynąją bonkelę. Laiminga Fru Olson senatvė, juokiasi jis. Taip, Tomai, senasis vaikinas geras ir atlaidus. Ne tik žmonių silpnybėms, bet ir savo žmonai, kuri paliko jį su dvejų metukų kūdikiu: per dvidešimt metų negirdėjau ją smerkiančio žodelio. Kai pamačiau, kad kiti vaikai turi motinas, ramindavo: neverk, Ula, tavo mama tolimoje kelionėje, bet sugrįš.

Autobusas pervažiavo aikštelę ir sustojo netoli mūsų. Vairuotojas išlipo, užsidegė cigaretę ir nuėjo prie tvoros. Per dešimt poilsio minučių surūkys kelias cigaretes, miklindamas kojas apibėgs aikštelę ir vėl įsijungs į aštuonias valandas trunkantį ratą. Surūkęs cigaretę, apėjo aikštelę, pasveikino mus rankos kilstelėjimu ir vėl pasirėmė ant tvoros.

Ula krapštė akmenėlį delne. Gęstančios saulės raudonyje painiojosi juodi voratinkliai.

Vairuotojas nusiėmė uniforminę kepurę, nušluostė prakaituotą kaktą. Pikta, net akis užgožusi barzda ir ilgi plaukai paraudo nuo saulės gaiso.

Voratinkliai supo tamsėjančioje mėlynėje skęstančią saulę.

Ula nusviedė akmenį, bet praeitis pasiliko rankose.

— Ji sugrįžo vieną vakarą, kada mes sėdėjome prieš židinį... Bučiavo man veidą, pečius ir verkė, verkė... Motina? Mano motina? Žiūrėjau į mūsų vakaro ramybę sujaukusią moterį, stengiausi suvokti jos širdgėlą, bet veltui: niekas neberišo mūsų, visi saitai seniai buvo nupjauti ir sunykę praeityje. Po nejaukioje tyloje mirkstančios vakarienės pabučiavau jai kaktą, kaip rūstus tėvo žvilgsnis paliepė, ir išėjau į savo kambarį. Naktį ji atėjo ir atsisėdo ant mano lovos. Vėl verkė, bučiavo man rankas. Staiga manyje išsibudino... kažkas, ko nepažinojau dvidešimt metų, ko taip skaudžiai pavydėjau kitiems vaikams... Verkėme abi...

Vairuotojas nusviedė nuorūką, šoko į autobusą. Prie mūsų suolo pristabdė, nusišypsojo man ir nuburzgė pakalnėn.

Snaudulys degino akis, Ulos balsas nutoldavo ir vėl priartėdavo.

— ...Kitą rytą, tėvui išėjus į darbą, ji staiga prisiminė nesutvarkytą reikalą ir puolė prie telefono. Pokalbyje su bendrovės direktorium (vakar mums spėjo papasakoti, kad turi meno kūrinių pirkimo-pardavimo bendrovę Briuselyje) sunerimo, net pradėjo šaukti, kad negrįš, kad labai užimta, ir nutrenkė ragelį. Kurį laiką sėdėjo nusiminusi, paskui atsiduso: teks grįžti į Briuselį. Išsigandau. Mama, tik vakar atvykai, pabūk dar dienelę... Negaliu,

dukrele, be manęs jie nesusitvarko, mes, dukrele, štai kaip padarysime: aš skubu į Briuselį, o tu atvyk ateinančio sekmadienio rytą. Jau būsiu sutvarkiusi nelemtą reikalą, ir abi grįšime į Kopenhagą. Tėvui nesakyk apie mūsų „sąmokslą", iškrėsime jam staigmeną. Beje, dukrele, aš taip nevykusiai pamiršau čekių knygutę Briuselyje... Tėvas sakė, kad jūsų sąskaita banke abiejų vardu... Gerai, mama, kiek tau reikia? Dvidešimt tūkstančių kronų pakaks. Nesibaimink, dukrele, aš turtinga ir tas kelias kronas grąžinsiu. Nesibaiminu, mama, ką tu! Ula, dukrele, atsivežk ir šitą olmekų statulėlę: noriu parodyti vienam Briuselio muziejui. Matai, aš vis abejoju, ar ji olmekų epochos. Gerai, mama, atvešiu.

Ji atsiduso ir užsimerkė. Raudoną saulės kamuolį užklojo juodi debesys. Aikštelę perpūtė šaltas Šiaurės jūros vėjas.

— Niekada nemelavau tėvui. Miela staigmena, bus džiaugsmo ir juoko visiems, bet nedrįsau jos supurvinti melu. Vakare viską papasakojau. Klausėsi šypsodamasis, kažką graikiškai pasakė į kojas besiglaustančiom katėm ir užsidarė savo kambaryje. Vėliau, rūkydamas pypkę prieš židinį, staiga nusijuokė: olmekų dievybė jai ir priklauso: povestuvinėje kelionėje, Meksikoje, nupirkau gimtadienio proga. Tačiau, Ula, kalbėjo rimtesniu balsu, ta kelionė į Briuselį kažkaip nevykusiai atrodo... Man regis, kad ji nieko nemyli ir nieko nebegerbia. Apkartęs tu, tėve, galvojau, neatleidi už tiekos metų vienatvę... Iki sekmadienio buvo tik trys dienos, bet prailgo kaip šimtmetis. Kodėl ji šitaip... negražiai, Tomai? Apvogė buvusį vyrą ir pasislėpė? Bet kam, geras Dieve, kam reikėjo atsivilioti mane į Briuselį? Kodėl pakišo nesamą adresą? Jau Kopenhagoje pradėjo apgaudinėti mus? Pagaliau, Tomai, kuo čia dėta statulėlė?

Gudrioji Lapė numatė, kad saugiausia pavogti brangią senieną kito rankomis? Kaip ir tuos tūkstančius kronų. Namo Šventojo Petro sodelyje reikėjo, kad viskas atrodytų paprasta ir natūralu; negi pasikviesi tiek metų nematytą dukterį į kavinę! Tikriausiai jau Zaventemo skraidstotėje būtų pasitikusi, išplėšusi statulėlę ir: Ula, už kelių valandų išskrendu ten ir ten, o tu grįžk į Kopenha-

gą — rytoj ir aš atskrendu. Nė, svarstau kaip Tarptautinės policijos žmonės, pamirštu, kad gudriosios lapės netelpa mūsų logikoje. Čia viskas paprasčiau, negu aš painioju, bet kažkuris Briuselio policininkas pagaliau aptiko jos pėdsakus ir sujaukė tinklą.

— Grįžkime, Ula,— paglosčiau jos sušalusias rankas.— Kol surasime vaikiną su bilietais...

Leidžiantis nuo kalvos, ji rankiojo vyšnių žiedelius ir svaidė į viršų. Rausvos snieguolės skraidė apie galvą, krito ant pečių. Paskui aprimo, suspaudė mano pirštus delne ir prisiglaudė.

Moderniojo teatro prieangyje klegėjo paskutines cigaretes rūkančių būrys. Atsistojome nuošalyje, kad bilietus pardavinėjantys vaikinai mus pastebėtų. Tačiau niekas nesiskubino; pradėjau būgštauti — bene pavėlavome? Pagaliau priėjo išeiginiais rūbais pasipuošęs senukas.

— Jūs tikriausiai bilietų ieškote? — šypsojosi man kaip senam pažįstamui.

— Ieškome! — nudžiugau.

— Mielai perleisiu,— išsitraukė bilietus.— Buvome numatę pasigrožėti Bežaru visa šeima, bet sūnus kitur sugalvojo... Ką ten sūnus,— žmona pas savo gimines ištempė.

Purtėsi priedo, net įsižeidė:

— Ak, nekalbėkite niekų! Prisimenatę mane? Praėjusį kartą pirkau burna tapytą peizažėlį. Ko šiandien neatsinešėte — būčiau dar vieną paėmęs.

— Pamiršau...

Rūkiau paskutinę cigaretę. Ula paimdavo ją iš mano pirštų, įkvėpdavo dūmelį.

— Rimstu,— šnabždėjo į ausį.— Pergyventa, išsiverkta, belieka užtrenkti durįs.

Tačiau durys liko praviros. Baletas buvo didingas kaip Bethovenas, gražus kaip Šilerio jaunystė, bet ji krūpčiojo, ieškojo mano peties nieko neužmiršusiai galvai.

Staiga pajutau, kad ir mano praeities durys praviros. Seniai užtrenkiau ir užramsčiau...

...seniai?

...tamsoje kvepėjo Lindos plaukai...

...Lindos pirštai šildėsi mano delne...

...lūpos nudegino skruostą..

Ir — krūptelėjau.

Lauke pasitiko ramus vakaras. Žmonės atrodė gražesni, pokalbiai ramūs kaip maldykloje prieš mišias. Pasistumdėme būryje ir atsistojome taksi laukiančių eilutėje.

— Duobėtas Bežaro gyvenimas,— pasakojau nejaukiai tylinčiai Ulai.— Prancūzijoje jo nesuprato, net išjuokė, tada jis nukratė dulkes, kaip sakoma, ir atvyko į Belgiją. Čia sutiko išskėstomis rankomis, pagarbino ir pastatė ant dievukams skirto paaukštinimo. Dabar, kada visas pasaulis pešasi dėl jo spektaklių, broliai prancūzai meldžia grįžti, bet jis pasilieka krašte, kuris pirmas ištiesė ranką. Ir linksma, ir liūdna, Ula: genialius kūrėjus pirma apmėto kvailumo akmenimis, o paskui stato jiems panteonus. Kaip patiko spektaklis?

— Keista mišrainė,— atsiduso Ula.— Nauja, niekur nematyta, sava baleto samprata ir paskirtis, bet manyje giliau nenugrimzdo.

— Mišrainė? — pasibaisėjau.— O man, neišmanėle, Bežaro choreografija yra moderniojo baleto viršūnė. Neįsižeisk už neišmanėlę, bet kitaip pavadinti...

— Kažkoks bendro naudojimo erzacas,— draskė į skutelius mano pagarbą Bežarui.— Rafinuotai blaškomas ir rėkiančiomis spalvomis nudažytas karnavalas. Judesiai staigūs, prigrūsta seksuališko „pirmyn—atgal, gulkime taip, gulkime kitaip" Nuolat laužomos kompozicijos įspūdingos, tačiau bejausmės kaip manekenų. Man atrodo, kad Bethovenas ne kartą apsivertė karste. Kai sugretini, sakykim, su „Žizel" ar „Gulbių ežeru" tą kolektyvinį pasiblaškymą indų, ispanų, rusų folklore...

— „Gulbių ežeras"! Gerojo Dievo pamiršta galvele, tu visiškai nieko nesupratai. „Gulbių ežeras"— sentimentali pasakaitė, švelnutis kunigaikščių — mužikų katarsis! Šitame pasiblaškyme (tavo žodžiai, ne mano!) žmogus, garsai ir spalvos atkuria gyvąjį gyvenimą. Argi nejautei choreografijos žaisme pulsuojančios gyvybės, gimstančio *Žmogaus*, jo džiaugsmo, verksmo, jo genijaus ir menkystės? Klaiku diskutuoti su juokdariu, kuris šaiposi iš oponento. Ko gi tu juokiesi, neišmanėle?

— Aš nesišaipau,— duso juoku Ula.— Primenu tavo gudriai galvai, kad nebandau *suprasti*. Manoji grožio sąvoka, kad ir paramstyta intelektualinio pažinimo kriterijais, vis tiek išliko *intuityvinė*. Lyg ir socialine estetika persunktas grožio suvokimas, kaip ir visos intelektualinės sąvokos, iškreipia tikrovę. Man atrodo, Tomai, kad esi persiėmęs dabar taip madingu socialrealizmu. Beje, kaip ir garbusis ponas Bežaras.

Ji net trypė iš džiaugsmo. Juokiausi ir aš. Nesijuokė tik minutėlę mūsų „ginčo" klausęsis taksi vairuotojas:

— ...Ir — taip be galo. Sėskite, kol kiti neužgrobė jūsų eilės. Kur vežu?

— Į Centrinę traukinių stotį,— nusprendė Ula.

Taksi aplenkė dekoratyvinį gėlyną ir įsispraudė bulvaru sleńkančion tėkmėn.

— Sveikas, Tomai,— palabino mane vairuotojas.

— Sveikas, vaikine. Mudu pažįstami?

Vairuotojas įjungė lemputę ir pasisuko taip, kad šviesa kristų ant veido.

— Henris! — nudžiugau.— Malino seminarijos Linksmuolis!

— Žiū, ir pravardės nepamiršai. Ar ne prieš šešerius metus išsiskyrėme? Tu — metalų liejyklon, aš — į anglių kasyklą.

— Mielas, geras Linksmuolis! Viešpatie, kaip tu pasikeitei...

— Ir tu, Tomai, nepanašus į šviežiai iškeptą kunigėlį,— juokėsi Linksmuolis.— Sešeri metai... Kartais atrodo, kad tik vakar atsibučiavome seminarijos kieme ir išėjome į „Šventąjį Kryžiaus karą", o kartais — prieš šimtmetį,— susigraudino, truktelėjo nosim.— Girdėjau, kad ir tu?..

— Ir aš, Henri.

— A! Vedęs? Kur gyveni? Ką veiki?

— Gyvenu vienas. Šventojo Petro gatvėje. Dirbu centristu taksi bendrovėje. O tu kaip laikaisi?

— Gerai! — Minutėlę tylėjo, paskui apsisprendė:— Ne visada jau taip gerai buvo. Iš pradžių kažko trūko be motinos Eklezijos, bet ilgainiui viskas išsilygino. Gal ir ne viskas, tačiau miegu be košmaro sapnų. Vedęs. Augi-

name jau pirmą slenkstelį perrėpliojusį Henriuką. Nuomojame namelį Marolų kvartale. Dabar ten jauku, gražu. Neseniai perdažė mūrines lūšnas ir priskyrė „tautos architektūros lobynui“ Tame senamiesčio kvartale pradėjau savo apaštalavimą, kaip tada puikino mūsų misiją, ir pripratau. Beje, Tomai, mes jau Anspacho bulvare. Kur sustoti? Panelė sakė: prie Centrinės stoties...

— Atleisk, Ula,— tik dabar prisiminiau kampe tylinčią merginą,— net nesupažindinau su bičiuliu Henriu...

Ji palietė atkištą Henrio ranką ir kažką sumurmėjo.

— Šešeri metai! — žvilgčiojo į praeitį Linksmuolis.— O kiti? Išėjome į karą dvidešimt trys. Kažin kiek beliko „gyvų“? Pasakok! Pradėk nuo savęs.

— Nėra ko pasakoti. Dirbau metalų liejykloje, paskui ją uždarė, ir peršokau į baldų gamyklos sunkvežimį. Ar ne keista, kad tiek daug mūsiškių vežioja žmones? Tu — taksi dėžėje, Žakas Metro vairuotojas, Šarlis — autobuse...

— Šarlis! — krūptelėjo Linksmuolis.— Ir dabar užsisklendęs savojo bokšto aukštybėse? Ar ne Baronu buvome praminę?

— Taip, Baronu. Po tiekos metų šiandien pamačiau autobusų vairuotojų poilsio aikštelėje. Užsiauginęs ilgus plaukus, barzdą...

— Susitikote ir nepasikalbėjote? — nustebo Linksmuolis.

— Jis tikriausiai pagalvojo: sėdi Tomas su mergina, grožisi saulėlydžiu,— netrukdysiu. Painūs mūsų santykiai, Henri. Ir tu gal būtum neužkalbinęs, jeigu nežinotum, kad ir Tomas nusivilko sutaną.

— Tikriausiai...— prisipažino Linksmuolis.— Seniai atsisveikinai su kunigyste?

— Prieš dvejus metus.

— Kaip jautiesi?

— Kaip ir tu, Henri: „kažko trūksta“... Nebent laikas išlygins duobutes. Viltis — visų kvailių paguoda,— užbaigiau juokeliu.

— Žinoma, išlygins. Laikas viską užverčia. Kaip Leonas? Girdėjau, sunkiai serga?

— Nugarkaulio nervinės sistemos sklerozė. Kurį laiką vaikščiojo su ramentais, dabar tik galvą bepajudina.

— Viešpatie Jėzau! — pašiurpo.— Toks šaunuolis, o prikaustytas lovoje...

— Aplankyk kurią dieną — apsidžiaugs. Beje, pirma užsuk pas mane, abu nueisime. Neuždelsk, Henri, jam nedaug liko.

— Už poros dienų atbėgsiu.

Išlaipinęs prie Centrinės stoties, suglemžė pinigą, padaužė man petį ir spruko į taksi. Prieš nuvažiuodamas iškišo galvą pro langelį ir užbaigė kaip ir priderėjo Linksmuoliui:

— Kažkuriame laikraštyje skaičiau, kad tokių kaip mudu Belgijoje visa šimtinė. Gal reiktų pagalvoti apie iškunigių profesinę sąjungą, a?

Iki pasimatymo, Henri. Tikrai ateisiu į tavo perdažytą namelį Marolų kvartale — pasiilgau linksmų žmonių, šventos šilumos laimingoje šeimoje.

Ula šypsojosi. Kraipė galvą kaip po nevykusio spektaklio ir šypsojosi.

— Sudiev, Tradicine Ula.

— Atsisveikinsime po vakarienės, Tomai.— Įbruko pirštus į mano delną, prisiglaudė.— Argi nežinai, kad po spektaklio visada vakarieniaujama restorane?

— Gerai, Ula, atsisveikinsime po vakarienės.

Perėjome gatvę ir pasukome į artimiausio restorano duris.

Atsisveikinau su kunigyste?

Viskas nurimo ir sugulė savo vietose?

Kartais atrodo, kad esu kitame krante, bet po kelių užsimiršimo valandų vėl pradeda kamuoti keistas liūdesys, kokį tikriausiai jaučia tik ekskunigai. O gal visi slankiojantys pakrantėse žvilgčioja per petį, neįsidrąsindami paskutiniam žingsniui į gyvojo gyvenimo tėkmę?

Reikia prisipažinti, Tomai, kad tripinėji vietoje, lauki „stebuklingosios rankos“, kuri perves tave į kitame krante spinduliuojančią ramybę.

Mūsų — daugybė, juokėsi Linksmuolis, tačiau jo akys buvo liūdnos, kaip maldyklos prieangyje apdulkėjusios statulos.

Taip, Henri, mūsų daugybė, bet išsislapstę šešėliuose, užsisklendę keistojo liūdesio vienatvėje, vengiame žmonių, kurie matė mus ne tik maldykloje, bet ir gamyklose; vengiame net buvusių bičiulių kunigų.

Vieni sukūrė šeimas, bet kažin ar jaučiasi laisvi ir laimingi; kiti, tokie kaip aš, laukia nebežinodami ko, ir visus graužia neviltis, ikonoklastų tamsa.

Kai Leoną partrenkė Suspensum a divinis, krūptelėjau ir įsiklausiau... Ne, dar nepažinojau Lindos, ir manoji kasdienybė sukosi apie Dievą, darbą ir maldą, tačiau vis tiek pasijutau prasižengęs, gal ir nusikaltęs. Buvo aišku, kad Leoną pasirinko „pavyzdžiu kitiems", todėl visi, kaip ir aš, krūptelėjo ir įsiklausė. Pervarčiau savo praeitį, sutrupinau kiekvieną grumstelį ir įsitikinau, kad nors ir nesu geresnis už kitus, tačiau — švarus prieš Dievą ir žmones.

Praėjus metams po Leono suspendavimo, lygus keliukas staiga pakrypo, ir aš pasukau prie užgintojo medžio; meilė persmelkė mane, nuplėšė dogma tapusios askezės žievelę. Aplenkiau tabu prietarus, išdavystės baimę ir nuėjau ten, kur vedė išsibudinusi prigimtis. Pasieniais, pirštų galais, glausdamasis šešėlyje — kaip daugybė kitų.

Leonas nesislapstė! Leonas paprašė leidimo vedyboms, o jo negavęs, vedė mylimą moterį ir užvertė puslapį. Panašiai pasielgė ir Henris, Robis, Žakas, Alenas, Markas, bet tik ant Leono nukrito „pikto šaknis" kapojantis kirvis. Šimtai kunigų paliko Ekleziją ir apsigyveno prieangyje. Vieni laukia, iki Vatikane pūstelės pavasario vėjai, kiti nusviedė praeitį nebūčiai ir gyvena pagal savo sąžinę, savojo Dievo akivaizdoje, bet yra ir tokių kaip Žakas, kurie apsinuodijo neapykanta ir perėjo į Eklezijos priešų stovyklą.

Leonas guli prie stebuklingojo tvenkinio ir nors žino, kad Viešpaties angelas niekada nenužengs į jį ir nesujudins vandens, tebegyvena Meilėje; Žakas apliejo neapykantos rūgštim Dievą, Ekleziją — „Vatikano senelių prieglaudą" — ir padegė: įsirašė į komunistų partiją. Leoną myliu, Žako — bijau.

Ne todėl, kad jis sudegino savo Tikėjimą — vis tiek negalėjo gyventi be jo, jeigu peršoko į marksizmą, — mane baimino Žako neapykanta tam, kuo tikėjo, ką mylėjo.

Kiekvieną kartą, kai aplankau jo šeimą, Žakas drasko „seną perpuvusį pasaulį“, judaizmo sektas, „Vatikano senius“ į skutelius ir svaido į nušvarinančią, viską išlyginančią revoliucijos ugnį.

Nejaugi tiesa, kad meilėje apviltas žmogus nugrimzta į neapykantą?

Viešpatie, koks mažytis mūsų Tikėjimas, kokia trapi mūsų Meilė...

— ...Būti ar nebūti, Tomai?

Ula atstūmė lėkštę su tuščiomis austrių geldelėmis, išskalavo burną vynu ir brūkštelėjo pirštu man per kaktą.

— Bandau suvokti tave, bet nepajėgiu,— šypsojosi.— Ar sakiau, kad esi keistuolis?

— Sakei, Ula. Mane jau vaikystėje vadino keistu berniuku. Pradėjo motina, paskui kaimynai, o vėliau ir mokytojai. Man atrodo, buvau kaip ir visi vaikai. Na, gal kiek pamaldesnis už kitus ir tylesnis, mėgau vienatvę.

— Pamaldumas ir vienatvė...— svarstė Ula.— Pirmuoju atveju galėtume prisiminti kaltės kompleksą, antruoju — stipresnių baimę.

Užsidengė veidą delnais ir tyliai nusijuokė. Nebuvo ko juoktis, bet vynas jau sunkėsi į jos išvargintą galvą.

— Kokia diena! — kikeno.— Kelionė rožiniais debesimis, džiaugsmo virpulį sudaužęs sodelis, Bežaro baletas ir — viską nuskaidrinantis, viską užglostantis ekskunigas Tomas. Bet jis nelaimingesnis už mane, susipainiojęs Viešpaties tarnų didybėje ir menkystėje. Būti ar nebūti tuo, kuo esu?

— Svaigsti, Ula,— juokiausi.— Išgėrei kelis stiklus vyno, ir užplūdo linksmojo dievuko nuotaika. Dar švaistaisi kumšteliais, bet jau rimsti. Kelintą kartą pagalvoju: pasigėrusi ji juokiasi ar verkia?

Padavėjas atnešė naują valgį. Kai jis nutolo, Ula spragtelėjo į ant stalo gulinčią mano ranką ir prisipažino:

— Pasigėriau, Tomai.

— Mėgstu pusgirčius žmones,— raminau.— Mane vynas kitaip paveikia. Pirmiausia susijaukia mintys, paskui jas apramina kvailas abejingumas viskam, o vėliau pajuntu šiltą nirvanos alsavimą.

— Manau, kad tokie individai kaip tu, Tomai, niekada nepasigeria, jie tik nuvargsta kovodami su ta nirvana ir — prisnūsta.

Valgėme tylėdami. Aplink šlamėjo mandagiai prislopinti pokalbiai. Kvepėjo vynu ir peleninėse rūkstančiais cigarais.

— Pradedi jausti artėjančios nirvanos šilumą? — Ula ieškojo mano balso, ją slėgė tyla.— Kur ketvirtas veiksmas, Tomai? Visos tragikomedijos turi keturis veiksmus!

— Nepažįstu ketvirtojo, Ula. Kai etilinė koma pasirodo scenoje, išeinu.

Atnešė lentelę su sūriais. Paskui gėrėme klaikiai karčią kavą su „Armanjaku" Padavėjas tripinėjo prie mūsų stalo, kosčiojo, galop pasilenkė ir sušnabždėjo:

— Netoli mūsų viešbučio yra šauni vietelė, kurioje galima jaukiai praleisti vakarą.

Ula nustebo. Ir susidomėjo, žinoma, bet aš papurčiau galvą:

— Ta jauki vietelė, Ula, paprasčiausias naktinis kabaretas. Jų daugybė Briuselyje, bet programa visur vienoda: skurdus orkestrėlis, striptizo merginos rausvų lempų šviesoje ir klaikiai brangus šampanas. Man atrodo, nepriklausai Lesbos seserijai, taigi nuogos krūtys tavęs nedomina, o aš lyg ir per jaunas seilėtis prieš jas.

Padavėjas pašnairavo į mane ir nuėjo. Buvo aišku, kad už kiekvieną atsiųstą klientą jis gaudavo keletą šimtinių.

— Naktis ilga, Tomai,— atsiduso Ula. Apsidairė ištuštėjusiame restorane ir išsigando artėjančios vienatvės: — Gal nueiname į tą striptizo landynę?

— Visos naktys ilgos, Ula. Kiekviena tamsi kaip urvas. Eini per jas ir krūpčioji nuo savo žingsnių aido. Taip, Ula, eini, ir vis ryškiau aiškėja, kad paklydai, pasukai ne į tą labirinto šaką, kurios gale šviečia saulė; suvoki, kad reikia grįžti į pradžios kryžkelę, bet bijai praeities, bijai viską pradėti iš naujo...

— Tu apie ką? — parėmė smakrą kumšteliais ir prisimerkė.— Saugokis, Tomai! Etilinės komos iki šiol išvengei, tačiau neaišku, kaip bus su psichine. Baisus žmogus! Nežinai, kada juokauja, kada rimtai kalba...

— Kiekvienas kvailys savaip juokauja... Jau nebetoli dešimta, ar ne laikas į lovytę? Nėra stipresnio vaisto už miegą, Ula.

— Išsigandusi ar susijaudinusi neužmiegu,— purtė galvą.— Manau, reiktų pasigerti, Tomai.

— Galima.

Mostelėjau jau kėdes ir stalus stumdančiam padavėjui:

— Mes norime pasigerti. Patarkite, kaip būtų maloniau ir linksmiau.

— Nuostatai draudžia tiekti gėrimus be valgio,— šypsojosi didesnių kvailysčių matęs padavėjas.— Tačiau kiti nuostatai mums leidžia gėrimus pristatyti į viešbučio kambarius.

— Jūs turite laisvą kambarį? — Tik dabar Ula prisiminė, kad be nakvynės.— Kur aš miegosiu, vargšelė, kur priglausiu savo danišką galvą?

— Yra,— juokėsi padavėjas.— Grįžtant prie pasigėrimo... Jūs pasakote kambario numerį, aš šampano butelį į ledų kibirėlį ir — prašom.

Sugrįžęs iš Centrinės stoties sauginės su Ulos ranknešiu, radau ją viešbučio registracijos patalpoje. Tamsia eilute, „seno jaunuolio" veidu naktinis durininkas pasakojo jai linksmą jūreivių istoriją. Pamatęs mane, senukas nuščiuvo ir pasilenkė prie registracijos knygos.

— Siūlau septinto aukšto būtuką,— murmėjo nepakeldamas galvos.— Jame dažnai apsistoja povestuvinių kelionių jaunavedžiai.

Tačiau grąžindamas pasus neištvėrė ir nusišypsojo.

— Senelis lyg nustebo, lyg išsigando, pamatęs tave,— keltuve prisiminė durininką Ula.— Tarsi norėjo kažką pasakyti tau, bet susilaikė. Judu pažįstami?

— Susipažinome šį rytą. Prie Šventojo Petro sodelio. Tada jis buvo didelio gražaus laivo kapitonas, apkeliavęs visus vandenynus, mylėjęs visų rasių merginas. Pasirodo, kad jo vaikystės svajonė neprasilaužė pro pilką kasdienybę, kad jokio gėlyno neturi, o mylimų šunelių laikyti neleidžia tris amžius gyvenanti jo senė... Nustebo? Yra ko: mano pase įrašyta, jog esu kunigas-darbininkas. Seniai reikėjo išbraukti *kunigą*, bet vis nesusiruošiu į atitinkamą įstaigą.

Septinto aukšto butukas dvelkė ne tik prabanga, bet ir jaukia švara. Ant stalelio jau laukė šampanas.

— Kaip jis suspėjo? — stebėjosi Ula.— Tai tvarka, tai patarnavimas!

— Vidaus telefonu pranešė šio aukšto barui, kad atkyla pasigert norintys jaunavedžiai,— juokiausi.

Ula įjungė telvaizdį. Minutėlę dairėsi Europos sostinių sekmadienio pramogose, paskui išsirinko kažkurią Bruknerio simfoniją. Pingviniškai apsirengęs Karajanas dirigavo — vaidino genialų maestro. Užsimerkęs, su vos įžiūrima šypsenėle apie lūpas, pelenų spalvos garbana ant dievų išrinktojo kaktos.

Karajanas nespėjo su Ula, diriguojančia subtiliau ir grakščiau, bet po kurio laiko prisitaikė.

— Kodėl tu neištekėjai, Ula? — Atkimšau butelį ir pripildžiau stiklus.— Danai anksti tuokiasi, o tu net dvidešimt penkerius pasiekusi neapsisprendi.

Ji krito į fotelį ir sunėrė rankas už sprando. Padaviau stiklą ir prisėdau ant alkūnramsčio.

— Nežinau, Tomai,— susimąstė.— Gal Edipas per ilgai laikė pririšęs? Mokiausi. Rimtai, pareigingai, taigi neturėjau laiko mergaičių žaidimams. Baigusi Pedagogikos institutą, krapščiausi socialinėje psichologijoje. Prieš dvejus metus pradėjau dirbti mokytoja gimnazijoje. Vedybos... Kad aš nesugebu įsimylėti, Tomai.

Išgėrė vyną ir nuėjo į vonios kambarį. Vaikščiojau. Skaičiau gudrius ir kvailus įrašus sienose, svarsčiau: išeiti dabar ar palaukti, iki ji užmigs?

— Atnešk stiklą vyno, Tomai! — šaukė Ula.— Kiekviename filme vaikinas atneša šampano stiklą vonioje gulinčiai nuogalei, o tu slankioji pasieniais!

Gulėjo užsimerkusi. Ak, mergyt, tu ne tokia drąsi, kaip bandai pasirodyti. Ir šampaną vonioje tikrai gersi pirmą kartą savo gyvenimėlyje.

Išgėrė — ir vėl užsimerkė. Prisėdau ant vonios krašto.

Karajanas sūpavo Bruknerio Septintąją. Mėlyname vandenyje — Anderseno undinė. Taip, graži Tradicinė Ula, net nustebau: kodėl anksčiau nepastebėjau?

Ji atsisėdo ir apsikabino kelius. Šlapi plaukai apklojo pečius.

— Kai užmigsiu, išeisi? — sušnabždėjo.— Kaip praėjusio šimtmečio romane?

— Panašiai, Ula. Laikas išeiti, bet nepasiryžtu. Kažkaip... miela, jauku su tavim.

— Tu... tu jau mylėjai, Tomai?

— Mylėjau. Bet — nusideginau pirštus. Ir širdį.

Užmigo anksčiau negu tikėjausi. Fotelyje, padėjusi girtą galvelę ant alkūnramsčio. Užklojau pečius lietpalčiu ir nuėjau prie lango.

Gatvė miegojo. Pravažiuodavo vienas kitas autovežimis, ir vėl nukrisdavo nakties tyla. Virš Centrinės durų švietė laikrodis: pirma valanda ryto.

Namai sviro į gatvę. Autovežimių šviesos atstumdavo juos ir surikiuodavo. Ne, namai stovėjo savo vietose, tai mano girta galva svyrinėjo.

Vonios kambaryje pakišau ją po šalto vandens srove. Taip, dabar laikas išeiti.

Ulą radau lovoje. Gulėjo šypsodamasi. Abejinga viskam, skęstanti svaigioje ramybėje.

— Atrodo, vis dėlto užmigsiu,— sumurmėjo.

— Ir aš taip manau, Ula.

— Pamilau tave, Tomai.

— Na ir ačiū Dievui, kaip lietuviai sako.

— Tu ir lietuviškai moki?

— Prisimenu kelis sakinius. Iki šešerių metų tik lietuviškai kalbėdavausi su tėvu. Paskui jis staiga mirė, ir aš prisitaikiau prie motinos valonės kalbos.

— Rytoj išlydėsi mane, Tomai? Ateisi į Centrinę?

— Ateisiu.

Išjungiau lempą ir sugrįžau į salonuką. Vėl vaikščiojau pasieniais, vėl raginau save išeiti.

Netraukė į „Švento Petro šunyną"

Neviliojo seno namo drėgme padvokusi vienatvė.

Pasėdėsiu fotelyje, palauksiu, iki Ula užmigs.

Vandens srovė daužė pečius. Balti ratilai rangėsi tvenkinio paviršium ir nyko raudonais krūmais apaugusiame krante. Belapės šakos graibstė ratilus ir svaidė ant krūmų. Balti dryksniai blaškėsi kaip vėjo draskomas tinklas.

Mano kojos grimzdo į lūžtančiu ledu braškantį tvenkinio dugną.

Vanduo kilo šlaunimis, apglėbė pilvą, pasiekė krūtinę, plovė pečius, bet nepajėgiau pasukti galvos, pakišti išdžiūvusią burną po srove.

Staiga vanduo nuslūgo. Pasijutau sušalęs į ledo gabalą.

Kažkas stovėjo už nugaros. Norėjau atsisukti — ledinės kojos neklausė; bandžiau atsiremti į krūmą — ranka atskilo nuo peties ir pakibo šakose.

Negyvėlio balta ranka gulėjo ant krūmo, paskui pasviro šakose. Kaip žuvis tinkle.

Tamsa nukrito ant pečių ir prislėgė. Minutėlę spoksojau į ją, paskui pajutau save, išgirdau rimstančios širdies stuksėjimą.

Pašokau iš fotelio ir pravėriau langą. Gatve skubėjo žmonės, kasdieninis autovežimių srautas. Centrinės laikrodžio strėlė buvo persmeigusi septynis..

Rytas!

Ulos nebebuvo lovoje. Nei vonios kambaryje. Ula tikriausiai jau artėjo prie Kopenhagos.

Ant staliuko, šalia tuščio šampano butelio, pamačiau tamsia oda apmuštą dėžutę. Pavarčiau ją, neradęs jokio įrašo, vėl paguldžiau. Vonios kambaryje atsigėriau iš čiaupo, paskui, kiek pasvarstęs, nusiprausiau po dušu, nusiskutau barzdą spintelėje rastu aparatėliu.

Pastovėjau prie lango, šyptelėjau į Kopenhagą skubančiai Ulai ir vidaus telefonu paprašiau pusryčių.

Mergina burbtelėjo kažką panašaus į „labryt" ir trenkė padėklą ant staliuko.

— Pataikėte! — juokiausi.— Aš irgi žmogžudiškai nusiteikęs. Ką užmušame šiandien, susitarkime.

Ji truktelėjo pečiais: eik po velnių su tokiu humoru! Tačiau prie durų atsigręžė:

— Jums malonu šaipytis, o mane atleido iš darbo.

— Va kaip! Padekite tą nelemtą viešbutį: savininkas atsisės ant bedarbio kortelės, kaip ir jūs.

Ji pasižiūrėjo į mane, nusprendė, kad turtingas kvailys dar neišsipagiriojo, ir pokštelėjo durimis.

Bloga nuotaika visiškai subjuro.

Po pusryčių surūkiau cigaretę ir pasukau paslaptingosios dėžutės raktelį.

Gelsvo metalo olmekų skraidanti gyvatė žiūrėjo į mane ir šypsojosi. Keista roplio ironija, nesuvokiama.

Užrašų knygutės lapelyje, kuriame buvo ir melagingas motinos adresas, Ula brūkštelėjo du trumpučius sakinius:

Sudiev, Tomai. Ačiū už globą.

Taip, Ula, neklysti, ji bandė pavogti senieną tavo rankomis. Palikai ją Briuselyje, numetei pirštus ir sielą deginančią apgaulę? Ak, Ula, ji vis tiek sekios paskui tave, metų metus nuodys mintis apie staiga sugrįžusią ir vėl pasislėpusią motiną. Mylimo žmogaus apgaulė, Ula, kaip kumščio smūgis į vaiko veidą.

Viešbučio registracijos patalpose už durininko pertvaros pamačiau aukštą ir riebų, jau trečia diena skaudančiu pilvu buldogą. Trukčiodamas trumpa nosiuke, jis vartė naktinio durininko registracijos knygą, tikrino ant virbelio suvertas sąskaitas. Rytinės pamainos vaikinas sėdėjo užstalėje. Nulenkęs krūpčiojančią galvą, mažas mažytis savo menkystėje.

Padaviau buto raktą buldogui ir paklausiau, kiek skolingas.

— Viskas apmokėta,— pavartė sąskaitą.— Man labai labai nemalonu... leisite patikrinti dėžutę? Dažnai išneša pelenines, skutimosi aparatėlius... Viena amerikietė pasiėmė net paklodes. Prisiminimui, juokėsi turtingiausio krašto atstovė, prisiminimui... Taigi neįsižeiskite, atleiskite mūsų papročius.

Atidariau dėžutę ir parodžiau statulėlę.

— Jūs — skulptorius? — bjaurėjosi olmekų menu nieko negerbiantis, net karaliaus rankneš tikrinantis viešbučio savininkas.— Nė velnio nenutuokiu apie modernųjį meną, bet jūsų darbas lyg ir pavykęs.

— Puikus darbas...— paglosčiau iš gėdos deganèios dievybės akis.— Kažkas man pasakojo, kad olmekai ne vien puodus lipdydavo.

Prie durų blykstelėjo vakar galvon atklydusi mintis. Sugrįžau.

— Ieškau darbo,— bandžiau šypsotis.— Jeigu reikalingas durininkas, prašom, jūsų paslaugoms. Moku abi kraš-

to kalbas, trupinėlį angliškai, tiek pat ispaniškai. Esu ir pamokytas, galėčiau talkininkauti viešbučio sąskaityboje. Girkšnoju protingai, kvotos teisėjo nepažįstu. Jeigu susitarsime, pristatysiu gyvenamojo kvartalo policijos komisaro liudijimą, kad esu ramus ir doras pilietis.

— Miegate brangiausiame aukšte, o paskui prašote darbo! — nustebo viešbučio savininkas.

— Kas jums sakė, kad *prašau*? Mielas pone, tik *siūlau* savo rankas už mėnesinį atlyginimą, ir viskas.

— Dabar mums nereikalingas durininkas,— amsėjo buldogas.— Tačiau palikite adresą, gal vėliau...

— Man darbo reikia *dabar*. Pala, ar ne Sartras tvirtino, kad žmogus gyvena tik dabartyje, o ateitis ir visa kita neturi jokios reikšmės?

— Sartras? — paglostė pirštu niekingai atkritusią lūpą ir surado šaunų atsakymą: — Sartras kažkada miegojo tame aukšte, kur ir jūs praleidote naktį, bet ryte darbo neprašė. Likite sveikas! Beje, nemėgstu pasipūtėlių.

— Ir aš.

Autobuse pasijutau nejaukiai. Susitiko blogai miegoję kvailiai ir pradėjo drabstytis subjurusios nuotaikos skutais. Kodėl prisiminiau Sartrą? Gal todėl, kad ant vienos sienos mačiau ir filosofo parašą...

Andželika jau buvo išvaliusi kavinę, plovė prieangį. Padėjau dėžutę ant laiptų, paėmiau iš jos rankų skudurą. Ji atsisėdo šalia dėžutės, nusitempė gumines pirštines ir pakraipė gražią galvą:

— Nesuvokiu tavęs, Tomai... Kartais nori pasirodyti paprastas ir paslaugus kaip kaimo bernelis, bet neilgam: tuoj pat vėl pikta raukšlė kaktoje, brahmano abejingumas mums, tavo diržo nesiekiantiems parijams. Dažnai pagalvoju, kad tavyje du žmonės gyvena.

— Kiekvienam kvailiui sava tragikomedija, Andželika.

— Ir kalba paini, pilna mįslių. Tarsi ne pašnekovui, o sau atsakinėtum. Kvailas? Man atrodo, tu net per daug gudrus, Tomai. Kas matė kvailą kunigą?

— Aš, Andželika. Kiekvieną rytą, skusdamasis barzdą, matau.

Ji užsidegė cigarilę, įkvėpė didžiulį gumulą ir užsimerkė. Kai pradėjo dusti, išpūtė dūmus ir atrėmė apsvaigusią galvą į laiptus. Vėl įkvėpė ir vėl užsimerkė.

Išplovęs prieangį, nusimazgojau rankas ir prisėdau šalia.

— Patarčiau hašišą,— juokiausi iš jos apdujusių akių.— Trečiame tavo barako aukšte gyvena du afrikiečiai. Jie, kaip visi žinome, smalina hašišą ir mielai padovanotų gabalą.

Ji truktelėjo petį. Atrodė pavargusi, pamėlusiais poakiais. Tikriausiai praėjusią naktį Žanas negrįžo namo, kaip neretai jam pasitaikydavo.

Kasdien Andželika išgerdavo du tris butelius vyno. Gudraudama, atskiesdama vandeniu, papildydama nebaigtą stiklą. Kitaip negalėjo, nes jos šlaunis ir krūtis glostantys seniokai mokėdavo ne tik už savo stiklus, bet ir už tai, ką ji išgerdavo. „Šunyno" vaikinai jos nemėgo; Andželika, tvirtino jie, išskyrus pinigus, nieko nemyli.

Žanas buvo vedęs, amžinai bepinigis, o Andželika vis tiek jį mylėjo. Savotiškai, žinoma, neprisirišdama ištikimybės grandine, bet ir to ryšio kitaip nepavadinsi kaip meile.

Ir Andželika buvo ištekėjusi. Dėl kitos ją atstūmęs vyras retkarčiais užsukdavo į kavinę, išgerdavo stiklą alaus, papasakodavo apie savo džiaugsmus ir rūpestėlius, pabučiuodavo buvusią žmoną į skruostą ir išeidavo. O išsiskyrėme, Tomai, dėl arklių. Kaip tai dėl arklių, Andželika? Taip, Tomai, dėl kiekvieną savaitgalį ratuku bėgančių arklių: mano vyrelis yra arklių lenktynių sirgalius. Kadangi pinigų reikėjo daugiau, negu mūsų krautuvėlė galėjo parūpinti, mano vaikinas susirado turtingą našliukę. Po kelerių metų, iššvaistęs jos turtelį, pasibeldė į duris, bet aš jau buvau apsipratusi vienumoje.

— Tomai...— Andželika žiūrėjo pro atviras duris į gatvę ir kažką mąstė.— Tomai, kodėl tu nevedi?

— Kodėl? — Pasižiūrėjau į ją: va ką sugalvojo! — Man atrodo, niekada neišdrįsiu peržengti paskutinio slenksčio. Iš pradžių buvau įsitikinęs... Įtikinėjau save, kad laikas viską nustums užmarštin, bet, reikia prisipažinti, niekas

neužsimiršo, bėgu ratuku apie tai, ką užkasiau. Pavargau, nusibodo... Nei pirmyn, nei atgal!

— Nesuk į šoną. Aš rimtai.

— Ir aš, Andželika, ir aš.

— Nuoširdžiai tau patariu: vesk! Kunigystėn tu, berneli, nebegrįši, laikas protingiau gyventi. Susipurtyk, Tomai, prasikrapštyk akis! Tu šviesesnio gyvenimo vertas, ne tau šitos pajuodusios „Šunyno" sienos. Dar metai kiti — ir pamirši rytais nusiskusti barzdą, pasikeisti marškinius, pagarbą žmonėms, jų papročiams. Mano barako koridorium praėjo daugybė vaikinų, gerai įsižiūrėjau į kiekvieną. Keitėsi veidai, bet jų gyvenimėliai vienodi kaip lietaus lašai. Ir tiems, kurie dabar čia gyvena, galiu pasakyti: tu, vaikine, baigsi Išgelbėjimo armijos prieglaudos kampe, tu — pamišusių girtuoklių psichiatrinėje, tu pasikarsi savo diržu, tave užsmaugs silikozė ir nemigo nakty prieš butelį — ir taip toliau. Apie trumpam užkliuvusius nieko nežinau, jie ateina ir išeina. Gal į kitą „Šunyną", o gal — į šviesesnę dieną. Afrikiečius suprantu: jie bedarbiais geriau gyvena mūsuose, negu savo krašte dirbdami. Slavai sako: rytoj viskas pasikeis, ir mes grįžtame į laisvą tėvynę. Ispanai, italai, portugalai vėl kitaip samprotauja, kitaip ramsto savas viltis ir lūkesčius. Visus suprantu, o tavęs, Tomai, taip ir nesuvokiu. Tu ne gyveni, o tik kasdien žudai gyvenimo dalelę. Neįsižeisk, išsakiau ką galvoju, kokiomis akimis matau antrojo aukšto nuomininką.

Išmetė nuorūką į gatvę ir atsistojo.

— Gersi vyno? — skubėjo apsimokėti už paslaugą.— Pašildyto, su citrina?

— Ačiū. Jau devynios, o nė vieno reikaliuko nesutvarkiau. Čiao, Andželika.

Laiptuose pasivijo jos balsas:

— Užeik pas Emą! Vakar ieškojo tavęs.

Pasikeičiau marškinius ir valandėlę spoksojau į veidrodį. Ant staliuko prie lovos vienodais smūgeliais laiką trupino senas išgveręs žadintuvas. Nurijau nežinia iš kur atkilusį atodūsį ir nuėjau pas Emą.

Ema Degard sėdėjo prie lango, atsukusi į duris sveikąją veido pusę. Pro atviras kito kambarėlio duris buvo

matyti paskubomis užklotos lovos kampas ir pusė kartoninio paveikslo virš jos. Atsirėmiau į duris, pradėjau graibytis cigarečių.

— Sėsk, Tomai,— išspaudė šypseną Ema.— Puoduką kavos?

— Pastovėsiu,— papurčiau galvą, nes kambaryje buvo tik viena kėdė.

Ieškojo spintelėje puodukų. Graibė kaip akla. Padėjo virtuvą ant dujinės krosnelės ir tik po minutėlės prisiminė, kad jis tuščias. Ir — vis šonu, kliuvinėdama už baldelių, kad nepamatyčiau sumušto poakio. Mėlynė jau buvo išblukusi, bet Ema jautė smūgį kaip purvo drėbsnį, dangstė delnu nuo kitų ir savęs. Kvaila, žinoma, bet kas nekvaila jos dabartiniame gyvenime?

Alis buvo ne tik svaiginamai šaunus, bet ir protingas vaikinas: greitai suvokė, kad Ema neišeis, reikės išmušti kumščiais. Berberui moteris neturėjo sielos, tebuvo Alacho dovana visagaliui vyrui. Tikriausiai jis net nepagalvodavo, kad Ema miršta su kiekvienu smūgiu į stingstančias siaube akis.

Neseniai, rodos, vakar jis bučiavo tas „gražiosios gazelės akis", šnabždėjo: myliu tave, Ema, myliu kaip beduinas savo oazę! Skruzdėliškai darbštus Degardas puldinėjo nuo vienos statybos prie kitos; ten reikėjo užbaigti, kitur skubiai pradėti — ir tik vėliau, kai pervartė sudužusios šeimos skeveldras, pamatė, kad pats atvedė nelaimę į namus.

Taip, Alis buvo ne tik šaunios išvaizdos, bet ir rimtas, stropus vaikinas, todėl jį, o ne kurį kitą savo darbininką Degardas pasirinko vilos apšildymui sutvarkyti. Didžiausias kvailys būtų suvokęs, kad per tą laiką galima sutvarkyti karališkųjų rūmų apšildymą, bet Degardas nieko nematė, nieko nepajuto; Degardui viskas ramiausiai stovėjo savo vietose ir pajudėdavo tik jam pašaukus. Kaip ir žmona, kaip gražioji Ema, kurią prisimindavo šeštadienio vakaro „faire l'amour".

Kai pagaliau apšildymas pradėjo veikti, Alis sugrįžo prie naujai pastatytų namų baigos, bet staiga suliepsnojusi meilė neužgeso. Po kelių mėnesių kančios Ema prisi-

pažino vyrui, kad nemyli jo, susirinko būtiniausius niekelius ir atėjo į „Svento Petro šunyną".

Vaikinai pritilo ir susižvalgė: tokia graži, tokia kilni ponia berbero lovoje! Po mėnesio Alis pasigedo anksčiau pakišamų tūkstantinių ir susimąstė. Blogiausia, kad Degardas atleido iš darbo ir neskubėjo susigrąžinti per toli nuklydusios žmonos,— tik truktelėjo pečiais ir toliau statė namus, tarsi nieko nebūtų įvykę. Bepinigė ir švelnutėmis, darbo bijančiomis rankomis meilužė greitai nusibodo ir vis stipriau veržė į maišą pakliuvusiam Aliui gerklę. Iš meile degančio vaikino išlindo žiaurus tironas: viskas, ką Ema padarydavo, buvo nevykę, kvaila ir negražu. Prasidėjo stumdymas, kieto delno pokštelėjimai per skruostus, o paskui ir kumščio smūgiai.

Saša pasigėrė ir nuėjo pas Andželiką.

— Daugiau nebegaliu! — šaukė kavinėje.— Kiekvieną šeštadienį tas negras pasigeria ar tik apsimeta girtas ir pradeda daužyti Emą. Aš gi viską girdžiu per ploną sieną! Anksčiau dieną naktį girgždindavo lovą, dabar — jos kaulus. Dejuoja, verkia, turbūt ir šliaužioja prieš tą šunbybį... Arba tu, Andželika, sutramdai jį, arba aš nudobsiu kasyklos kirvuku!

Andželika pasikalbėjo su Aliu, ir daužymas liovėsi. Ne, purtė galvą Saša, dabar viena ranka muša, o kita užspaudžia jai burną.

— Reikės pasitarti su Nikalojum,— urzgė vaikinas.— Vienas neįveiksiu — kur man, žvirbliui, tokį jautį! Dviese kitas reikalas.

Alis pajuto, kad grėsmė kaupiasi virš galvos, ir atgniaužė kumščius. Kurį laiką Ema nebedangstė veido, paskui mėlynės vėl pasirodė.

Gėrėme kavą. Ema sėdėjo susigūžusi, mąstė ir permąstė savo nedalią. Prisiminiau, kad reikia skubintis pas Leonidą Aristotelį:

— Andželika sakė, ieškojote manęs?

— Tomai...— apsisprendė be įvadų,— padėsi man?

— Padėsiu, Ema.

— Net nežinodamas, ko paprašysiu? — nusijuokė.

Pirmą kartą girdžiu tavo juoką, Ema. Kažkas apsivertė daužomoj galvelėj? Pagaliau suvokei, kad Alis niekada nemylėjo tavęs?

— Paskolinti pinigų? Paskolinsiu. Beje, ne daugiau kaip tūkstantinę, nes iš viso tris teturiu. Nutrenkti Alį nuo laiptų? Nutrenksiu. Galiu sulaužyti jam dešinę ranką. Kad sužinotų, kas yra skausmas.

— Nekalbėk apie tą kirmėlę! — nusipurtė.— Kaip aš atrodau, Tomai? Nepradėk gudrauti, sakyk tiesą.

— Sulysusi, pablyškusi, bet vis tiek graži.

— Ak, Tomai, Tomai! Jeigu nežinočiau, kad tu kunigas... Veidas... mėlynė poakyje?

— Tik gelsva dėmelė. Kiekvienas pagalvos: nuo saulės.

— Tikrai?

— Kodėl turėčiau meluoti, Ema?

Pasirausė rankinuke ir padavė stačiakampius ir tiesias linijas mėgstančio laiškutį.

Ema.

Man atrodo, kad po šešių mėnesių atostogų laikas pagalvoti apie namus.

Degardas

— A! Grįšite?

— Baisu, Tomai... bijau.— Paglostė poakį ir prikando drebančią lūpą.— Kokia gėda, Viešpatie Jėzau, kokia gėda!

— Patarčiau grįžti. Degardas, kaip matyti, mažakalbis, tačiau sugeba daug pasakyti keliais žodžiais. Žinoma, Ema, pirmosios dienos bus sunkios, bet laikas ir gilesnes žaizdas užgydo.

Ji apžvelgė skurdų kambarėlį ir užsidengė veidą delnais. Tramdė verksmą? Paslėpė gėdos raudonį?

— Kuo padėti, Ema, kaip?

— Paskambink jam, pasakyk, kad grįžtu.— Raudonis sunkėsi pro pirštus, užplūdo kaktą, degino.— Aš... nedrįstu. Palydėsi mane, Tomai?

— Ne, Ema. Tokiems sugrįžimams nereikalingi liudininkai. Susiruoškite, o aš einu pas Andželiką: pranešiu

Degardui, kad grįžtate. Galiu derėtis iš mėnesio algos, kad jis dabar vaikšto aplink telefoną ir meldžiasi statybininkų dievui.

— Alis...

— Nebėra Alio. Šmėkštelėjo purvinas žmogelis ir prasmego.

Andželika tik pakėlė žvilgsnį į lubas ir atsiduso:

— Seniai reikėjo pasukti atgal. Nepriderėjo brautis į jų gyvenimą — tokie mūsų papročiai,— bet dabar, kai apsisprendė grįžti pas vyrą, išmesiu tą kuilį į gatvę.

Degardas tikrai lūkuriavo prie telefono. Kalbėjo skubom, seniai apgalvotais žodžiais:

— Grįžta? Ačiū Dievui! Ir negro kumščiams, žinoma. Jis — kiaulė, ne žmogus. Būčiau dar palaukęs, bet kai pradėjo daužyti...

— Vadinasi...

— ...viską žinau? Taip, kunige Tomai, *viską.*

— Velniai griebtų! — pradėjau juoktis.

— Velniais nepasitikiu. Pinigai, pinigėliai viską žino, viską mato. Žinau apie kiekvieną „Sunyno" gyventoją, taigi ir apie jus. Aplankykite kada, kunige Tomai. Žinoma, ne ryt poryt, už kelių mėnesių, kai viskas bus nuplauta, nušluostyta ir sudėliota į savo vietas.

— Jūs man patinkate, Degardai!

— Pamatęs nusivilsite. Esu trumpas drūtas, visiškai bereikšmio veido ir — nuplikęs kaip kulnis.

— Aš apie sielą, Degardai. Skaidrią gero žmogaus sielą... Būkite jai atlaidus. *Kas iš mūsų be nuodėmės, tegul...* Girdėjote?..

— Girdėjau. Pasakykite Emai, kad viską pradėsime iš naujo.

— Amen!

Emai Degard išvykus, Andželika surinko Alio daiktus, sumetė į palovyje rastą rankšnį ir pastatė koridoriuje prie užrakintų durų.

— Pasižadėjau jį nutrenkti nuo laiptų...— atsidusau.

— Nesmarkauk! — suirzo Andželika.— Kai prireiks pagalbos — paprašysiu. Trenkikas atsirado! Ropojančią skruzdėlę aplenkia, o čia, matykit, rankoves raitoja...

Saša gulėjo ant lovos su knyga. Kambarėlis mėlynavo nuo cigarečių dūmų. Pravėriau langą.

— Ko silikozė nesugraužė, pribaigsi tabaku?

Atsisėdo ir įtariai nužvelgė mane:

— Sergi? Toks persikreipęs...

— Kelintą šiandien atžymi bedarbio kortelę?

— Dešimtą. Žiū, jau po devynių! Reikia ruoštis — kol nužingsniuosiu... Praėjusią naktį Nikaĺojus vėl koncertavo prie Andželikos durų. Baisu klausytis!

— Vilkis švarką, plepy! Aš irgi miestan, eime.

Gatvėje vėl prisiminė Nikalojų:

— Sugrįžo po vidurnakčio ir prisėdo ant laiptų. Pradėjo malti. Iš pradžių patyliukais, paskui įsisiautėjo ir paleido visas girnas. Sėdi, vadinasi, prie Andželikos miegamojo durų ir plūsta ją tokiais žodeliais, kad pikta darosi. Jis gi, niekšas, tik du žodžius perdien pasako, o girtas traukia kaip popas giesmę. Visi „Šunyno" vaikinai kramto antklodes, bet niekas neįsidrąsina šliūkštelti vandens kibirą ant galvos: didelis velnias, kumščiai kaip rusiškos duonos kepalai. Paskui girdžiu: pykšt pokšt durys, vlan per vieną ausytę, vlan per kitą. Ir šauksmas: lovon, jobtamač, mikliai! Nurimo nutilo mūsų Raskolnikovas, tylutėliai užlipo į savo mansardą, be garso uždarė duris. Sakyk, Tomai, koks velnias kursto? Blaivas vengia Andželikos kaip maro, o pasigėręs negali praeiti neišplūdęs. Ir vis: nudobsiu tave kada kirvuku, nudobsiu!

— To žaidimo vingrybės ne mūsų galvoms, Saša. Kartais atrodo, kad Nikalojus įsimylėjęs tą gražią raganą.

— Įsimylėjęs? — Saša sustojo ir apsidairė: žmonės, gelbėkite, Tomas pamišo! — Tebesapnuoji ar jau spėjai pasigerti?

— Nei tu, Saša, nei aš tokių dalykų nesuprantame.

— Kad nėr ko suprasti! Žmogus arba myli, arba nekenčia.

— O Andželika vis tiek neveja iš „Šunyno". Ji, vaikinuk, supranta Nikalojaus meilę, atleidžia už savaitgalio serenadas ant laiptų.

Danis stovėjo už bufeto su laikraščiu panosėje. Mums įėjus, pakėlė apsiniaukusį veidą — ir šyptelėjo. Ak, ak,

kokia šauni pora, šaipėsi piktaujančio vaiko akys, vienas ilgas ir liesas, kitas mažytis ir susiraukšlėjęs kaip išbadėjęs voras. Dažnai ir į akis pasakydavo, bet mes buvome apsipratę, nebejsižeisdavome.

— Du puodukus kavos, Dani,— atsirėmiau į bufetą.— Man, kaip paprastai, su pienu ir cukrum, o Sašai— šliūkštelk mintis skaidrinančio skysčio stikliuką. Mat jis susipainiojo bičiulio Nikalojaus serenadose ir niekaip neišsinarplioja.

Pusryčiaudami geriame kavą, popiečiu — kavą, vakare vėl — kavą, o atėję į kavinę, būtinai siurbčiojame kito paruoštą kavą. Ir taip — dešimt milijonų belgų. Jeigu pradėtų mus daužyti lazdomis, užsidengtume galvas ir lauktume; iki mušikas pavargs, bet, neduokdie, uždraustų girkšnoti kavą ant kiekvieno gatvės kampo esančiose kavinėse,— bematant revoliucija.

Danis suvertė visą stiklą degtinės į Sašos puoduką ir išsišiepė. Tačiau Saša nieko nepastebėjo, jis tebestumdė galvoje, ką pasakiau apie Nikalojaus meilę Andželikai:

— Myli? Ne, mano socialistinio realizmo prikimšta galva tokių meilių neperpranta...

Danis pamanė, kad Saša šaiposi iš jo, ir pasišiaušė:

— Saša, tu niekada neverki? Net po dviejų savaičių ulionės pasižiūrėjęs į veidrodį?

— Ginkis! — stuktelėjau bičiulį alkūne.— Ar nejauti, kad traukia vabalus iš tavo nosies?

— Tegul,— juokėsi Saša.— Nors, tiesą pasakius, Dani, tavo snukutis ir be pagirių...

Prieš kavinę sustojo raudonas autovežimis. Išlipo raudona suknele apsitempusi mergina, pakštelėjo vaikinui į skruostą ir pasuko kavinėn.

Įėjusi pasveikino mus rankos kilstelėjimu ir atsisėdo prie artimiausio staliuko. Danis nunešė jai dvi bandeles, kavos puoduką, pabučiavo nurausvintą skruostą ir sugrįžo už bufeto. Mergina keliais kąsniais suglemžė bandeles, išgėrė kavos, užsirūkė.

— Dabar...— šnabždėjo Saša,— dabar ji užsidės akinius ir nusijuoks: žiū, Tomas Donkichotas ir jo ginklanešys Saša Pansa — Ivanivanovas.

— Kertam lažybų,— pasilenkė per bufetą Danis.— Šį kartą pasakys kitaip! Po šimtą frankų, nu?

— Neturiu pinigų, Dani,— nusiminė Saša.

— Aš paskolinsiu,— grybštelėjo stalčių Danis.— Sutrenkiame delnus?

Nespėjo. Mergina užsidėjo raudonais rėmeliais akinius ir nusijuokė:

— Žiū, Tomas ir jo ginklanešys Saša — Ivanivanovas.

— Pakeitė plokštelę,— nustebo Saša.— Laimė Dievo, kad nespėjau pinigų pasiskolinti!

— Čiao, Lule,— kilstelėjau ranką.— Naujas autoveži-mis spaudžia pradėti nuo ankstyvo ryto?

— Laikas — pinigai, Tomai.

— Ne visiems, Lule. Štai mano bičiulis Saša laiko turi kalnus, bet kišenės vis tiek tuščios.

— Švenla tiesa, gražusis jaunikaiti,— nulenkė jau svaigstančią galvą Saša.— Mielai parduočiau kalnyno dalį, bet niekas neperka; kramtyčiau pusryčiams — dantys lūžta. Kartais pagalvoju: kodėl Darbo ministerija nepertvarko bedarbių vaikinų į merginas? Susėstume šviesiausio kunigaikščio Brabanto gatvėje už langelių, kaip tu su draugėmis, Lule, laikas nuo laiko pasportuotume — ir taip iki vakaro surenkame tūkstantinių krūvelę. Tai būtų gražu ir gera visiems! — susisvajojo pelningiausio amato pasaulyje visiškai negerbiantis vaikinas.— Visi būtų turtingi, visi laimingi! Valdžia nusikratytų bedarbiais, įsigytų naujų mokesčių šaltinėlių. Ak, ak, kad būtų mano valia, mano galia...

Danis trypė, daužė kumščiais dūstančią krūtinę. Lulė nužvelgė pirštų galais vaikštinėjantį ir nepadoriai sėdynę kraipantį Sašą juodu žvilgsniu. Aiškiai matyti, kad vaikinas persistengė, kad niekada nebegers alaus į jos sveikatą.

— Ir turkus reikės pertvarkyti! — staugė Danis.— Ir arabus! Visai Briuselio vyrijai reikės perkelti akis į pakaušius: mokės tūkstantį frankų už pagulėjimą su tokiu bjaurybe kaip tu, Saša?

Saša apžvelgė save bufeto veidrodyje ir nusiminė:

— Veidelis netraukia žvilgsnio... Ir sėdynė pagundon neveda... Geriau pasiliksiu nepertvarkytas. Dabar valdžia

nors bedarbio pašalpą moka, o pertvarkytas tikriausiai mirčiau badu.

Padaviau pinigą Daniui, priminiau Sašai, kad nepamirštų kasdieninės bedarbio pareigos, ir išėjau.

Leonidas snaudė užstalėje. Prie telefono sėdėjo kažkuris jo pusbrolis.

— Niekada nepagalvojau, kad tu tinginys,— priekaištavo Leonidas Aristotelis.— Ištisą naktį trankiausi taksi dėžėje, o dabar šitam asilui reikia viską parodyti, viską išaiškinti. Klausyk, Tomai, jeigu pasižadi...

Paėmiau nuo stalo atleidimo lapelį ir įgrūdau kišenėn:

— Nevaidink, Leonidai, geresnių aktorių esu matęs.

— Palauk! — išsivijo į kiemelį.— Susitarsime, Tomai, kaip broliai viską išlyginsime. Ką veiksi be Leonido Aristotelio? Aš, vaikinuk, tik pagąsdinau...

— O aš ir išsigandau, Leonidai. Atvirai kalbant, nusibodo pas tave, einu kitur. Čiao!

— Kur tu nueisi, karštagalvi? Nežinai, kad visur nedarbas?

— Žinau, Leonidai. Tik tu, kaip man atrodo, nežinai, kad plėšrūnams seniai uždėjo antsnukius.

Taip nevykusiai ir išsiskyrėme.

Profesinės sąjungos mergina pavartė mano popiergalius, truktelėjo nosiuke:

— Tas atleidimo lapelis... Luktelėkite minutėlę, kunige Tomai.

Grįžo su skyriaus vedėju. Vaikinas padavė šiltą, bet nesmagiai drėgną delną ir pakėlė raštinę skiriančią pertvarą:

— Užeikite į mano darbo kambarį, kunige Tomai. Matote, tas Aristotelis „supurvino“ atleidimo lapelį. Paskambinsiu jam ir paprašysiu, kad išrašytų kitą.

Suradau kišenėje degtukus ir įdegiau jo užgesusį cigarą. Mėgau jį, reto paslaugumo vaikiną, kuriam profesinės sąjungos darbas buvo šventa misija. Retai tokių būna, retai žmonės neišpuiksta kitoje pertvaros pusėje.

— Ačiū, palauksiu šiapus... Atleidimo lapelį skaičiau,

žinau, kas parašyta. Beje, kiek kartų reikės primiņti, kad atsisakiau kunigystės?

Jis pasižiūrėjo į mane, tarsi pirmą kartą matytų.

— Kalnelio gatvės biurokratas raudonas, nepraleis progos pabarstyti mėšlo ant kunigų-darbininkų...

— Tvarkykite mano popierizmą, dar šiandien bandysiu susirasti kitą darbą.

Po penkių minučių pasirašiau darbo ieškančio pareiškimą ir užleidau vietą kitam.

Darbų skirstymo ir bedarbių registravimo įstaigos salės kampe plušėjo trys merginos ir jų prievaizda — gerai nusiteikusio gaidžio pentinus žvanginantis seniokas. Jis paėmė mano darbo knygelę, pavartė ir atkišo arčiausiai sėdinčiai merginai. Toji — burzgiančiam kompiuteriui. Elektroninės smegenys galvojo lygiai penkias sekundes ir išsviedė pilką lapelį, kuriame buvo Tomo Rimkaus-Knopo profesija, socialinė padėtis, amžius ir visa, kas reikalinga valstybinei biurokratijai. Seniokas numetė man lapelį ir pragydo:

— Langelis numeris... ko-ko ko!

— Atleiskite, nenugirdau...

— Nosies tiesumu. Dvyliktas langelis. Sekantis! Liza, širdele, štai dar viena kortelė.

Praeityje, kada biurokratija nebuvo taip šauniai išpuikusi, prie langelių stovintys tarnautojai greitai ir sklandžiai sutvarkydavo darbo ieškančių reikalus, bet didelės algos ir pasunkėję pilvukai pakirto kojas: jie susėdo prie tolokai nuo langelių esančių stalų ir laikas nuo laiko kilstelėdavo ranką kulnų nebejaučiančiam vaikinui. Darbininkija juos vadino bonzomis, odašikniais, bet retas kuris išdrįsdavo parodyti kumštį. Neišdrįsdavau ir aš.

Prisėdau laisvą suolo kampą. Prie nurodyto langelio stovėjo jaunų afrikiečių būrelis. Vieni dairėsi į salėje pasirodančias merginas, kiti skaitė laikraščius, o protingiausi snaudė stovėdami.

Prieš dešimtmetį, krašto pramonei ir statyboms dirbant dieną naktį, valdžia atsikvietė tūkstančius svetimšalių. Nemaža atvyko nelegaliai, su turistinėmis vizomis — ir išsislapstė apgriuvusių kvartalų getuose. Svetimšalius pri-

žiūrinti ministerija užsimerkė, nes kraštui trūko darbo rankų. Paskui, pasibaigus riebiųjų karvių laikotarpiui, jie tapo sunki socialinė našta, bet jau buvo įsigyvenę, ir vyriausybės nedrįso išstumti jų į Afriką ar Turkiją.

Briuselio senųjų kvartalų lūšnynuose susikūrė svetimšalių bedarbių getai. Dykinėjimas, skurdi kasdienybė vedė į narkotikus, vagystes ir plėšikavimus. Kriminalinių nusikaltimų aprašymus mėgstanti spauda mieliau minėjo svetimšalius negu belgus, todėl pradėta baimintis tamsesnio veido vakarais, nesuprantamos kalbos; pamiršo, kad prieš keletą metų jie kasė anglis, tirpdė rūdą liejyklose, valė kanalizacijas, statė daugiaaukščius. Kadangi sunkumuose reikia atpirkimo ožių, ekonominės depresijos kaltininkais tapo vaikinai iš Afrikos, Turkijos ar Graikijos.

Pagaliau sulaukiau savo eilės. Buvo be penkiolikos minučių dvylikta, bet nuvargusio ministerio veidu biurokratas pakilo iš užstalės. Tikriausiai galvojo: kol nusiplausiu rankas, šnektelsiu su kolega apie futbolo rungtynes, bus laikas valgyklon. Pabeldžiau į langelį ir parodžiau į laikrodį ant sienos: kur tu, niekše, skubi? Jis truktelėjo petį ir nuėjo. Miklindamas kojas ir trindamas nutirpusią sėdynę.

Vaikščiojau. Perskaičiau visus skelbimus, paskui išėjau laukan, žiopsojau į pravažiuojančius autovežimius, bet niekaip negalėjau nusiraminti.

Motina ne kartą pasakojo, kad jau vaikystėje buvau ūmus, nesuvaldantis kibirkščiuojančio temperamento. Tėvas stebėdavosi: mes, lietuviai, lėti, per valandą vos sakinį sulipdome, o Tomukas ir valgydamas spardo kamuolį. Nei mokyklos, nei seminarija neatšaldė, pasilikau, kaip tėvas sakydavo, „valoniškas gaidukas", ramus, kai aplinkui viskas ramu, bet tik pūstelės vėjelis — ir šoku priešais.

Penktą minutę antros atpėdino darbus dalijantis viešpatukas su kavos puoduku. Atsisėdo. Užsirūkė. Vartė laikraštį. Nusižiovavo.

Apie ką galvoti, kad nejausčiau kaistančio pakaušio?

Ula!

Kaip greitai pamiršau... O gal pasislėpiau už paskubomis suramstytos užtvarėlės? Kodėl slapstausi nuo jos

prisiminimo?.. Pamilau? Iš pirmo pamatymo? Ne, tokiai meilei per senas ir, nepaisant sunkiai sutramdomo agresyvumo, pernelyg nedrąsus. O vis dėlto...

Stebėjau popietinę kavą girkšnojantį biurokratą. Staiga pajutau „karštąjį vėjelį", nutrenkiau cigaretę ir žengiau per duris.

— Palaukite, iki pakviesiu! — pasipiktino „odašiknis".— Girdite, ką sakau?

— Girdžiu, kilnusis bonza, girdžiu.— Atsisėdau priešais, padėjau ant stalo pasą, atleidimo lapelį ir kompiuterio kortelę.— Ilgai nesičiupinėkite, nes ir aš pietus valgau vidudienį. Beje, paskui geriu kavą ir rūkau popietinę cigaretę. Kaip ir jūsų biurokratinė didybė.

— Įžeidinėjate? — pašoko ir apsidairė į pritilusius kolegas.— Grįžkite prie langelio ir laukite, kol pakviesiu!

— Prisėskite užpakalį,— nusijuokiau.— Aš ne arabas, manęs neišmesite pro duris.

— Matau, kad ne arabas,— staiga pralinksmėjo.— Pase įrašyta, kad jūs kunigas-darbininkas. O aš kaip tyčia nemėgstu kunigų. Nežinau kodėl, bet negaliu nė pauostyt.

— Mes visi ko nors nemėgstame,— šypsojausi.— Jūs, kaip girdžiu, nemėgstate kunigų, o aš — didybės taukuose išpuikusių biurokratų. Pasikalbėjome. Dabar paieškokite man darbo. Jeigu nerasite, išrašykite bedarbio kortelę. Iki jūs dirbsite, aš parūkysiu.

Ieškojo. Sklaidė storų knygų puslapius, vartė laikraščių iškarpas, bet tokio darbo, kuris užčiauptų mano didelį snukį, nerado.

— Jeigu nerandate,— skėstelėjau rankomis,— įrašykite į bedarbius. Matote, dabar pavasaris...

Jis pašnairavo į mane: va kaip, pavasarėliu pasidžiaugti užsigeidė! Nesuvokė linksmuolis, kad tik kurstau jo pagiežą kunigams, kad bijau nedarbo. Pagaliau surado. Tačiau pradėjo iš tolo:

— Praleidinėjate darbadienius,— urzgė.— Atleidimo lapelyje parašyta: nesąžiningai dirbo. Tinginiaujate!

— Pavasaris... Mėgstu saulėtomis dienomis girkšnoti alų kavinės terasoje.

— Niekur ilgiau nepabūnate. Dveji metai liejykloje, dveji metai sunkvežimio vairuotoju, dveji — taksi bend-

rovėje. Šį kartą pabandykite dirbti kaip pridera, nes Pineriai tinginių nelaiko. Dar šiandien nuvykite pas juos ir susitarkite dėl atlyginimo ir pamainos laiko.

— Gal pasakysite, koks darbas? Matote, dabar pavasaris — ne viską grobstau.

— Pinerių bendrovė surenka Penktosios komunos šiukšles. Geras darbas! Kiekvieną dieną tyrame ore, pavasario saulutėje.

Pinerių atliekų surinkimo bendrovė — didžiulis skardinių plokščių barakas — stovėjo prie Penktosios komunos šiukšlyno daubos. Apžvelgęs pilkai nudažytą pastatą, supratau, kad, vienai daubai prisipildžius, jis išardomas ir pervežamas prie kitos.

Barake trys sunkvežimiai kompresoriai, lentų užtvara darbininkų rūbams ir apsišvarinimui, į spaudos būdelę panaši raštinė. Prie langelio sėdėjo baltai pražilęs, raukšlelių voratinkliu apdengtu veidu, giliai įdubusiomis, bet jaunuoliškai skvarbiomis akimis senukas. Už jo metalinėje spintoje kažko ieškojo, stumdė stalčius jo brolis dvynys.

Prie langelio sėdintis galvos linktelėjimu atsakė į pasveikinimą, paėmė paskyros lapelį, pasą ir užsidėjo akinius. Įrašas pase nubraukė jo šypseną, net išgąsdino:

— Mums labai, labai nemalonu...— Alkūnės kilstelėjimu pasišaukė brolį.— Mums labai nemalonu, kad negalime jūsų įdarbinti...

— A! O man pasakojo, kad darbdaviai į nosis nekreipia dėmesio. Kokia ta mano nosis? Per didelė, per maža?

— Matote, kunige Tomai...

— Jeigu Darbo ministerijos tarnautojas atsiuntė pas jus, vadinasi, prašėte darbininko. Kurion pusėn sukate?

— Pagalvokite, kunige Tomai. Mes... mums atrodo... Kunigas prie šiukšlių! Dieve mano, dar to trūko! Mes praktikuojantys katalikai...

— Ir aš. Nežinau darbo, kuris žemintų žmogų. Visi darbai nešvarūs, visus reikia aplaistyti prakaitu. Beje, prieš dvejus metus pasitraukiau iš kunigystės.

Jie susižvalgė. Aiškiai mačiau, kad *„pasitraukiau"* praslydo neužkliudęs per amžius nusistovėjusios tiesos: esi

kunigas — pasiliksi kunigas iki karsto. Ir visi taip. Visur!

— Kunige Tomai,— mirksėjo staiga sudrėkusiomis akimis senukas,— jūs net neįsivaizduojate, koks bjaurus šiukšlininko darbas.

— Kasdien matau šiukšles renkančius vaikinus, žinau, ką jie dirba ir kaip dirba.

— Tai gražioji pusė, kita bjauresnė. Surinktas šiukšles reikia suversti į daubą ir išlyginti šakėmis. Saulė dvokina, lietus viską mėšlina. Tenka braidžioti purvyne, kunige Tomai. Purvyne!

— Tačiau nė vienas tame purvyne nenuskendo? Nenuskęsiu ir aš: moku plaukti.

— Mes rimtai...

— Ir aš. Kada pradedu? Kiek mokate? Valandinis atlyginimas ar mėnesinė alga?

Vadovaujantis pokalbiui, kurį laikiau „senesniu", pakraipė galvą ir atsiduso: žinokis, kunige Tomai. Atsiduso ir jo brolis.

— Pradėsite rytoj. Šeštą valandą. Į darbovietę atvykstate pusvalandžiu anksčiau — tokie papročiai. Alga — trisdešimt tūkstančių.

— Grynais?

— Ką jūs, kunige Tomai! — vėl atsiduso Senesnysis.— Tiek neatskaičius mokesčių valstybei ir socialinei apdraudai. Grynais susidarys apie dvidešimt tūkstančių.

Pasirašiau dviejų savaičių išbandymo sutartį ir atsidusau: ačiū Dievui, darbą turiu!

— Ar Dievas jus pirmą atsiuntė į pasaulį? — paklausiau, kai Senesnysis iškišo ranką atsisveikinti.

— Taip, mane. Pusvalandžiu anksčiau už Luką. O mano vardas Matas.

Autobuse vėl prisiminiau Ulą. Gal todėl, kad prieš mane sėdėjo moteris šviesiai nudažytais plaukais, o gal praėjusios nakties įspūdžiai nerado takelio į užmarštį?

Malonūs senukai tie Pineriai... Bet ir jų dantys savon burnon lenkti. Pas Leonidą uždirbdavau žymiai daugiau. Dabar reikės keltis ketvirtą ryto. Tačiau turėsiu laisvus popiečius!

Šiukšlininkų Pinerių dinastija užsimezgė kartu su laisva ir suvienyta Belgija.

Tūkstantis aštuoni šimtai trisdešimtais mūsų Viešpaties metais Pineris Pirmasis nutrenkė staliaus pjūklą į kampą, užrakino savo dirbtuvėlę Monso gatvėje ir išėjo su dainuojančiais sukilėliais į šventą Laisvės karą.

Briuselyje tinginiaujanti olandiškųjų imperialistų įgula išbėgiojo po pirmųjų angliškų šautuvų salvių.

(Julijus Cezaris „Komentaruose apie karą su galais" rašo: „...iš visų gališkųjų genčių belgai yra narsiausi".)

Paskutiniame istoriniame mūšyje olandai buvo suslėgti į sūrį. Sukilėliai iškėlė Laisvės vėliavą ir dainuodami, kaip ir pridera Tėvynę išlaisvinusiems narsuoliams, sugrįžo į Briuselį.

Sugrįžo ir Pineris Pirmasis. Deja, nebe tas vaikinas, kurio karališki ūsai ir erelio žvilgsnis alpino visas Penktosios komunos merginas, bet vienakojis luošys: už laisvą ir suvienytą Belgiją olandų patrankos sviedinys atsiplėšė dešinę koją.

Sukilėlių būrio vadas padovanojo Pineriui iš olandų atimtą didžiulį arklį ir vežimą. Protingai padarė, nes viena koja ir narsiausias karžygys netoli keliauja.

Pusmetį Pinerį maitino kažkurios markizės Kilniųjų širdžių būrelis, o alum vaišino parako neuostę, bet parako dūmuose vykusių kautynių pasakojimus mėgstantys Monso gatvės mažburžujai.

Tačiau, kaip visi žino, laikui slenkant, nusibosta ne tik gražuolė žmona, bet ir gražiausias karas, todėl mūsų didvyriui pradėjo trūkti ne tik alaus, bet ir kasdieninės duonos.

Pineris ieškojo darbo, bet niekas nenorėjo dirbininko tik su viena koja. Vargas, o ne gyvenimas, dūsavo Pineris ir nusidrožė medinę koją.

Kartą, šlubčiodamas Monso gatve, užkliuvo už šiukšlių kibiro ir išsitiesė ant grindinio. Šiukšlių surinkėjai juokėsi iš vienakojo didvyrio. Juokėsi ir Pineris, nes seniai buvo išsidūsavęs, išsiverkęs savo nykioje mansardoje. Paskui išsikalbėjo su šiukšlininkų vyriausiuoju, kuris teturėjo vieną ranką.

Kitą rytą Pineris jau dirbo Šiukšlininkų brolijoje. Su

didžiuliu olandų arkliu ir didžiuliu, kadaise karinę mantą talpinusiu vežimu.

Po penkerių metų jis turėjo penkis arklius ir penkis vežimus; po dešimties — penkiolika arklių ir penkiolika vežimų. Tada Penktosios komunos meras įrašė į savo knygas Pinerio šiukšlių surinkimo bendrovę ir apdovanojo garbės piliečio titulu.

Pineris nusipirko sidabrinę koją, triaukštį namą, užveisė apie jį įvairiausių medžių parkelį ir vedė garbingojo mero dukterį.

Dievas mėgo Pinerį Pirmąjį: dinastijos pradžiai padovanojo dvynius.

Pineriai Dvyniai vedė dvynes ir susilaukė dvynių sūnelių. Paskui Dievui nusibodo dvyniai, bet prieš paskutinį karą (gal nujausdamas žmonių beprotystę?) vėl atsiuntė dvynius: Matą ir Luką.

Jų tėvas, garbingasis Pineris Šiukšlininkas, prieš iškeliaudamas į gālų sėkmingosios medžioklės slėnį, pasišaukė sūnus:

— Palieku jums, ką sukroviau per savo gyvenimą ir Penktosios komunos šiukšles. Gyvenkite santaikoje. Veskite dvynes. Vienos šeimos pusė telieka Pinerių šiukšlių surinkimo bendrovėje!

Kažin ar taip buvo? Galima ir kitaip:

— Niekada nepamirškite, kad kiekvienas žmogus šiukšlina! Taigi, sūneliai, rinkite šiukšles, nes kas kitiems dvokia, mums, Pineriams, kvepia. Prisiminkite protingojo imperatoriaus Vespasiano posakį sūnui: pinigai neturi nė silpniausio kvapelio. Būkite geri savo darbininkams, bet nepamirškite, kad pirmiausia reikia būti geram sau.

Sūnūs klusniai nulenkė galvas ir prisiekė laikytis gerojo tėvo patarimų bei dinastijos papročių.

Tą šaunią istoriją papasakojo mūsų ekipos vyriausias. Pabaigai pridūrė:

— Su Matu ir Luku baigiasi Pinerių Šiukšlininkų dinastija: abi šeimos neturi paveldėtojų. Gal todėl, kad nebėra kam perduoti nei turto, nei šiukšlių, seniai viską pardavė, pasiliko tik buvusios imperijos dalelę: skardinį baraką ir penkis sunkvežimius. Abu jau perlipę septy-

niasdešimtą slenkstį, bet tebegraibsto šiukšlėse pasislėpusius pinigėlius.

Mūsų ekipa surinkdavo Penktosios komunos šiukšles kiekvieną rytą. Penki sunkvežimiai — penkios ekipos po keturis vaikinus. Kiekvienai ekipai savas kvartalas, kurį reikėjo apvalyti iki vidudienio, o paskui per likusias dvi darbo valandas gražiai išlyginti, ką suversdavome į komunos šiukšlyno daubą.

Dirbome keturiese, nes penktojo, vyriausio, tupinčio sunkvežimio būdelėje, nelaikėme dirbančiu. Mes puldinėjome paskui lėtai slenkantį sunkvežimį su šiukšlių statinaitėmis, o jis klausėsi radijo ar skaitė laikraštį. Skaitymui ir ginčams su radijo politinių įvykių pranešėju nusibodus, iškišdavo galvą pro langelį:

— Mikliau, mikliau! Jeigu šitaip brūžinsite kylomis šaligatvius, iki vakaro nebaigsime!

Nei juoktis, nei snukin trenkti, dūsaudavo Mustafa. Su trenkimais gal nereikėjo skubintis, nes vairuotojas buvo ekipos vyriausias, taigi dešinioji Alacho ranka. Mustafos pusbrolis Achmedas, nedidukas ir liesas kaip Alžyro pilkasis asilėlis, krūpčiodavo nuo vairuotojo drabstomos kiaulienos ir raudo kaip mergaitė. Mustafa globojo silpnutį pusbrolį, palikdavo jam lengvesnes statinaites, drąsino geru žodeliu, tarpais paglostydavo skruostelį. Senyvas, bet dar jaunuoliškai vikrus, šauniais janyčaro ūsais, net karščiausiai saulei spiginant, su astrachano kepure ant plikutėlės galvos, turkas Hakimas mirktelėdavo man žvaira akim: matai, Tomai, kaip meilus vyras globoja savo žmonelę?

Kartais talkon ateidavo „atsarginis šiukšlininkas" Žefkė. Vaikinas atvyko į Briuselį prieš keletą metų, padirbėjo vienur, pabandė kitur, bet, neturėdamas amato ir itin vikrių rankų, pagaliau nutūpė Pinerių bendrovėje. Gal jam padėjo gimtojo flamandų miestelio klebono raštelis, o gal jautuko sprandas ir didžiulės kaip kastuvai letenos, nes Pineriai priėmė su šypsena ir įdarbino. Vėliau jie pamatė, kad Žefkė vos velka kojas, pažastyse perina kiaušinius, tačiau pasilaikė: ir didžiulis akmuo, be atlydos stumdomas, išsijudina.

Dievas atsiplėšė didžiulę saują molio Žefkei nulipdyti, paskui pridėjo dar vieną, bet paskubomis užbaigė galvą. Tačiau Žefkė buvo šventai ir neatšaukiamai įsitikinęs, kad yra žymiai pranašesnis už kitus. Galingiausias pranašumo įrodymas — jo etninė kilmė: Žefkės gyslose puikavosi kilniosios flamandų genties kraujas! Kad jo, Žefkės Vandilko, nepriskirtų nevykėliams valonams, ant visų švarkų ir darbo įvilkinių, toje vietoje, kur plaka galinga širdis, prisisiuvo juodą Flandrijos liūtą. Flandrijos vėliavos liūtas spjaudė liepsnas vienišas geltoname dugne, o Žefkės liūtas nemėgo vienatvės — po jo kojomis gulėjo sutremptas Valonijos herbo raudonas gaidys.

Vairuotojas, kaip ir dauguma briuseliečių, buvo frankofonas, taigi šeimoje, darbe ar draugijoje prancūziškai kalbantis belgas. Beje, jis galėjo būti ir flamofonas, nes puikiausiai mokėjo ir nyderlandų kalbą, bet, gimęs prancūziškai kalbančioje komunoje, save laikė frankofonu.

Žefkė visada ir visur kalbėjo tik flamandiškai, bet neslėpė, kad supranta ir prancūziškai. Atėjęs į mūsų ekipą, tuoj priremdavo arabus:

— Ei, kuskusai, kada pagaliau susiruošite į Afriką? Velniai griebtų tas erkes, tai prisikabino! Savi žmonės vargsta be darbo, o kur pažvelgsi — visur šitie juodsnukiai.

Žinoma, prancūziškai, nes Šiaurės Afrikos arabai moka tą kalbą. Achmedas slepiasi už pusbrolio. Mustafa nusilenkia Rytams ir atsidūsta:

— Inč Alach! Begalinė Tavo išmintis, Viešpatie. Būk pagarbintas ir pagirtas visos žmonijos, kad atidavei ragus ožkutei, o ne asilui. Alach akbar!

Žefkė padaužo kumščiu sunkvežimio būdelę ir šaukia:

— Valen buiten!

Be ilgų šnekų, be diplomatinių užuominų: valonai, nešdinkitės!

Vairuotojas irgi ne su paskutiniu lietum nukritęs ant žemės:

— D'accord! Je m'en vais. Mais d'abord tu baiseras mon cul. Docilement, gentiment comme tes foutus ancêtres. On y va?

Žefkė žiūri į mano šypseną ir, tarsi nesupratęs nė vieno žodelio, klausia flamandiškai:

— Ką jis išlojo, Tomai?

Aš moku abi krašto kalbas ir mielai jas vartoju be jokių pirmenybių, be jokių šovinistinių prietarų:

— Pažodžiui, Žefke, skamba va kaip: sutinku išsinešdinti, bet pirma tu pabučiuosi man subinę. Paklusniai, švelniai, kaip tavo protėviai nevykėliai. Pradedame?

Vieną negražų rytą jie surems kaktas. Ir vairuotojo ne liesesnis sprandas, ne mažesni kumščiai. Tačiau frankofonas tarytum būgštavo, nes Žefkė dažnai rodydavo nuotraukas, kuriose jis puikavosi Flamandų aktyvistų ordino uniforma karatė grumtynėse.

Pilkas penktadienio popietis. Šiaurės jūros vėjas supurtydavo virš Briuselio pakibusius juodų debesų tvenkinius ir apipildavo iki prakeiksmo nusibodusiu lietum. Visos ekipos sugrįžo į Pinerių baraką, nuplovė sunkvežimius ir susėdo prieš baltai žėruojančiomis anglimis krosnelę. Lukas Pineris praverdavo raštinės duris ir pašaukdavo kurį vaikiną — mokėjo algas.

Kaip laikas bėga! Pas Pinerius išdirbau mėnesį, o rodos, tik vakar atėjau. Iš pradžių teko smarkiai pasimankštinti. Kol prisitaikiau prie darbo ritmo, kol suvokiau, kaip pakelti statinaitę, užsimesti ant peties, pasivyti sunkvežimį ir išversti šiukšles į kompresoriaus angą, išpildavo devyni prakaitai. Paskui, kai įsigudrinau, skausmai pečiuose nurimo, ir galvoje vėl ėmė bruzdėti minčių skruzdėlynas.

Kaip vejamas skubu per trumputes darbo dienas ir aprimusio miego naktis, tačiau nuo savęs nepabėgau; visada ir visur lieku kas buvau, kas esu.

Gal reikėjo palaukti, tik paskui, viskam nutolus praeityje, apsispręsti, ką daryti, kuriuo keliuku pasukti? Niekada nebuvau kantrus, man atrodė, kad nebėra laiko mėnesius, o gal ir metų metus trunkančiam laukimui, kasdien vis skaudžiau draskančiai nežiniai.

Vyskupas taip pat skubėjo, ir jis neturėjo laiko darbų ir pareigų maišatyje... Perskaitė Vatikano atsakymą perdžiūvusia šaka braškančiu balsu, paskui, tikriausiai pa-

manęs, kad lotynų kalba per paini mano darbininkiškai galvai, viską pakartojo prancūziškai. Ištiesiau ranką į Šventojo Sosto laišką, bet senukas papurtė galvą ir įdėjo jį stalčiun. Grįžęs į savo butelį Fiursteno gatvėje, ilgai varčiau stulą rankose, paskui sulanksčiau ir užtrenkiau kitame stalčiuje. Žinia, vyskupas glostė man petį, kartojo, kad vis tiek jo mylimiausias sūnus, bet nė nepagalvojo paklausti: ką dabar darysi, kunige Tomai, kur pasuksi, jeigu Vatikanas atmetė tavo prašymą, neleidžia vesti mylimos moters? Gal jis tikrai mėgo mane, gal ir nuoširdžiai užjautė, bet įsakymas lieka įsakymu, ir vargas tam, kuris jo nevykdo! Prieš dvidešimt metų ir jam, liberalizmu pagarsėjusiam vyskupui, atsiuntė herbu ir Neklaidingojo antspaudu sutvirtintą raštą, o kai jį užmiršo stalčiuje, pasišaukė pokalbiui. Grįžo susikūprinęs, atšalusiu žvilgsniu, kaip vandens kibiru išblaivintas viršila.

Vaikinai kilo nuo suolo ir bėgo į raštinę. Grįždavo su gelsvu voku, kuriame braškėjo mėnesio alga, ir trenkdavo barako durimis: iki pirmadienio! Paskutinis atėjau į Pinerių bendrovę, paskutinį ir pašauks. Man neskubu. Užsirūkiau. Kvailas paprotys! Mūsų šeimoje niekas nerūkė ir stebėjosi, kaip aš, kunigas, pasidaviau „paprastų žmonių silpnybei". Motina priekaištaudavo: nei šis, nei tas, Tomai, kunigas su cigarete dantyse!

...Ji apkabino mane prie durų. Pabučiavo kaktą, bandė kažką pasakyti, bet užsikirto. Nuleido galvą, paglostė petį ir, pamačiusi, kad švarko atlape nebėra kryželio, išsigando:

— Kryželį pametei...

— Ne tik kryželį, bet ir *visą* kunigystę,— susijaudinau ir aš.— Rašiau, argi negavote laiško?

— Gavome... pamiršau,— krūpčiojo motina.

Tėvas sėdėjo fotelyje su laikraščiu. Nepašoko ir neprieėjo išskėtęs rankas, kaip visada, parvykus savaitgaliui. Atsuko skruostą pabučiuoti ir vėl pasislėpė už laikraščio.

Seserys apgulė kaip spygaujančių šarkų būrys, išgrobstė dovanėles ir sutūpė ant minkštasuolio. Man pasi-

rodė per daug linksmos, kad būtų nuoširdžios, paskui supratau: ir jos krūpčioja prieš namus užgriuvusią nelaimę.

Vakarieniaujant tylą kamšė dirbtinai ramus motinos balsas. Mane erzino tėvo bežadė, piktai pašaipi šypsenėlė, kuria apdovanodavo įsiplepėjusią žmoną. Paklusau motinos žvilgsniams, pradėjau juokauti, pasakoti linksmas istorijas, bet nei tėvas, nei seserys neprašviesėjo.

Po vakarienės motina išėjo į virtuvę, o seserys vėl aptūpė minkštasuolį. Kiekviena ką nors knebinėjo ar kaišiojo nosiukę į knygą, bet tėvas buvo matęs ir gudresnių išmonių:

— Gal, sakau, panelės savo aukšte pavakarosite? — nubraukė dukterų gudrybes.

— Mums ir čia gerai! — slaptą seserijos nuomonę išdrožė Pukė. Atrodo, pagranduko titulas ir ypatinga tėvo meilė jai išaugino didokus ragučius.— Mes irgi norime pasikalbėti su Tamiu!

Tėvas sulankstė laikraštį, padėjo į oželį ir įbedė rimtą žvilgsnį į surauktą mažosios kaktą, karingai žibančias akutes. Pukė muistėsi, trukčiojo nosiukę, bet aiškiai buvo matyti, kad dešimties metukų narsybė tirpsta, skystėja į ašaras. Pagaliau ji pasidavė ir puolė į duris. Paskui ją nuplasnojo ir kitos trys. Salone pasiliko tik manęs ir tėvo laukiantis ginčas.

Jis vėl paėmė laikraštį. Motina tvarkėsi virtuvėje. Laikas nuo laiko stabtelėdavo tarpduryje, nužvelgdavo mus ir pakraipydavo galvą. Sėdėjau kitame fotelyje, prieš tėvą, bet neskubinau pokalbio.

— Girdėjau, kad ne tik kryželį, bet ir visą kunigystę pametei,— vėl pradėjo lankstyti laikraštį tėvas.— Gal plačiau papasakosi apie tą *pametimą?*

— Laiške...

— Laiškas — negyvas daiktas! Noriu išgirsti, kaip... kaip savo išdavystę teisina iškunigis. Kalbėk prancūziškai, motina taip ir neišmoko padoriau flamandiškai.

Nusijuokiau. Visada, skubėdamas užgniaužti staiga plykstelėjusį pyktį, juokiuosi. Motina išgirdo ir atskubėjo į jau rusenantį gaisrą:

— Tomai...— žvilgsnis glostė mano veidą, maldavo nurimti.— Tomai, tu gi nuvargęs po kelionės, tikriausiai ir miegas spaudžia... Rytoj pasikalbėsite, ar ne, Arnoldai?

Tėvas Arnoldas pamuistė jau įkaitusią galvą ir nupurtė pečius glostančias rankas.

— Netrukdyk. Sėsk šalia manęs arba eik į virtuvę, bet — netrukdyk.

Motinai išėjus, sunėrė rankas ant krūtinės ir užsimerkė. Pergalvojo: „pasakysiu jam, drebsiu jam į akis"? Kaip jaučiasi paprastas geras žmogus, kurio pamaldžią sielą sukrėtė, supurvino šeimos Judas?

— Pala... — kažką prisiminė.— O gal tave išvijo? Parašei, kad atsisakai kunigystės, bet kažin ar taip buvo?

— Neišvijo, tėve,— šypsojausi.— Parašiau savo vyskupui, kad atsisakau kunigystės. Vyskupas, kaip ir priderėjo, atsiuntė iškalbingiausią Kurijos teologą. Pasišnekėjom, pavaišinau jį kava ir palydėjau iki durų.

Jis sukluso. Išskėčiau rankas: viskas.

— Praplėsk maišiuką,— pradėjo niršti,— nieko nejžiūriu.

— Man atrodo, kad savo akimis vis tiek nieko nepamatysi. Tu, tėve, net nebandai suprasti manęs — perskaitęs laišką, pasmerkei ir padėjai tašką.

— Prasideda! — šaukė motina virtuvėje. — Negalite žmoniškai pasikalbėti?

— Galime, kodėl ne? — kandžiojo piktjuokį tėvas.— Aš, kaip girdėjai, paklausiau sūnaus, o jis atmušė didžiai mokyto panieka: ne tavo kvailai galvai suprasti.

— Neišsigalvok, Arnoldai, — ramino motina. — Tomas myli ir gerbia tave.

— Pagerbė! — lingavo galvą tėvas.— Taip pagerbė, kad bijau žmonėms į akis pažvelgti. Tai bus kalbelių, kai sužinos! Ir šypsenėlių, žinoma. Klebonas visada klausinėja: kaip sekasi kunigui Tomui, kaip jam su tais Briuselio pagonimis? Nors pulk į karstą ir mirk.— Susigraudino ir pradėjo gailėtis savęs: — Va ko sulaukiau senatvėje... Sūnus metė kunigystę dėl meilužės! Žmona, išversk ant galvos šalto vandens kibirą: aš sapnuoju!

Pašoko. Daužė kaktą kumščiu, braukė ašaras. Motina pastvėrė už rankos, pasodino ir apglėbė pečius.

— Pats atsakinėdamas į savo klausimus, viską sujauki, Arnoldai,— priekaištavo.— Tau atrodo, kad Tomas sunkiai nusidėjo...

— O tu ką galvoji? — spurdėjo tėvas.— Ko nutilai, a? Įsidrąsink, pasakyk savo nuomonę apie sūnelį.

— Ir man širdį skauda, Arnoldai, ir man... Taip, Tomas pasuko kitur, negu Viešpats buvo skyręs.

— Ak, žmona! Viena ranka mane glostai, kita dangstai tą... tą...

— Aš nei pritariu, nei smerkiu. Kartais man atrodo, kad Tomas garbingai pasielgė, kartais...

— Garbingai?! — pasibaisėjo tėvas Arnoldas.— Sūnus apspjaudė Dievą (atleisk jam, Viešpatie, nes ir jis nežino, ką daro!), sulaužė priesaiką, išstatė šeimą žmonių pajuokai, o ji, tikra motina, šypsosi! Ir sako: gerai padarei, sūneli, garbingai pasielgei. Aš tikrai sapnuoju!

— ...kartais neperprantu jo.— Motina kramtė lūpas, tramdė valoniską temperamentą, bet mačiau, kad jos kantrybė baigiasi, kad ir ji nebetoli šauksmo.— Ne, nesmerkiu. Verčiau paprastas darbininkas negu blogas kunigas. Kažkas pasakojo,— o gal skaičiau laikraštyje, nebeprisimenu,— kad Belgijoje tokių kaip Tomas daugybė...— Ji pamatė išlaužą mus skiriančioje sienoje ir liuoktelėjo prie jos: — Tu geriau žinai, Tomai, papasakok. Pala, atnešiu jums alaus...

Padėjo alaus stiklus ant staliuko ir vėl prisėdo fotelio alkūnramstį. Dėjosi rami, net šypsojosi. Pro langus plūdo vakaro prietema. Slamėjo seno laikrodžio švytuoklė.

Ką pasakyti ramybės salelėje gyvenantiems?

Papasakoti, kad Eklezija išgyvena dvasinę ir moralinę krizę?

Suskaičiuoti, kiek kunigų „pasuko kitu keliu" — nebepripažįsta dogma tapusio papročio?

Kad ir kunigai gimę normaliam gyvenimui, kaip ir visi?

— Pasakok, Tomai,— ragino motina.— Netylėk...

— Taip, mama, kunigystės atsisakiusiųjų gausėja ne tik Belgijoje, bet ir kituose kraštuose. Kiekvienas atvejis — dvasinė ir moralinė problema, tačiau Vatikanas visas nustumia į „klaidingą Tikėjimo tiesų suvokimą" ir griežtai primena, kad nepaklusniųjų laukia Suspensum a divinis.

Voitilai perėmus Eklezijos vairą, daugelis manė, kad papūs pavasario vėjas, pagaliau prasidės seniai laukiamos reformos. Tačiau greitai išryškėjo, kad ir Voitila nieko nekeis.

— Ne mano galvai,— numojo ranka tėvas.— Apie save pasakok.

— Kad nėra ko pasakoti, tėve...— Reikia baigti tą kurčių dialogą, nes dar pradėsiu šūkauti ir aš.— Viską išdėsčiau laiške. Negi kartosiu, ką aprašiau?

Jis kurį laiką žiūrėjo į mane, paskui sunkiai pakilo iš fotelio.

— Ilgam parvykai? — dairėsi į sienas.

— Buvau numatęs pasilikti iki pirmadienio ryto. Jeigu tau nemalonu, galiu išeiti dabar.

— Nepurkštauk. Čia tavo namai. Pavargau... laikas į lovą. Rytoj pabaigsime tą... tą pokalbį.

— Galiu pabaigti dabar, nes ir rytoj mudu nesusišnekėsime. Niekada. Kodėl nekalbu apie save?

— A! — atsirėmė į miegamojo duris tėvas.— Pagaliau!

— Mano atvejis — mažytis vienetas tarp tūkstančių. Banalus ir persikartojantis Vatikano archyvuose, bet man, buvusiam kunigui,— drama. Vatikanas kurčias. Vatikanas aklas. Sustingęs intelektualinės teologijos šaltyje, apsitvėręs prietarų dogmomis.

Nutilau. Žiū, kiek pagiežos manyje! Prasiveržė, kas buvo susikaupę pasąmonėje? Ko nepasakiau vyskupui, išpyliau ant tėvo galvos...

— Mylėjau merginą, tėve,— nusprendžiau baigti per ilgai užtrukusį ginčą.— Paprašiau leidimo vedyboms, bet Vatikanas atsakė: NE! Ir išbarė už puikybę, nesveikas mintis, klaidingą Tikėjimo tiesų sampratą.

— Trumpai drūtai: negalėjai gyventi be meilužės? — dūrė į mane pirštu tėvas.

— Negaliu gyventi be meilės. Be vaikų krykštavimo tokiame namelyje kaip šitas. Geidžiu *tikro* gyvenimo laisvėje.

— Tomai, Tomai...— staiga pravirko jis.— Grįžk prie Dievo. Atsiprašyk Vatikano, sutramdyk puikybę ir grįžk. Paklausysi mano patarimo, Tomai, paklausysi?

— Aš gi jokio patarimo neprašiau...

— Eik pas mergaites, Tomai,— atsistojo motina.— Eik, eik, laukia...

— Maniau, kad jo tikėjimas nusilpo,— nesugraibė durų rankenos tėvas,— ar erezija apsikrėtė, o pasirodo...

— Ne, tėve,— atsigręžiau nuo kitų durų,— mano tikėjimas tvirtas kaip ir anksčiau. Manau, kad ir Dievas neišbraukė iš sąrašų.

— Juokiasi! — baisėjosi jis.— Šaiposi iš visko...

Motina išstūmė mane pro duris.

Pukė sėdėjo ant laiptų prieš duris. Parėmusi smakrą kumšteliu, susimąsčiusi kaip šimtametė senutė.

— Viską girdėjau,— šnabždėjo į ausį.— Tu nebe kunigas, Tami? Kas tu dabar?

— Tomas.

— Netikėlis? Kuriam reikėjo parodyti... ne, ne taip! Kuriam...

— Ir ne kitaip, Puke: negražu klausytis suaugusių pokalbio. Nežinojai?

— Kaip nežinosi! Visi man tą prikaišioja. Kad aš neiškenčiu, Tami...

Viršuje trinktelėjo durys, ir mes pakėlėme galvas.

— Puke, ragana! — šaukė kumšteliu grūmodama Mukė — Mišelė.— Atsikabink nuo Tamio! Mes laukiame nesulaukiame, o ji atskirai konferencijai pasikvietė.

Užsikėliau Pukę ant pečių ir pamojau: nesibark, ateinam.

— Vatikanas neleido tau vesti? — gudravo dešimties metukų Saliamonas.— Atėmė mergaitę ir paslėpė?.. Vesk Tukę, Tami! Labai, labai miela mergaitė. Laikinai, žinoma, kol aš užaugsiu.

„Panelių skaistykloje"— taip kadaise praminiau sesučių pamokų ruošos kambarį — viskas buvo paruošta mylimo brolio sutikimui: foteliukas viduryje kambario, ant stalo puikavosi net keli buteliai vaisvandenių ir spalvotais kaspinėliais papuoštos dovanų dėžutės.

Pakilnojau visas, pasukinėjau ir nusprendžiau, kad ne tik pasunkėjo, bet ir šoktelėjo į lubas. Kai išbučiavau už dovanas, jos sutūpė ant minkštasuolio prieš fotelį ir paprašė papasakoti apie save. Kad neturiu ko pasakoti, gyvenu kaip ir visi: dirbu, valgau, miegu...

Tukė — Teofilė jau dažėsi lūpas. Sėdėjo būryje, bet nebepriklausė jam; laikėsi tyliai, nuošalyje. Taip priderėjo šešiolikos metų merginai tarp vaikų. Šviesiaplaukė, skaistaveidė kaip ir kitos, tačiau kažkuo skirtinga, kažkaip savotiška, tarsi kito dailininko tapyba. Akys, ramios ir giedros, nieko neslėpė, bet nieko ir vidun neįsileido. Tarpais, matyt, ją užguldavo juodos mintys. Tada užsidengdavo kaktą delnu ir laukdavo, iki akis užplūdusios ašaros nuslūgs. Prisimindavo mano iškunigystę?

Kas joms pasakė? O gal tik įsivaizduoju, kad gailauja manęs? Pasilenkiau prie jos veidelio ir bakstelėjau į šviesiomis garbanėlėmis apkritusią kaktą:

— Gal pasidalysime liūdesiu, Tuke?

Paraudo. Paglostė man ranką ir nusigręžė.

— Dabar ji dažnai verkia,— skubėjo pasakoti būrio naujienas Pukė.— Nuo tada, kai Mukė perskaitė mums tavo laišką,— verkia ir verkia.

— Varna, varna, varna! — suspaudė galvą kumšteliais Mukė.— Kas leido išduoti paslaptį?

Mukė mėgo knygas ir skaičius. Namie visi pripažino ją gudriausia, mokykloje laikė gabia ir išmania. Net tylenis tėvas neretai pasikalbėdavo su ja rimčiau, kaip su suaugusia. Pasak Pukės, ji ir eilėraščius rašo. Baisiai, baisiai liūdnus eilėraščius, aiškino Pukė, tokius liūdnus, kad aš visada verkiu.

— Kai Mukė skaitė tavo laišką,— mikčiojo Dukė—Danielė,—Tukė pradėjo žliumbti. Ir Pukė žliumbė, ir aš. Tik Mukė ne, Mukė juokėsi iš mūsų.

Dukė mylėjo sentimentalių dainelių kniauklį Salvatorę Adamo. Nuo jos kambarėlio sienų šypsojosi — vienaip ar kitaip, su gitara ir be jos, tamsia eilute ir pusnuogis gimtosios Sicilijos pajūryje,— visada meiliai į Dukę žvelgė pasakų princas. Visi žinojome, kad ji išsižadėtų mūsų, pasaulio, dangaus už vienintelę, tik jai vienai skirtą Salvatorės šypseną. Mokykloje Dukei nesisekė, bet ji puikiai skambino gitara ir dar puikiau dainuodavo mylimo Salvatorės balsu. Per mano viešnages savaitgaliais Dukė visada įsisprausdavo su savo koncertu, o šį kartą gitaros nematyti. Tikriausiai seserys pakėlė maištą, pavogė gi-

tarą ir paslėpė. Ak, pasauli, koks tu nedėkingas menininkams!

Tyla įkyrėjo ne tik nusikaltėlėms, bet ir man. Tačiau neskubėjau, tegul gerai įsimena rūstų žvilgsnį, piktas raukšles kaktoje.

Slapstomą šypsnį pirma pastebėjo Pukė ir stryktelėjo man ant kelių.

— Aš paėmiau tą negerą laišką, Tami,— bandė atgailauti mažiausioji.— Buvau apačioje, kai jį atnešė. Perskaitęs laišką, tėvas pabalo, pabalo... ne, pirma paraudo, paskui pradėjo balti. Šaukė, bėgiojo pasieniais. Aš labai išsigandau ir pradėjau verkti ir... ir mama išvedė mane į kiemą. Kitą dieną, kai tėvų nebuvo namie, aš suradau tą baisų laišką miegamojo spintelės stalčiuje, o Mukė garsiai perskaitė visoms...

— Negražūs jūsų papročiai,— atsidusau.

— Aš... mes daugiau taip nebedarysime, Tami,— ašarojo nebe pirmą melagystę Pukė.— Prisiekiu... prisiekiame... Kaip mane gyvą matai, Tami, galiu persižegnoti.

— Puke, varna, grįžk į savo vietą! — atstatinėjo tvarką Mukė.— Tu vėl pasisavinai Tamį.

Pukė nuslinko ant kilimo, apkabino mano koją ir susigūžė: kalbėkite, kalbėkite, aš gi netrukdau.

Mukė pasitaisė akinius ir vėl įsižiūrėjo į mano veidą. Atrodė, kad ji vedžioja brolį per knygų puslapius, stumdo nuo vieno personažo prie kito, bet niekaip nesuranda tokio, kuriam prilygtų Tamis. Net sušilo, vis dažniau šluostė rasojančius akinius, bet nieko nesugalvojo. Tada pradėjo nuo svarbiausio, kaip joms atrodė, klausimo:

— Nebijai, Tami?

Kambaryje suspengė tyla. Seserys stebėjo mane ir krūpčiodamos laukė atsakymo. Tikriausiai — skardaus juoko, tvirtos rankos mostelėjimo: nieko aš nebijau!

— Nežinau, ko turėčiau baimintis, Muke,— šypsojausi.— Tu, mergyt, apie ką?

— Gerai žinai, apie ką, negudrauk,— įsižeidė Mukė.— Na, sakykim, kad nesupratai, apsuksiu kitaip: nebijai to, kas ateina?

— Kas ateina, iš kur? O gal tu apie ateitį?

— Vėl gudrauja! Aš žinojau, kad viską pavers juokais, sakiau, o jūs: paklausk, paklausk, Muke. Tami, nelaikyk mūsų mažytėmis! Mes susitarėme...

— Minutėlę, panele! — iškėlė pirštelį visada iki mirties už mane kovojanti Pukė.— Tu surašei klausimus Tamiui, o mes *tik* pasirašėme. Sąsiuvinis tavo kambaryje...

— Užčiaupk snapą, varna! — mostelėjo ranka Mukė.— Ne tavo galvai tokie dalykai.

Tukė šypsojosi. Norėjo kažko paklausti ir ji, bet Mukė nesileido aplenkiama:

— Kaip jaučiasi priesaiką Dievui sulaužęs žmogus?

Oho! Sendina vaikus gudrios knygos...

— Man atrodo,— pradėjo rausti Tukė,— Mukė klausė, ar nebijai šito... apsisprendimo pasekmių. Ji tikriausiai galvojo apie tai, kas laukia Anapus.

— Nueisim — pamatysim,— juokiausi.— O dėl baimės... hm... sako, kad ji fiziologinių pojūčių išraiška.

— Taškas! — pasipiktino Mukė.— Apie psichofiziologinių funkcijų išraiškas mes ir be tavo lekcijos žinome.

Už durų sušlamėjo, pasigirdo švelnus beldimas.

— Mama...— aiktelėjo Pukė.— Pažįstu jos beldimą. Tuoj įeis ir nusijuoks: mergaitės, argi laikrodžio neturite? Ir suplos delnais: marš į lovas, o tai rytoj nepajėgsiu išbudinti.

Motina apžvelgė dukras, parodė į sienos laikrodį ir suplojo:

— Mergaitės, laikas miegoti. Rytoj vėl neišbudinsiu kaip persižaidusių kačiukų.

— Ar nesakiau? — nusiminė Pukė.— Aš neisiu, pasiliksiu su tavim, Tami.

Tačiau pakilo po antro, atskirai raginančio motinos žvilgsnio.

— Aplankysiu tave, Puke,— raminau apklostydamas lovoje.— Atvyksiu kurią saulėtą dieną ir palauksiu prie mokyklos durų. Tu išbėgi ir pamatai mane, a?

Ji pagalvojo, nusijuokė ir apkabino mano kaklą. Priglaudė lūputes prie ausies ir pradėjo dusti:

— Tada... tada mes eisime į miestelio parką! Atsisėsime ant akmeninio suolo ir klausysime paukštelių. Ne! Susėsime prie tvenkinio ir mėtysime duonos pluteles antims

ir gulbėms. Tik nepamiršk nupirkti duonos, Tami! Paskui... paskui...

— ...iš laikraščio pasidarysime laivelį ir paleisime į tvenkinį. Kai nusibos žaisti laiveliu, užsikelsiu tave ant pečių ir nešiosiu parko takeliais...

— ...tu pavargsi ir pradėsi dejuoti: ir sunki tu, Puke, kaip akmenų maišas. Paskui... Ką darysim paskui, Tami?

— Atsisėsime parko kavinės terasoje ir siurbčiosime vaisvandenius pro šiaudelius. Taip, Puke, tikrai atvyksiu kurią dieną ir palauksiu prie mokyklos. O dabar — miegok.

Užsimerkė. Pabučiavau kaktą ir tyliai uždariau duris.

Motina laukė tėvo fotelyje, užsidengusi veidą delnais. Išgirdusi žingsnius, atsitiesė ir nužvelgė mane kaip vidurnakčio įsibrovėlį.

— Įskaudinau tave, mama? — Atsisėdau prieš ją ir pabučiavau rankas.— Kaip tėvas?

— Bijau, kad nesusirgtų... Jis, kaip žinai, silpnos sveikatos, ir širdis jau pavargusi. Beveik penkerius metus išbuvo kunigu, šaukia, ir staiga: man nusibodo, aš einu... O kur eini, Tomai? Žinai, kur pasukai, sūnau?

— Žinau, mama. Ir — nesigailiu.

Ji atšlijo. Vėl pasižiūrėjo į mane atšalusiomis akimis ir atsiduso:

— Nebesuvokiu tavęs, Tomai. Paminėjai Voitilą... Ne Šventasis Tėvas, ne Popiežius, o Voitila. Gėdykis!

— Apgailestauju, kad pamiršau jo titulus.

— Jau užsidegei? Viešpatie, į ką tu atsigimei, Tomai?

— Priekaištauji, mama?

— Ne, sūnau, aš tik apie tavo bjaurų būdą.— Suglaudė mano rankas, paglostė ir atstūmė.— Išklausysi, kas širdį drasko?

— Išklausysiu, mama.

— Išgirdusi, kad Šventasis Tėvas tik Voitila, pagalvojau: kaip toli nuklydęs! O tas, pasak tavęs, Voitila štai ką teigia: kunigystė nėra dirginančių įspūdžių ieškojimas ar socialhumanistinė tarnyba, bet giliai apmąstytas savęs paaukojimas Dievui.

Kvepėjo šilta geryjų namų ramybe. Sutramdžiau atodūsį ir išėjau į virtuvę. Šaldytuve radau alaus, spintoje

stiklą ir sugrįžau. Paglosčiau ant stalo snūduriuojantį katiną, pasiklausiau jo murkimo ir atsisėdau prieš liūdinčią motiną.

Ant sienų švietė varinės plokštės su šventųjų gyvenimo ir kankinimų raižiniais. Tarp jų ant baltojo marmuro kryžiaus — gražus kaip antikinis dievaitis Kristus. Melsvomis flamandų akimis, gražiai apkarpyta barzda ir ramia miegančio tėvo šypsenėle apie lūpas. Taip, viskas buvo gražu ir gera šituose gerų žmonių namuose. Kaip ir šventais įstatais apkaustytas Tikėjimas.

Vargas tam, per kurį ateina skandalas!

Vargas tiems, kurie nesako: taip, taip, nes visa kita veda į Blogį.

— Geri? — sušnabždėjo motina ir tarsi išsigandusi apsidairė.— Ar ne per dažnai siurbčioji alų...

Pasmerkimui vieno blogio nepakanka, mama? Reikia trisdešimt trijų blogybių?

— Iš pradžių buvo sunku, mama, bet dabar, kai jau susivokiau savyje, viskas aprimo. Kaip po staiga užgriuvusios audros. Gal slapstausi nuo tikrovės? Apsitvėriau psichosomatiniais įtaigojimais, kad jokio pašaukimo neturėjau, kad esu per daug maištingas paklusti užrištaburnių rikiuotei? O gal viskas paprasčiau: palūžau pirmojo išbandymo valandą, bet neprisipažįstu...

Motina užsimerkė. Meldėsi? Pergalvojo, ką pasakiau?

— Jeigu kunigams neleidžia vesti — žino ką daro, sūnau. Taip ir Dievo prisakyta.

— Nėra tokio prisakymo, mama. Ir Povilas, kuriuo dažnai remiamasi, kunigų vedybų nedraudžia.

Ji susimąstė. Pervertė Povilo laiškus ir nustebo. Tačiau neprisipažino nežinojusi:

— Apie tai reikėjo pagalvoti prieš įšventinimą.

— Argi vaikai galvoja, mama?

— Kai įšventino, turėjai bene dvidešimt trejus, taigi nebe vaikas. Teisingai tėvas sako...

— Nekalbėk kitų vardu, mama.

— Nepyk, sūnau, mes savaip svarstome...

— O aš pasvėriau ir atkirtau. Prieš dvejus metus. Kur paguldysi mane?

— „Panelių skaistykloje“ Jeigu nepervargęs, pasikalbėkime dar valandėlę.

— Kitą kartą, mama. Kada tu ir tėvas būsite apsipratę, o gal ir susitaikę su tikrove. Nepamiršk, ką sakei: geriau paprastas darbininkas, negu blogas kunigas.

— Prieš tėvą teisinu tave, meluoju ir Dievui, ir sau, bet nelauk, kad niekam negirdint pagirčiau. Geriau paprastas darbininkas, negu blogas kunigas? Tu gi buvai blogas kunigas, sūnau. Šešis mėnesius, kaip rašei laiške, gyvenai su meiluže ir tik paskui, jau susipurvinęs, prašei vedybų. Kartoju Arnoldo žodžius: apsišvarink atgaila ir grįžk prie Dievo. Matau, kad kenti, kad gailiesi savo išpuolio, taigi sutramdyk puikybę ir grįžk. Jokios psichosomatinės užtvaros neapsaugos tavęs nuo savigraužos, nuo... nuo...

— Judo komplekso?

Ji pasižiūrėjo į mano šypseną ir palingavo galvą: nieko nebegerbi, sūnau, iš visko dabar šaipaisi!

„Panelių skaistykloje“ paruošė guolį ant minkštasuolio, pabučiavo kaktą ir išėjo. Prie durų sulėtino žingsnius, bet neatsigręžė paskutinei šypsenai.

Pasėdėjau rūkydamas, pavaikščiojau. Visur puikavosi sesučių piešti peizažėliai, kaspinai su gimtadienių įrašais, sudžiūvusių gėlių puokštės. Ant vieno staliuko — ir mano tėvo Rimkaus nuotrauka vario rėmeliuose. Varis švytėjo auksu, bet jis buvo nuodingas kaip barškuolė, užnuodijo mano tėvo plaučius ir nutrenkė į karstą.

...Dar nežinojau, kas yra mirtis, todėl klausinėjau visų: kodėl užmigusio tėčio nepaguldė lovon, o uždarė medinėje dėžėje ir užkasė? Mama verkė. Ko ji verkia, stebėjausi, iki vakaro tėtis išsimiegos ir sugrįš. Vakare atsisėdau taip, kad matyčiau duris, ir pradėjau laukti jo smarkaus ir linksmo beldimo. Sutemo, vos beatlaikiau snaudulį, o tėtis nesiskubino. Tikriausiai paklydo kapinėse, galvojau, ieško takelio tarp daugybės kryžių, bet neranda tamsoje.

Tėtis nebegrįžo. Nueidavau į kapines, atsitūpdavau prie juodo akmens kryžiaus ir tyliai šaukdavau jį. Vėliau,

po kelerių metų, supratau, kad iš kapinių nebegrįžtama. Ne viskas tilpo mano galvelėje, ką mama pasakodavo, bet viena gerai įsidėmėjau: žmogui mirus, prasideda kitas gyvenimas kitame pasaulyje.

Mes gyvenome keturių kambarių butelyje liejyklų bendrovės name. Tėvui iškeliavus į kitą pasaulį, atėjo namų valdytojas ir pranešė:

— Man labai nemalonu, bet potvarkiai lieka potvarkiais: šeima, kurioje niekas nedirba mūsų liejyklose, negali gyventi bendrovės namuose.

Mama įsidarbino liejyklos raštinėje. Netrukus mus pradėjo lankyti tėvo draugas Arnoldas. Ir anksčiau ateidavo, o dabar, kai tėvo nebebuvo,— beveik kiekvieną vakarą. Prie durų nusiimdavo skrybėlę ir susukdavo kreivą šypseną. Man nepatiko ta šypsena, nepatiko ir melsvų akių žvilgsniai, kuriais sekiojo mamą. Bet jis nematė mano surauktos kaktos,— atkišdavo šokolado plytelę ir išsiplėtodavo tėvo kėdėje prie stalo. Mama atnešdavo alaus, sūrio ir prisėsdavo šalia. Slankiojau apie stalą, klausiausi jų pokalbio, bet mama išstumdavo pro duris: eik į žaidimų aikštelę!

Išgirdusi Arnoldo žingsnius laiptuose, mama staiga pasikeisdavo. Stebėdavau jos veidą, akis, ieškojau pasikeitimo žymių, bet nerasdavau. O mačiau, kad pasikeičia, nebe ta!

Vieną vakarą Arnoldas pasiliko nakvoti. Ryte skutosi barzdą tėčio reikmenimis, švilpavo ir dainavo tokiu išglerusiu balsu, kad užsikimšau ausis. Mama pamačiusi tik gūžtelėjo pečiais. Tada užsisklendžiau paniekos tyloje.

Po jų vestuvių įsigijau kitą tėvą. Niekas nepaklausė manęs, ar noriu, atėjo tas Arnoldas, pasivogė mano mamą — ir žinokis! Kadangi mama uždraudė jį vadinti dėde, o tėvu jo nepripažinau, pasirinkau žeminantį: Arnoldas.

— Ne Arnoldas, o tėvelis,— pyko mama.— Kad kitaip nebegirdėčiau!

Su mama nepakariausi. Tačiau nepaklusau. Koks jis tėvas?! Mažiukas, sulysęs, amžinai išsišiepęs kaip mergaitė, plonu balseliu. Rimkus buvo *tikras* tėvelis: aukštas, stiprus, storu balsu ir... ir labai labai geras. Bet mirė

mano tėvelis Rimkus, o mama ištekėjo už Arnoldo Knopo...

Vieną dieną Knopas pasakė mamai, kad būtų gražu, jeigu Tamis pasiliktų mirusio tėčio pavardę, o paskui kažką patvarkė merijoje, ir visose knygose įrašė mane Rimkum-Knopu. Aš pritilau.

— Kunige Tomai!

Krosnelėje ruseno blėstančios anglys. Barake tuščia. Raštinės tarpdury — Lukas Pineris.

— Sergate? — susirūpino.— Išblyškęs... Saugokitės, kunige Tomai: vasaros pradžia — staigmenų pilna. Visi šiltai apsirengę, su megztomis kepurėmis, o jūs visiškai nesisaugote. Ir — amžinai susimąstęs, tik rūkot, rūkot...

— Užsnūdau...

— Rūkydamas? — Lukas atskaitė algą, sudėjo į voką ir padavė.— Visi išsivaikščiojo, laikas ir mums namo.

Broliai nuvežė mane iki autobusų stotelės. Atsisveikinus Matas prisiminė:

— Aplankykite mus kurį vakarą.

— Taip, taip,— prisiminė ir Lukas.— Mūsų žmonos seniai ragina pakviesti. Nepasididžiuokite, kunige Tomai.

Laukdamas autobuso, vaikštinėjau šaligatviu. Pinerių žmonos susidomėjo bendrovėje dirbančiu šiukšlininku... Pakvieskite jį, mielieji, prikalbėkite, kad ateitų: niekada nematėme šiukšlininko ekskunigo. Ak ak, kokia šauni pramoga!

O gal jos ramios, geros, savo katėmis ir gėlėmis tesidominčios senutės? Pakvietė svečiuosna, o aš pasišiaušiau, uostinėju draugiškai ištiestas rankas!

Atšliaužė autobusas. Prasispraudžiau į laisvesnį kampą, atrėmiau skaudančius pečius.

Šventojo Petro aikštėje prieš staiga švystelėjusią saulę džiovinosi karveliai. Balutėse blykčiojo auksiniai atošvaisčiai. Laikraščių ir rūkalų būdelėje nusipirkau cigarečių ir nuėjau pas Danį.

Kavinėje trankėsi pop muzika. Slankiojo cigarečių dūmų debesėliai. Užė traškėjo pokalbiai, darbo savaitę baigusiųjų juokas, naujausi anekdotai. Kilstelėjau pirštą pro šalį skubančiam Daniui ir atsirėmiau į bufetą. Danis pa-

dėjo man stiklą alaus ir nubėgo. Nugėręs gurkšnį apsidairiau.

Nuolatiniai lankytojai — netoli esančios Teisingumo ministerijos tarnautojai. Kelios moterys prie Taikiosios bitelės apdraudos bendrovės staliuko. Visi žvilgčioja į laikrodį virš bufeto, bet, išgėrę „paskutinį alų", moja, šaukia Danį: dar vieną ratuką! Namie žmonos irgi žvilgčioja į laikrodžius, dangsto auštantį valgį, o linksmuoliams pasirodžius duryse, tik nusišypso. Visas pasaulis žino, kad po darbo belgas išgeria kelis stiklus alaus, pasikalba su bičiuliais ir tada prisimena, kad turi namus ir žmoną.

Migelis pamatė mane prie bufeto ir pakilo. Sunkiai ramstėsi į staliuką, supratau, kad jau kiaurai peršlapęs.

— Sveikas, seneli! — Patrynė barzdą į mano skruostą, arklio spyriais padaužė petį ir nusijuokė: — Baisu, kaip skubiniesi senatvėn. Ar ne mūsų Tomo tėvukas atėjo, klausiu Rozos. Na, sakau, eisiu pasižiūrėti į tą seneliuką iš arčiau. Kaip ten bebūtų, džiaugiuosi tave sutikęs.

— Sveikas, Migeli. O aš nesidžiaugiu.

— A! Kodėl tu, niekše, nesidžiaugi savo bičiuliu Migeliu?

— Nemėgstu girtų ispanų. Jie primena...

Roza baksnojo sau į smilkinį pirštu: ar nematai, kad girtas, vesk jį atgal!

— Nu nu, įsidrąsink,— trankė man petį Migelis. Aukštas, išdžiūvęs kaip pakirstomis šaknimis medis, staipėsi prieš mane, švitino baltutėliais dantimis „Karmen" plėšikų juoda barzda apaugusiame veide.— Ką tau primena girti ispanai? Vyno baloje dvesiantį jautį? Sakei ir perkartojai, ieškok kito palyginimo.

— Eime pas Rozą,— pasitryniau petį.— Pasėdėsiu su jumis minutėlę ir einu į „Šunyną".

Roza nekentė kavinių, mielai būtų iššudžiusi visus Belgijos aludarius ir vynininkus, bet mylėjo savo Migelį, atleisdavo bjauriausią žmonių nuodėmę: girtuoklystę.

— Madre de Dios, kaip tu šauniai atrodai, Roza! — Pabučiavau skruostą ir prisėdau šalia.— Pavasario saulėje žydinti tulpė!

— Tomai, Tomai,— šypsojosi Roza.— Kaip tau ne gėda meluoti žmonėms į akis? Pasiilgau tavęs, nesimatėme šimtmetį.

— Lygiai prieš mėnesį matėmės šitoje kavinėje.— Migelis pavartė tuščią vyno stiklą ir mostelėjo Daniui.— Kitą dieną nusivežėme į Ardėnų namelį, kad atsigaivintų miške, bet jis pramiegojo visą savaitgalį.

— Seniai pradėjo? — pasilenkiau prie Rozos ausies.

— Prieš tris dienas.

— Rytoj pabaigs. Dabar visada užbaigia ketvirtą dieną.

Migelis mosavo ranka, keikėsi, bet Danis puldinėjo nuo vieno staliuko prie kito, nematė. Tada jis pakilo ir nusvyravo prie bufeto. Roza pakraipė galvą ir atsiduso:

— Paskui sirgs kitas tris dienas. Baigėm dekoruoti vieno turtuolio vilą, skubiai reikia pradėti kitą užsakymą, o jis, kaip matai, savaip dirba.

— Rytoj baigs,— raminau.

Migelis atnešė tris stiklus. Vyną padavė žmonai, alų man, o sau pasiliko citrinų sunką.

— Blogai! — išsigandau.— Roza, kodėl slepi, kad Migelis serga skrandžio vėžiu?

— Nekenčiu saldžiarūgščių skysčių,— dūsavo Migelis,— bet kitaip neišeina: už valandos reikia būti „Seratono“ viešbutyje, vernisaže. Roza, papasakok šitam gyvatliežuviui, kaip įspraudei savo Migelį į japoniškų teplionių galeriją. Kol pasakosi, prisikimšiu pypkę.

— Nerūkyk, Migeli, tau gi seniai uždraudė...

— Pasakok. Apie uždraudimus — kitą kartą. Namie, kai pradėsi brūžinti juodu žvilgsniu, amžinojo pasmerkimo tyla ir kitomis bausmėmis.

— Japonijos ambasada surengė Briuselyje gyvenančių ar besimokančių saviškių dailininkų parodą. Kadangi japoniškas mandagumas reikalauja, kad parodoje dalyvautų ir mūsų dailininkai...

—„...pro kažkokią skylutę prastūmiau ir savo vyrelį Sančesą.“— Migelis išpūtė dūmų debesėlį, apžvelgė pajuodusias lubas.— Apsukri žmona! Linksmiausia, kad ji japoniškai nemoka, su ambasadorium arbatos negeria, o vis tiek tame šiukšlyne surado kampelį ir man.

— Japonai tikriausiai tą patį sako apie tavo kūrybą,— susigėdo Roza.— Viešpatie Jahve, dar nesutikau ispano, kuris nesijaustų genijum!

Prasideda! Visada taip, kai Migelis ima baimintis rytojuje laukiančios „sausros".

— Likite sveiki,— atsistojau.

— Pabūk dar valandėlę, Tomai,— nepaleido mano rankos Roza.— O gal eini kartu į vernisažą? Pamatysi japonų kūrybą, paskutinius Migelio darbus; pasistumdysi tarp gražiai apsirengusių žmonių, išgersi šampano. Eime, a?

O išgirsti reikėjo va kaip: pristabdysi Migelį, kad per toli neįsibėgėtų, neužmigtų kur kampe ar nenusivaidytų su teptuko kolegomis.

Nemėgau vernisažų, nesugebėjau grožėtis menu žmonių būryje, bet ji paglostydavo ranką — ir nebeišdrįsdavau palikti vienos su girtu vyru.

— Einu padoresnio švarko. Gal pamiklinsi vyne permirkusias kojas, Migeli?

— Einam,— staiga pralinksmėjo Migelis.— Pasivaikščiojimas man pravers!

Žingsniavo trankydamas kulnais, bet vis tiek silpnutis vėjelis stumdė ir lankstė kaip įlūžusį medelį. Geraširdis linksmuolis mano bičiulis Migelis, bet pasigėręs pradeda drabstyti „tiesą" visiems į akis, niekinti žmoną, bičiulius. Kolegos jo nemėgo, aplenkdavo gatvėje, o kiti tiesiog nekentė. Buvo už ką, nes Migelis nepripažino nė vieno tikru dailininku, vadindavo juos teplioriais, dažus mėgstančiais nykštukais. Kartą nugirdau: Migelis Sančesas, nors verčia į save vyną kibirais, vis tiek panašus į keturiasdešimt dienų badavusį Kristų. Kvaila, tada pagalvojau,— kodėl Kristų?.. Supratau, sykį atnešęs „pagražinti" kelis Leono paveikslėlius. Migelis nemėgo jų dailinti: kiekvienas kvailys mato, kad šitaip burna nenutapysi, urgzdavo,— bet brūkštelėdavo vienur kitur, o įsijautęs visiškai perdirbdavo. Tada, baigęs Leono peizažėlius, atsivedė prie didžiulės drobės, kurioje ant kryžiaus merdėjo Kristus.

— Kaip tau atrodo? — apsimetė abejingas.— Man nelabai...

— Klausi prastuolio apie šampano skonį! — juokiausi.— Lyg aš nusimanyčiau tapyboje...

— Nusimanai. Užsimerk ir mintyse peržvelk matytus Kristus ant kryžiaus, paskui atsimerk ir palygink su šituo. Nu?

Atsimerkęs pamačiau, kad Kristus *gyvas!* Mirtinai nusikamavęs, agonijoje drebančia galva, dūstantis paskutinėje aimanoje, bet dar gyvas.

— Gyvas! — šnabždėjau.— Po kelių sekundžių krūtinė įdubs...

— Ačiū, Tomai,— staiga nusijuokė.— Kas bus po kelių sekundžių — jau kita tikrovė. Man svarbu *dabar,* pirmo žvilgsnio išbudintas jausmas.

— Atleisk, brolau...— įsidrąsinau,— tu pamiršai, kad Kristus buvo žydas.

— Bet aš, Tomai, ne žydas; aš Povilo sektoje kaip ir tu.

Ir tada krūptelėjau. Atsitraukiau nuo drobės, vėl prisiartinau. Taip, neliko nė mažiausios abejonės: ant rausvo medžio kryžiaus merdėjo Migelis Žosė Sančesas!

Atėjo Roza. Apžvelgė Kristų, pasigrožėjo ir pasakė, ko aš neišdrįsau:

— Vadinasi, nepaklausysi mano patarimo? Spjauni visiems į snukius, tavo žodynu kalbant.

— Kur tu matai tą „spjaunu visiems į snukius"? — apsiniaukė Migelis.

Roza truktelėjo pečiais: nevaidink, gerai žinai, apie ką kalbu! Ji pajusdavo, kada reikia prikąsti liežuvį, palaukti, iki staiga plykstelėjusi ugnis prislops. Mylėjau Rozą. Gerbiau už šventosios kantrybę, negęstančią meilę girtuokliui vyrui, mažytes, bet tvirtas rankas, velkančias šeimos vežimą. Migelis dažnai šūkavo, kad myli mane, bet dar dažniau išplūsdavo taip, kad ir aš aplenkdavau, pamatęs gatvėje. Po savaitės ateidavo nusiminęs, atsiprašinėdavo tėvą palaidojusio katalono atodūsiais, ir atslūgdavau, numodavau ranka: kas buvo — pražuvo.

Numojau ir tada, kai jis sumaigė į ligoninę atneštas gėles, sviedė į veidą ir suriko:

— Nešdinkis! Numirsiu ir be tavo cirko...

Užduso ir nusigręžė į sieną.

Lauke supratau, kad išvijo ne bičiulį Tomą, o kunigą. Tada dirbau baldų gamykloje ir, kaip kunigų-darbininkų priesakai reikalavo, kišenėje nešiojausi stulą.

Po pusmečio grįžo iš ligoninės baugiai tylus, pakreipęs galvą ant peties, tarsi besiklausantis tolstančios mirties žingsnių. Liga sugraužė stipruolio raumenis, sukapojo veidą senio raukšlėmis. Užleido barzdą. Kad niekas nematytų, ką iš jo padarė girtuoklystė. Kelis mėnesius nelietė vyno, paskui vėl pradėjo girkšnoti.

Andželika puolė į Migelio glėbį. Mėgo ispaną. Ir jo dosnias rankas, kurios taip grakščiai švaistydavo pinigus: Migelis visada išgerdavo butelį vyno; o kitą nupirkdavo Andželikai ir jos merginoms.

— Šį kartą pavaišink kavute,— perspėjau ją.— Pirmiausia atliksime reikalus ir tik paskui pasigersime. Aišku?

Andželika taikiai linktelėjo vyliaus kupiną galvą ir nusitempė Migelį prie bufeto.

Persirengęs užsukau pas Huaną. Vaikinas sėdėjo prie sąsiuviniais apšlemšto stalo; naktimis saugojo kažkurio garažo autovežimius, o dienomis, „kai užpuldavo įkvėpimas", rašė romanus. Jau treji metai kamuojasi su tais romanais. Užbaigia vieną, padeda paskutinį tašką, bet perskaitęs, ką parašė per metus, suplėšo ir pradeda kitą. Tik pavadinimas nesikeičia — „Gyvenimas ir aš"

— Tikras rašytojas! — paplojau per petį.— Sąsiuviniais apverstas stalas, akiniai ant nosies galo, o nuo tabako dūmų net langai pajuodę.

— Rašau...— lankstė nutirpusius pirštus Huanas.— Matai, Tomai, lyg ir pareiga rašyti: mano senelis parašė krūvą romanų, tėvas irgi rašė, bet taip nevykusiai, kad Salazaras išvijo į Belgiją.

— O aš maniau, kad jūs savanoriškai atvykote.

— Salazaras ištrėmė. Tėvas buvo gan žymus romanistas, bet „per daug raudonas"

— Buvo?

— Taigi. Belgijoje skurdome kaip ir visi tremtiniai. Paskui tėvas įsidarbino anglių kasykloje. Neilgam. Po metų išgriuvęs anglių sluoksnis sulaužė nugarkaulį. Pusmetį pasistumdė vežimėlyje ir pasikorė. Savo diržu. Ant

durų rankenos — aukščiau nepasiekė. Buvau penkiolikos metų. Mokiausi gimnazijoje, bet po tėvo mirties motinai nukirpo pusę pensijos, ir teko griebtis darbo. Po kariuomenės perversmo motina grįžo į Portugaliją. Tempė ir mane, bet numojau ranka: svetimas tam kraštui, prancūziškai geriau kalbu negu portugališkai. O tu kur išsipuošei? — užtrenkė prasivėrusį langelį.

— Sargybon, Huanai.

— Pakeitei darbą?

— Migelį saugosiu.

— Migelis! — suspaudė delnais juoko purtomą galvą Huanas.— Saunus seniokas, mėgstu jį. Tik vargas, kad nežinai, kada jis... Na, neapkalbėkime žmogaus. Keistas mūsų bičiulis Migelis. Kartais geras kaip duona, kartais žmogėdros dantis atkišęs. Dažnai pagalvoju, kad jis netelpa savo likimo narve, daužosi, dūsta, bet ištrūkt nepajėgia.

Abu netilpo likimo narve, kaip jis nugudravo, abu draskė „Gyvenimas ir aš“ romanus, kiekvieną rytą pradėdavo laukti net nebežinodami ko. Kaip Saša, Nikalojus, Janošas Vengras ir kiti, kurie džiūsta svetimoje žemėje, svetimoje aplinkoje.

— Man atrodo, kad Migelyje tik pusė ispano,— juokiausi,— kita — mauro.

— Kaip ir tu — pusė lietuvio, pusė valono. Visa Belgija sulipdyta iš įvairiaspalvių puselių! — vėl palinko prie stalo Huanas.

Migelis laukė prie durų į gatvę.

— Spėjai susirieti ir su Andželika?

— Įžeista savimyla išvijo. Atėjo senis su stora pinigine ir pasiglemžė visas moteris. Pamiršo mane, nedėkingosios, glaustosi apie senį kaip katės, tai ir pasitraukiau. Baisi pinigų galybė! Pasigerčiau iš širdgėlos, bet tas nelemtas vernisažas...

Roza bėgo pirma, mes tripenome iš paskos. Sušilome, uždusome, bet į vernisažą suspėjom paskutinę minutę.

Japonijos ambasadorius žinojo, kad ir gražiausiais lotoso žiedais papuošta gražbylystė po penkių minučių nusibosta, todėl pasveikino dailininkus, kilstelėjo šampano stiklą ir nusilenkė.

Prie Migelio darbų greitai susirinko didelis būrys. Roza net paraudo iš džiaugsmo. Vėliau pamatė, kad dauguma jų — japonai, ir apsiniaukė. Tačiau Kristus-Sančesas viliojo visus, ir jos veidas vėl nušvito.

Migelis apžiūrinėjo kolegų tapybą šypsodamasis. Aplenkdavo juos, kad nereiktų sveikintis, o anie, kaip ir priderėjo, apsimesdavo nepastebėję Migelio Sančeso. Laikas nuo laiko ištiesdavo ranką į merginų nešiojamus padėklus su vyno stiklais. Roza tampė jo alkūnę, šnypščiojo kaip gyvačiukė:

— Migeli! Migeli Sančesai, liaukis!

Po keliolikos stiklų Migelis pradėjo ramstytis į mano petį. Nuvedžiau į tamsesnį kampą, pasodinau minkštasuolyje. Numigęs pusvalandį, pakils linksmas, stiprus ir vėl girkšnos.

Kai jis užmigo, Roza atsiduso, iškvėpė krūtinę slėgusią baimę:

— Šį kartą išvengėme skandalo. O dabar, Tomai, apžiūrėkime parodą savomis akimis, be Migelio komentarų.

Sutramdžiau šypseną. Ji — grafikė, vadinasi, irgi savaip matančiomis akimis ir — kaip Migelis, kaip visi dailininkai — negalėjo iškęsti be komentarų nė vienoje parodoje. Beje, studijų Dailės mokykloje ji nebaigė, įsimylėjo žymiai senesnį mokytoją Migelį Sančesą, ištekėjo ir užsidarė Terviureno pamiškės namelyje. Po kelerių metų, kada Migelį atleido iš Dailės mokyklos už girtavimą, galutinai atsisakė grafikos. Gyvenimas žiaurus švelniapirščiams dailininkams. Migelis viską, ką uždirbdavo portretų tapyba ir meno kritikos straipsniais laikraščiuose, pragerdavo. Roza pirkdavo Dailės mokykloje likusių draugių kūrybą, įrėmindavo ir pardavinėjo senamiesčio „meno galerijų“ vertelgoms. Paskui, kai nuogas vargas įsitaisė jų namelio nuomininku, puolė kitur, pradėjo dekoruoti turtingų žmonių namus. Sekėsi. Išmokėjo skolas, išvijo vargą, sukurstė Migelį tapybai. Ir kelių savaičių blaivybei.

Ko toje parodoje nebuvo! Be tikrovinio meno kūrinių, abstraktaus pasimėgavimo ant stiklo, lentų, stogo čerpių,— dažuose sumirkytos virvės, išmarginti džinsai, įvairiaspalvių lopų siuviniai, konservų dėžučių piramidės...

Migelį radome vėl su stiklu rankoje. Greta sėdėjo plačios šypsenos perkirstu veidu japonas.

— Gelbėkite! — šaukė Migelis.— Ištisą pusvalandį šitas gražbylys mala apie mano Kristų, bet vis tiek nesuvokiu, kur veda.

Roza prisėdo šalia japono; Roza tuoj pamatė, kur jis vedė Migelį.

— Atrodo, vaikinas pirks tavo Kristų,— pašnabždėjau Migeliui.

— Neparduodu,— papurtė galvą Migelis.— Tą Kristų sau pasiliksiu, o japonui nutapysiu kitą.

— Japonas pirks tik šitą Kristų! — šūktelėjo keturių ausų tolgirdis.— Šitą arba jokio! Sakykite kainą, ir pradedame derybas.

— Pagaliau! — nusijuokė Roza.— Tegul bus pigiau negu kitiems, bet užtatai žinau, į kokias rankas atiduodu: šimtas tūkstančių.

— Roza! — išblyško Migelis.— Aš kartoju: šito darbo neparduodu. Girdėjai?

Roza net nepažvelgė į jį. Pajutęs pavojų, japonas skubino derybas:

— Šimtas tūkstančių mūsų jenomis?

— Belgijos frankais.

— Frankais?! Mėm — tėm-nėm... du tūkstančiai dolerių!

— Taip. Jūs...

— Okišoko Tokimara, ponia. (Paslaugus jūsų tarnas.)

— ...teisingai įvertinote Migelio Sančeso kūrinį: du tūkstančiai dolerių.

— Maloni ponia, aš jį įvertinu lygiai vienu tūkstančiu.

Derėjosi. Glostė alkūnes, juokėsi, bet abiejų akys liko šaltos kaip ledas. Galop Roza pradėjo trauktis į paskutinį apkasą, nuleido du šimtus dolerių. Japonas pagalvojo, atsiduso paskutinį kartą ir išsitraukė čekių knygutę.

Migelis staiga apsigręžė ir nuėjo. Roza negalėjo atplėšti žvilgsnio nuo čekių knygutės.

— Roza...

— Rasi jį prie bufeto, Tomai. Eik, berneli, eik, aš irgi netrukus atbėgsiu.

Prie bufeto šurmuliavo stipresnius gėrimus mėgstančių ar žmonas paklaidinusių būrys. Migelis stovėjo nuošalyje. Kimšo pypkę. Tabakas barstėsi, pypkė spurdėjo delne. Atrodė ramus, net šyptelėjo, mane pamatęs. Blogai! Jeigu taip meiliai šypsosi savo sargybiniui, gero nelauk.

— Per trisdešimt metų nutapiau kas ir man gražu, o reikia parduoti kažkokiam geltonsmirdžiui,— urzgė.— Duonos nebeturime? Patiltėje gyvename? Prakeiktas žydų gobšumas!

Pagniaužė trūkčiojančius pirštus, padaužė į bufetą. Padaviau jam stiklą vyno. Gėrė mažais gurkšneliais, šlakstė vyną ant krūtinę deginančios ugnies, bet ji negeso:

— Šaipaisi? — prisilenkė prie pat veido.— Linksma tau, a? Širdis kraujuoja, o jis, gerasis bičiulis, šypsosi!

— Išpilsi pagiežą ant mano galvos kaip visada? — Ir aš pradėjau gesinti ugnį vynu.— Ak, kaip tu nusibodai! Pasaulis kupinas gerų žmonių, o aš, kvailys, bičiulių pasirinkau... Migelį Sančesą!

Norėjau pasakyti — delirium tremens draskomą girtuoklį, bet laiku susivokiau. Ir — pradėjau juoktis. Jis girtas, sielvartauja, kad žmona pardavė pamiltą kūrinį, o aš ko purkštauju? Tegul išsidūksta ant mano pečių, ne pirmas kartas ir ne paskutinis. Po valandėlės atslūgs ir vėl bus mielas geras bičiulis.

Jis pasiklausė mano juoko, pamuistė vėstančią galvą.

— Kas man darosi, Tomai? — jau gailėjosi išpuolio.— Ir anksčiau buvau ūmus, suliepsnodavau bakstelėtas į sėdynę, o po ligoninės visiškai išgvero varžtukai. Koks velnias trankosi mano galvoje?

— Paklausk vyndarių. Jie, Migeli, tikrai žino, koks velnias groja tavo neuronais.

— Nuraitė! — šypsojosi staiga vėl pagražėjęs Migelis Sančesas.— Ir tu, ir aš, brolau, žmonės be humoro. Roza sugeba juokauti! Va, pardavė Migelį Sančesą už Kristų, suglemžė pinigėlius ir juokiasi iš kvailio. O! Minime vilką, Tomai...

Roza glaudė prie širdies japoną kaip riebų kūdikį. Migelis nužvelgė abu užgesusiu žvilgsniu, pasirašė pardavimo aktą ir taip nuoširdžiai paspaudė japonui ranką, kad tas aiktelėjo ir pritūpė.

— Išgersime šampano ta proga! — džiaugėsi, švytėjo Roza.— O gal po stikliuką sakės, ponas...

— Okišoko Tokimara, ponia. (Paslaugus jūsų tarnas.) Jeigu garbusis San Sančesas ir jo draugas, garbusis San...

— Tomas Rimkus-Knopas. (Pagarbiai lenkiuosi jums, garbusis San Okišoko Tokimara.)

— ...apdovanos mano menkystę neverta malone, mieliau pasilepinsiu garbingosios Prancūzijos šedevru — šampanu.

Migelis šaipėsi, Migelis vos laikė juoką. Žinoma, putojantį pykčiu.

— Gerkite ir linksminkitės,— atsisveikino.— Einu pasivaikščioti.

— Kur, Migeli? — išsigando Roza.— Už valandos kitos reikės nukabinti tavo darbus...

Mostelėjo ranka ir nuskuodė.

— Tomai...

Pasivijau Migelį prie viešbučio durų į gatvę. Pritaikiau žingsnį. Įsitikinęs, kad jis visiškai ne karingas, o tik šuniškai liūdnas, paglosčiau petį:

— Skubi Ispanų kavinėn?

— Nelaimingas ispanas glaudžiasi prie laimingų ispanų. Pasigersiu. Kai liūdesys užgula, visada pasigeriu.

— Gal apeiname Rožję aikštę ir grįžtame į parodą?

— Einu pas ispanus! Pasigerti.

— Vos išsilaiko ant kojų, o vis tiek šaukia: noriu pasigerti. Ak, Migeli... Vynu širdgėlos nenuplausi. Tu, Migeli, menininkas — bohemas, o Roza tvirtai stovi ant žemės, tikrovėje gyvena. Ir ji skaudama širdim pardavė tavo kūrinį, mačiau... Tikriausiai jūsų piniginiai reikalai privertė.

— Patylėk, Tomai,— sušnabždėjo jis.— Atgiedojai paguodą, o dabar patylėk.

Nutilau.

Ispanų kavinė buvo netoli „Seratono“ viešbučio, siauroje praėjusio šimtmečio gatvelėje. Už jos prasidėjo Šiaurinis kvartalas su svetimšalių getu, bordeliais, autovežimių „kapinėmis“ Riebiųjų karvių metais valdžia nugriovė kvartalo dalį ir paskelbė, kad čia statys socialines gyvenvietes svetimšaliams darbininkams. Staiga užgriuvo liesųjų karvių metai, ir valdžia pamiršo savo pažadus. Tačiau kažkas nepamiršo, kad Šiauriniame kvartale yra tuščių, gražiai išlygintų vietų statyboms, ir jose pradėjo dygti ne svetimšalių darbininkų šeimoms skirti namai, bet dvidešimt kelių aukštų prekybos bendrovių ir bankų bokštai. Iškelti svetimšaliai susigrūdo nenugriautoje kvartalo dalyje ir tebelaukia pažadėtų butų.

Praėjusią vasarą ant geto namo sienų pražydo gėlės, sužaliavo medžiai, sumirgo smėlio aikštelėse žaidžiantys vaikai, auksinės saulės ir didžiuliai raibaplunksniai paukščiai — Dailės mokyklos vaikinukai puošė getą. Dabar, eidamas duobėtomis gatvelėmis, kiekviename posūkyje pamatai ne tik merginas trumpais sijonėliais, bet ir naują, vis kitaip suvokiamos vasaros peizažą ant sienų. Vieni juokiasi, kiti peikia jaunimo išmones, bet visi pripažįsta, kad aštresnės kritikos valdžiai dar niekas nesugalvojo.

Tačiau valdžios turi raganosio odą, ir tokie vaikiški baksnojimai jas tik juokina. Lūšnynuose susigrūdę svetimšaliai seniai nebesijuokia, bet nieko pakeisti negali. Krašte jie sudaro dešimtą dalį gyventojų, atlieka sunkiausius ir nešvariausius darbus, bet neturi teisės balsuoti, taigi ir geresnės valdžios išsirinkti negali.

Valdžios gyvena tikruose parkuose, tikruose gėlynuose, jų vaikai žaidžia tikru smėliu išbarstytose aikštelėse, jų negraužia nei blakės, nei drėgnų sienų pelėsiai.

Ispanų kavinė — keturkampė saliukė, tradicinis bufetas, daugybę kartų perdažyti stalai ir kėdės. Virš bufeto auksiniuose rėmuose puikavosi iberų karalius gražuolis Jonas Karolis.

Prie vieno stalo trys ispaniškai atrodantys vaikinukai žaidė domino, prie kito vakarieniavo Šiaurinio kvartalo plebėjų porelė. Dvelkė ispanišku vynu ir ispaniškais pipirais. Už bufeto nuobodžiaujanti matrona suspigo ir puolė Migeliui į glėbį.

— Madre de Dios, Migelis!

Jie apsikabino, pasibučiavo, vėl susiglaudė ir vėl pasibučiavo. Kalbėjosi ispaniškai, ne — šūkčiojo. Trepsėjo į grindis, glostė vienas kitam pečius, šlaunis, paskui vėl pečius.

— Butelį vyno! — šaukė Migelis.— Didelį! Skaidrų kaip Ispanijos saulė.

Iš prietemoje dūlinčio kampo išlindo du gitaristai:

— Concierto de Aranjuez, Don Migeul?

— Po velnių aklųjų liūdesį! — trinktelėjo kumščiu į staliuką Migelis.— Rodrigą vėliau, kai pasigersiu ir pradėsiu dūsauti kaip dvesiantis jautis.

Vaikinai draskė gitaras, svaidė Ispanijos saulės ugnį į švarką apie galvą blaškantį Migelį. Jo veidas paraudo, akys krūpčiojo su kiekvienu kulnų trenksmu į grindis. Spiegianti aimana ūkčiojo pro sudrėkusias lūpas. Matrona trepsėjo apie jį, suko ratukus ir spiegė, aimanavo kartu. Tikriausiai apie tą pačią saulę, verdantį ispanų kraują ir apelsinų kvape alpstančias naktis. Kai Migelis pavargo ir priklaupė ant vieno kelio, matrona supylė jam į burną didelį stiklą vyno. Srovele, aukštai iškėlusi stiklą.

Visi džiaugėsi, visi plojo, o tas gerojo Dievo kvailys priglaudė kumštį prie krūtinės ir lankstėsi iki grindų.

Matrona atnešė česnakų-raudonųjų pipirų sriubą. Velnio sriuba ne sriuba, košė ne košė draskė, degino burną. Nebesulaikiau ašarų, kosčiojau, tramdžiau ugnį vynu, bet gaisras negeso.

— Nežinojau, kad mėgsti ispanišką sriubą,— nustebo Migelis.— Žiū, net apsiverkė iš džiaugsmo...

— Jeigu liksiu gyvas iki rytojaus, reikės pripažinti, kad ir mūsų laikais yra stebuklų.

— Rytoj...— Migelis pašnairavo į kavinėn žengiančią Rozą ir atstūmė staiga apkartusią sriubą.— Rytoj, Tomai, aš baigiu savo „tris dienas" ir pradedu mėnesį be vyno. Beje, savaitgalį praleisime Ardėnuose. Jeigu neturi ką veikti — kviečiu į Poleno namelį. Patinginiausime, pasivaikščiosime miške...

Roza pasisveikino su matrona, pasiėmė stiklą Porto ir atėjo prie mūsų staliuko. Kurį laiką siurbčiojo vyną stovėdama, paskui atsisėdo tarp manęs ir Migelio.

— Valgysi? — burbtelėjo Migelis.

— Ačiū, nealkana,— papurtė galvą.— Žinai, kad nemėgstu ispaniškų valgių, o vis tiek siūlai.

— Gal ką ne ispaniško? Tikriausiai jie turi ir belgiškų mėšlainių.

— Kaip teatre! — atsidusau.— Negali išgyventi vienas be kito nė dienelės, bet vos suglaudžia alkūnes — pradeda kandžiotis. Myliu jus, pasiilgstu nematydamas, bet suėjus — užnuodijate nuotaiką savaitei.

— Jis apsinuodijo ispaniška sriuba,— šnabždėjo žmonai Migelis.— Pakviečiau savaitgaliui į Poleną. Kalnų oras, miškas ir paukštelių čiulbėjimas, sako, geriausias priešnuodis. Kad būtum mačiusi, kaip apsidžiaugė!

Matrona atnešė morkomis ir pipirais apklotą kepsnį.

— Ragauk,— drąsino Migelis,— ko dūsauji kaip žmogėdra prieš keptą tėvo galvą?

Paragavau. Ir kepsnys degino burną, bet valgyti buvo galima.

Roza siurbčiojo vyną. Netoli susėdę gitaristai skambino kažkokią dainelę. Kai jie įsisiausdavo, Roza užsidengdavo delnu ausį, ir vaikinukai prispausdavo stygas.

Arbūzėlis kvepėjo saule ir medum. Roza susigundė, paragavo kasnelį. Iš mano lėkštės, žinoma, nes Migelio ji nematė. Migelio nebuvo. Siurbčiojo vyną, laukė, iki mes baigsime valgyti.

Ir kavinės matrona prarado linksmą nuotaiką. Atnešė vyno butelį pirštų galais ir nuslinko už bufeto. Migelis pripylė mūsų stiklus ir pradėjo kimšti pypkę. Roza žvilgtelėjo į laikrodį, kostelėjo:

— Laikas namo... Geras žmogus padėjo susitvarkyti su Migelio Sančeso darbais.— Patylėjo, paskui prisiminė pakvietimą į Poleną: — Tai kaip, Tomai, vykstame savaitgaliui į Ardėnus?

— Nežinau... Traukia į gamtą, bet buvau numatęs pas tėvus. Pasiilgau ir tėvų, ir sesučių. Labiausiai Pukės, mažiausios...

Migelis gėrė stiklą po stiklo ir vis tamsiau niaukėsi. Laikas atsisveikinti, palikti Sančesus jų tragikomedijos atomazgai.

— Kiek sesučių turi? — gudravo Roza.— Berods penkias?

— Keturias, Roza. Vyriausiai šešiolika, jauniausiajai — dešimtukas.

Ji palankstė pirštus, bandė susivokti, bet tik papurtė galvą ir nusijuokė:

— Tu jau netoli trisdešimties, o jauniausiai tik dešimt. Kaip čia susiklojo, kad tokiais dideliais tarpais?

— Po tėvo Rimkaus mirties motina ištekėjo už jo draugo. Ilgus metus jie neturėjo vaikų, paskui Dievas persigalvojo ir atsiuntė Teofilę — Tukę. Paskui...

— ...atsiuntė Mišelę — Mukę ir taip toliau,— šaipėsi Migelis.— Pasakojai tūkstantį kartų. Ar nejauti, kad trauko vabalus tau iš nosies, migliau?

— Ir taip toliau, anot Migelio... Visos šviesiaplaukės, mėlynakės — kaip Rubenso kūryboje. Tik aš tamsesnio gymio. Motina juokiasi: varnas baltų karvelių būryje.

— Aš sakyčiau: nevykęs hibridas.

— Ir neklystum, Migeli.

— Nenuolaidžiauk, Tomai,— susigėdo Roza.— Pasakyk šitam ispanų kvailiui... Ne, geriau nekreipkime dėmesio į girtuoklio paistalus. Kadaise sakei, kad tavo tėvas lietuvis... Kaip jis pateko į Belgiją? Lietuva — kitame pasaulio kampe!

Ak, Roza, vilkini pokalbį, lauki, iki vyras užmigs prieš tuščią butelį. Tada mudu permesime jo rankas sau per pečius ir nutempsime į autovežimį. Kaip visada, užbaigus „tris dienas" etiline koma.

— Po karo jis atvyko į Belgiją. Iš Vokietijos. Kaip ir daugelis svetimšalių, kuriuos Belgija atsigabeno anglių kasykloms ir metalų liejykloms. Vedė liejyklos administracijoje dirbusią valonę... Gal keiskime pokalbį, Roza? Pasakojau apie tai...

— Neprisimenu,— melavo.— Sakei: vedė valonę...

— Taigi. Tėvas susirgo plaučių vėžiu ir mirė. Motina ištekėjo už Arnoldo Knopo. Viskas. Ar ne laikas atsisveikinti? Migelis baigė butelį, mes — pokalbį...

— Liūdna istorija! — šaukė Migelis.— Žiū, tikrai butelis tuščias. Ei, dona Karmensita, dar vieną! Mano bičiu-

lis Tomas dabar papasakos linksmą istoriją apie vaikus. Visi kunigai myli vaikus, kas to nežino!

— Taip, Migeli, myliu vaikus,— atsistojau ir padaužiau jam petį.— Kartais pagalvoju: kaip gaila, kad neturiu vaikų būrio. O dabar — lik sveikas. Iki pasimatymo Danio kavinėje.

— Tai kodėl nepasidarai tų vaikų? — kraipė girtą galvą Migelis.— Tu gi nekastruotas. O gal?..

Roza pašoko, apversdama butelį ir stiklus.

— Migeli! — pradėjo verkti visada savo jausmus slepianti Roza.— Migeli, ispaniška kiaule, atsiprašyk Tomo!

Roza bėgo paskui mane, atsiprašinėjo, bet švelniai atstūmiau ją ir išėjau.

Sanginatis grojo akordeonu. Sicilijos kaimiečių dainelė krūpčiojo, lūžinėjo, nuklysdavo į visiškai nedarnų spygavimą ir staiga nutrūkdavo. Bet neilgam. Sanginačio pirštai perbėgdavo klavišais, atrasdavo pamestą posmelį, ir vėl paplūsdavo liūdna melodija.

Andželikos kavinėje dūzgė plokštelių automatas, čežėjo šokančių žingsniai. Kartais pasigirsdavo merginų juokas, duslus senioko balsas: turtinga senatvė gėrė pigų vyną ir šildėsi jauno kūno glėbyje.

Aplankyti Huaną? Jis linksmas vaikinas, praskaidrins sumušto šuns nuotaiką. Bet Huanas savaitgalio vakarus praleidžia kažkurioje portugalų kavinėje...

Brūkštelėjau degtuką ir pamačiau, kad jau po dešimtos. Prisėdau ant laiptų cigaretei, o prašvilpė ištisa valanda! Šnektelsiu su Sanginačiu, pasiklausysiu Sicilijos dainelių ir — lovon. Rytoj tinginiausiu iki vidudienio. Sančesams sakiau, kad vyksiu pas tėvus... Seniai tėvai nebeatsako į mano laiškus, nebekviečia aplankyti.

Dainelė užgeso. Mano bičiulis Sanginatis žvilgtelėjo į laikrodį ir susirūpino.

— Kas ten? — pagaliau atsiliepė į beldimą.

— Tomas.

Sanginatis atrakino duris, nusilenkė ir pakvietė vidun.

— Don Tomaso! — džiaugėsi.— Sėskite. Malonu, kad aplankėte. Stiklą vyno?

Apdengė stalą švariu rankšluosčiu, pasodino į vienintelę kėdę. Spintelėje surado iki pusės nugertą „Lacrima Christi“ butelį, stiklines ir sūrio gabalėlį. Suglaudėme stiklines. Prisėdo ant lovos, susidėjo rankas ant kelių ir nusijuokė:

— Atėjote pasiklausyti Sicilijos dainelių, don Tomaso?

— Jeigu nenuvargęs...

Grojo nevykusiai, kaip ir visi savamoksliai, bet ne garsų žaisme buvo Sicilija: ji kentėjo ir džiaugėsi grojiko veide. Tarpais pritardavo akordeonui silpnu, vos girdimu balseliu. Tada užsimerkdavo, pakreipdavo šypsena nuskaidrintą gerojo žmogaus galvą ant peties, svyrinėdavo su dainele, glaudėsi prie jos, vaikščiojo gimtojo miestelio gatvėmis ir pasakojo, pasakojo...

Koks žiaurus kartais būna gyvenimas... Niekas nežinojo Sanginačio praeities, kurią man papasakojo atvirumo valandėlę. Tą vakarą, kaip ir dabar, sėdėjau ant kėdės, o Sanginatis grojo akordeonu. Staiga suglaudė jį ir pradėjo pasakoti. Paskubomis, tarsi baimindamasis, kad išsigąsiu ir spruksiu pro duris nuo to, ką jis plėšė iš širdies ir krovė ant mano pečių.

Atvyko į Belgiją devyniolikos metų. Dirbo anglių kasykloje. Septynias dienas savaitėje. Penkias — kaip priderėjo, kitas dvi — viršvalandžius. Taupė. Aplenkdavo gardesnį kąsnį, nerūkė, vyno paragaudavo tik per šventes. Po dešimties metų nusipirko namelį ir vedė Belgijoje gimusią italę. Mergina pasirodė aitraus būdo, rėksnė, bet ilgainiui aprimo, prisitaikė prie Sicilijos papročių: šeima — šventovė; Dievas sukūrė šeimą ir tik Jis išskiria mirtimi; vyras turi būti geras, bet ir neatlaidus tradicijų saugotojas; žmonos didžiausia dorybė — paklusnumas; vaikai — Dievo dovana, kuo daugiau vaikų, tuo didesnė Dievo malonė šeimai.

Žmona kitaip vertino tai, kas buvo šventa ir tvirta kaip uola. Vieną vakarą, sugrįžęs iš kasyklos, rado namelį tuščią. Ant stalo gulėjo popieriaus lapas su įrašu, kuris persmeigė širdį, suniekino ir išstatė žmonių pajuokai: „Sūnaus negailauk, jis ne tavo“ Sicilietis atleistų tėvo žudikui, bet šitos niekšybės, šitos apgaulės nedovanotų net Dievui.

Po pusmečio surado ją Liežo italų gyvenvietėje ir smogė peiliu į širdį. Smogė dar kartą, bet ir vėl nepataikė. Jos patinas (kaip visada, don Tomaso: geriausias draugas, kuris valgė mano duoną ir gėrė mano vyną prie šeimos stalo) blykstelėjo peilį iš kišenės ir persmeigė žudikišką ranką. Paskui... paskui nugrimzdo į raudoną miglą, lyg prisimena, kad kažkas partrenkė ir surišo rankas.

Po trejų metų, išėjęs pro kalėjimo vartus, nustebo: niekas nepasikeitė! Tik vėliau suprato, kad *jis* pasikeitė, kad nebepritampa prie ramiai tekančio gyvenimo. (Ir dabar, don Tomaso, ir dabar jaučiu, kad kažko trūksta mano galvoje, kad ji kaip vieną ratą pametęs vežimas.)

Vėl dirbo kasykloje. Paklysdavo šachtose, pamiršdavo, kur eina ir ką dirba. Atleido. Gavo bedarbio kortelę ir apsigyveno Andželikos „Šunyne"

Papasakojęs valandėlę tylėjo, paskui krūptelėjo, pamuistė galvą ir vėl pradėjo groti.

Kiekvieną rytą eidavo į netoliese esančią maldyklą ir prasėdėdavo pamaldas. Matydavau jį ramų, besišypsantį, ant kelių gulinčiomis rankomis. Kartais bandydavo melstis, bet nebesuglausdavo minčių: žegnodavosi, linkčiojo į priekį, kraipė, kandžiojo lūpas. Sutikęs mane gatvėje, klebonas pradėjo dūsauti:

— Vargina mus Sanginatis. Prie jo cirkų suole pripratome, bet susigalvojo išpažinties ir komunijos! Pasikalbėkite su juo, pabandykite įtikinti, kad nei išpažintis, nei komunija jam nereikalingos.

— Nelaimingas žmogus ieško Dievo ramybės, o jūs vejate šalin,— nustebau.

— Jis gi pamišėlis!

— Nesislapstykite už senų popiergalių, kunige, savo galva spręskite. Sanginatis, tiesa, sujauktos sielos žmogus, bet ne pamišėlis.

Senukas piktai kostelėjo ir atsisveikino.

Po rytinių pamaldų Sanginatis vaikščiodavo Šventojo Petro aikštėje. Žmonės skubėjo pro jį, kiekvienas žinojo, kur eina, o jis suko ratą po rato, iki nuvargęs sudribdavo suole. Aikštės žvirbliai ir karveliai aptūpdavo jo galvą, pečius, laipiojo rankomis ir grobstė trupinamą duoną.

Kvartale visi žinojo, kad jis globoja benamius šunis ir kates, todėl neretai atnešdavo nusibodusį ar našta tapusį gyvulėlį. Sanginatis papuošdavo jį kaspinėliais, įsidėdavo į pintinę ir išeidavo ieškoti kito globėjo. Sako, kad vaikščiodavo nuo durų prie durų, kol geras žmogus pakviesdavo vidun.

Ramybėje gyveno mano bičiulis Sanginatis. Jo kambarėlyje nebuvo nei tolvaizdžio, nei radijo. Kai nusibosdavo akordeonas, skaitydavo Šventraštį. Garsiai, kad ir virš lovos medinis Kristus girdėtų.

Grojimas nutrūko. Pakėliau žvilgsnį nuo grindų.

— Skylėta mano galva...— guodėsi Sanginatis.— Tiek metų dumplinu, o vis tiek nieko gero neišspaudžiu.

Kristus žiūrėjo į jį, pakreipęs iškankintą galvą. Geras, ištikimas Kristus, kuris dešimtmečius stebėjo Sicilijos baudžiauninkų kruviną vargą, meilės naktis, gimdymo skausmuose paklaikusias akis, pirmuosius vaikų žingsnelius molinėje asloje, ramią senių mirtį. Tą Kristų geresnio gyvenimo panūdęs Sanginatis pasiėmė į Belgiją, kad saugotų ir laimintų šiltą namelio ramybę, iš nuovargio drebančiomis rankomis raikomą kasdieninę duoną, pirmojo sūnaus krykštavimus. Tačiau Blogis apspjaudė viską žudančiais nuodais ir sudaužė į šipulius.

Ir Sanginatis žiūri į Kristų.

Šypsosi.

Abu šypsosi.

— Pajuodęs, suskeldėjęs mano Kristus...— pabučiuoja pirštą ir priglaudžia prie didžiule vinim perskeltų Kristaus kojų.— Senelis padovanojo prieš išvykstant į Belgiją.

Paglosčiau susiraukšlėjusią jo kaktą ir atsisėjau.

— Lik sveikas, bičiuli. Ačiū už vaišes ir Sicilijos daineles.

— Don Tomaso...

— Nepradėk, Sanginati! — skubėjau į duris.— Tūkstantį kartų sakiau, kad nieko bendro nebeturiu su kunigyste...

— Man vis tiek kunigas! Visi žino, kad kunigas, don Tomaso... Prisėskite dar minutėlę, pasigailėkite manęs. Va, klaupiuosi,— išklausykite išpažinties.

— Labanakt, bičiuli.

— Don Tomaso, maldyklos kunigai neprisileidžia, sako, kad išpažintis man nereikalinga...

Tyliai uždariau duris. Ak, Sanginati, Sanginati, ir maldyklos kunigai, ir aš turėtume ateiti pas tave išpažinties!

Plūduriavo šiltas vasaros vakaras. Andželikos kavinės lange slankiojo šokančių šešėliai. Merijos bokšto laikrodis paskelbė vienuoliktą. Užsidegiau cigaretę ir nuėjau pakalnėn smunkančia gatve.

Pas Marteną.

Kavinėje stumdėsi cigarečių dūmų debesėliai. Prie vieno staliuko „Belotės brolija" poškino kortas, apie kitus spietėsi vakaro alų ir klegesį mėgstantys kvartalo gyventojai, ramesniame kampe sėdėjo šachmatininkai. Kilstelėjau pirštą Martenui ir pasukau prie jų.

Pamačiusi mane, Nana pasilenkė prie Vladeko ausies.

— A! — nusišypsojo vaikinas.— Ateini partijai, Tomai?

Pavarčiau ant stalo kampo gulinčią pinigų krūvelę.

— Jūs gi po penkis šimtus! — išsigandau.— Ne mano kišenei.

— Ir ne mano,— juokėsi Vladekas,— bet Vengras taip įsisiautė, kad po mažiau nesutinka. Linksmiausia, Tomai, kad jis žino, jog praloš, bet vis tiek smarkauja.

Spustelėjau Vengrui petį ir prisėdau šalia.

— Ciao, Janošai. Girdėjai, ką Vladekas sakė?

— Kas nežino lenkų puikybės? — truktelėjo pečius Vengru vadinamas Janošas.— Po penkių partijų jis pavargsta ir prakiša, ką buvo išlošęs. Kariaujame jau penktą kartą, taigi netrukus atsiimsiu savo pinigėlius.

Galėjau pasakyti: klysti, brolau, lenkas pasmaguriauja mėgstamu žaidimu ir tik paskui nuvargsta, kad nereikėtų išsinešti tavo pinigėlių, bet nutylėjau. Janošas grumdavosi šachmatais, kortomis, visais žaidimais, kiek jų buvo pasaulyje, bet tik iš pinigų.

Janošas perkėlė arkliuką. Nana pašnabždėjo vyrui, ką perkėlė ir kur. Vladekas minutėlę galvojo, paskui atsakė žmonai. Nana atitraukė užpultą valdovę. Bet taip nevykusiai, kad Janošas tuoj prispaudė ją pirštu.

— Amen tau, Janošai,— atsidusau.

— Kur tu matai amen? — nustebo jis.— Aš nieko nejžiūriu...

— Ir aš nieko, bet Vladekas veltui valdovių nedalija. Vladekai, tu matai tą amen?

— Matau, Tomai: po keturių ėjimų matas. Vengras pasikasys pakaušį ir žengs į spąstus. Jeigu nieko nematau, galvoja jis, nieko ir nėra.

— Pagyvensim — pamatysim,— šypsojosi Janošas.— Nesmarkauk, Vladekai, psichologinio karo muziką ir aš esu girdėjęs.

Martenas atnešė alų ir plačią šypseną:

— Ieško tavęs, Tomai. Skambino telefonu iš tolimos valstybės.

— Vėl? — nustebau.— Vos praveriu duris: tavęs ieško. Nuo karo, bado, maro ir Marteno kavinės saugok mus, Viešpatie!

— Šį kartą pabaiga kita: nuo vikingų užpuldinėjimų saugok mus.

— A! Kur ji?

— Kopenhagoje. Sėdi prie telefono, girkšnoja arbatėlę su medum, citrina ir laukia, iki ragelyje pasigirs tavo šiltas balselis. Kas nežino, kad kantrybė visų dorybių motina!

— Kada skambino?

— Popietyje. Atsiprašė, kad sutrukdė, ir burkia: būkite mielas, ponas Martenai, pasakykite Tomui, kad skambino Tradicinė Ula. Atsidūsta, nubraukia ašarėlę nuo akelių mėlynųjų ir toliau kutena ausį: būkite mielas, ponas Martenai, pasakykite Tomui, kad dar šį vakarą paskambintų man.

— Telefono numerį...

— „...perdavė, ponas Martenai?“ Perdavė. Užsirašiau ant rožinio popierėlio. Skambinsi?

Ula!

Netoli vidurnaktis... O gal ji tikrai sėdi prie telefono ir laukia?

— Apsispręsk, Tomai,— nekantravo Martenas.— Susukt vikingės numerį? Tu nesugebėsi: baisiai painus dalykas.

— Pirmyn į Kopenhagą!

Jis patrynė delnus ir nubėgo prie telefono. Mėgstu bičiulį Marteną, mielas seniokas, bet tas vaikiškas smalsumas...

Ula pasiklausė mano balso ir nusijuokė. Tyliai, dusdama iš susijaudinimo.

— Ne, Tomai, nemiegojau,— ramino.— Skaičiau. Ką veiki taip vėlai? Nedirbi šiąnakt?

— Susiradau kitą darbą, Ula. Dabar naktimis miegu kaip visi žmonės. Ką veikiu? Geriu „paskutinį alų" Marteno kavinėje... Buvau dailės parodoje. Paskui... paskui apsinuodijau ne man skirta pagieža. Kai aklas šachmatininkas praloš, ką buvo laimėjęs iš aiškiaregio, grįšiu į „Švento Petro šunyną" ir bandysiu užmigti. Pradėjo varginti nemiga, Ula. Tikriausiai todėl, kad dvejus metus dirbau naktimis.

— Dieve, kaip įdomu! — šaukė ji.— Tomai, atvirai tau pasakysiu: jeigu nebūtum permirkęs cinizmu — įsimylėčiau.

Minutėlę tylėjo, paskui vėl sušlamėjo jos balsas:

— Pasakyk ką nors mielo, Tomai.

— Pasiilgau tavęs, Ula.

— Banalu! Kiekviena dainelė taip prasideda.

Ką tau pasakyti, Ula?

Kaip pavadinti tai, ką jaučiu?

— Tomai, ką galvoji?

— Ieškau savęs, Ula.

Skambiai nusijuokė. Staiga suvokė, ką pasakiau, ir nuščiuvo.

— Nerandi?

— Radau, Ula. Tik bijau prisipažinti, kad radau.

— Netrukus vėl atvyksiu į Briuselį,— išsigando sekančių žodžių.— Mano motina kalėjime, Tomai.

— A! Kas pasakė?

— Interpol — Tarptautinės policijos žmogus. Atėjo prieš dvi savaites ir sujaukė mūsų namelio ramybę. Motinos giminių klanas ūžia kaip padegtas avilys. Seniai išsižadėjo pabėgėlės, seniai išbraukė iš sąrašo, bet vis tiek bandys išlaisvinti. Tarptautinės teisės žinovas ir pinigai galgi suminkštins Belgijos įstatymus. Klano advo-

katas ir aš atvyksime į Briuselį. Tikriausiai kito mėnesio pradžioje. Beje, gal ir tėvukas Jorgensenas susiruoš kartu... Briuselio laikraščiai?..

— Taip, Ula. Tą dieną, kai tu buvai Briuselyje.

Ragelyje spengė tyla. Melo trumpi žingsniai, tikrovė visada pasiveja...

— Apgaudinėjai mane, Tomai...— šnabždėjo.— Kodėl nepasakei tiesos sunkioje valandoje? Žinojai, kad ji kalėjime, o aš, nors ir pasmerkiau, išsižadėjau, vis tiek slapsčiau vilties kibirkštėlę — bene pamatysiu atbėgančią išskėstomis rankomis...

— Bijojau dar giliau įskaudinti tave, Ula. Galvojau: kiekvienai dienai sava skausmo dalis. Vėliau ir nebespėjau — išėjai man miegant. Statulėlę grąžinsiu. Ji — brangi seniena, tėvelis Jorgensenas tikriausiai išbarė.

— Numojo ranka,— leidosi vedama kitur.— Taip, Tomai, pagaliau supratau, kad ji atsiviliojo mane į Briuselį dėl statulėlės. Sudaužyk ją, sutrink į dulkes. Ne, aš nunešiu į kalėjimą ir trenksiu po kojų!

— Ula...

— Labanakt, Tomai. Aš... aš tuoj pradėsiu žliumbti...

— Iki pasimatymo, Ula.

Padėjau ragelį ir sunkia širdim grįžau prie šachmatininkų.

— Matas! — trynė delnus Vladekas.— Kaip buvo numatyta.

Janošas nurijo alaus gurkšnį ir užsirūkė. Nęgražus, madjarų kunigaikščių raudona barzda apžėlęs veidas trūkčiojo nuo tramdomo juoko. Kostelėjo, primerkė žiburiuojančias akis ir vėl pasislėpė po kilnaus abejingumo kauke.

— Dar vieną partiją? — pasiūlė.— Dabar už viską, ką pralošiau?

— Gerai,— šypsojosi Vladekas.— Iš anksto dėkoju už pinigus. Janošai, žinai, kodėl tėvas mušė sūnų?

— Už tai, kad pralošė kepurę.

— Ne. Už švarkelį, kurį pralošė, bandydamas atsilošti kepurę.

Bakstelėjau pirštu Janošui į kaktą:

— Seniai įsitikinai, kad Vladekas stipresnis, o vis tiek neprisipažįsti nugalėtas. Kokią komediją vaidini, Janošai?

— Negaliu be komedijų, Tomai,— išskėtė rankas.— Visas mano gyvenimėlis — nesibaigianti komedija.

Jo gyvenimas su komedijomis nieko bendro neturėjo, bet pasaulyje yra ir tokių žmonių kaip Janošas, kurie giliausias žaizdas užkamšo juokais. Penkiasdešimt šeštųjų metų Budapešto sukilime žuvo jo tėvai. Užaugo našlaičių prieglaudoje. Studijavo filologiją. Svajojo prisikasti iki profesūros. Baigęs studijas sužinojo, kad „tėvai aktyviai dalyvavo kontrrevoliucijoje su ginklais rankose", o jis „ideologiškai nesubrendęs revizionistas" Dirbo universiteto bibliotekoje. Vedė neaukštai sėdinčio, bet apsukraus partiečio dukterį. Po pusmečio paskyrė antrojo vedėjo antruoju pavaduotoju. Susimąstė. Apskaičiavo, kad tik po šimto metų nuropos iki profesūros. Pasidavė. Įstojo į partiją. Pradėjo girtuokliauti, gyventi šia diena. Gulinėjo su dar aukštesnio ir apsukresnio partiečio žmona. Užuot paaukštinę, išmetė iš partijos ir vėl nugrūdo į tamsiausią bibliotekos kampą. Žmona susirinko savo niekelius ir sugrįžo pas mamą. Skurdo. Mokėsi kalbų. Lankstėsi visiems, prikando liežuvį. Bibliotekininkų grupė ruošėsi kelionėn į Belgiją pas kolegas. Kažkas prisiminė, kad jis moka kelias kalbas,— paskyrė grupės vertėju. Briuselyje nuėjo į policijos komisariatą ir pasiprašė politinio prieglobsčio. Belgijos vengrų komitetas surado jam pigų kambarį Šventojo Petro gatvėje ir laikiną darbą universiteto bibliotekoje. Praėjo metai, bet nei geresnio kambario, nei geresnio darbo nesuranda. Laisvalaikiu gilinasi į filologiją, tebesvajoja apie profesūrą. Ne, Janošo gyvenimas net nepanašus į komediją.

Nana sustatinėjo figūrėles paskutinei partijai. Vaikiškai putlūs pirštai bėgiojo kvadratėliais. Prieš Janošo ranką jie staiga nusilpo, kliuvinėjo už figūrėlių, vartė jas, atstatinėjo, paskui švelniai atlenkė Janošo kumštį, išėmė valdovę ir liuoktelėjo atgal.

— A! — išsprūdo man.

Janošas įsiklausė. Nanos žvilgsnis bėgiojo nuo mano veido prie Janošo. Paskui ji patrynė raustančią kaktą ir

dėjosi rami, abejinga. Pamosavo ranka man prieš akis ir nusijuokė:

— Pirmą kartą mane matai? Tai įsispitrėjo, net nejauku darosi...

— Man... aš... — mikčiojau.— Žiū, tavo akys žalios, Nana. Kaip katės.

Visi juokėsi iš mano kvailumo. Ir Vladekas, ir man už nugaros stovintis Martenas. Tik Janošas nesijuokė, sėdėjo nuleidęs galvą ir spoksojo į šachmatų lentą.

— Ak tu kunigėliška nekaltybe,— užduso Vladekas.— Visi tirpsta prieš Nanos žalias akis, o jis tik dabar pamatė.

Nusiėmė tamsiastiklius akinius, ir bejausmis neregio žvilgsnis įsmigo į tolį. Patrynė nosies galą, brūkštelėjo akinius į alkūnę ir vėl užsidėjo.

— Laikas į „Šunyną",— atsistojau.— Iki kito penktadienio!

„Svento Petro šunynas" miegojo. Pro sudriskusius debesis prasiveržusi mėnulio šviesa glostė pajuodusias sienas. Ketvirto aukšto balkone stovėjo Heidryksas. Sugrįžęs iš darbo, užkaitė vandenį arbatai ir išėjo į balkoną parūkyti.

Heidryksas — vienintelis flamandas „Šunyne", seniausias Andželikos nuomininkas, šešiasdešimt perkopęs tylenis. Niekas nežinojo, kur jis dirba ir ką dirba, išeidavo vidudienį ir sugrįždavo naktį. Visada švarus, baltais marškiniais, gražiai išlygintomis kelnėmis. Užkalbintas atsakydavo tyliu švelniu balseliu, bet į ilgas šnekas nesileisdavo. Andželika praminė jį Pastorium. Niekas kitaip ir nebevadino, nes seniokas tikrai panėšėjo į baptistų sekto pastorių.

Ieškodamas rakto kišenėse, išgirdau kačiuko verksmą. Apsidairęs pamačiau juodą gumulėlį prie rūsio langelio. Paglosčiau pašiurpusią galvutę.

— Tu gi pririštas,— stebėjausi.— Stora virve, kad neištrūktum ir nesugrįžtum ten, iš kur tave išvijo. Sanginatis miega... Ką darysim, a?

Išlaisvintas nebėgo. Pasiglaustė į kojas ir vėl pradėjo verkšlenti.

— Sakoma, kad Dievas tris dienas skaptavo, dailino katiną, o žmogų nudrėbė per pusvalandį,— pasakojau kačiukui, kopdamas laiptais.— Skubos darbas... Prisimenu, vaikystėje lipdžiau iš molio kačiukus, šunyčius, paukščius, pūsdavau į nosytes dvasią, bet jie nenorėjo gyventi, neklausė mano įsakymų, nepaisė stumdymo. Tėvas Arnoldas derėjosi: kai nusipirksime namelį, Tami, padovanosiu tau kačiuką. Nusipirko namą, priglaudė tavo likimo pamestinuką, bet man neberūpėjo kačiukai, aš, berneli, jau gyvenau kitame pasaulyje.

Pieną tik apuostė. Pasiūliau žuvelių, bet ir jos nevilioj o; lyžtelėjo ir pradėjo kasinėti apie dėžutę: rytoj, kai būsiu alkanesnis. Apėjo abu kambarius, nusiprausė ir liuoktelėjo ant fotelio: ne rūmai, bet gyventi galima.

Nusirengęs prisėdau ant lovos. Jau po vidurnakčio, o miegas nesiskubina... Vėl prasivartysiu iki aušros? Ak, kaip įgriso ta nemiga!

Nurijau dvi apvaliukes gardenalio ir atsiguliau.

Laukiau miego.

Po pusvalandžio atsisėdau ir užsirūkiau.

Klausiausi žadintuvo tiksėjimo.

Janošas Vengras kopė laiptais. Stabtelėjo prie mano durų ir nuėjo. Brakštelėjo raktas, dunkstelėjo ant grindų nuspirti pusbačiai, ir „Šunyną" vėl užgulė tyla.

Nanos pirštai palietė tavo ranką, Janošai, perdavė ugnelę ir pasislėpė tamsoje. Janošai, Janošai, nejaugi apvogsi neregį?

Ir Lindos pirštai paliesdavo mano ranką... Ir aš matydavau tik man skirtą šypseną, girdėdavau mane vieną glostantį jūoką. Taip, Janošai, ir man rankų susilietimo akimirka užtrukdavo amžinybę...

Ji paskutinė atėjo į valgyklą. Vaikščiojo tarp stalų su padėklu, dairėsi laisvos vietos. Pamačiusi šalia manęs neužimtą kėdę, klausiamai kilstelėjo ranką. Linktelėjau galvą.

Pietaudama kaire ranka sklaidė savaitraštį. Tolydžio pašnairuodavo į mane. Buvo aišku, kad norėtų prašnekti, bet neįsidrąsina.

— Koks bjaurus lietus,— pagaliau sugalvojo pirmą sakinį.— Viskas permirko...

— Bijok Dievo,• Linda! — nusijuokiau.— Pradėtum nuo tarptautinės politikos ar, sakykim, krašto pramonės painiavų, kaip dera mokytai galvai. Lyja? O kada Belgijoje nelyja?

— Jūs žinote mano vardą? — raudonis nuslinko skruostais ir suplūdo į smakro duobutę.— Aš... man sakė, kad jūs kitame pasaulyje gyvenate.

— Mūsų gamykloje tik šimtas žmonių, Linda, visi visus pažįsta. Man irgi pasakojo apie sąskaitininke dirbančią ekonomistę Lindą Verkreuzen: gyvenate Fiursteno gatvėje su našle motina ir dainuojate gamyklos chore.

— Va kaip! — nusijuokė.

— Toje gatvėje nuomoju butuką — netoli manojo pasaulio „ambasados" — apgriuvusios, bet vis dar gotiškai skambančios maldyklėlės. Pamaldas laikau kiekvieną rytą, prieš ateidamas į gamyklą. Maldyklėlės durys nerakinamos. Beje, viskas, kas domino vagis, seniai išgrobstyta, liko tik Dievas: jo neperka senienų mėgėjai.

Sučirškė pietų pertrauką užbaigiantis skambutis. Atsisveikinau su Linda Verkreuzen.

Gamykloje dirbantys vaikinai nesidomėjo manim, bet merginos retai leisdavo pavalgyti vienam. Tikriausiai visos pasėdėjo prie mano stalo, pasiklausė balso, apžiūrėjo nuo galvos iki kojų, pasikalbėjo apie lietų ir saulę. Vėliau pasakojo draugėms ir namiškiams: tas mūsų gamyklos kunigas-darbininkas — paprastas žmogelis, kaip ir visi. Panašiai apžiūrai prisėdo ir Linda.

Po kelių dienų pamačiau ją maldykloje. Rėmėsi į kolonų prie durų ir vartė užmirštos maldaknygės puslapius. Savaitę aplenkdavo mano stalą, paskui vėl prisėdo. Bendri mūsų pietūs nusistovėjo pirmadieniais ir penktadieniais. Buvau dėkingas, kad nesiveržia kasdien, nes kunigui-darbininkui nederėjo bičiuliautis su jauna gražia moterim. Niekas nesekiojo paskui mane, neskaitė žingsnių, tačiau kiekvienas žodis, kiekvienas nusišnypštimas buvo žinomi ne tik gamykloje, bet ir šešto aukšto kabinete, kuriame sėdėjo viską matantis ir viską girdintis Vanderplitas — Senis. Pradėjus darbą „Vanderplito ir sūnų"

baldų gamykloje, darbininkai susižvalgė: kunigas — sunkvežimio vairuotojas!.. Po kelių mėnesių apsiprato ir priėmė į būrį. Tik senasis Vanderplitas sekiojo mane įtariu žvilgsniu, klausinėjo, kaip dirbu, su kuo bendrauju, kiek alaus išgeriu valgykloje. Ne, nepasitikėjo „raudonais kunigais" Vanderplitas, įdarbino savo gamykloje tik todėl, kad atsinešiau vyskupo raštelį.

— Liesas kaip uodas rudenį,— bambėjo į žilus, gražiai apkarpytus ūsus.— Argi tau vairuoti sunkvežimį, tampyti baldus į kelintą aukštą? Sėdėtum parapijoje, kaip pridera kunigams. Ir sugalvok tokią išmonę! Sako, kad jūs, hm... „raudoni kunigai", tik sujaukiate tikintiesiems galvas. Tai laikai, viską verčia aukštyn kojomis!

— Pamokslus palikite man,— glosčiau kaistantį pakaušį.— Įdarbinate — ar einu kitur?

— Žiū, koks kirstukas! — Pabarbeno krumpliais į stalą, pagalvojo ir nusprendė: — Padirbėk mėnesį, paskui — matysime.

Pamėgau Lindą. Jos ramų, visada tylų balsą, kilnų abejingumą gyvenimo painiavoms. Baigusi studijas, ji pamatė, kad prie visų durų stoviniuoja diplomuotų bedarbių eilutės. Susirado vietelę sąskaitininke ir susigūžė. Ieškojo darbo pagal savo specialybę, rašinėjo vienur kitur, bet niekas neskubėjo duoti saulėtų pasiūlymų. Vienas smailialiežuvis man pasakojo, kad senio Vanderplito vyriausias sūnus kvietęs Lindą sekretoriauti, bet ji atsisakiusi. Kvailas įvykis suglaudė mūsų alkūnes, surišo mieloje draugystėje.

Flamandų—valonų „karas" prasidėdavo kiekvieną pavasarį ir pasibaigdavo žiemos lietums atšaldžius galvas. Prieš kelerius metus tas „karas" persimetė ir į krašto sostinę, nes vienas gudrus kvailys paskelbė, kad Briuselis yra... flamandų genties žemėje. Jau nuo seno flamandų kilmės ministeriai riejosi su valonų kilmės ministeriais, flamandas skudurininkas šūdžium vadino valoną skudurininką, bet visa tai priklausė Belgijos folklorui, kaip ir visame pasaulyje žinomi fritai. Briuselis — dvikalbis miestas, flamandų komunose buvo kalbama flamandiškai, frankofonų — prancūziškai, bet flamandų „superpatriotai" pareikalavo, kad visur ir visada būtų var-

tojama tik jų kalba. Prasidėjo prancūziškų užrašų tepliojimas juodais dažais, flamandų komunoje gyvenantis frankofonas, nuėjęs į meriją ar paštą, išgirsdavo:

— Prancūziškai nesuprantu. Kalbėk flamandiškai.

— Bet tu, niekše, kalbi prancūziškai, o sakai — nesupranti!

— Kalbėk flamandiškai!

Ir taip toliau. Liūdniausia, kad į nesubrendėlių kvailystes įsivėlė ir dvasiškiai.

Gyvenau darbas—pastoracija—poilsis pasaulėlyje, o visa kita, kas buvo už jo,— ne man skambantys varpai. Iki to vakaro, kada tie varpai suskaldė ir mano maldyklėlės ramybę.

Iš pradžių nesuvokiau, kas dedasi, bet greitai flamandų giesmė nustelbė mano maldą, klavesino dūzgimą ir prancūziškai giedantį chorelį: flamandų—frankofonų „karas" suliepsnojo ir Fiursteno gatvėje.

Po pamaldų į zakristiją atėjo trys vaikinai ir paskelbė:

— Nuo šio vakaro, kunige Tomai, meldžiatės flamandiškai. Šitą bažnyčią statė mūsų genties meistrai, taigi ji mums ir priklauso!

Ne vaikinų kumščių, o jų kvailumo išsigando kunigas Tomas:

— Iki šiol meldėmės abiejomis kalbomis: flamandams rytais, o frankofonams vakarais. Visi sutilpome mūsų Viešpaties namuose...

— Nuo šio vakaro nebetelpame! Arba jūs, kunige Tomai, meldžiatės *mūsų* kalba *mūsų* maldykloje, arba susirenkate savo daiktelius, frankofonus ir užleidžiate vietą flamandams.

Kunigas Tomas:

— Kur aš eisiu?.. Neturiu parapijos, šita maldyklėlė arti mano darbovietės, čia daugiausia meldžiasi baldų gamyklos darbininkai ir jų šeimos...

Reikėjo išeiti. Dvi savaites „kariavau", giedodamas prancūziškai, kol užkimau. Užkimo ir chorelis, o flamandai, atėję didžiuliais būriais, šaukė taip, kad žvangėjo stiklai, triukšmavo, stumdė suolus, trankė duris. Reikėjo išeiti...

Susirinkau savo daiktelius, „savo“ frankofonus ir prisiglaudžiau „Vanderplito ir sūnų“ baldų gamyklos sandėlyje. Maldyklėlę, kuri ilgus metus nyko užkaltais langais ir kurią buvau šiek tiek aptvarkęs, „karą“ laimėję flamandai suremontavo, perdažė, įrengė modernų šildymą ir parūpino *savo* kunigą. Laukiau jauno ir karingo, liepsnas spjaudančio „superpatrioto“, o išvydau sukiužusį senelį. Pamatęs mane gatvėje, senasis konfratras gailiai nusišypsodavo, kilstelėdavo prieškarinių laikų skrybėlę ir nuskubėdavo. Bet jis ilgai neužsibuvo; pasirodė jaunas, valiūkiškai stiprus, neseniai seminariją baigusio entuziazmu degantis *tikras* flamandų kunigas. Jis nevengė manęs, bet taip įkyrėdavo pasakomis apie turtingą savo tautos istoriją, meną, kalbos gražumą, kad pradėjau lenktis iš tolo.

Vanderplitas (nepaisant flamandiškos pavardės) buvo ne tik sau, bet ir Dievui prisiekęs frankofonas. Ir — ne mažiau karingas kaip užgrobusieji maldyklą. Vieną vakarą, baigus darbus, pasikvietė mane į šeštą aukštą. Paklausinėjo, kaip sekasi baldų sandėlyje, ir susimąstė.

— Taip, taip... hm... taip... taip...— barbeno krumpliais į stalą.— Vadinasi, tie gargaliai paskelbė karą mūsų Dievui, mūsų kalbai!

Ir išbarbeno gražutę, kvepiančių lentų, su varpo bokšteliu ir ąžuolinėmis durimis koplyčią greta... flamandų „okupuotos“ maldyklėlės!

Nubėgau pas vyskupą. Mielas, beveik visada besišypsantis senukas staiga prarado ir išmintį, ir galią — nusiuntė mane pas kardinolą. Ten — irgi raukšlėta kakta, niūrus, ne laiku išbudinto liūto žvilgsnis. Bet aukščiau pasiųsti nebebuvo kur, reikėjo rasti išeitį. Ir surado: pastoraukite, kur geri žmonės sudaro galimybių, o visa kita neturi reikšmės.

Turėjo!

Manoji lentų koplyčia pagarsėjo visame krašte. Frankofonų laikraščiai, televizija ir radijas nėrėsi iš kailio. Slapsčiausi nuo žurnalistų kaip kino žvaigždė, bet vis tiek surasdavo ir spigino akis fotoaparatų žaibekliais.

Sekmadienio vidudienio pamaldos senojoje maldyklėlėje vyko flamandiškai, o greta esančioje koplyčioje —

prancūziškai... Mūsų gamyklos vaikinai, staiga pasidarę pamaldesni už patį popiežių, giedojo su tokiu entuziazmu, kad drebėjo koplyčios sienos ir geso žvakutės. Maldyklėlėje šaukė dar garsiau...

Flamandų aktyvistų ordino vaikinai atvažiuodavo į pamaldas autobusais. Pasimeldę *savo* Dievui, sugužėdavo į kavines. Kai alus uždegdavo kraują, žygiuodavo gatvėmis baugiai kampuotomis kolonomis ir giedojo „Flamse Leuve"*

Praradęs kantrybę, o gal paspaustas „iš aukščiau", meras uždraudė sekmadienio demonstracijas.

— Nekreipk dėmesio, kunige Tomai,— guosdavo Linda.— Argi nežinai, kad žmonių kvailumas beribis? Patriukšmaus, parėkaus ir nusiramins.

Vanderplitų baldų gamykla pagarsėjo kaip ir koplyčia. Ramiai, vienodai besisukantys mašinų ratai taip pasinešė, kad nebespėjo pilstyti alyvos: visos Belgijos frankofonai užsigeidė „Vanderplito ir sūnų" gamyklos baldų.

Frankofonai kunigai skverbėsi į mano koplyčią su frankofoniškomis pamaldomis ir ugningais pamokslais. Vargas, o ne gyvenimas!.. Bet Linda tik juokėsi ir kartojo:

— Ryt poryt viskas sugrįš į seną vagą. Apsižiūrės, kad tas „karas" visiems kenksmingas, ir susitaikys. Kitos galimybės nėra, reikės skelbti paliaubas.

Po pusmečio koplyčią išardė ir sukrovė Vanderplitų gamyklos sandėlyje. Flamandų kunigas pasikvietė mane kavutei:

— Prisikvailiojome iki ausų, gana. Grįžtame prie buvusios tvarkos: iki vidudienio maldykla flamandams, popiet — frankofonams.

Taip paprastai ir pasibaigė „karas" dėl Fiursteno gatvės dievų. Bet kunigas Tomas jau buvo pagarsėjęs, taigi žmogus, kurį ir gatvėje sveikina, ir į svečius kviečia,— manim susidomėjo frankofonų Socialkrikščionių profesinė sąjunga.

Vaikinas atrodė rimtas, kalbėjo vykusiai parinktais sakiniais:

---

* Flandrijos provincijos himnas.

— Perimkite „Vanderplito ir sūnų“ baldų gamyklos mūsų profesinės sąjungos skyriaus vadovavimą. Dabartinis atstovas jau senas, sirguliuoja, netrukus pasitrauks pensijon. Jo vieton norėtume paskirti jauną energingą atstovą. Jūs, kunige Tomai, gamykloje mėgstamas ir, svarbiausia, gerbiamas. Priklausote mūsų profesinei sąjungai, taigi lyg ir pareiga jai padėti. Darbo neprisidės. Socialistai skverbiasi į visas gamyklas, todėl turime paaukoti vieną kitą valandą krikščioniškosios darbininkijos labui.

— Kokios atstovo pareigos? Matote, aš nelabai turiu laiko... Be to, kaip į tą atstovavimą pažiūrės mano vyskupas?

— Ekscelencija pritaria. Jūsų dienotvarkėje niekas nepasikeis. Laikas nuo laiko išlyginsite darbdavio ir darbininkų nesutarimus, painesnei padėčiai susidarius, perimame reikalą mes, centras.

Pasikeitė!

Kiekvieną dieną gamykloje prireikdavo profesinės sąjungos atstovo. Šimtinė — nedidelis būrys, kiekvienam sava vieta ir pareigos, galvodavau, išvežiodamas Vanderplitų baldus, o tikrovė buvo kita.

Pirmiausia teko rūpintis ne darbininkų reikalais, kaip tikėjausi, bet profesinės sąjungos savaitraščio „Darbas“ platinimu. Jame niekada neminėjo Dievo, krikščioniškosios meilės, užtat nestigo šūkavimų apie darbininkijos kovingumą, išpuolių prieš Pietų Amerikos diktatūras (tarsi kitur jų nebuvo!), rašliavos apie Socialinės krikščionių partijos nuopelnus, nebetolimą kapitalizmo žlugimą. Trūko tik pirmajame puslapyje raudono šūkio: „Visų šalių proletarai, vienykitės!“

Marksistinių socialistų profesinė sąjunga leido panašaus dydžio ir panašaus turinio savaitraštį. Abi profesinės sąjungos gyveno taikoje, kaip seserys, streikų ar demonstracijų metu žygiuodavo glaudžiomis gretomis. Priekyje einantys vadai laikėsi už alkūnių, šnekučiavosi. Tikriausiai apie futbolo rungtynes ar atostogas Ispanijoje.

Pasivaikščioti sveika, žmonių būrį visada mėgau, bet iškelti kumščiai, raudonos vėliavos nesiderino su mano įsitikinimais. Vėl bėgu pas vyskupą ir išprašau, kad pa-

spaustų vadus, nes kunigui-darbininkui nepridera šūkauti: „Darbo ministerį — į kartuves!"

Gamykloje buvo nuoskaudų ir nuoskaudas sukeliančių kvailysčių, biurokratinio bukaprotiškumo, rimtų susirgimų ir pirmadienio pagirių, seniai atgyvento išnaudojimo ir daugybė darbininkiškų teisių,— bet nė vienos, kad ir mažiausios, pareigėlės. O aš nieko nenusimaniau nei puolamojoje, nei apsigynimo strategijose.

— Atstove, dvi dienas neatėjau į darbą, ir man jau grasina nukirpti metinės gamybos premiją...

— Atstove, iš manęs pavogė darbo įrankių dėžę, o sandėlininkas neišduoda kitos be jūsų raštelio...

— Mielas atstove, aš jau šeštame mėnesyje, rytoj išeinu į nėštumo atostogas. Ar sugrįžusi gausiu tą patį darbą?

— Atstove, mirė mano uošvė, bet biurokratija neduoda laidotuvių laisvadienio.

Pirmadieniais ir penktadieniais anksčiau užbaigdavau darbą ir pasibelsdavau į senojo Vanderplito kabineto duris. Pamatęs mane, jis krūptelėdavo, tarsi būčiau atsinešęs ne popierių pluoštą, o didžiulį kirvį. Ne, nemėgo profesinės sąjungos atstovo Vanderplitas.

— Na? — pradėdavo glostyti gudraus, daugybę šunų paklaidinusio lapino ūsus.— Čiupsi už gerklės senį, *kunige?* Tu, *kunige,* jaunas, stiprus, o aš silpnas senelis, nelygi mudviejų kova. Pala, pašauksiu savo berniukus, jie tavo metų, *kunige*, taigi ir jėgos išsilygins.

Sypsodavausi. Neilgai! Seniui išėjus, įpuldavo jo berniukai. Abu pasikaustę Liuveno Katalikiškojo universiteto ekonominių mokslų daktaratais, abu jau kažkokių įstaigų ar gamyklų direktoriai, taigi socialinę teisę ir Darbo ministerijos potvarkius geriau žinantys, negu aš savo brevijorių.

Ak, kaip jie žaidė vargšu atstovu! Kaip sotūs katinai peliuke. Neniekino manęs, buvo protingi vaikinai, bet tą protingumą grūdo man per visas odos skylutes. Prisipirkau kodeksų, žodynų, bet vis tiek nepajėgiau atsilaikyti prieš gruobuonis.

Išsidūsavau Lindai. Ji minutėlę galvojo, paskui pasiūlė:

— Paprašyk profesinės sąjungos vyriausio, kad mane paskirtų atstovo socialinės teisės patarėja.

Ak, Linda! Audra staiga nuščiuvo, ir mano atstoviškas laivelis nuplaukė ramiai tekančiu upeliu. Darbdavio—atstovo vakaronės virto draugiškais pokalbiais su alum, o neretai ir vyno stiklu. Vanderplitai staipėsi prieš tave, Linda. Patyrę, kad socialinę teisę išmanai ne blogiau už juos, visiškai ištirpo. Senų seniausiai visi žinojo, kad graži moteris ir pragaro vartus atrakina, o aš tik tada pamačiau. Taip, daug ko nežinojau, daug ko nežinojo ir praėjusio šimtmečio kunigus gaminantys Malino seminarijos išminčiai.

Pirmiausia pastebėjau blakstienų šešėlyje žiburiuojančias akis. Paskui — skaidrią šypseną, kuri virpėjo gražiai išlankstytose lūpose, burbuliavo smakro duobutėje ir prasiveržda vo tyliu kaip karvelio burkimas juoku. Sekdamas Vanderplitų žvilgsnius, pamačiau ir tvirtas krūtis — ir, žinoma, susigėdau.

Vieną popietį senasis Vanderplitas pasikvietė tave ir pradėjo dūsauti: senas aš, pirštai nebesugraibo popierių, sekretorė išdainavo į pensiją... Gal, sakau, jūs persikelkite į mano kabinetą? Papurtei galvą, Linda, atstūmei dvigubą algą kaip niekur nieko: aš tik laikinai prisiglaudžiau pas jus, ryt poryt susirasiu darbą pagal specialybę — ir išeinu.

Vakare atėjai į mano butelį Fiursteno gatvėje. Pasakodama apie Vanderplito pasiūlymą, vaikščiojai, dairei si į pigiais paveikslėliais papuoštas sienas. Ruošiau kavą abejingu veidu, bet širdyje dilgčiojo: dėl manęs atsisakė!

— Vanderplitas savaip gudrauja,— juokiausi,— jeigu neįveiki — susidraugauk... Rimčiau pasvarsčius, Linda, reikėjo priimti pasiūlymą. Jau apsitryniau, perpratau žaidimo vingrybes, kaip nors išsiversčiau vienas. Man atrodo, jo berniukų rankos tempia tave į šešto aukšto kabinetą. Sekretorystė — pirmas žingsnis į gamyklos administratoriaus kėdę. Vyrukai mato, kad tėvas silpsta, tikrai nebesugraibo nei popierių, nei minčių, ir perša sekretorę: susipažinsi su gamyklos reikalų eiga, o kai tėvas prisišauks pirmąjį infarktą, perimsi gamyklos vairą. Žinoma, kol senasis Vanderplitas sėdės šešto aukšto ka-

binete, tu dirbsi už jį, bet tegausi sekretorės algą. Gudriai sugalvota, a?

— Mano motina dar toliau mato,— šypsojaisi.— Ji lakesnės vaizduotės: Vanderplito vaikinukai nevedę, taigi, Linda, nepamiršk, kad esi ne tik mokyta, bet ir graži.

— Tiesą sakant, ir aš dažnai pagalvoju apie tai,— prisipažinau.— Pėteris...

— O jeigu aš myliu kitą?

— Žeromą? Jis ir man mielesnis. Pėteris kažkaip... nemaloniai nuteikia, vis *aš, aš* ir dar kartą *aš*. Žeromas santūresnis, romesnio būdo vaikinas. Žiū, pradedu piršliauti! Ir skirstyti žmones į gerus ir negerus.

Tu nesisėdai. Kviečiau, raginau, bet stovėjai atsirėmusi į sieną ir smaigstei mano veidą skvarbiais, kažko ieškančiais, kažką tyrinėjančiais žvilgsniais.

Keistas, niekada nepatirtas liūdesys šaldė krūtinę. Pamilo Žeromą, Vanderplito sūnų... Paskui toptelėjo mintis, kad liūdžiu mielo draugo, ir aprimau. Taip, galvojau, jeigu ištekės, prarasiu „teisės patarėją“,— todėl ir nusiminiau!

Pagaliau atsiplėšei nuo sienos ir atėjai prie stalo. Padėjai puoduką su neišgerta kava, pasilenkei prie mano veido ir užsiplieskusi raudoniu išrėžei:

— Myliu neregį. Lakstau iš paskos, stvarstau už alkūnių, bet jis nemato. Vargšas neregys! — atšokai.

— Kur bėgi? — pasivijau prie durų.— Jeigu atėjai, turi reikalą. Sėsk ir pasakok. Pamilai neregį vaikiną...

Juokeisi. Tyliai, purtydama galvą, paskui trinktelėjai durimis.

Tą patį vakarą suskambo telefonas. Gulėjau ant minkštasuolio su knyga, stengiausi skaityti, bet mįslė apie neregį rausėsi galvoje, neleido susikaupti.

— Ką veiki, Tomai? — paklausei, tarsi būtume nesimatę mėnesį.

— Skaitau. Po teisybei, bandau skaityti. Ko išbėgai net neatsisveikinusi?

— Pamiršk. „Galerijos“ teatre — tikrai liūdna komedija. Su Lenen, Larviu ir kitais didžiai talentingais aktoriais. Mes nuomojame du fotelius, bet mama šį vakarą išeina bridžo partijai. Eime?

— Hm... teatre seniai bebuvau...

— Puiku! Krentu į senąją dėžę ir už penkių minučių sutrimituosiu tavo palangėje.

— Palauksiu Antverpeno gatvėje. Prie elektroninių aparatų krautuvės. Taip bus geriau, Linda.

— Kodėl *taip bus geriau*? — nesusigaudei.

— Žmonės... Pastebėjau, kad žvairuoja į mūsų pasivažinėjimus.

— Tegul žvairuoja! Beje, tą kažkada sakei...

— O dabar pakartoju. Iš vienos ar kitos pusės žiūrėsi — vis tiek esu kunigas, Linda. Jeigu draugaučiau su vaikinu, žmonės sakytų: pederastas; draugauja su mergina, sako: va, ir mūsų kunigas Tomas susirado meilužę. Neišaiškinsi jiems, neįrodysi, kad man visi draugai; jie mato, ką nori matyti. Tokie yra žmonės, tokia tikrovė... Pasikeičiu marškinius ir ateinu prie tos krautuvės. Gerai?

Tu tylėjai. Ilgai. Paskui vėl pasigirdo ramus balsas:

— Bailys.

Taip, Linda, bailys. Tada nežinojau, nejaučiau to bailumo; man atrodė, kad elgiuosi padoriai, kad taip reikalauja kunigo-darbininko sąžinė. Dabar, Linda, tik dabar žinau, kad jau tą vakarą mylėjau tave, bet slapsčiausi, nedrįsau prisipažinti.

Komedija buvo šauni, kupina subtilaus humoro, net satyros apie miesčionijos papročius. Visi juokėsi iš gerojo žmogaus — pamišėlio, kurį stumdė ir daužė mūsų žiaurumas, savanaudystė. Ūmai pajutau, kad tavo ranka ieško manęs, nuslinko alkūne, paglostė pirštus ir pasislėpė tamsoje.

Šventasis pamišėlis kalbėjosi su nematomu bičiuliu triušiu, žmonės juokėsi, kvatojo. Klausiausi tavo alsavimo, artėjančio prie mano skruosto... Ne, nepabučiavai, Linda, paskutinę sekundę krūptelėjai ir atšlijai.

Tą naktį nepajėgiau užmigti. Klausiausi muzikos, skaičiau, slankiojau, iki paskausdavo kojos, ir tik paryčiu užsnūdau ant minkštasuolio. Bet ir miegas nieko neišryškino; ryte manyje grūmėsi geismas mylėti, būti mylimam,— kitą sekundę šnabždėjau: Viešpatie, sustiprink pirmojo išbandymo valandą!

Atėjau į gamyklą slėpdamas akis. Atrodė, kad visi žino mano mintis, skaito jas kaktoje. Dirbau kaip sapne. Kartais vėl išgirsdavau tavo balsą, pajusdavau ranką nudeginusius pirštus, kvėpavimą ant skruosto. Bendradarbis net susirūpino, paklausė, ar nesergu.

Berods tris savaites išsilenkdavome, Linda. Paskui vėl pamačiau tave ateinančią su pietų padėklu prie mano stalo. Šnekučiavome apie viską ir nieką, kaip paprasti bendradarbiai,— ir abu jautėme, koks tuščias mūsų pokalbis.

— Man pasiūlė darbą Pigaus apsipirkimo bendrovėje,— pranešei gerdama popiečio kavą.— Kol kas skyriaus vedėja. Jeigu įrodysiu, kad verta aukštesnės pakopos, paskirs skyriaus direktore. Kaip tau atrodo, Tomai?

Sėdėjome prie lango. Lauke, dekoratyviniais krūmais apsodintame gamyklos kieme, vaikštinėjo darbininkai ir tarnautojai. Galvojau? Ne, Linda, laukiau, iki besidaužanti širdis aprims.

— O senasis Vanderplitas prašė, kad paspausčiau sekretoriauti,— pagaliau išdrįsau pažvelgti tau į akis.— Niekas nepasikeis, suko, perskelsime mergaičiukę į dvi dalis: viena dirba man, kita talkininkauja tavo, *kunige,* bolševikų penktoje kolonoje.

Prie mūsų artėjo lėkštes renkančių merginų klegesys. Išėjome į kiemą. Kaip visada — paskutiniai. Pasigraibei baltašvarkio kišenėje ir padavei man popierіuką.

— Žūri į mus...— šnabždėjai.— Tegul galvoja, kad mes gamyklos reikalais.

Mūsų pirštai susilietė ir išsiskyrė. Vėl pajutau teatre patirtą šilumą.

— Ką patari, Tomai? Pigaus apsipirkimo vyriausiasis telefonuos už pusvalandžio. Kur man pasukti? Pasilikti Vanderplitų gamykloje ar pereiti į bendrovę?

— Neišeik, Linda,— išgirdau savo prikimusį balsą.— Aš...

Virš durų įtaisytas skambutis čirškė pietų pertraukos pabaigą. Kai likome vieni kieme, mostelėjau į artimiausią suolą:

— Prisėskime... Atrodo, pasakiau kvailystę...

Pasakiau ką galvojau, Linda, norėjau pridėti: nepalik manęs vieno, myliu tave,— bet skambutis, o gal ir tas nelemtas bailumas užspaudė burną.

Sėdėjome susigūžę krūmo šešėlyje. Ne, tik aš palinkau po neryžto ir šventbaimės našta, tu buvai viską pergalvojusi ir apsisprendusi paskutiniam žingsniui:

— Myliu tave, Tomai. Žinau, kad negalima mylėti kunigo, kad jis vienatvei skirtas, bet vis tiek myliu. Bandžiau išrauti tą jausmą — nepajėgiu. Gal man išeiti į Pigaus apsipirkimo bendrovę? Kaip nors... kai nebematysiu tavęs...

Klausiausi gamyklos mašinų gaudimo. Ir savyje aidinčio šauksmo: myliu tave, Linda!

— Priimk Pigaus apsipirkimo bendrovės pasiūlymą,— nukirtau.— Sakiau „neišeik", o dabar raginu.

Pakilome nuo suolo ir nuėjome į gamyklą. Šešto aukšto lange stovėjo senis Vanderplitas ir pakreipęs galvą žiūrėjo į mus. Durų nišoje pabučiavau tau kaktą ir prisipažinau:

— Myliu ir aš, Linda. Ir man baisu, ir man dega žemė po kojų... Iki vakaro viską pergalvok. Jeigu neišsigąsi to, kas mudviejų laukia, ateik. Aš irgi viską perkilnosiu ir susvarstysiu.

Atėjome prie mūsų gyvenimo posūkio, reikėjo suglausti pečius, suderinti žingsnį, o aš pradėjau klupčioti, dairytis atgal. Kitaip nesugebėjau. Linda. Dabar, šią nemigo naktį, viskas atrodo žymiai paprasčiau!

Vakare atėjai pablyškusi, bet rami. Prisėdai minkštasuolio kampelį ir susigūžei laukdama. Reikėjo paglostyti tau pečius, Linda, priglausti, bet aš bėgiojau pasieniais, daužiausi prietarų ir priesakų narve.

Perkilnoti ir susvarstyti...

Ką perkilnoti?

Ką susvarstyti?

Kokį svorį jaučia Meilę kilnojančios rankos?

Kokiomis svarstyklėmis atskirti Gėrį nuo Blogio?

Ko bijai, Tomai, drąsinausi, ieškodamas tako tarp meilės ir nusikaltimo, ko krūpčioji? Baiminiesi, ko nepažįsti? Argi nežinai, kad visą gyvenimą ardome to nežinojimo sieną ir mirštame prie jos tuščiomis rankomis?

Dievas pasirinko mane savo tarnu! Prisiekiau gyventi vienatvėje! Yra parašyta...

Nedangstyk savo bailumo ir neryžto, Tomai! Dievas pasirinko tave tarnu? Visi brahmanai šlovinasi tais žodžiais. Nuo kada pasijutai išrinktosios kastos neklaidinguoju? Anksčiau buvai įsitikinęs, kad kunigystė yra Meilė, o dabar gudrauji apie savo dieviškumą. Kuo dediesi, Tomai?

Perkilnoti ir susvarstyti...

Sekiojai mane žvilgsniu, Linda, spėliojai, kur pasuksiu. Paskui nuėjai prie krosnelės ir užkaitei vandenį kavai. Vos sujudėjai, mane nukrėtė šiurpas,— išsigandau, kad neišeitum, nepaliktum vieno su galvą ir širdį draskančiomis mintimis, į pamišimą stumiančiu monologu.

— Meilėje nėra logikos, Tomai,— atsargiai, su šypsena slinkai pagalbon.— Tikriausiai visi klausinėja savęs, *kodėl* myliu? Ir, žinoma: ar mano meilei neprieštarauja Dievo ir žmonių nuostatai...

Ir aš pradėjau juoktis! Ne iš to, ką pasakei, o iš tavo noro padėti, nors minutėlei atpalaiduoti mane nuo savojo *aš*. Žiūrėjau į tave, Linda, ir galvojau: kankiniesi ne mažiau už mane, bet nepriglaudžiu, nepaglostau išblyškusių skruostų, tarsi būtum koks daiktelis, kurį tik *perkilnoju* ir *persvarstau,* o paskui, kai būsiu apsprendęs jo vertę,— pasilaikysiu ar išmesiu užmarštin.

— Tekėsi už manęs, Linda?

Pabučiavau tau rankas, ašaromis paplūdusias akis ir priglaudžiau.

— Dar šį vakarą parašysiu prašymą Vatikanui,— drąsinausi.— Vatikanas, žinoma, purkštaus, gal ir mano vyskupą paragins perkalbėti klaidingu keliu tolstantį kunigėlį, bet aš... mes...

Oho, koks smarkus! Dieve duok to smarkumo ir ateičiai.

— Tekėsiu, Tomai,— ir verkei, ir juokeisi.— O jeigu Vatikanas neleis?

— Kai kuriais „ypatingais atvejais" leidžia. Naujasis popiežius liberalesnio galvojimo, pats buvęs darbininkų,

taigi ir kunigų-darbininkų kasdienybę žino. Mane... mus iškels į kitą miestą, kad „nepiktintume mažutėlių“. Nusipirksime namelį, apsodinsime jį žalitvore...

Migelis?

Roza su kačiuku glėbyje...

Akis taško lietus... ne, Migelis trina man veidą šlapiu rankšluosčiu.

— Prisisiurbęs! — Migelio juokas.— Madre de Dios, girtas girtutėlis, baisu žiūrėt!

— Aš negirtas, kvaily! — atsisėdau lovoje ir atstūmiau jo ranką su rankšluosčiu.— Tik dabar užsnūdau...

— Išsimiegosi Polene. Šok į kelnes. Roza, nusigręžk: kunigai niekam nerodo savo vyriškumo, uždrausta tokiu ir kitokiu paragrafu.

— Polene? — rengiantis pradėjo ryškėti vakarykštė.— Vakar mane apspjaudei, o šiandien į svečius kvieti. Kur logika? Beje, kas rado logikos krislelį ispano makaulėje? Joje, kaip visi žino, Sančo Pansos pypkės pelenai.

— Blaivosi! — džiaugėsi Migelis. Pastatė ant kojų, nutempė į dušo kambarėlį.— Pakišk tonzūrą po srove — ne tik visas nuodėmes, bet ir girtuoklystę išplaus. Kada atsigulei?

— Apie pirmą ryto.

— Dabar jau šešios. Išsimiegota. Jeigu trūksta gabaliuko, pridursi Polene.

Nusiprausus ir nusiskutus viskas prašviesėjo. Roza vartė gardenalio buteliuką, kraipė galvą.

— Žaidi su ugnimi, Tomai,— barėsi.— Kaip visiškai nusigyvenęs hipis: alkoholis ir gardenalis. Gėdykis!

— O tu, švento ryto pamokslautoja, žinai, kas yra nemiga?

— Nežinau. Aš, berneli, per dieną taip nusikamuoju darbuose ir su girtuokliu vyru, kad vakarais vos nusivelku iki lovos.

— Ačiū Dievui. O aš neužmiegu iki ryto. Pagaliau, Roza...

— Čia ir sustokime, Tomai,— pakštelėjo bučkį ir nusijuokė: — Nuryk piktžodį, neužspringsi. Tu geras vaikinas, be pagiežos, tau nedera pradėti dieną barniu.

Migelis apžiūrinėjo ant sienų kabančius Leono darbus.

— Atnešk kurią dieną, pagražinsiu,— šūktelėjo.

Roza mirktelėjo: prasideda.

— Migeli,— mostelėjo į mus šnairuojančiam vyrui.— Migeli, atsiprašyk Tomo už vakarykštę.

— Ak, Roza,— purčiau galvą,— kartais ir tu kaip kirvukas. Ką pasiimti į jūsų saulės rūmus?

— Marškinių pamainą, skutimosi įrankius ir megztinį.

— Ir kačiuką imu! Negi paliksiu svečią vieną visam savaitgaliui.

Ji truktelėjo petį: žinokis. Migelis paglostė kačiuką, pavartė rankose ir nusprendė:

— Būtų šaunus kepsnys. Tik reiktų kiek ilgiau pamirkyti vyne. Žinoma, galima ir be vyno — ant iešmo...

Padaviau jam alaus. Dantimis nuplėšė skardelę, bet gerti nesiskubino, išsiplėtė fotelyje ir susimąstė.

— Per Markso ir Kristaus Karaliaus karą suvalgiau būrį kačių,— atsiduso.— Beje, ir šunienos neatstumdavau. Pirmą katę pasmaugiau turėdamas aštuonerius metukus. Grumtynės buvo žiaurios, kraujas upeliais tekėjo, bet nugalėjau. Paskui, žinoma, verkiau, o pora metų vyresnis broliukas ramino: neverk, Migeli, po karo nupirksiu tau tris dideles gražias kates, galėsi ne tik žaisti su jomis, bet ir miegoti vienoje lovoje. Tėvas neleis, kukčiojau, tėvas visada nuveja į mūsų patio atėjusias kates. Broliukas padaužė kumšteliu į žemę prie lauželio ir sušuko: tėvą sušaudė praėjusiais metais! — Nugėrė gurkšnį, išskalavo perdžiūvusią burną ir vėl atsiduso.— O dėl vakarykštės, Tomai...

— Čia ir sustokim, kaip Roza sako.

— Buvau...

— Ir būsi. Daugybę kartų. Eime, ar nematai, kad Roza laukia prie durų? Ir šaiposi iš mūsų.

Autovežimyje atsilošiau su kačiuku ant kelių ir pasidaviau snauduliui.

...Migelio barzda kuteno skruostą. Pakvipo pypkės tabaku. Roza šnabždėjo:

— Tegul išsimiega autovežimyje. Paruošiu pusryčius, tada ir pažadinsi. Girtas stumdai jį, o išsipagiriojęs lendi bučiuotis, negali be jo nė minutėlės.

Migelis pamatė, kad jau pabūdau, sučiupo už kojos ir ištempė. Nuvilko per pievelę, pasodino ant vasarnamio verandos laiptų. Atsisėdo šalia ir pradėjo kimštis pypkę. Roza įsispraudė tarp mūsų. Tylėjome. Už keliuko ryto saulėje rąžėsi miškas. Pievelės viduryje išsiplėtojusiame lazdyne kažką pasakojo, juokėsi varnėnas. Kvepėjo vasarnamio sieną apkabinęs rožynas. Migelis pamėgdžiojo varnėną. Paukščiukui pritrūkus kvapo, jis švilpavo, traškėjo, bet taip nevykusiai, kad neapsikentęs varnėnas išbarė kvailį ir purptelėjo kitur.

Prieš keletą metų Sančesai nusipirko Ardėnų užkampyje apleistą medinį namelį. Už šimto žingsnių esančio Poleno miestelio stalius, klaikiai plepus ir amžinai įkaušęs senis, atnaujino namelį, apmušė kvepiančiomis lentomis ir pasigyrė: laikys dar šimtą metų! Jeigu taip, džiaugėsi Migelis, reikia jį ir aplaistyti, pamirkyti rūgštelėje, kad vabalai negraužtų. Mirkė tris dienas. Apsikabinę, neatsigėrėdami vienas kitu.

— Eikite į mišką,— subruzdo Roza.— Pasivaikščiokite, pravėdinkite plaučius. Aš paruošiu pusryčius ir pašauksiu. Pirmyn!

Eidamas priekyje, atlenkdavau takelį užsvirusias šakas ir paleisdavau taip, kad atsitrenktų į Migelį. Žinoma, taikiau į barzdą, bet šakos buvo per žemai, nekliudė ritmingai papsinčios pypkės. Po valandėlės jis sugriebė man už alkūnės ir aplenkė:

— Dabar mano eilė pabūti vadovu,— suurzgė.— Pailsėk, sveteli, nuvargai šakeles lankstydamas.

Jis atlenkdavo žymiai storesnes šakas, tačiau taip nevykusiai, kad visos švilpė man virš galvos.

Vienoje aikštelėje susėdome ant audros išverstos eglės. Migelis pirma sutrypė sausžolių kupstelius, pabadė šaka samanas apie eglę.

— Žinai, kad šitame miške nėra gyvačių, bet vis tiek krūpčioji,— stebėjausi.— Iš kur ta baimė?

Išpūtė dūmų debesėlį, pasklaidė jį ir gūžtelėjo pečiais:

— Gal todėl, kad vaikystėje gyvatė įkirto į ranką...

— Baisu!

— Negailauk, buvo daugiau baimės negu skausmo.

Ūkčiojo karveliai. Ryto saulė drebėjo virš miško. Aukso kibirkštys padeginėjo eglių viršūnes, lenkė šakas ir krito į aikštelę. Migelis išsitraukė plokščią buteliuką. Nugėręs pusę, atkišo man.

— Aš ne patologinis gėrikas,— atstūmiau degtinę,— socialinis. Kvaila, žinoma, bet protingas niekada ir nebuvau. Be to, Migeli, niekada tiek nepermirkstu, kad kitą rytą reiktų vaistų.

— Kaip iš pamokslų knygos. Prie vakarykštės suki?

— Ne. Seniai numojau ranka į tavo cirkus.

— Kai išgeriu...

— Ak, užsičiaupk! Myliu tave, koks esi, ir tiek. O kad pasigėręs... Va ir pradėjau pamokslauti! Tarp kitko, Migeli, gerai prisimeni, kad gyvatė įkirto į ranką? Gal, sakau, į galvą?

— Išgeri ir tu,— suko apie tą patį.— Kartais taip pripili, kad per kraštus varva.

— Žiū, kaimyne, tu irgi kuprotas! Negretink manęs prie Migelio Sančeso, aš — paprastas žmogelis, mane užvers žemėmis — ir nebėr Tomo Rimkaus-Knopo. Tu, Migeli, išliksi ne tik dailės muziejuose, bet ir enciklopedijose. Žinoma, jeigu nenuskęsi plokščiuose buteliukuose.

— Pradedi? Galva sutinusi, vos ant pečių nulaikau, o jis baslius ant jos smailina...

— Baigiu. Vakar, stovėdamas prieš tavo Kristų, pagalvojau: Dievas atidavė ispanui savo pirštus, o tas pamerkė į etilinę rūgštį.

— Viskas? — Išgėrė likusią degtinę ir nusviedė buteliuką į krūmus.— Keistas tu, brolau, sunku žodelį išvilkti, bet kai pradedi... Na ir kvailas aš: tu kitaip negali! Pamokslų nebesakai...

— Negaliu. Ypač tada, kai miško aikštelėje atgailaujančio savigraužą bandai nuplauti degtine. Roza...

— ...jau šūkauja pamiškėje.— Sulaužė šaką į šipulius ir atsistojo.— Eime pusryčiauti. Savaitgalio pamokslą baigsi vėliau, kai būsiu tvirtesnis. Dabar, Tomai, teologinė retorika netelpa mano vargšėje galvoje, pasigailėk!

— Roza žino ką daro. Ji pardavė tavo drobę tam, kad Migelio Žosė Sančeso kūryba pasiektų platesnius horizontus. Reiktų džiūgauti — Kristų-Sančesą priglaus Tokijo Imperatoriškasis muziejus, o tu toliau savo bambos nematai. Amen!

Roza laukė verandoje. Suposi fotelyje ir žaidė su puldinėjančiu kačiuku.

— Mirštame badu! — šaukė Migelis.— Svečiai renkasi į patio, o tavo stalai nekloti, vynas neatvėsintas.

Valgėme rūkytą ungurį su prancūziška duona. Mudu su Roza gėrėme kavą, Migelis — kavos ir romo mišinį. Visada taip — kai baigdavo savo „tris dienas", ketvirtąją girkšnodavo nuo ryto iki vakaro, bet nebepasigerdavo. Paragavo ungurio, sukramtė duonos gabaliuką ir pradėjo žaisti su kačiuku. Užsikėlė ant stalo, bet Roza pliaukštelėjo delnu per užpakaliuką, ir jis liuoktelėjo ant grindų. Tada Migelis ėmė traukyti mėlynas pievų gėles iš vazelės — plėšė lapelius ir svaidė dūkstančiam kačiukui.

Kodėl Roza taip mėgsta mėlyną spalvą? Visos jos suknelės, bateliai ir rankinukai buvo skaisčiai mėlyni.

Pro atviras namelio duris plūdo miško alsavimas. Pavargęs kačiukas gulėjo ant slenksčio. Migelis stumdė, vartė ungurio atpjovą. Roza valgė kaip jauna sveika moteris; tvirti dantys triuškino duoną, ungurį ir grietinėje sumirkusias salotas. Nei per stora, nei per plona, nei graži, nei negraži mano Siklomena, bet ji vienintelė pasaulyje,— vakaruškose ir vestuvėse dainuoja Ardėnų vaikinai. Tokia buvo ir Roza. Tik ji turėjo dideles mėlynas akis, kuriose nuolat blyksėjo neramios ir kūrybingos sielos ugnelės. Nežinojau jos amžiaus, bet tikriausiai artėjo prie trisdešimties. Atrodė žymiai jaunesnė ne tik man, bet ir visiems, kurie pažinojo. Gal todėl, kad nenusėdėdavo vietoje, kalbėjo šokinėdama per kitų nuomonę, suvokdavo mintį jau iš pirmo sakinio ir tuoj sukdavo kitur, taip išvargindama pašnekovą, kad tas pradėdavo mikčioti ir nutildavo. Nemėgo, negalėjo pakęsti nė švelniausios pašaipėlės apie savo žydišką kilmę; visa, kas lietė išrinktąją gentį, turėjo būti dora ir gražu, sveika ir sektina visam pasauliui. Kiekvienas belgas kišenėse nešiojasi saujas anekdotų, todėl kuriam Migelio bičiuliui pra-

dėjus istorijėlę apie Kohaną ar Kaplaną, Rozos akyse įsiplieksdavo mėlyni žaibai: nemėgstu vulgarių pamaivų! Vos išlipusi iš lovos, pradėdavo dvidešimt penkis darbus ir visus užbaigdavo vakare. Migelį stumdė, vedžiojo ir lankstė taip gudriai, kad ne itin darbštus ispanas tik vakare pajusdavo dirbęs kaip vergas.

— Skruzdėles ganai? — pokštelėjo Rozos balsas, net krūptelėjau.— Valgyk! Vėliau, Migeliui išėjus medžioklėn, padėsi suplauti indus. Beje, galėsi pasimankštinti su dulkių siurbliu. Pašildysiu vandens, kad išsitrinktum galvą: atsiduoda tabaku ir kavinėmis.

— Gerai, Roza,— nulenkiau net dviem dvokais atsiduodančią galvą.— Suplausiu tas prakeiktas lėkštes, susemsiu dulkes, viską padarysiu, ką paliepsi, o tu galėsi perbėgti mišką, išrauti visus kelmus, sustatyti išgriuvusius medžius, vienu žodžiu — perdirbti pasaulį. Žiūrėdamas į tave, Roza, jaučiu, kad ir mano sėdynė kaista, siaubas purto galvą, tuoj pradėsiu šaukti: žmonės, gelbėkite!

Migelis užspringo. Padaužiau jam nugarą ir atsistojau.

— Ačiū už pusryčius. O tą padvokusią galvą pats išsitrinksiu.

Atsigulėme pievelėje parūkyti. Roza atsirėmė tarpduryje ir įsižiūrėjo į mane.

— Migeli! — išsigandau,— sfinksas šypsosi... O kvailiai tvirtina, kad mūsų laikais nebėra stebuklų.

— Stebukle tu, stebukle,— juokėsi Roza.— Gyvatliežuvi, kaip Migelis sako.

Išstūmė staliuką į verandą, pastatė raudonojo butelį ir stiklus.

— Išgerkite po stiklą ir nešdinkitės! Aš kaip nors viena apsiruošiu.

Ėjome pamiške, kur dažnai kapstydavosi medžių šešėlyje tinginiaujantys tetervinai. Medžiotojas atrodė šauniai, kaip paveikslėlyje: angliška kepurė, odinis švarkas, sidabrinėmis vielutėmis išsiuvinėtas krepšys ir per alkūnę perlaužtas dvivamzdis.

Miško saugas žinojo, kad ponas dailininkas medžioja uždraustu laikotarpiu, bet numodavo ranka: negi pradėsiu kabinėtis į krūtinę žmogui, kuris nušauna vieną vienintelį paukštelį sekmadienio pietums? Žingsniuodamas

apžiūros ratuką ir išgirdęs šūvius, saugas pasukdavo kitur, bet velnias pradėdavo painioti kojas ir atvesdavo prie medžioklio.

— Ponas dailininkas! Labas, labutis. Vaikštinėjate?

— Išėjau pramankštinti kojų. Tiesą sakant — žmona išvijo. Eik, brūžino, pravėdink Briuselio dulkėmis užgožtus plaučius.

— Pasivaikščioti sveika. Bet ir degina... Kada gi pasibaigs ta nelemta sausra! Ir miškai, ir ganyklos meldžia lietaus, o Dievas, kaip atrodo, savo kavinėje alutį girkšnoja.

— Gal ir mes po gurkšnelį, a?

— Kažin... Baisu, kad žmonės nepamatytų.

— Prisėdame ąžuolo šešėlyje?

— Tai gal prisėdame...

Pono dailininko buteliukas — kaip ir visi, bet jame ne degtinė, o skysta ugnis. Ne tik kvapą užima, bet ir kraują uždega. Kaip jaunanašlės žvilgsnis!

Poleno meras, amžinai alum pakvipęs seniokas, irgi buvo trumparegis, nematė toliau savo nosies. Visi žinojo, kad pono dailininko namelis stovi per arti miško, kad seniai reikėjo nugriauti pagal tokį ir tokį Miškų ir upių ministerijos priešgaisrinį potvarkį, o meras nežinojo. Gal neskaitė ministerijos potvarkių, o gal todėl, kad pono dailininko žmona dažnai atbėgdavo į jo sodybą sviesto, kiaušinių, pieno ir kitko, ko pritrūksta namelyje poilsiaujančiai šeimai.

...Poną dailininką pamilom visi. Iš pradžių, kol nepradėjo bučiuotis kavinėje su dėdėmis, užsakinėti alų ir trankyti belotę iki vidurnakčio, net gerbėm. Kaime, vaikine, jeigu nori pagarbos, turi vaikščioti baltais marškiniais, kalbėtis tik su klebonu ir meru, neužsisėdėti kavinėje, už pažįstamam nupirktą alaus stiklą turi išgerti pažįstamo nupirktą, nes, vaikine, kas pinigų negerbia, tas ir pagarbos nevertas. Taip, visi myli šitą barzdotą ilgšį,— jis visada šaunios nuotaikos, prajuokina net mūsų miestelio nebylį tėvą Astuseną, prisikimšęs kišenes tokių anekdotų, kad pasiust gali besijuokdamas. Jo ponia kito molio. Svetima ir nesuvokiama, kaip ir pirmą dieną, kada pamatėme bėgančią per Poleną mėlyna suknele, mėlynais bateliais,

mėlynu rankinuku. (Tarp mūsų kalbant, vaikine, man atrodo, kad ir tai, kas po suknele, yra skaisčiai mėlynos spalvos.) Jeigu ponas dailininkas stabteli prie kiekvieno ir, kol prisikemša pypkę, gali traktorium apvažiuoti visą parapiją, jo ponia per penkias minutes apskraido miestelį, apsiperka, o bėgdama į namelį ir laikraštį perskaito. Ugnis, vaikine, ne moteris! Kartą atbėgo pas mus kiaušinių. Vos manoji išėjo į vištininką, pradėjo zulinti užpakaliuką, kumšteliu barbenti stalą, tripenti kulnimis grindis, o akys blykčioja mėlynais žaibais, rodos, vos susilaiko nešaukusi: Viešpatie pasigailėk, na ir slunkiai jūs! Maniškės rankos dreba, nebesugraibo kiaušinių, vaikai išsislapstė kampuose. Kai išlėkė, vaikai supuolė prie kėdės, ant kurios buvo prisėdusi Mėlynoji Ponia, o mažiausias ir sako: nedega, o mums pasakojo... Ne, vaikine, niekas nepamilo jos, bet gerbia visi. Už keistą mėlynumą, retą, bet protingą žodį, derybas dėl vieno kiaušinio ir, žinoma, siaubą, kuris bėga prieš ją...

Migelis palinko į priekį, sėlino pirštų galais, bet tetervinai buvo ir gudresnių medžioklių matę, jie puolė iš pamiškės ir nupoškėjo kvatodami.

— Žioglini kaip dramblys! — supyko.— Tu, kaip girdžiu, tyčia velki kojas, taikai ant šakelių.

— Tyčia. Taikau ant šakelių ir meldžiuosi: Viešpatie, pakišk kokią nevykusią duobelę tam žudikui, kad nusilaužtų kojąą. Tai būtų juoko tetervinams! Ir man, žinoma.

Migelis nurijo gurkšnį iš skystą ugnį talpinančio butelio ir paslėpė jį krepšyje.

— Nuo čia medžioju vienas,— nusprendė.— Tu, dramblіakoji, grįžk pas Rozą.

Užsirūkiau ir atsisėdau paūksmėje. Jis išsikeikė ispaniškai ir prisikimšo pypkę.

— Migeli...

— O!.. Atrodo, kramtai labai kartų daiktą, Tomai. Aš, kaip gal pastebėjai, kankinuosi pagiriomis, taigi nebenuodyk gyvenimo. Be to — šautuvas mano rankose, nepamiršk!

— Migeli, leisk priminti, kad Rozai tik trisdešimt metų. Kiekvienas mato, kad po lediniu snukučiu verda semitės kraujas. Matai, kad ji linksta prie manęs, bet elgie-

si taip, tarsi nieko nenutuoktum. Ir dabar stumte stumi prie jos. Kodėl, Migeli, kai susidaro *palankios aplinkybės,*— „eik pas Rozą, pabūk su Roza, aš einu ten ir ten, o tu, Tomai, šnektelk su Roza...“

Jis kilstelėjo šautuvą ir peršovė mėlynėje snūduriuojančią saulę.

Migelis juokėsi. Nemačiau jo veido, stovėjo atsukęs nugarą, bet iš pečių krūpčiojimo supratau, kad juokiasi. Vėl užtaisė šautuvą ir perlaužė ant alkūnės.

— Ar ne laikas mums atsisveikinti, Migeli?

Atsisėdo šalia, atrėmė pečius į medį. Kandžiojo pypkę — ir tai, ką norėjo pasakyti, bet neįsidrąsino. Suradau butelį krepšyje, nugėriau didelį gurkšnį ir padaviau jam.

— Eik pas Rozą,— iškošė šluostydamasis lūpas alkūne.— Pamylėk ją, Tomai.

Poleno bažnyčios varpas skambino dešimtos valandos pamaldoms. Priešais kaip žalias ežeras tysojo saulės prislėgtas slėnis. Virš jo sklandė vanagiukas.

Atsistojau ir nuėjau neatsigręždamas.

Pas Rozą.

Pro atvirus vasarnamio langus girdėti Rozos niūniavimas, stumdomų baldų dunksėjimas. Užkopiau į verandą ir kritau į kėdę. Prisipyliau pilną stiklą vyno, išgėriau ir vėl prisipyliau. Roza atsirėmė į duris ir įtariai nužvelgė mane.

— Girdėjau šūvį,— staiga nusišypsojo.— Pataikė?

— Į saulę? Tikriausiai nekliudė. Skylės nesimato.

— Koks kandus! Vienas pagiriomis kankinasi, kitas surūgusį humorą drabsto. Linksmą draugiją atsivežiau savaitgaliui!

Atsisėdo prieš mane ir susikėlė alkūnes ant stalo. Nuo apvalių, juodais pūkeliais patamsintų rankų padvelkė šilta drėgme. Triūsdama namelyje sukaito, skruostuose įsidegė mergaitiškas raudonis. Tačiau akys liko šaltos kaip mėlynas ledas.

— Kodėl tavo akys amžinai liūdnos, bejausmės? — vijau šalin kylantį nerimą.— Sypsaisi (žinoma, labai retai, tačiau pasitaiko), bet akys taip ir nesušyla.

— Jeigu liūdnos, tai ne bejausmės, migliau!

Atsilošė ir susinėrė rankas ant sprando. Žiūrėjo į pamiškės šešėlyje susiglaudusius paparčius ir klausėsi. Tikriausiai staiga užplūdusių minčių šnabždėjimo. Trukčiojo pečius — atmušinėjo puldinėjantį ją nerimą.

Sypsojosi. Keista buvo ta šypsena... Akyse blykstelėjęs juokas išlygino kaktos raukšles ir vėl nuskendo aprimusioje sieloje. Ne, ji tik dėjosi rami, paslėpė nuo manęs tai, ką atrado pamiškėje.

Apžiūrinėjo mano veidą. Stumdžiau stiklą su vynu. Viliojantis ir gąsdinantis šiurpas smelkėsi į krūtinę, dilgino.

Ak, kokia laki mano vaizduotė! Rozos šypsena visada keista, nesuvokiama, o akys šaltos todėl, kad ledo spalvos.

Rozos žvilgsnis slankiojo mano veidu, čiupinėjo kiekvieną raukšlelę, ir aš pajutau, jog kažkas glaudžia mūsų pečius, mintis, painioja seniai pasalaujančiame tinkle.

Kvailystės!

Tačiau... Atšokus į praeitį, pavarčius ne vien kas šildė, bet ir kas nudegindavo, nedrįsčiau šaukti, kad mėgau Rozą tik už akmenine logika pagrįstą mintijimą apie dievus, žmones ir gyvenimą, šampanu burbuliuojantį temperamentą; tikriausiai prie jos traukė ir tai, kas ruseno manyje, ko nepajėgiau nugalėti nei malda, nei sunkiu darbu.

Taip, seniai reikėjo atsisveikinti su Sančesais, jau tada, kai perpratau Migelio kvailus planus, bet apsikaltinau visur velnią matančio seminaristo įtarinėjimais ir, kaip anoje pasakoje, atbulas įžengiau į spąstus.

Pamylėk ją, Tomai...

Kilpa suveržė mano kojas, daugiau nustebęs negu išsigandęs dangstau akis žmonių keistumais, tarsi nieko neįvyko.

Rozos šypsena tirpsta vis labiau ryškėjančiame raudonyje; ji užsidengia degančius skruostus delnais ir pakyla. Apžvelgia pamiškę, pasiklauso tolumoje pokštelėjusio šūvio ir traukiasi į atviras duris.

Šūvis trankosi galvoje kaip tolstantis griaustinis. Išgeriu vyną ir atsistoju.

— Ir vėl nepataikė,— juokiuosi.— Gal pietaujame tetos Amelijos restorane? Nubėgsiu į miestelį ir užsakysiu pietus, gerai?

— Gerai, Tomai,— juokiasi ir Roza.— Aš nusiplaunu dulkes, pašaukiu Migelį ir ateiname pas tetą Ameliją.

— Ką užsakyti? Ką nors šaunesnio: vakar gavau algą.

— Ir pradedi švaistytis,— purto galvą Roza.— Užsakyk jautienos kepsnį su fritais — pigu ir gardu.

Lėtai nulipu laipteliais ir nueinu pamiškės keliu. Klausausi savo žingsnių, rimstančios širdies, paskui nusipurtau ir šaukiu:

— Kvailystės!

Prieš keletą metų teta Amelija perleido savo restoraną Lieže sūnui ir apsigyveno Polene. Dabar dažnai pensininkai nusiperka namelį Ardėnuose ir apsitveria rožynais. Tačiau tetai Amelijai greitai nusibodo ne visada žydinčios rožės, nejaukiai tylūs vakarai tuščiame namelyje, reti pokalbiai su kvaišu, vien apie tarptautinę politiką ir futbolo rungtynes plepančiu laiškanešiu ir dar rečiau pokalbiams nusiteikiančia senutėle, baltai pražilusia, kaip ir teta Amelija, Siamo kate Ting-Činga.

— Restoranas kaime? — stebėjosi Poleno dėdės.— Miestelyje lygiai penkiasdešimt šeimų, argi tokiai saujelei restoranas! Ne, teta Amelija, verčiau auginkite salotas, morkas, agurkėlius — ir užsiėmimas, ir pinigėlių subrauksite. Su restoranu jūs netoli keliausite, išmesite frankus, ir viskas. Pinigas kaip paukštis, vos atgniaužei delną — purpt!

Teta Amelija pertvarkė namelį. Apačioje penkių stalų restoranas, viršuje — gyvenamasis butas. Parsivežė iš kažkurios našlaičių prieglaudos mergaičiukę padėjėją ir pati išdažė namelio sienoje: „Tetos Amelijos restoranas"

Pirmas atšlubavo neseniai gražiausiame šventoriaus kampe šeimininkėlę palaidojęs klebonas. Paskui sekmadieniais pradėjo lankytis jaunutė ir dar bevaikė pradžios mokyklos mokytojų šeima. Pakvipo karališkais kepsniais ir netoli esančios Prancūzijos vynu. Pakvipo ir tai, kad tetos Amelijos restorane galima pavalgyti kaip penkių

žvaigždžių rūme — už tris šimtus frankų. Taip tvirtino po apylinkę besidaužantis veterinaras, kurį visi vadino ponu daktaru.

Vasaromis Polene susigrūdę autovežimiai pradėjo laužyti tvoras, triuškinti ramiausiai vaikštinėjančias višias. Mero pusbrolis stalius išrovė savo morkas, salotas, agurkėlius, išgrindė daržą akmenimis, perdažė tvorelę ir pakabino ant jos lentą su užrašu „Parking" Įtariau, kad ne dėl pinigėlių, kuriuos palikdavo iš visur plūstantys tetos Amelijos restorano gerbėjai, bet todėl, kad galėtų pasišnekėti su žmonėmis. O šnekučiuotis jis mėgo!

Iškritus pirmam sniegui, teta Amelija kreida parašydavo ant namelio durų: „Uždaryta iki pavasario"— ir išvykdavo į Ispaniją. Sako, kad ten, kažkokioje Kostabravoje ar Kostasolėje ji praleisdavo žiemą. Beje, pasakojo ir tai, kad vyriausias mero sūnus, aukštas ir storas kaip tėvas, vakarais ateidavo pasiklausyti vienumoje žiemojančios mergaičiukės juoko. Gal ir naktimis klausosi, sukdavo ūsus piktaliežuviai dėdės, kai atlinguoja — matom, bet išeinančio niekas nesutiko.

Tetą Ameliją radau virtuvėje. Atsuko perkaitusį skruostą ir suburzgė kaip širšė:

— Tūkstantį ir vieną kartą sakyta, kad nelandžiotum į virtuvę!

— Aš su malonės prašymu, teta Amelija. Prie žmonių nedrįstu...

— Nebėra nė vieno laisvo stalo! Reikėjo ateiti anksčiau, argi nežinai, kad vidudienį uodas nebejsispraus? Ir visada taip: kyšt nosį į virtuvę —„aš su malonės prašymu". Kur pasodinsiu tave? Ant galvų?

— O Migelis drąsino; nesibaimink, sakė, teta Amelija suras vietelę ir mums...

Pritilo. Mėgo Migelį, dažnai prisėsdavo šalia jo ir, pamiršusi senatvę, lygiai su ispanu kilnodavo alkūnę.

— Hm... Pietaukite sodelyje. Nieko ten neleidžiu, bet jums atrakinsiu vartelius. Pirmą ir paskutinį kartą! Stalą ir kėdes rasi stoginėje.

Užsakiau jautienos kepsnį su žaliaisiais pipirais, vyno butelį. Restorane kilstelėjau pirštą tarp stalų šmirinėjančiai mergaičiukei, kad nepamirštų ir mano priešpietinio alaus.

Rūkiau cigaretę po cigaretės, bet vis tiek negalėjau nusiraminti, pamiršti Rozos šypsenos, keisto žvilgsnio.

Mergaičiukė atnešė alų, apdengė stalą ir išdėliojo lėkštes. Paėmė pinigą, bet nenubėgo; žvalgėsi po sodelį, atlenkinėjo pinigo kampus ir trypė, mindžiojo ją slegiantį nerimą.

— Tomai...

Sveikai žydinčiame veidelyje drebėjo didelės išsigandusio vaiko akys. Bandė šypsotis, bet lūpos susiraukšlėjo verksmui. Prispaudė jas virpančiu delnu.

— Tomai, ar negali pasikalbėti su mūsų klebonu? — sušnabždėjo.

— Galiu. Dažnai su juo pasikalbu. Tik va, mergyt, nežinau apie ką. Gal prisėsi ir papasakosi, kas širdelę drasko?

Pašnairavo į atvirus restorano langus ir pasilenkė prie pat ausies:

— Mums reikia susituokti. Nedelsiant, Tomai, nedelsiant nė savaitės!

— Man neskubu,— juokiausi.— Vienaip galvoju, kitaip permąstau, bet vis tiek neprisimenu, kada pasipiršau tau.

— Juokiasi! Žinojau, kad tavim nepasiremsi, bet jis savo: pasikalbėk su Tomu, pasikalbėk...

— Pala, grįžkime prie pradžios. Kas jis?

— Nagi Mišelis.

— Mero vyriausias?

— Aha.

Staiga viskas paaiškėjo.

— Ak tu gerojo Dievo bitele...— atsidusau.

— Taigi, bitelė. Jau trečias mėnuo.

— Ne iš to galo pradėjote. Pirma, kaip visi žino, reikia susituokti merijoje ir tik po to maldykloje.

— Meras... tėvas netuoks. Mišelis gerai žino savo tėvą, nieku gyvu netuoks.

— Todėl, kad tu restorano padavėja, o ne šimto hektarų vienturtė?

— Aha. Mišelis sako: kai susituoksime maldykloj, tėvas pašūkaus, gal išdaužys man snukį, bet apsiramins ir sutuoks. Pasikalbėsi su klebonu, Tomai?

— Kodėl aš, o ne Mišelis? Man atrodo, čia tarpininko nereikia.

— Jis nedrįsta. Tu — kitas reikalas: mūsų klebonas myli ir gerbia tave. Be to, Tomai, tu gi kunigas. Mišelis sako: kai priremsim senį dviem kunigais — neatlaikys.

— A! Kas tau priplepėjo, kad aš kunigas?

— Niekas nepriplepėjo, pati mačiau.

— Ką matei? Kur? Kada?

— Mačiau! Prieš dvejus metus, kai pasirodei su Sančesais miestelyje, kartais laikydavai pamaldas mūsų maldykloj. Sekmadieniais. Anksti, kai visi dar miegodavo. Vieną rytą nubėgau kviesti pusryčiams klebono, bet neradau namie. Maldyklos durys buvo užrakintos, įėjau pro varpinę. Tada ir pamačiau tave laikantį pamaldas. Buvote tik tu ir klebonas. Jis patarnavo tau prie altoriaus. Nebijok, aš niekam nesakiau, tik per išpažintį prisipažinau klebonui. Jis liepė pamiršti. Aš ir pamiršau. Teisybė, dar Mišelis žino, kad tu kunigas...

Kvepėjo saulėje perkaitusios rožės. Tarp miestelio aikštėje sustatytų autovežimių daužėsi, spygavo vaikai.

— Gerai, Siklomena, pasikalbėsiu su klebonu.

— Ačiū, Tomai!

Nubėgo. Palengvėjusiais pečiais, kuriuos ryt poryt prislėgs nauji rūpesčiai.

Viskas gražiausiai susiklostys, tvirtino Mišelis... Ne, Siklomena, niekas gražiai nesusiklosto, taip būna tik vaizdelinių romanų knygutėse. Klebonas Folevanas jūsų netuoks, jis, mergyt, seno sukirpimo, įaugęs į šimtmečių palikimo šventas tradicijas. Žinoma, neatstums, pasikvies į savo namelį, pavaišins kava ir perdžiūvusiais sausiukais, išbars, prisaikdins daugiau nebenusidėti ir atleis susirūpinusius, abejojančius kleboniška visagale ir net Dievo gerumu. Paskui nutripens pas trigubai aukštesnį ir trigubai storesnį merą, gudriai pavedžios po atodūsių,

mūsų Viešpaties valios ir Jo nesuvokiamų kelių painynę, o kai pagaliau susivokęs meras pradės šaukti ir graibytis lazdos šeimos garbę apdergusiam sūnui, tyliai uždarys duris. Ne, Siklomena, klebonas Folevanas jūsų netuoks. Aš ar kitas kunigas-darbininkas pirma sutuoktų ir tada nueitų pas merą, bet seniai nebetuokiu. Ir pamaldų nebelaikau paslapčia, kai visi miega.

...Ateidavai į mano butelį, Linda, du tris kartus per savaitę. Jau prie durų pradėdavai pasakoti, kaip sekasi. Pigaus apsipirkimo bendrovėje. Apsimesdavau susidomėjęs, tu — skęstanti naujo darbo rūpestėliuose. Taip, Linda, abu slapstėme vis sunkiau mūsų pečius slegiantį nerimą. Praėjo vasara, o Vatikanas neskubėjo... Kiekvieną rytą bėgdavau prie laiškų dėžutės, bet terasdavau tą pačią nežinią.

Vieną vakarą, taipgi nuo durų, pradėjai pasakoti:

— Apsigyvenau netoli darbovietės. Daugiaaukščio bute: trys kambariai, virtuvė ir vonia.

— Nusibodo pas mamą? — šypsojausi.— Jau šeimos lizdą suki?

— Ir taip, ir ne,— juokeisi.— Po vedybų apsigyvensime ten tik laikinai, kol nusipirksime namelį žaliame užkampyje, toliau nuo miesto dulkių ir žmonių.

O žmonės jau klegėjo linksmas istorijas. Iš pradžių gal ne visi jomis tikėjo, bet kai atsisakiau išpažinčių, niekas nebesiginčijo, badė akis pašaipiomis šypsenėlėmis.

Vieną rytą laiškų dėžutėje pamačiau gelsvą voką su Kurijos inicialais. Pagaliau! Rankos drebėjo, širdis daužėsi kūjo smūgiais. Rašė vyskupo sekretorius. Keliais sakiniais suglaudęs pasveikinimą, kvietė į Kuriją: Šventasis Sostas atsiuntė svarbų dokumentą.

Puoliau prie telefono, bet susilaikiau. Ne, vakare pradžiuginsiu Lindą gera naujiena. Susiruošiau ir išbėgau į Kuriją.

Vyskupas ilgai šluostė akinius, trynė nosine, paskui užsidėjo ir nužvelgė mane, tarsi pirmą kartą matytų. Pergalvojo, ką papasakojau, atsiduso:

— Klysti — žmogiška. Gerbiu tave už atvirumą, bet pagirti negaliu. Reiktų išsiųsti į vienuolyną, kad taikoje

ir ramybėje viską permąstytum, bet tu nepaklausysi manęs. O gal?..

— Nepaklausysiu. Aš...

— Ak, kunige Tomai! — Geromis raukšlelėmis išpintame veide išsiplėtė pykčio raudonis.— Lyg nežinotum, kad visi atsisakėme to AŠ, prisiekėme gyventi be jo. Galiu pridėti ir kitokios druskos, bet... Liūdnai baigsis ta kunigų-darbininkų išmonė. Jūs, gerbiamieji, sujaukėte ne tik papročius, bet ir savo vyskupų sąžines!

Kur jis suka, kodėl nekalba apie raštą iš Vatikano? Tarsi išgirdęs mano mintis, vyskupas pagaliau atsivertė ant stalo padėtą aplanką ir išėmė Šventojo Sosto laišką.

Perskaitė lotyniškai, paskui pakartojo prancūziškai tyliu monotonišku balsu. Bet aš nebegirdėjau, galvoje daužėsi viena mintis: neleidžia, neleidžia, neleidžia...

Krūtinėje plėtėsi šalta tuštuma. Ir apie mane buvo tuščia ir šalta. Kaip didžiuliame rūsyje, kaip didžiuliame karste. *Neleidžia, neleidžia, neleidžia...*

Ištiesiau ranką į laišką, bet vyskupas užvertė aplanką ir įdėjo stalčiun.

— Prašyk dar kartą,— vėl atsiduso.— Belsk, kol atidarys...

Kur belsti? Apkerpėjusių akmenų sienoje nebuvo durų. Tvirtovės bokšte sėdintis Pontifikas težinojo viena: TAIP, o visa kita veda į Blogį.

Nusijuokiau. Tyliai, purtydamas galvą. Vyskupas, savaip supratęs mano juoką, skausmingai susiraukė.

— Nepasiduok pagiežai, sūnau,— perspėjo.— Sunku tau, suprantu, bet Dievo malonė ir laikas...

Guodė, vėl priminė, kad reikia belsti ilgai, kantriai, tačiau tai tebuvo gero žmogaus žodžiai: abu žinojome, jog Šventasis Sostas sprendimų nekeičia.

Vakare viską papasakojau tau, Linda. Klauseisi nuleidusi galvą, glostydama atšalusius pečius. Žinia, laukėme panašaus atsakymo, buvome pasiruošę, bet slapstėme ir stebuklo viltį. Ypatingais atvejais leidžia tuoktis... Deja, tik mums atrodė, kad esame *ypatingas atvejis,* Vatikanas kitaip manė: užrašė ant mano prašymo NE ir užkišo archyve. Kaip tūkstančius kitų prašymų.

— Vyskupas įsakė užmiršti mane? — šnabždėjai.— Ko tyli, Tomai, ką slepi?

— Nė neužsiminė apie tave. Man atrodo, jis padalijo naštą į dvi dalis: viena man, kita jo pečiams. Subtiliai parodė kitų išmintą takelį ir nusigręžė.

— Geriau meilužė — negu civilinių vedybų skandalas?

— Panašiai...

— Ne! — purtei galvą.— Pasikankinome pusmetį, užtenka! Bijau savęs, bijau žmonių, visko bijau... Jeigu Vatikanas atstumia, susituoksime merijoje. Apsispręsk, Tomai. Dabar pat apsispręsk.

— Parašysiu antrą prašymą...

— Antrą? — Tavo juokas skambėjo piktai, pašaipiai.— Akli neskaito laiškų, Tomai! Susituoksime merijoje — arba...

— Susirasiu kitą darbą. Apsigyvensiu, kur manęs niekas nepažįsta. Atsisakysiu kunigystės, iki gausiu atsakymą iš Vatikano. Išsiskirkime pusmečiui, Linda. Jeigu ir antrą kartą atsakys tą patį, tada... tada...

— Slapstaisi nuo tikrovės, Tomai,— staiga išblyškai ir nuėjai į duris.— Gerai žinai, kad Vatikanas nuosprendžių nekeičia. Tikriausiai nė neatsakys į antrą prašymą...

Išbėgai. Sėdėjau ant minkštasuolio ir klausiausi laiptuose tolstančių žingsnių. Reikėjo pasivyti tave, Linda, priglausti,— tegu visi mato mūsų meilę, tegu žino, kad pagaliau sugrįžtame į šviesą, bet tik atsidusau: rytoj nusiramins ir supras mane.

Rytojuje Lindos nebebuvo.

Kelių policijos archyve yra mašinėle prirašytas popieriaus lapas, kuriame pasakojama, kad Linda Verkreuzen važiavo dideliu greičiu, autovežimis paslydo kelio posūkyje ir atsitrenkė į stulpą.

— Snaudžia...

Rozos balsas.

— Atviromis akimis?

Migelio juokas.

Pasitryniau delnais veidą, brūkštelėjau per saulės var-

ginamas akis... Sančesai jau pasipuošę. Migelis net su kaklaraiščiu.

— Žiū, kaip toli nuklysta! — šypsojausi.— Nė nepastebėjau ateinant...

Teta Amelija atnešė pietus. Visada pati aptarnauja Sančesus, kad galėtų pabūti su Migeliu. Ir dabar atsisėdo šalia jo.

— Gardu? — klausinėjo.— Kaip vynas?

— Viskas karališka! — Migelis patrynė barzdą į jos skruostą, pabučiavo.— Kartais pagalvoju: mesiu Rozą ir vesiu tetą Ameliją.

Senoji ponia priglaudė petį ir išsijuokė iki ašarų. Kartais pamiršdavo savo metus, o amžinai apie gerus žmones tripinėjantis velnias uždegdavo jos akis, užkaitindavo skruostus. Tad ne tik žvilgsniu, bet ir atjaunėjusiais pirštais glostydavo Migeliui veidą, pečius, pro atsegiotus marškinius kuteno, žnaibė juodų garbanėlių sūkuriais apžėlusią krūtinę. Mes nežinodavome, kur dėti akis, o jis mirksėdavo: ar matote, kaip įsisiautė senatvė?

— Po vestuvių apsigyvensime Ispanijoje,— garsiai svajojo Migelis Sančesas po trijų stiklų vyno.— Keturiasdešimt metų nemačiau Ispanijos. Po to, kai trisdešimt aštuntais nuo Kristaus Karaliaus bėgdami raudonieji pasiėmė mane į Prancūziją, visur pabuvojau, bet Ispanijos nemačiau.

— Matei,— burbtelėjo Roza.— Prieš porą metų atostogavome Ispanijoje.

— Kokioje Ispanijoje? — baisiai nustebo Migelis.— Šitie pajūrio daugiaaukščiai triušių narvai, angliškų, vokiškų, japoniškų šunyčių apdergtas pajūris, chemikalais maitinamos palmės viešbučio kieme — Ispanija? Aš ieškau kalnų papėdėje snaudžiančio miestelio! Siaurų, saulės išdegintų ir dulkinų gatvelių, patio šešėlyje savo gyvenimėlį permąstančio asilo atodūsių, alyvoje čirškančių svogūnų kvapo...

— ...kastanječių poškėjimo, gitaros verksmo, Karmensitos ar Lolitos dainelių saulėlydyje ir — ožkos kailiu pakvipusio vyno,— užbaigiau.

— Man atrodo, jis pavydi,— šnabždėjo tetai Amelijai į ausį Migelis.— Visi pavydi ispanams pasisekimo tarp moterų.

— Kas sakė, kad tu ispanas? — nustebo Roza.— Tu, Migeli Sančesai, spalvotas mišinys. Gerai įsižiūrėjus matyti, kad juoda spalva nugalėjo kitas.

— Prieš du neatsilaikysiu,— juokėsi Migelis.— Teta Amelija, atneškite dar vieną butelį, sausomis smegenimis aš bejėgis.

Po pietų Sančesai sugrįžo į vasarnamį siestai, o aš nuėjau pas kleboną Folevaną.

Senukas miegojo sodelyje. Pintiniame fotelyje, su bičiuliu Čiuvava glėbyje. Išbudintas šunelio amsėjimo, apsidairė. Minutėlę žiūrėjo į mane, paskui atpažino ir nudžiugo:

— Tomas! Nestovėk saulėje, sėsk. Tik ne ant žemės! Nubėk į namelį ir atsinešk kėdę.

Atsisėdau ant žolių kupstelio šalia jo ir paglosčiau šunelį. Abu seni, abu sušalę, nors spigino popiečio saulė.

— Rytoj laikysi pamaldas? — skubino prie to, kas svarbiausia jo gyvenime.— Persilaužei? Ačiū Dievui! Seniai laikei... Ar tik ne vienintelį kartą per dvejus metus?

— Aš su rimtu reikalu, klebone.

— A! O pamaldos?

— Nebelaikau ir nebelaikysiu. Tąkart pabandžiau jūsų maldykloje, bet nieko doro neišėjo.

— Kaip nieko doro? — pasipiktino senukas.— Pasimeldėme, pabendravome su mūsų Viešpačiu, kaip dera Jo tarnams. Kunige Tomai...

— Galiu papasakoti, ko atėjau?

— Pasakok, pasakok... Ir nepyk, aš gi visada pirma apstumdau, tik paskui priglaudžiu. Nepakantus pasidariau... Kiek kartų prašiau Kurijos, kad atleistų mane, bet Ekscelencija išsidera dar metelius,— kol, girdi, surasime kitą kunigą tavo parapijai. Kur suras? Visur trūksta. Numirsiu — ir galas Poleno parapijai.

Mostelėjo ranka: pasilenk. Pabučiavo į kaktą, paglostė petį ir vėl atrėmė kuprelėn sulenktą nugarą. Šunelis peršoko ant mano kelių, apuostė rankas ir prisiglaudė.

— Ieško kur šilčiau,— šypsojosi senukas.— Radau maldykloje. Bene prieš dešimt metų. Gal pravažiuojantys turistai pamiršo, o gal koks kietaširdis atsikratė gyvulėliu. Pasikeitė žmonių papročiai! Anksčiau maldyklose palikdavo naujagimius, dabar — šunelius.

Nusijuokė. Gilios raukšlės sulūžinėjo ir išdriko tarsi vėjelio sudraskytas voratinklis. Bet neilgam: rimtis vėl apgaubė veidą, nusėdo. Silpnutis kaip bado iščiulptas vaikas, lenkta Ardėnų vanago nosim, giliai įdubusiomis, jau gęstančiomis akimis ir plonomis, beveik neįžiūrimomis lūpomis klebonas Folevanas seniai laukia bičiulės mirties, bet ji neskuba į namelį šalia apgriuvusios maldyklos...

— Painų reikalą atnešu jums, klebone,— pradėjau iš tolo.— Man atrodo, kad tam reiktų jauno skardžiabalsio kunigo, nes meras tik aukštus ir storus laiko sau lygiais...

— Gal papasakosi kaimiškai? — pakratė rankas.— Be įžanginės retorikos, gerbiamasis, trumpai drūtai.

Papasakojau kaimiškai. Kai nutilau, pakreipė galvą ant peties ir užsimerkė.

— Reikia pasikalbėti su Mišeliu, o ne jo tėvu,— nusprendė.— Mišelis — geras vaikas, su juo susikalbėsime be stiprių pečių, riksmo. Jo tėvas... hm...

Nužvelgė mano pečius, rankas ir vėl prisimerkė.

— Ko apžiūrinėjate? — pradėjau juoktis.— Ne, klebone! Aš svetimas žmogus, savaitgalio pabuvėlis, meras ištrenks mane pro duris, ir baigtas kriukis. Jaunuoliai glaudžiasi prie jūsų, aš tik kaimo Džuljetos ir Romeo pasiuntinys.

— Taip, žinoma...— Žiūrėjo į kalvelės papėdėje, didžiulių kriaušių paūksmėje, snūduriuojančią mero sodybą ir dūsavo, kramtė lūpas.— Ir meras geras žmogus, be klastos. Gal kiek išpuikęs, didžiuojasi iš kartos į kartą paveldima meryste. Ištisą šimtmetį šita giminė valdo Poleną, žmonės apsiprato, kitaip ir nebenori. Ne, meras nepaklausys manęs, gerai žinau jo būdą. Mergaičiukė auksinėmis rankomis, visi giria jos darbštumą, nuolankų būdą, bet to neužtenka būsimo mero garbei. Būsimo me-

ro! — Staiga nusijuokė, paplojo man per petį ir apsidairęs pasviro prie ausies: — Sūnaus, būsimo Poleno mero, nedrįs išstatyti apkalboms ir negarbei! Ak, ak, kunige Tomai, kaip lengvai suradome takelį į mero širdį. Taip, reikės paspausti kur skauda, taip paspausti, kad jam akys išvirs. Na ir suktas aš! Viešpatie Jėzau, nežinojau, koks esu klastingas!

Juokiausi. Sypsojosi ir jis, kad taip paprastai, sekdamas atklydusią mintį, atrišo tvirtai užveržtą mazgą.

— Grįždamas pas Sančesus pagauk Mišelį. Pasakyk: klebonas kviečia kavutės. Pavaišinsiu tokia kava —tris naktis neužmigs!

Kai pasilenkiau atsisveikinimo pabučiavimui, paėmė mano ranką ir priglaudė prie krūtinės.

— Gal rytoj pamaldas? — šnabždėjo.— Anksti, kai, be mūsų Viešpaties, nieko nebus maldykloje. Kaip tada...

Išlaisvinau ranką. Senukas žiūrėjo į mane ir tikriausiai laukė stebuklo.

— Tada, prieš porą metų, man kažko dar trūkdavo be ryto altoriaus. Bet tos pamaldos galutinai įtikino, kad...

— Suprantu,— išsigando tolesnių žodžių,— nebelieskime praeities, ji tau vienam priklauso, kunige Tomai.

— Dėl Dievo meilės! Vis tiek —„*kunige* Tomai“ Ko gero, pradėsiu jūsų vengti.

— Pala, nenueik,— grybštelėjo už alkūnės.— Tu juk nesuspenduotas, pats nutraukei kunigystę, taigi bet kada gali sugrįžti. Ak, Dieve, kaip kvaila! Toks žaliūkas stumdosi kažkokioje taksi bendrovėlėje, o aš, ligų ligelių sugraužtas senis, kone keliais ropinėju apie altorių. Kiek man beliko, dažnai klausiu savęs. Nedaug! Visiškai nebedaug, ryt poryt išeinu kur paskirta. Meras užrakins maldyklos duris, Kurija išbrauks iš sąrašų dar vieną parapiją. Kaip Šarlevilio, Šatovilio, Trėvo, Daneno, Rilkampo, kitas...

Susigraudino ir nusisuko. Glostė sunerimusį šunelį, rankiojo subyrėjusios ramybės trupinius.

Paliečiau jo petį ir nuėjau. Pakalnėje, kur akmenimis išgrįstas keliukas pasibaigia prie maldyklos didžiųjų durų, atsigręžiau.

Klebonas Folevanas stovėjo pasirėmęs ant abiejų lazdelių. Kilstelėjo man ranką ir vėl pasirėmė. Ne tik ant lazdų,— ir ant maldomis gaivinamos vilties, kad Polene jį pakeis ekskunigas Tomas.

Migelis atsitraukė nuo molberto, įdegė nebežinia kelintą kartą užgesusią pypkę. Apžvelgė riebia drėgme žvilgančią drobę ir suurzgė. Nusikeikė ispaniškai, kaip visada, kai Roza būdavo arti.

Ilgu, kojų pirštus siekiančiu sijonu Roza glaudžia prie nuogos krūtinės mėlyną katę. Gyvulėlio akyse spindi raudoni atošvaisčiai, jie blyksi ir numirėliškai baltame Rozos veide, bejausmėje tamsoj prigesusiose akyse. Kažkas tarp Matiso ir Magrito — nusprendžiau, apžiūrinėdamas naująjį Migelio darbą.

Roza sėdėjo verandoje su mezginiu, suposi fotelyje, bet nusišypsodavo tik tada, kai pažvelgdavo Migelis.

— Kur aš pramoviau, a? — įrėmė juodą žvilgsnį į mane Migelis.— Roza, baik tarškinti virbalais! Nu, Tomai?

— Aklas išgirdo kito aklo žingsnius ir pravirko: gerasis žmogau, aš paklydau!

Sekmadienio saulė krypo į vidudienį. Lazdyno šešėlyje kvepėjo pypkės tabakas ir dažai.

— Ak, kokie mes gudrūs! — Migelis pašnairavo į tylinčią Rozą.— Kalbėk apie „Moterį su kate" Kvailiausias asilas mato, kad kažkas ne taip... Nejaugi nieko neįžiūri?

Roza atidėjo mezginį ir apžvelgė savo veidą drobėje.

— Šypsena...

— Nu? — Jis visada klausinėdavo mane, bet atsakymo laukė iš Rozos.— Kaip tau atrodo šypsena, Tomai? Per siaura? Per plati?

— Pasižiūrėk į Tomą,— kryptelėjo į mane galvą Roza.— Dabar, kada jis šypsosi. Portrete mano šypsena — ar Tomo?

Migelio žvilgsnis puldinėjo nuo mano veido prie portreto.

— Nutapei mano bruožus, o šypseną pridėjai Tomo,— ramiai, bet neatšaukiamai nusprendė Roza.— Jauki šypsena, tinka veidui, bet ji ne mano. Aišku?

— Tegul apdžiūva,— rankiojo teptukus Migelis.— Vėliau, Briuselyje, ištaisysiu.

— Palik kaip nutapei, Migeli,— purtė galvą Roza. Mes žinojome, kad jis nieko nekeis: visada klauso žmonos balso, tik vaikiškai ožiuojasi, vaidina nepatenkintą.— Kažkas... nekasdieniška, nematyta: moteris su vyro šypsena.

— Namie pertapysiu. O dabar išgeriu stiklą vyno ir einu medžioti: per dvi dienas nieko neužmušiau. Visada, kai baigiu savo „tris dienas", turiu ką nors nužudyti!

Gulėjau ant pievelės atsivertęs knygą. Perkaitusioje tyloje plasnojo vėjelis, stumdė, čežino pernykščius ąžuolų lapus pamiškėje.

— Eini kartu? — Susiruošęs Migelis stabtelėjo prie manęs.— Tai šutina. Kertu lažybų — vakare prasilauš audra.

Mane kamavo snaudulys. Šįryt atsikėliau anksti, pasivaikščiojau miške ir užsukau į maldyklą. Nors į sekmadienio rytines pamaldas ateidavo tik dvi trys senutės, klebonas Folevanas jų neatsisakė.

— Miegas spaudžia,— papurčiau galvą.— Kaip nors išsiversi be manęs.

Jis paėmė knygą, pavartė ją ir numetė. Minutėlę tripinėjo, dairėsi, paskui mostelėjo ranka ir nuėjo.

— Reikės nusipirkti pėdsekį! — šūktelėjo pamiškėje.— Nuobodi medžioklė vienam.

Roza išplovė teptukus, surinko išmėtytus dažus ir įnešė vidun molbertą su džiūstančia drobe. Suskambo virtuvės indai — ruošė kavą. Jai vaikščiojant, po mėlyna suknele spurdėjo sveikas kūnas, o Migelis nutapė liesą, beveik permatomą būtybę. Ir suprask, ir išsiaiškink, jei gudrus! Paklaustas tikriausiai imtų dėstyti man tapybos suvokimo teoriją, bet kažin ar pasidaryčiau gudresnis. O gal mostelėtų ranka: pasilaikyk savo žvilgsnį, akiniai tau nereikalingi,— ir taip yra buvę.

Roza išsilenkė pro langą. Juodų plaukų kuodas iširo ir apkrito pečius. Šypsojosi.

— Gersi kavos? — garsiai šūktelėjo, nors gulėjau čia pat palangėje.

— Ačiū.

— Ačiū — taip ar ačiū — ne?

— Ačiū, ne.

— Vis tiek ateik — pasėdėsi prie stalo.

Suglėbė plaukus, susuko į kuodą ir vėl prismeigė. Baltų, saulės nepaliestų pažastų įdubime juodavo šiltos gūžtos.

Siurbčiojome karštutėlę kavą. Ant palangės snaudė kačiukas. Išsitiesęs visu ilgumu, atsukęs pilvuką saulei. Apžiūrinėjau kačiuką. Kad nematyčiau Rozos akių, jos skvarbaus žvilgsnio.

— Miega ir miega! — nusijuokiau.— Nusnūsiu ir aš valandėlę.

Stojausi, bet Roza sučiupo mano ranką ir vėl paguldė ją ant stalo.

— Palauk, Tomai...— uždėjo savo delną.— Nežinau nė kaip pradėti...

— Tai ir nepradėk, Roza.

— Ne, vienąsyk turiu pasiryžti... Taip, Tomai, pagaliau reikia prisipažinti, kad myliu tave.

— A! — Ištraukiau ranką ir pradėjau graibytis cigarečių.— Kaip praėjusio šimtmečio vodevilyje: senas vyras, tikros meilės nepažinusi jo žmona ir jaunas iškunigis. Gudriau ir Mopasanas nesugalvotų!

Jos šypsena krūptelėjo ir užgeso. Susigėdau savo ciniško išpuolio. Paglosčiau nuo manęs tolstančią ranką, susigraudinęs pabučiavau.

— Atleisk, Roza...— ieškojau neužgaulių žodžių.— Mėgstu tave, gerbiu, bet nemyliu.

— Tačiau geidi manęs.— Raudonis geso jos veide, akyse plito šerkšnas.— Vakar pajutau, kad geidi, ir pagalvojau: nejaugi jis pamilo mane?

— Ne, Roza, nepamilau. Atleisk,— pakartojau ir nesmagiai šyptelėjau.

— Neužmiršti merginos, dėl kurios metei kunigystę?

Pasuks atgal? Lėtai, užstatinėdama keliuką bičiuliško pokalbio frazėmis, tols nuo to, ką pasakė, ko jau gailėjosi?

Neužmiršti merginos, dėl kurios metei kunigystę... Tradicinė nuomonė reikalavo, kad ekskunigo praeityje slapstytųsi „fatališkoji moteris“. Sančesai nežinojo apie Lindą, niekam niekada nepasakojau apie ją, bet linktelėjau galvą ir nuėjau ten, kur ji vedė:

— Taip, Roza, ir aš tradicinis ekskunigas, dėl moters nusivilkau sutaną, kaip sakoma. Negaliu jos pamiršti? — Pamačiau, kad cigaretės ant stalo, ir užsirūkiau.— Mes visi nieko nepamirštame, Roza, kiekviena naktis atrenka mus įskaudinusius įvykius ir suslapsto pasąmonės sluoksniuose. Vienus giliau, kitus tik apdengia, kad nežeistų. Dėl psichinės pusiausvyros...

Nutilau. Roza susimąsčiusi stumdė cigarečių pakelį. Kai pakėlė į mane akis, pamačiau, kad *grįžta.*

— Prabilai širdies balsu, bet neilgam...— Syptelėjo ir vėl įsidrąsino: — O aš, berneli, pasiliksiu atvira...

— Išpažinčių seniai nebeklausau,— atsistojau.— Čia ir padėkim tašką. Mano dar kunigėliškoje sielelėje ir be tavo atvirumų penkiolika šunų draskosi.

— ...kaip buvau nusprendusi. Tomai, man nebetoli trisdešimt, o nepagimdžiau nė vieno vaiko. Dar metai kiti, ir bus per vėlu. Aš... aš trokštu vaiko, Tomai. Myliu vaikus kaip pamišėlė. Kiekvieną kartą, kai pamatau kūdikį, širdis plyšta! Anksčiau Migelis nenorėjo vaikų, o dabar...

Atsisėdau. Vėl pradėjau graibytis, ieškoti tų prakeiktų cigarečių kišenėse. Roza stumtelėjo pakelį, palaukė, iki iškvėpsiu dūmus.

— Nemyliu tavęs, Tomai,— ramiai žiūrėjo man į akis.— Ką pirma sakiau — negražus ir kvailas melas. Atleisk. Vakar apsisprendžiau bet kokiai, kad ir negarbingai gudrybei... Supranti mane, Tomai?

— Suprantu, Roza. Man atrodo, ir Migelis supranta.

Ji užgniaužė kylantį verksmą, pašoko ir nubėgo prie lango. Išbudintas kačiukas grybštelėjo jį glostančią ranką ir stryktelėjo ant grindų.

Pro atvirus langus plūdo Ardėnų vidudienio karštis. Buvo tvanku kaip prieš audrą. Kačiukas atsigulė ant slenksčio. Įžūliai drąsios skruzdėlės ropojo per jį, siuvo grindimis ir kibo į duonos trupinius pastalėje.

Roza stovėjo palei langą su pradrėksta ranka prie lūpų.

Priėjau ir uždėjau rankas ant pečių.

Ji krūptelėjo ir prisiglaudė.

Pirmadienį Matas Pineris kyštelėjo galvą į prausyklą. Pamatęs mane nuogą, susigėdo ir nusigręžė. Po kelių minučių, kai apsirengęs tvarkiau šiukšlininko niekelius spintoje, vėl pravėrė duris.

— Kaip visada, paskutinis baigiate darbus,— pagyrė.— Gal šiandien aplankysite mus, kunige Tomai? Pagerbkite kuklų namelį, nepasididžiuokite. Pasikalbėsite su mūsų žmonomis, kartu pavakarieniausime...

Jau keletą kartų kvietė, bet išsisukdavau viena ar kita dingstim. Šiandien pats būčiau pasiprašęs į svečius,— taip liūdna, nejauku vienumoje.

Trijų aukštų namas priminė senosios statybos viešbutį: švino rėmais papuošti langai, platūs akmeniniai laiptai į sidabrinėmis vinimis apkaltas duris ir kolonomis paremtas balkonas virš jų.

Viduje mus pasitiko tamsaus veido, kukliai tarnaitiškai besišypsanti senmergėlė. Nuvilko lietpalčius, brūkštelėjo delnu per susiglamžiusias vietas ir gražiai sukabino ant lygiai išrikiuotų briedžių ragų.

Salone, kuriame tilptų penki sunkvežimiai, laukė dvynės žmonos. Viena stovėjo kairėje židinio pusėje, kita — dešinėje. Prieš pusę šimtmečio jos buvo gražios ir kvapios kaip rožės, bet laikas nuplėšė visus lapelius, palikdamas išdžiūvusius, trapius stagarėlius.

Dešinėje stovinti senutė nusišypso ir ištiesia pilkomis dėmelėmis apibarstytą rankutę:

— Labas labutis, kunige Tomai. Pagaliau aplankėte mus. Malonu, malonu...

Einu prie kitos. Lenkiuosi ir atsargiai spusteliu ne mažiau trapius pirštelius.

— Labas labutis, kunige Tomai. Lukas daug kartų pasakojo apie jus...

Aha! Šviesia suknele — Luko žmona, tamsesne — Ma-

to. Skirtingos. To paties molio, bet dviejų dievų lipdytos, pasakytų mano bičiulis Saša Bagdanovas...

Tikriausiai visi ieško dvynius skiriančių savybių, ieškau ir aš. Po minutėlės pastebiu, kad Luko žmona skvarbesnio žvilgsnio, atsargiau vertina žmones ir daiktus.

— Porto lašelį? — Mato žmona sodina mane į krokodilo odos fotelį.— O gal jūs neliečiate stipresnių gėrimų?

— Tegul kunigas Tomas pats pasirenka,— pirmą kartą pastato mane ant svarstyklių Luko žmona.— Pagal savo skonį.

Ant staliuko puikuojasi krištoliniai buteliai. Kvepia kaviaru, rūkyta žuvim ir žąsų kepenėlėmis. Prisipilu škotiškos degtinės, įmetu gabaliuką ledo ir nugeriu didelį gurkšnį.

Geria! Pineriai šypsosi, girkšnoja kiekvienas pagal savo skonį, bet visi jau žino, kad aš neatstumiu stiklo.

Reiktų ką nors pasakyti, bet nesugraibau. Pagaliau prisimenu svečio pareigas:

— Gražu! — Apžvelgiu flamandų mokyklos šedevrais apkabinėtas sienas.— Ir jauku.

Lukas kukliai išskečia rankas:

— Lyg per platu keturiems. Dažnai paklystame kaip miške.

— Ir nebesurandame vieni kitų,— prideda Matas.— Kaip miške.

Visi juokiasi. Ir aš, žinoma. Tik jie nežino, kad juokiuosi škotiškai degtinei, kuri sunkiasi į galvą, sklaido liūdesį, nemalonų atšiaurį šitai senų žmonių ketveriukei. Po antro gurkšnio jie pradeda šviesėti; žiūriu į pagražėjusius veidus ir šypsausi. Kokie mieli, jaukūs senukai!

Snekučiuojame. Apie lietų ir saulę, tarptautinės politikos painiavas, benzino kainą ir visus gąsdinančią infliaciją.

Dvynės žvalgo manò veidą, aprangą; ieško po odiniu švarku pasislėpusios širdies. Luko žmona atsistoja ir siūlo man kaviaro šaukštelį. Atsisėdusi nežymiai papurto galvą: ne, tonzūros nėra... Sesuo netiki: kaip nėra, visi kunigai turi tonzūras! Ji jaudinasi, pamiršta, kad sesuo mane jau vaišino ikrais, ir atkiša tą patį dubenėlį. Juo-

kiuosi. Nuoširdžiai, skambiai. Matau, kad svarstyklės svyra į kitą pusę: linksmas vaikinas, nuoširdžiai džiaugiasi mūsų vaišėmis. Tačiau Mato žmona sutrikusi — taip, tonzūros nėra...

Pasigirsta užuominos, gudriai susukti klausimėliai apie kunigų-darbininkų dvasinį gyvenimą, jų kilnios misijos siekius. Paties kunigo-darbininko nėra, yra tik jo dvasia, visas audras atlaikantis Tikėjimas ir, žinoma, šventas pasiaukojimas supagonėjusiai darbininkijai. Senutės žino, kad atsisakiau kunigystės — vyrai atpasakojo žodis žodin įsidarbinimo pokalbį,— bet netiki, nenori ir negali pripažinti akivaizdžios tikrovės. Taip patogiau, taip ramiau, nes niekas nekviečia Judo į savo namus.

Duryse pasirodo matyta senmergėlė. Dabar ji pasipuošusi balta prijuoste ir dar baltesne karūnėle.

— Prašom prie stalo,— šlama tylus balsas.

Nustebęs spoksau: dvynė! Kuri nuvilko lietpalčius — šitos sesuo.

Pietaujant patarnauja abi. Ramios ir geros, vienodomis šypsenomis, tiksliai suderintų robotų judesiais.

Po „skampi" vėželių su baltu vynu valgome jautienos kepsnį. Kruviną ir vos sušildytą.

Dvyniai kaista nuo vyno ir tikro, be sintetinių hormonų užauginto jautuko kraujo. Jie įsiplepa taip, kad žmonos draudžia žvilgsniais: tegul svečias kalba, tegul svečias pirmauja prie stalo. Kunige Tomai, papasakokite apie save — kokie jūsų rūpesčiai, kokie džiaugsmai?

Pasakoju, ką gerosios senutės nori išgirsti. Pradedu nuo seminarijos ir baigiu Penktosios komunos šiukšlynu.

— O pastoracija? — primena svarbiausią dalyką Luko žmona.

— Jūs kilnus! — šypsosi sesuo.— Nutylėjote apaštalavimą. Kuklumas — graži dorybė, bet tikriausiai ne viskas taip paprasta, kaip nupasakojote, patiriate ir kartėlio, ir nusivylimo.

— Taip, buvo ir kartėlio, ir graužaties...— Minutėlę svyruoju tarp tikrovės ir gražios pasakos, paskui nusprendžiu nejudinti akmens — tegul nemato, kas po juo knibžda.— Visko buvo.

— Kodėl sakote — buvo? — atsargiai, pirštų galais sėlina prie iškunigystės Luko žmona.

— Todėl, kad rudenį išvykstu į Afriką. Manau, ten būsiu naudingesnis.

Visi nustemba. Ne, sutrinka tik dvyniai, jų žmonos džiaugiasi, ploja delnais:

— Dieve, kaip kilnu!

— Misionierius! Tarp laukinių, dykumose...

— Krikščionių pagalbos Afrikai vaikinai ragina į Sahelį. Vakar gavau bičiulio Aleno laišką — kviečia sunkvežimio vairuotoju.

Broliai pasikeičia reikšmingais žvilgsniais. Vėliau, kai manęs nebebus, papasakos žmonoms apie Krikščionių pagalbos Afrikai draugijos vaikinus ir merginas, kurie rausia šulinius, drėkina smėlėtus laukus ir moko čiabuvius žemdirbystės. Tikriausiai papasakos ir apie tenai dirbančias ekskunigų šeimas.

Grįžtame į penkių sunkvežimių saloną. Siurbčiojame kavą. Broliai slapsto nuovargį. Tiesą sakant, ir mano pečiai sunkūs, mielai išsitiesčiau ant krokodilo oda apmušto minkštasuolio. Taip, laikas atsisveikinti.

Parvežė Lukas. Visą kelią nepersimetėme nė žodeliu. Snaudžiau. Kartais užmigdavau, bet pirma duobutė išsviesdavo į paviršių. Kada sustojome prie „Sunyno" durų, Lukas, matyt, viską pergalvojęs pakeliui, pasiūlė:

— Vienos ekipos vairuotojas netrukus pasitraukia į pensiją... Užimkite jo vietą, kunige Tomai. Darbas, kaip žinote, žymiai lengvesnis, o alga beveik dviguba. Kaip jums atrodo?

— Už mėnesio, dviejų — Afrikon. Jau dvejus metus stumdausi po kampus, nesurandu savo vietos. Kunigystėn tikrai nebegrįšiu, taigi reikia pagaliau apsispręsti ir pradėti naują gyvenimą. Laiškas iš Sahelio parodė kelią. Labanakt. Ačiū už vaišes.

Lukas pakraipė seną galvą, pasižiūrėjo į mane ir atsiduso: kodėl šita karta niokoja, daužo viską, kas mums kilnu ir šventa?

Spustelėjęs jo ranką, išlipau. Lukas Pineris vėl pakraipė galvą ir nuvažiavo.

Kavinės langai buvo tamsūs, negyvi. Kažko trūko Šventojo Petro gatvei.

— Išvyksiu savaitei į pajūrį,— verkšleno Andželika.— Pabūsiu, kol apdegęs Sašos lavonas nebesivaidens.

— — — Iš Poleno parvažiavome vakarėjant. Sančesai norėjo išlaipinti prie „Šunyno" durų, bet iššokau šalia Marteno kavinės — išgersiu alaus, šnektelsiu su šachmatininkais.

Pamatęs Šventojo Petro gatvėje gaisrininkų autovežimį, apie jį besistumdantį žioplių būrį, pajutau kažką negera ir atbėgau į „Šunyną".

Gulėjo mano bičiulis Saša tarp laiptų ir kavinės durų. Pajuodusios, kruvinos rankos buvo užlaužtos ant krūtinės, veidą dengė antklodės gabalas. Norėjau paglostyti amžinai nurimusias rankas, bet gaisrininkas neprileido.

— Santa Marija, Madre nostra! — aikčiojo Andželika.— Jeigu Sanginatis nebūtų pajutęs dūmų... Dar minutėlė kita — ir ugnis būtų persimetusi į laiptus!

Atkaukė Greitoji pagalba, įmurdė Sašą į sintetinį maišą ir išsivežė. Sudiev, Saša, tegul Viešpats būna tau gailestingas...

Paskui sužinojau, kad, pajutęs dūmus, Sanginatis išėjo į koridorių ir pamatė gumulais besiveržiančius pro Sašos kambario durų plyšius. Atskubėję gaisrininkai išlaužė, užpylė vandeniu jau degančią lovą ir paguldė lavoną prieangyje — — —

Koridoriuje tebetvyrojo degėsių tvaikas. Pastovėjau prie išlaužtų Sašos kambario durų ir nuėjau. Savo bute radau įprastą tylą. Nusirengiau ir atsiguliau.

Laiptais artėjo sunkūs Nikalojaus žingsniai. Ir jis pastovėjo prie Sašos durų, paskui nudunksėjo į mansardą.

Nereikėjo atiduoti kačiuko Rozai. Dabar gulėtų fotelyje ir murktų savo sapnus, nebūčiau vienišas...

Lietus. Jau dvi savaites Briuselį plauna ir perplauna šiltas, bet įkyrus lietus. Visi dūsauja, keikiasi, kad tokios supuvusios vasaros nė benamiui šuniui nelinkėtų. Belgijoje kitokių vasarų ir

nebūna, tačiau kiekvieną pavasarį vis tiek laukiame saulės ir giedros.

Jau skaičiuoju savaites, artinančias prie Sahelio. Prie Marko, Aleno ir kitų ekskunigų, kurie paliko skęstantį laivą ir išsikėlė į ramybės salą.

Nusviedžiu tuščią statinaitę, pasiveju Hakimą ir šaukiu:

— Janyčarai, tau nenusibodo tas šiukšlynas? Mesk viską per bortą, nusiplauk rankas — ir į Sahelį!

Hakimas juokiasi. Papurto ūsuotą galvą ir atsiliepia:

— Ar Sahelyje yra šiukšlių?

— Nėra, Hakimai. Ten visada mėlynas dangus, amžinai švarus smėlis.

— Kai tu nuvyksi — atsiras. Visur, kur baltasnukiai įkelia koją, atsiranda šiukšlių!

Saligatviu atbėga mergina šviesiu lieţpalčiu. Ji šokinėja per išmėtytas tuščias statinaites ir šaukia:

— Tomai! Ei, šiukšlininke, sustok!

Mosteliu bičiuliams, kad tuojau pasivysiu, ir pagaunu į glėbį krentančią Ulą.

— Pagaliau! — Spurda, bučiuoja mano purviną veidą.— Pagaliau suradau!

— Labas, Tradicine Ula.— Paglostau sulytus plaukus ir gaubiu guminiu šiukšlininko apsiaustu.— Iš kokio dangaus nukrenti?

— Atskridome į Briuselį prieš kelias valandas,— linksmai traška Ula.— Tėvelis Jorgensenas, motinos klano advokatas ir aš. Jie į viešbutį, aš — pas Andželiką. Nėra Tomo, varto gražiosios raganos akis Andželika, Penktosios komunos šiukšles renka tavo Tomas. Aš — atgal į taksi, skrendu pas Pinerius. Randu skardinį baraką ir du juokingai panašius senukus. Tomas ten ir ten, bado pirštais žemėlapį senukai, o jūs, panele, kokiu reikalu?

Pasivejame sunkvežimį. Ula tripena šalia manęs, velka statinaites prie sunkvežimio kaip ir visi. Taksi vairuotojas kraipo galvą, bet neatsilieka; ant jo nelyja, o ir skubėti nėra kur. Ula pavargsta, pradeda ramstytis į mano petį.

— Daugiau nebegaliu, Tomai...

Vėl paslepiu po apsiaustu. Ji nosinaite šluosto purviną mano veidą, žiūri į akis. Kažko laukia, paskui nusivylusi šnabžda:

— Nesidžiaugi pamatęs. O aš, kvailutė, skubėjau pas tave...

— Myliu Tradicinę Ulą! — šaukiu.— Myliu gražiausią Briuselio šiukšlininkę!

Ula juokiasi, glosto man skruostus.

— Pakartok, Tomai,— prašo drebančiu balsu.

Ekipos vyriausias iškiša galvą pro kabinos langelį:

— Žaidimai su panelėmis — po darbo! Jeigu šitaip brūžinsite...

— Važiuok, važiuok! — nutraukiu.— Pasivysiu prie posūkio.

Ula stovi užsimerkusi. Klausosi, ką pasakiau, kas tebeaidi joje?

— Kur jūs apsistojote?

— „Karūnos" viešbutyje. Ten, kur ir mudu nakvojome.

— Grįžk į viešbutį.— Mosteliu taksi vaikinui.— Už poros valandų baigiu darbą ir atbėgu...

Pasodinau į taksi. Ula sučiupo mano ranką, norėjo kažką pasakyti, bet tik papurtė galvą ir nusijuokė.

Stovėjau viduryje gatvės. Klausiausi šilto ir gero lietaus teškėjimo. Ir man buvo šilta ir gera.

Pasivijus sunkvežimį, vairuotojas vis tiek išgieda savo:

— Visokių linksmybių esu matęs, bet tokios dar neregėjau. Kavalieriau, bendrovės pirštinę pametei! Be pirštinių dirbti uždrausta: Darbo apsaugos nuostatas toks ir toks. Susižeisi tą švelnią, panelių veidelius glostančią rankelę, kas tada, a?

Sulenkiu tą švelnią rankelę ir stukteliu kumščiu alkūnę. Vyriausias užtrenkia langelį ir taip įsisiaučia, kad vos spėjame paskui sunkvežimį.

O Pinerių šiukšlių surinkimo bendrovės pirštinę nusivežė Ula...

Rausvu danų ūkininko veidu, melsvomis akimis profesorius Jorgensenas kalbėjo tyliu, jau kiek girgždančiu balsu ir lygiais protarpiais

kryptelėdavo galvą prie kairiojo peties. Buvo perdėm aišku, kad fakultete studentai jį praminė „Ei tu, ateik čia“. Tikriausiai kiekvienas tuoj pastebėdavo jo rankas, kurios šildėsi rankovėse, slapstėsi po stalu, kišenėse, rankiojo nesamus trupinius ant stalo.

Advokatas kalbėjo taisyklinga prancūzų kalba, net be skandinavams būdingo zyzavimo. Lieknas, grakštus, mokyto sukčiaus žvilgsniu, rūpesčių sukapota kakta. Pilkai nudažyti plaukai slėpė amžių, bet tikriausiai jau prasėlinęs pusšimtį.

Kai atėjau į „Karūnos“ restoraną, jie girkšnojo popiečio kavą. Po kelių minučių šnekučiavomės kaip seni bičiuliai. Gal toks danų būdas, o gal Ula papasakojo apie mane. Jorgensenas domėjosi Belgijos universitetų struktūra; advokatas tuoj suvokė, kad jam esu nenaudingas, ir įsikniaubė į savo popierius.

Po valandos visi pradėjome nekantriai žvilgčioti į duris, pro kurias turėjo įeiti advokato sėbras — žinomas Briuselio kriminalinių bylų specialistas.

— Jeigu mes nereikalingi... — nebeiškentė Ula.

— Aš nežinau...— kryptelėjo prie peties galvą Jorgensenas.— Kaip jums atrodo, Ilvensai?

— Kaip ir jums, Jorgensenai.

Prie restorano durų sutikome uždususį senioką. Paklausiau, ar jis neieško danų advokato, ir parodžiau staliuką.

— Pažįsti jį? — nustebo Ula.

— Kas jo nepažįsta!

— Pasižymėjęs advokatas?

— Kriminalinių bylų specialistas. Beveik kasdien... pasigarsina.

Norėjau pasakyti: beveik kasdien išsuka plėšiką ar aferistą nuo aukščiausios bausmės, bet laiku užsičiaupiau.

Prieš viešbutį puikavosi senos statybos traukinių stotis. Vienu ar kitu reikalu patekęs į rūmus primenančią stotį, visada apeidavau kolonomis papuoštas sales, išgerdavau puoduką kavos.

— Eime į Centrinę,— pasiūliau Ulai.— Pamatysi medžio ir marmuro žaismą.

Perbėgome lietaus plakamą gatvę, paskui — dvi sales ir patekome į stoties kavinę. Susėdome neužaugų palmių kampe ir užsisakėme kavos.

Ula dairėsi. Įkvėpė dūmą iš mano cigaretės, bet nenurimo: kažkas vargino tą šviesiaplaukę galvelę.

— Bjaurus tavo darbas, Tomai...— paglostė kietą mano delną.— Ir taip ristele kasdien?

— Nebeilgai, Ula,— šypsojausi.— Po savaitės kitos išvykstu į Afriką.

— Į Afriką? — išsigando.— Ką sugalvojai, Tomai?!

— Krikščionių pagalbos Afrikai draugijoje dirbantys bičiuliai kviečia. Būsiu sunkvežimio vairuotojas. Be to, kasiu šulinius, prireikus patalkininkausiu čiabuvių pradžios mokykloje.

— Jeigu neklystu, Sahelis...

— Taip, Ula. Draugija neskirsto tikėjimų į gerus ar blogus, visi sutelpa. Inteligentai ir darbininkai, ekskunigai ir jų šeimos. Organizacinėje struktūroje apsieinama be vadų, kiekvienas dirba ką sugeba ir gyvena pagal savo sąžinę.

— Skaičiau apie tą draugiją...

— Pirmiausia iškasamas šulinys, pastatomi barakai čiabuviams ir draugijos nariams. Išmokiusi tenykščius gyventojus žemės darbų, draugija keliasi kitur.

— Gražu! — šypsojosi Ula, bet mačiau, kad ji užgeso kaip skersvėjo parversta žvakė.— Kažkoks į krikščionišką meilę atsirėmęs socialhumanizmas. Taip, gražu...

Liesas, juodu švarku, iš kurio staipėsi mažytė, peruku pasipuošusi galva, senukas skambino pianinu. Kaip juodas paukštis. Kaip didžiulį kaulą kapojantis varnas.

— Ką jis skambina? — Ula žiūrėjo į senuką prisimerkusi, kramtydama lūpas.— Listą ar Šopeną?

Pianistas improvizavo. Naršė po abiejų kompozitorių kūrinius, raizgė juos savo išmonės traliavimais ir svaidė į kavinėje snūduriuojančią senovę.

— Man atrodo, jis neapsisprendžia,— staiga nusijuokė Ula.— Kaip ir aš, Tomai. Kartais galvoju, kad myli mane, kartais, kaip dabar, pradedu abejoti.

Prie staliukų sėdintys žmonės žvilgtelėdavo į laikrodį balto marmuro sienoje, skubiai išgerdavo kavos ar alaus likučius ir išeidavo. Aplink savo ašį besisukančios durys išstumdavo skubančius ir įleisdavo linksmais, susirūpinusiais ar abejingais veidais žmones. Naujam laukimui. Viliojančiai ar gąsdinančiai nežiniai.

— Myliu tave, Ula,— paglosčiau ant stalo gulinčią jos ranką.— Siandien, kai pamačiau atbėgančią gatve, įsitikinau: myliu. Bet...

— Keista tavo meilė, Tomai,— atšlijo Ula.— Maniau, kad tikrai mylint nebėra vietos jokiems *bet*.

— ...bet negaliu pamiršti merginos, kurią mylėjau prieš kelerius metus. Sahelyje nebegalvosiu apie ją; Sahelis išdegins prisiminimus.

Senukas pavargo. Nuleido pianino dangtį ir atsirėmė į bufetą. Siurbčiojo alų. Užsirūkė.

— Ir aš turiu praeitį...— Ula parėmė smakrą kumšteliu ir užsimerkė.— Visi išgyvenome ne vien džiaugsmą, visų širdyse didesni ar mažesni randai.

— Linda žuvo autovežimio nelaimėje. Jeigu tą vakarą būčiau sulaikęs ją... įsidrąsinęs paskutiniam žingsniui...

Ula krūptelėjo ir nuleido galvą.

— Baisu! — sušnabždėjo.

— Taip, Ula, baisu. Gal Sahelis atitolins nuo jos kapo...

Senukas sugrįžo prie pianino. Dešimties metukų berniukas atbėgo iškėlęs pinigą, pašnabždėjo užsakymą ir spruko atgal. Pianistas nusilenkė berniuko motinai, minutėlę sėdėjo susikaupęs, kaip rimstančioje koncerto salėje, paskui oriai palietė klavišus.

— Pasaulyje nėra užkampio, kuriame pasislėptume nuo savęs,— glostė trukčiojantį antakį Ula.— Visi tvirtina, kad laikas užgydo giliausias žaizdas, bet ne visada taip būna. Yra žmonių, kurie myli mirusius... Mano tėvas dvidešimt metų išgyveno savo Sahelyje, bet tebemyli jį paniekinusią moterį.

Senasis pianistas skambino Debiusi „Jūrą". Už pinigą skambino be polėkio, be jausmo, abejingai spaudydamas klavišus.

Paėmiau į staliuko koją atremtą ranknešėlį. Pamačiusi dėžutę su skraidančia gyvate, Ula krūptelėjo.

— Paslėpk ją, Tomai!

Padėjau dėžutę atgal į ranknešėlį ir pakišau po stalu.

— Parašysi man iš Sahelio?

— Parašysiu, Ula.

— Ilgą ir gražų laišką?

— Nemoku rašyti gražių laiškų. O jeigu parašysiu: atvyk, Ula?

— Po dvidešimties metų seniai būsiu pamiršusi tave,— nusijuokė atsistodama.— Eime iš čia, Tomai: prirūkyta, net dusina... Ir tas nevykęs pianistas drasko ausis!

Stovėjome lietuje. Ulos plaukai permirko ir patamsėjo. Ir akys patamsėjo, ir lietaus plaunamas veidas. Tačiau šypsojosi. Nelinksmai, prisiversdama, kaip šypsomasi traukinių stotyse.

— Parašysiu po pusmečio, Ula...

Paglostė man veidą virpančiais pirštais, pabučiavo ir nusigręžė.

— ...kai pasistatysiu barakėlį žaliame užkampyje...

— Parduok tą statulėlę,— staiga atsisuko.— Už tuos pinigus iškask šulinį Sahelyje. Lik sveikas, Tomai.

— Parašysiu už pusmečio!

Ji perbėgo gatvę, stabtelėjo prie viešbučio durų, pamojavo ir dingo.

Lietus teškėjo į purviną grindinį.

Mane purtė šiurpas.

Nubraukiau lietų nuo veido ir nuėjau.

Į „Svento Petro šunyną".

Baigiau darbą Pinerių šiukšlių surinkimo bendrovėje. Sėdžiu ant suolo prieš šaltą krosnelę. Derėtų atsisveikinti su Pineriais, bet dairausi į skardines sienas, lūkuriuoju nežinia ko. Barake tylu, visi išsivaikščiojo. Vakar išmokėjo algą. Išdirbau tik pusę mėnesio, bet Pineriai sumokėjo už visą. Jų žmonos prikimšo kelionmaišį „misionieriams reikalingų daiktų" — šįryt radau prie savo spintelės.

Pro atviras barako duris plūsta rudens saulė. Šiandien penktadienis. Pirmadienį išskrendu į Sahelį. Buvau numatęs anksčiau, bet ministerijų biurokratai nemėgsta skubos, kol sutvarkė išvykimo dokumentus, praėjo kelios savaitės.

Pineriai užrakino raštinės duris. Kylu nuo suolo ir užsimetu ant pečių kelionmaišį su dovanomis.

— Parvešime jus,— atstumia mano ranką Matąs. Kosčioja, padaužo krūtinę kumščiu:— Iš kokio pragaro tas kosulys!

— Nesivarginkite, pusvalandis autobusu — ir namie.

— Parvešime, parvešime! — šaukia Lukas.— Su tokiu maišu neįsigrūsite į autobusą. Ko gero, vairuotojas ir neįsileis.

Broliai sėdi priekyje. Vairuoja Matas. Tylime. Reiktų užmegzti pokalbį, bet nieko nesurezgu. Maišas guli šalia manęs. Paglostau jį ir pasigerinu:

— Nepamirškite perduoti padėką žmonoms už dovanas.

— Pripirko visokių niekų,— kilsteli petį Matas.— Atsirinkite kas naudinga, o visa kita...

Ir vėl tylime. Lukas įjungia radiją. Visi siųstuvai trankosi pop skardomis ar šūkauja apie nelaimingą meilę ir rudens auksinį lietų. Pagaliau suranda ramesnę muziką.

— Ilgam į tą Sahelį? — žvilgteli į veidrodėlį Matas.

— Pasižadėjau porai metų...

— Pagal sutartį?

— Nėra sutarčių,— aiškinu.— Kiekvienas pasižada dirbti dvejus metus, paskui gali grįžti ar pasilikti dar dviem. Priklauso nuo pasiryžimo. Ir sveikatos, žinoma.

— Jeigu nepritapsite, visada pas mus rasite darbo.

— Taip taip,— patvirtina Lukas.— Visada galite grįžti į mūsų bendrovę.

— Nenumatau painiavų,— garsiai galvoju.— Šimtai vaikinų dirba ir nesiskundžia. Baltarankiai priprato, o aš — darbininkas.

— Mums pasakojo, kad toje draugijoje nemaža ir buvusių kunigų...— Matas piktai šniurkšteli nosim, ir Lukas puola atgal: — Atrodo, draugijoje įvairiausių profesijų žmonės susibūrę...

— Visokių yra,— linkteliu galvą.— Trys bičiuliai, buvę kunigai, jau penkti metai Sahelyje.

Norėjau pridėti: du Belgijoje vedę, o trečias su tenykšte susituokė, bet prikandu liežuvį. Skaudus pasidariau! Vos palietė mano alkūnę, tuoj sugniaužiu kumščius...

Šventojo Petro gatvėje broliai paspaudžia man ranką, palinki sėkmės.

— Pamėgome jus...— glosto pasišiaušusius antakius Matas Pineris.— Parašykit iš Sahelio, kaip susiklojo. Jeigu sumanysite grįžti — tiesiai pas mus!

Jautresnis Lukas net ašarą nubraukė. Dvyniai, o vis tiek skirtingi, galvojau, vilkdamas maišą laiptais. Mieli senukai, parašysiu jiems iš Sahelio.

Prie durų pasitiko kačiukas. Glaustėsi į kojas, verkšleno iš džiaugsmo.

— Sveikas, vaikinuk!

— Sveiki, sveiki,— murkė kačiukas.— Trankaisi kažkur, o aš alkanas, ištroškęs...

— Iš darbo grįžtu. Lyg nežinotum, kad šiukšlininkai popiety baigia!

Prieš išvykdami atostogų į Ispaniją, Sančesai grąžino kačiuką man. Mėnesiui, įkalbinėjo Roza, paglobok, iki sugrįšime. Pirmadienį išskrendu į Afriką... Reikės perduoti Sanginačiui. Kačiukas ramus, taikaus būdo, greitai apsiprato su manim, apsipras ir Sanginačio globoje. Rytais palieku atvirą langą kiemo pusėje,— jis išeina ir sugrįžta, kada nori. Andželika šaipėsi:

— Kačiuką įsitaisė! Kaip senmergė.

Paniuro mano bičiulė Andželika, užsidarė skausmingoje tyloje. Jeigu praveria burną, tai piktiems žodžiams, neretai ir riksmui. Ir anksčiau nerodė dantų savo įnamiams, o po Žano iškėlimo į kažkurį Valonijos užkampį visiškai apsiniaukė. Po penkiolikos metų tarnybos mūsų kvartale Žaną paaukštino į seržantus ir išsiuntė į Valoniją. Tai buvo oficialioji tiesa, kurią vaikinas paskelbė visose kavinėse, o man išdūsavo kitą:

— Mano Armanda seniai įtarinėjo, kad aš su Andželika... Supranti?

— Naujieną pasakėl Visas kvartalas žinojo, kad tu

„su Andželika“. Amžinatilsį Saša gyveno virš jos miegamojo...

— Pasakodavo?

— Visiems! Po kiekvienos tavo nakties Andželikos lovoje rytais pakabindavo ant savo kambario durų lapą su Žano Policininko „sportiniais laimėjimais“. Beje, už alaus buteliuką papasakodavo ir gyvu žodžiu. Paskutiniojo aukšto arabai ateidavo pasiklausyti visu būriu. Sakei, kad Armanda įtarinėjo...

— Liežuvį nakčiai pamerki į sieros rūgštį? Ieškau virvės pasikarti, o jis... Atrodo, Armanda pasiskundė komisarui. Jo didenybė pasišaukė mane į kabinetą, pagyrė, pasveikino su seržanto laipsniu ir pranešė, kad esu siunčiamas į Valoniją. Miestelis, girdi, ramus, naktinių budėjimų nėra, taigi turėsi daugiau laiko žmonai ir vaikams. Palydėjo iki durų ir kaip niekur nieko prisiminė Andželiką: pasakykite poniai Andželikai, kad kavinę uždarytų lygiai dvyliktą, o ne paryčiais; pats, girdėjau, dažnai ten lankaisi.

Išvyko mano bičiulis Žanas. Kvartalas suruošė išleistuves Marteno kavinėje, surinko krūvelę frankų Valonijos alui ir sugiedojo „Ilgiausių metų policininkui Žanui“.

Neseniai „Švento Petro šunyną“ apleido Nikalojus. Atsisveikindamas aplankė visus su degtinės buteliu, atsiprašė už naktines serenadas ant laiptų. Prisėdo mano stalo kampą ir įsižiūrėjo į ant sienos kabantį Leono peizažėlį.

— Nusibodo „Šunyne“,— dudeno.— Kol Saša buvo kartu, kažkaip jaukiau viskas atrodė, o dabar nebėra su kuo mažiausiu žodeliu pasikeisti. Nusipirkau namuką Grimbergo komunoje. Apleistas, kampai išgriuvę. Aplopysiu. Pamatysi, kaip jį sutvarkysiu, Tomai! Aplankysi mane?

— Ateisiu, Nikalojau.

— Apie namuką didokas sklypas. Sukasiu daržą, nusipirksiu viščiukų būrį. Matysi, Tomai, kokias vištas išauginsiu! Reiktų karvutės, bet kaip išmaitinti, jeigu ganyklos nėra? Esi gėręs šilto, tiesiai iš karvutės, pieno?

— Neteko.

— Ateik vakare, kai būsiu pamelžęs karvutę. Susėsime palangėje, pasistatysime ąsotį šilto pieno ant stalo, raikysime juodos duonos kepalą... Duona kvepės kaip... kaip...

Išgėrė stikliuką ir pripylė man. Rausėsi kišenėse, šnarpštė nosim, pagaliau ištraukė voką.

— Rytoj perduok Andželikai. Nepamirši?

— Prisiekiu, Nikalojau.

Didžiulis vyras, pečiai vos pro duris prasistumia, o širdis vaiko. Apgriuvusio namelio jis neturėjo, ir daržą, ir karvutę nešiojosi galvoje. Kaip ir mes visi savo svajones.

Andželika nustebo. Ji nežinojo, kad Nikalojus sumurdė į ranknešį savo kuklią mantą ir išėjo. Perskaitė atsisveikinimo laiškutį, pakraipė galvą ir nusijuokė. Atlaidžiai, kaip juokiasi nevykusią pagyrą išgirdusios moterys.

— Gersi vyno? — šypsojosi slaptai ją mylėjusiam Nikalojui.

Salonuke kvepėjo vynu ir senais baldais. Už lango kieme slapstėsi jos vienatvės vakaras. Suglamžė laiškutį, bet nenumetė — paslėpė užantyje. Kur kaišiodavo girtų senių pinigus, kur tvinkčiojo kita Andželika.

— Skirstosi mano įnamiai,—atsiduso.— Saša, Nikalojus, Vengras... Kada išvyksti į tą nelemtą Sahelį?

— Netrukus, Andželika. Kai ministerijų bonzos baigs krapštytis popiergaliuose.

— Ir Huanas išėjo. Pasigyrė, kad kažkuri leidykla nupirko jo romaną, ir išdainavo. Tikriausiai išlošė pokeriu keletą tūkstančių, ir tiek. Kaip manai?

— Svajotojas. Man atrodo, jis prasimuš į rašytojus: lakios vaizduotės vaikinas.

— Nusibodo ir man šitoje lūšnoje! Trenkiu viską velniams — ir įsikuriu pajūryje. Atostogaudama Ostendėje, nužiūrėjau kavinukę. Seniokas ruošiasi pensijon, nesibrangindamas perleistų.

Apie Žaną — nė žodelio. Taip, sunku dabar Andželikai. Vaikinai mato, kad sunku; vieni šaiposi, kiti dedasi nieko nežinantys.

Snaudulys braižo akis. Pakišu rankas po galva ir vėl skaičiuoju lubų dėmes. Kačiukas liuokteli ant lovos,

slenka pašoniu, lipa ant krūtinės. Pamaigo minkštesnę vietą letenėlėmis ir atsigula. Žiūri į akis prisimerkęs — ir jis kovoja su snauduliu.

— Numigsime valandėlę, a? — klausiu.

— Galima,— parpliuoja kačiukas.— Pavalgęs aš visada numiegu valandą kitą.

Atsibudęs pamačiau, kad jau vakaras. Kačiuko nebėra lovoje, numigo savo ir išrūko.

— Aplankysiu Leoną!

Pradėjau kalbėtis su savim. Ir anksčiau pasikalbėdavau, o dabar plepu be pertraukos. Laikas į Sahelį, prie žmonių! Kol nepradėjau ginčytis su savo šešėliu.

Leonas baigia Kalvariją. Gęsta kaip sudegusi žvakė. Nugrimzta į priešmirtinį alpulį ir vėl iškyla. Mirtis jau sėdi ant jo lovos ir skaičiuoja atodūsius, sakė daktaras Lentilis. Alisė išverkė visas ašaras ir susigūžė, pasidavė Dievo malonei.

Alisės kavinėje sklandė Mocartas. Trys seniai poškino belotę. Pamatę mane nudžiugo:

— Sėsi partijai, Tomai? — viliojo Kasparas Bedantis, kuris po trijų stiklų pradėdavo švepluoti ir paslėpdavo porcelianą kišenėje.— Sėsk, vaikine, nesibrangink.

— Praėjusią savaitę išsukote šimtinę, džiaukitės,— mostelėjau ranka.

Alisę radau virtuvėje. Ruošė vakarienę. Dviem. Leonas jau kelios savaitės sotus sriubos šaukštu, bet ji vis tiek verda, kepa savo Leonui, kad, staiga pagerėjus, turėtų po ranka jo mėgstamą valgį.

— Vakarieniavai? — pakėlė į mane drebantį žvilgsnį.

— Nealkanas. Kaip Leonas?

— Sėsk. Gal ir aš sukramtysiu kąsnelį...

Krapštėsi lėkštėje, žvilgčiojo į mane, paskui numetė šakutę ir išėjo kavinėn. Grįžo, kai pavalgęs rūkiau prie kavos puoduko. Nurinko stalą, suplovė lėkštes ir nebežinojo kur dėti rankas, ko tvertis.

— Ką sakė daktaras Lentilis? — nutraukiau tylą.

— Tą patį: ryt poryt gali iškeliauti pas savo Dievą. Gal Leoną į ligoninę, Tomai?

— Tegul miršta tavo globoje, Alise. Nei ligoninės, nei daktarai jam nebereikalingi.

— Tai... tai Leonas mirs? — duso ji.

— Mirtis, kaip žinai, mums, tikintiesiems, tik kito gyvenimo pradžia. Sutramdyk širdį, Alise, pasiguosk, kad pagaliau baigiasi jo kančios.

Prie Leono kambario durų ji nusilpo ir atsirėmė į mane.

— Tomai, sakyk, kad jis nemirs,— verkė.— Sakyk, kad būna stebuklų!

Gelsvoje sienoje kūprinosi mūsų šešėliai. Mirtis stovėjo prie Leono Mūrininko, Leono Suspenduotojo lovos ir skaičiavo tilstančios širdies stuksėjimus.

— Leonas — stebuklas, Alise.

Jis atsimerkė ir minutėlę žiūrėjo į mus. Kai atpažino, bandė pajudinti galvą. Pabučiavau į kaktą ir atsisėdau ant lovos krašto.

— Sveikas, Leonai! Atrodai žvalesnis negu vakar.

— Tomas...— Lūpos drebėjo, iškrypo į nejaukią grimasą, kuri turėjo reikšti šypseną.— Kada į Sahelį? Sakei... nebeprisimenu...

— Buvau numatęs pirmadienį, bet kai tau pablogėjo, nustumsiu kelias savaites. Kol pagerėsi.

— Nedelsk. Ir be tavęs palaidos. Pasveikink Aleną, Marką... visus pasveikink. Berods ir Linksmuolis Sahelyje?

— Linksmuolis gyvena skurdžių kvartale, Marolėje. Buvo atbėgęs aną savaitę.

— Nebeprisimenu...

Žiūrėjo į žmoną. Veidas pamėlo, kakta aprasojo, bet negyva ranka nesujudėjo, nepaglostė prie jo pasilenkusios Alisės veido. Užsimerkė. Kairiąją veido pusę drebino traukulys, lūpos persikreipė ir pamėlo. Po minutėlės veidas išsilygino, bet kairioji akis liko prisimerkusi.

— Praėjo...— sušnabždėjo.— Dabar... dažnai taip... Pasimelskime, Tomai. Paskutinį kartą... Visi pasimelskime mūsų Viešpačiui.

Baigus maldą, atsiduso ir užmigo. Alisė klūpojo šalia lovos, priglaudusi jo išdžiūvusią ir pamėlusią ranką prie savo skruosto.

Leonas miegojo. O gal vėl nusilpo, priduso tarp gyvybės ir mirties.

— Neišeik, Tomai,— sudejavo Alisė,— nepalik mūsų vienų.

— Pabūsiu visą naktį su jumis,— raminau.— Nubėk į kavinę ir pasakyk senukams, kad eitų namo. Taip, Alise, daktaras Lentilis neklydo: Leonui nebedaug liko.

Miršta mano bičiulis Leonas? Pulsas plazdėjo it apdegusi peteliškė, sustiprėdavo ir vėl nutoldavo. Mylėjau tave kaip brolį, Leonai Mūrininke. Neturiu brolio, nežinau, ką jausčiau, jam mirštant, tikriausiai būtų ta pati širdgėla, tos pačios ašaros.

Prieš tris dienas vienuolis senukas atnešė paskutinę Paguodą, pasimeldė su tavim ir išėjo kosčiodamas, susigraudinęs. Viskas atlikta, Leonai, viskas jau praeityje — ir suspensum a divinis, ir iš Eklezijos išstumto širdgėla, ir žaizdotos nugaros skausmai.

Ant sienų švietė saulėti peizažai, didelėmis akimis portretai. Kodėl, Leonai, visi tavo peizažai saulėti, ramūs, sustingę sekmadienio vidudienio tyloje? Kodėl visų portretų akys didžiulės, ramios, geros, be vyliaus?

— Taip, Leonai, mylimas broli Kristuje, keli ekskunigai palydėsime tave iki duobės, pasiklausysime maldos, pasimelsime kiekvienas savaip ir išsiskirstysime. Įamžinsiu tave, Leonai: parduosiu Prietarų gyvatę ir vieną šulinį Sahelyje pavadinsiu tavo vardu.

Sugrįžo Alisė. Su šilta skara ant pečių.

— Paskambinsiu daktarui Lentiliui,— paglosčiau jos plaukus. Atnešiau foteliuką prie lovos, pasodinau.— Man atrodo, Leonas miršta...

Ji aiktelėjo ir prisiglaudė prie vyro rankos.

— Miršta? — kažkodėl nustebo Lentilis.— Užsimetu švarką ir atbėgu!

Nuėjau prie lango ir praskleidžiau tamsines. Drėgname gatvės grindinyje atsispindėjo šviesos. Vėjas blaškė purviną laikraščio lapą. Prie kampinio namo, kur prasideda Šventojo Petro gatvė, pasirodė skubiai tripenantis senukas. Bėgo susikūprinęs, vaikiškai mėtydamas kojas.

Prie durų daktaras Lentilis padavė man savo krepšelį ir minutėlę ilsėjosi.

— Kiautas dar laikytų, bet širdis sudilusi,— gaudė orą balta barzdele apaugusia burna.— Vis dar smarkauju, pamirštu, kad senelis. Pablogėjo mūsų Leonas?

— Mano nuomone, jau priešmirtiniame alpulyje. Bijau ir pagalvoti, kaip į jo mirtį reaguos Alisė...

— Nakčiai užmigdysiu,— nusprendė.— Rytoj — raminamųjų. Kelias dienas taip. Kol susitaikys su tikrove.

Pasiklausė Leono širdies, palietė pulsą ir atsiduso:

— Priešmirtinėje komoje mūsų kankinys...

Alisė sudejavo. Pastvėrė daktaro ranką, glostė. Matė, kad vyras miršta, bet iki paskutinės sekundės laukė stebuklo... Po morfijaus injekcijos staiga nurimo ir atsiklaupė prie lovos.

— Kaip dėl laidotuvių? — šnabždėjo senukas.— Nereiktų uždelsti: nugara žaizdota nuo metų gulėjimo. Kada išvyksti?

— Pirmadienį.

— Hm... Giminių Alisė neturi, berods ir Leonas vienišas?

— Rytoj anksti paskambinsiu kokiai laidojimo bendrovei ir susitarsiu.

— Kurioje maldykloje bus laikomos pamaldos? Matai, Tomai, aš toli nuo Dievo, bet į šito žmogaus gedulo apeigas ateisiu.

— Nebus jų, daktare Lentili. Leonas prašė, kad padėtume karstą prie Šventojo Petro gatvės maldyklos užkaltų durų, pasimelstume tylomis ir — į kapines.

Jis pasižiūrėjo į mirštantį ir palingavo galvą.

— Prisimenu...— atsikvėpė.— Man pasakojo, kad kvartale apsigyveno kunigas-darbininkas. Po kurio laiko pamačiau tą „keistą paukštį", mūrijo išgriuvusį maldyklos kampą. Tvirtais pečiais, sveikai rausvu veidu — visiškai nepanašus į kunigą, pagalvojau. Jis gi šauniai sutvarkė maldyklą! Sekmadieniais, sako, į jo pamaldas ateidavo ir tie, kurie seniai buvo pamiršę ir Dievą, ir maldas. Pas-

kui, kai jį suspendavo, kito kunigo nebesurado — ir vėl užkalė maldyklos duris. Taigi...

Leonas atsiduso. Sugrįžome prie lovos ir pamatėme, kad tai buvo paskutinis atodūsis. Veidas pradėjo blykšti, burna atsivėrė. Daktaras Lentilis paglostė kaktą ir užspaudė akis.

— Mirė? — verkė Alisė.— Mirė mano Leonas...

Senukas paėmė ant staliuko gulėjusį Šventąjį Raštą ir parėmė Leono smakrą.

Alisė pabučiavo mirusį, susverdėjo. Apkabinęs išvedžiau. Kitame kambaryje paguldžiau į lovą, apklojau ir palaukiau, iki užmigo.

Daktaras Lentilis stovėjo prie lango. Žiūrėjo į naktin grimztančią gatvę.

— Susigraudinau...— atsigręžė. — Visiems tokią ramią mirtį duok, Viešpatie.

— Jūs gi netikintis...— nustebau.

— Visaip būna, Tomai, visaip... Alisė užmigo?

— Miega. Gal jūs, daktare, padėsite aprengti Leoną? Aš... nežinau nė kaip pradėti.

— Padėsiu. Surask tamsesnę eilutę. Parūpink šilto vandens.

Leono nugara buvo gyva žaizda. Senukas nuplovė ją ir aptvarstė. Kai nuskutau barzdą, aprengėme Leoną, sukryžiavome rankas ant krūtinės ir pasimeldėme. Daktaras Lentilis nesimeldė, pastovėjo nulenkęs galvą ir burbtelėjo: Amen.

— Palydėsiu jus,— paėmiau ranknešėlį.— Surūkysiu cigaretę ir grįšiu prie Leono.

Lauke jis pasiūlė:

— Užeikime pas Marteną. Išgersime po stikliuką konjako — pravers ir tau, ir man.

— Surūkau cigaretę ir grįžtu,— papurčiau galvą.— Ačiū, daktare, jūs — reto gerumo žmogus.

Daktaras Lentilis mostelėjo ranka ir nutripeno. Ir jis kurį vakarą atsikvėps paskutinį kartą... Jau senas senutėlis, bet vis tiek, kad ir gilią naktį, kyla iš lovos ir bėga pagalbon.

Nuėjau Šventojo Petro gatve.

Sustojau prie apleistos maldyklos, kurią Leonas bandė prikelti gyvenimui.

Atsisėdau prieangyje. Atrėmiau pečius į užkaltas duris.

Naktis gaubė Briuselį.

Ir mane.

Pro mirusią maldyklą kažkur skubėjo žmonės...

ITALIŠKOS NOVELĖS

— EMANUELI!!

Pėtėrio riksmą užgriūva juoda siena...

Nubloškia visus prie ramsčių krūvos...

Traiško dvokiančiame kape...

Uolos atplaiša perkirto krūtinę...

Dusina...

— Emanueli...

Kyla į Pėterio aimaną, bet alpinantis skausmas kojose prikausto kape.

Kojos ugnyje...

Staugia, kandžioja veidą draskančias anglis...

Negirdi savo balso...

Tyla.

Juoda, kūną prislėgusi kapo tyla — — —

Klausosi vienodai bildančių traukinio ratų. Atsibudo? Pagaliau!

Krūtinėje ugnis. Paglosto ją — ne, jokia atplaiša nepersmeigė, lygi, apsamanojusi trumpomis garbanėlėmis.

Pro vagono langą plūsta prieaušrio rūkas. Grįžo po vidurnakčio iš vagono-restorano, atsiremdamas į sienas nusirengė ir atsigulė siauroje lovoje — minkštasuolyje. O langą ir pamiršo uždaryti...

Lėtai, gniauždamas krūtinėje besidaužantį kosulį, sėdasi. Kojomis apgraibom ieško šlepečių.

Sėdi susirietęs. Priglaudžia kaktą prie kelių — šitaip geriau, prislopina ugnį krūtinėje.

Aušta — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Aušta.

Kaimynystėje šūkauja gaidys. Tikriausiai Juzekės, senosios pensininkės, gražuolis. Taip, Juzekės, kiti kaimynai paukščių nelaiko.

Ant grindų Marikės megztas kilimas. Ir kaip nenusibosta tas mezgimas! Dienų dienas tratina virbalais, visur

kilimai kilimėliai, staldengtės. Negali be darbo moteris — net prieš tolvaizdį, kada visi lepinasi alum ar saldumynais, Marikė kilnoja alkūnes.

— Na, Eli, įsidrąsink!

Atsistoja. Pridengia krūtinę antklode ir žingsnelis po žingsnelio sėlina prie lango. Uždaro, bet lovon sugrįžti pritrūksta jėgų. Pasiremia į stalą. Ilsisi. Kvėpuoja pro dantis, siurbčioja, šildo orą burnoje, bet skausmai krūtinėje aštrėja, smaigsto kosuliu.

Kodėl prieš silikozės priepuolį sapnuoja nelaimę kasykloje?

Per dvidešimt metų išbluko daugybė veidų, užmarštyje sunyko džiaugsmo ir liūdesio akimirkos, o nelaimė, kurioje staiga išgriuvusios anglys sutraiškė Pėterį ir Vaceką, iškyla košmaro sapnu. Sulaužytos kojos vėl tvirtos, tačiau galvoje tebegyvas kasyklos mirtį išvydusio Pėterio riksmas.

— — — Numetė mortapiką ir atsitiesė. Nubraukė pirštine purviną veidą, padaužė kumščiais įskaudusius pečius. Ant šachtos „lubas" laikančių ramsčių sukabintos lempos vos peršvietė juodų dulkių miglą. Aukščiau dirbantis laužikas kažką šūktelėjo, bet jis nesuprato, bičiuliškai kilstelėjo ranką ir išsišiepė: taip, žinoma.

Pėteris samstė išlaužtas anglis didžiuliu kastuvu ir svaidė ant žemyn slenkančio diržo. Berniuko rankos grūmėsi su kastuvu, aplenkdavo didesnį gabalą, bet ir raginamas neprisėsdavo poilsio, dėjosi seniai užsigrūdinusiu angliakasiu.

Pirmą kartą nusileido į šachtą prieš kelis mėnesius. Iš pradžių stumdė vagonėlius prie keltuvo, paskui, tikriausiai didesnio uždarbio sugundytas, pasiprašė į laužiko padėjėjus. Trisdešimties kilogramų mortapikas greit pakirsdavo rankas, todėl teko pradėti laužiko stažą su kastuvu.

— Prisėsk! — šaukia Pėteris.— Pakutensiu sluoksnį ir aš.

Smaigo juodą dviejų metrų aukštumo sieną, atlaužia vieną kitą gabalą. Tegul pratinasi. Laužiku niekas negimsta, visiems ta pati pradžios kančia.

Atkūprina šteigeris Vacekas. Krūvą metų dirbęs keturių pėdų aukštumo šachtoje, priprato puslinkiu. Apžvelgia ramsčius, skeldėjančias „lubų“ dangos pliauskas ir pagrasina:

— Tankinkite ramsčius!

Ir, žinoma, trenkia keiksmelį apie negražiai ištvirkusią motiną. Kitaip Vacekas negali — visada trys keturi sakiniai, šaunus „kurvamač“ — ir vėl rimta kalba. Tąsyk nusikeikė paskutinį kartą,— nes staiga išvirtęs anglies sluoksnis užpylė visus. Jį, sėdėjusį toliau, prie konvejerio diržo, aplamdė, sulaužė kojas, o Vaceką ir Pėterį atkasė sumaigytus. Kaip vaškines lėles. — — —

Smaugia! Tripena prie lovos. Suranda vaistus, atplėšia kamštelį ir siurbia, murdo į geliančią krūtinę aitrų, gerklę deginantį dvoką.

Dusina... Graibo kaklą, ieško Juodosios gyvatės,— ji veržia mazgą, tuoj partrenks ant grindų. Ramstosi į sienas, vos velka kojas, bet pagaliau pasiekia koridoriuko laiptus.

— Marike! Marike, daktarą...

Kvepia obuolių koše. Plūduriuoja šilta tyla. Sauk, trankyk grindis kulnais, o ji, miegalė, parpliuoja kaip kūdikėlis. Ir net nesapnuoja, kad jis miršta.

Na, iki mirties dar trys dienos kelio, nėr ko stūgauti, tačiau priepuolis šį kartą itin aštrus. Kaip skustuvas, bjaurybė, pjausto plaučius ir gabalais grūda gerklėn.

— Marike!

Loja šuniukas. Džiaugsmingai. Kaip vaikas spygauja. Marikė šaiposi: kurgi tu, plepy, matei besijuokiantį šunį?

Trinkteli durys. Nepiktai, kaip ir visada,— Marikė kitaip nesugeba. Ir kalba trankiai, kumšteliais į šlaunis padaužydama, o juokiasi — sakytum akmenis skaldo. Baltosiomis dienomis, kai namelis spindi saule ir gėlėmis. Juodosios — apvainikuotos rūstybėje suledėjusios kaktos raukšlėmis ir apkaustytos tvirčiausia kerštaujančių moterų grandine — tyla.

Blyksteli šviesa. Marikė stovi prie laiptų. Atlošia baltu tinkleliu karūnuotą galvą. Šypsosi. Negraži šypsena, arti verksmo.

— Skambink Vandebakeriui, Marike,— kosčioja.— Sakyk: baigia pasmaugti Elį.

Grįžta kambarin ir vėl susiriečia fotelyje. Pro atviras duris liuokteli šuniukas. Šokinėja, bučiuoja rankas, veidą. Ir, žinoma, juokiasi.

— Keičiamės plaučiais, a? — šnabžda šuniukui.— Pridėsiu trejų metų pensiją.

Juodoji gyvatė kandžioja gerklę. Dar minutėlė kita — ir uždus! Temsta... Elektros lemputė tolsta raudoname rūke... Šitaip mirštama?.. Nebėra jėgų nė pirštui pajudinti... ramybė užplūsta kūną... silpsta krūtinę raižantis skausmas...

Kvepia Marikės plaukai...

Švelnūs piršteliai glosto kaktą, tapšnoja skruostus...

— Eli, ak, Eli...

Marikės balsas. Klūpo prie fotelio, šiltu delnuku glosto veidą. Ne, rankšluosčiu sausina prakaituotą kaktą, rankas. Klūpom pristumia fotelį prie lovos, įkelia jo kojas, paskui paima už pažastų, perkelia, atremia į pagalvę. Guldyti nevalia — uždusty. Pasodinusi priglaudžia petį.

— Galas?.. — kosčioja.— Mirštu su Marike glėbyje.

— Ne pirmas kartas, Eli,— ryja ašaras Marikė.— Vandebakeris suleis vaistų į gyslą, ir kaipmat pagerės.

— Dūstu! — švokščia.— Kur tas velnio pusbrolis užkliuvo?

Juodoji gyvatė atleido mazgą. Nenutolo, ilsisi ant krūtinės,— užuodžia jos šlykštų tvaiką.

— Vienas miegu naktimis... — Paglosto Marikės krūtis, priglaudžia delnus.— Nėr kas sušildo, atvėsusį kraują pakaitina. O man, pati žinai, persišaldyti pavojinga.

— Galiu ateiti,— pataikauja Marikė.— Dar sugebėtum?

— Nukalbėjo! Keturiasdešimties metukų vaikiną į senelius nurašo. Gėdykis!

Šildo rankas tarp Marikės krūtų. Siurbia karštą, lygiais stuksenimais spurdantį sveikumą.

Gyvatė raizgosi apie kaklą...

— Grįžta! — aimaną lydi ašaros.— Smaugia...

Marikė nuleidžia bejėges rankas. Net nebeguodžia: silikozės priepuoliai užgula, atlėgsta, vėl užgula. Iki paskutinio karto, iki paskutinio iškvėpimo...

— Nenueik, Marike!

— Vandebakeris!.. — krūpčioja melas balse.

Pakelia šuniuką ir slenka prie durų. Stovi pakreipusi galvą, nuduoda besiklausančią.

Lipa iš lovos. Fotelyje bene lengviau. Drasko nagais krūtinę, bet jos neperplėši, neįleisi oro... Užsimerkia. Išsigandęs tamsoje besidaužančios grėsmės, spokso į kilimo gėles. Žiū — kojos sutinusios!

Grimzta! Kausto šaltis, gniaužia gerklę. Daužosi, bando sulaužyti ledą, bet jėgos silpsta...

Bėga užšalusiu ežeru. Nuogas. Ledas lūžinėja, raižo kojas... atsiveria juoda kiaurymė...

Atsitrenkia į dugną. Be skausmo. Guli ant nugaros. Aukštai šviečia mažytė saulė. Drebanti leidžiasi prie jo, apglėbia ir kelia viršun.

— Baik žliumbti, Marike! Eikš, įkelsime vaikiną lovon.

Vandebakeris. Pagaliau!

Sėdi lovoje. Vandebakeris barškina metalinėje dėžutėje injekcijų švirkštus ir kitą savo šlamštą. Vadinasi, jau trenkė gyslon kažkurį chemikalą ir atplėšė nuo pelkės dugno.

— Ligoninėn, Eli, ligoninėn! — urzgia Vandebakeris.— Marike, skambink Lanakeno budinčiam, tegul atsiunčia Greitąją pagalbą.

Ligoninėn? Buvo kelis kartus, subadė rankas, šlaunis, prikimšo visokiausių vaistų, o vis tiek nepasveiko. Nėra vaistų prieš silikozę, tai kokių velnių garbei ligoninėn?

— Nenoriu ligoninėn! — purto skaidrėjančią galvą.— Tuščias reikalas.

— Va kaip! — šaiposi Vandebakeris.— Snukis mėlynas kaip Karališkoji tulpė, kojelės sutinusios, pačios tiesiasi į duris, bet vis tiek: nenoriu ligoninėn!.. Gal, sakau, jį Fridos bordelin savaitei kitai, a, Marike? Gulinėtų vaikinukas minkštoj lovelėj, vienoje rankoje — karšto vyno stiklas, kita Anikės ar Betikės pilvo pūkelius glosto...

Trina jo nutirpusias kojas. Paguldo aukštielninką, kilnoja rankas, lanksto prie krūtinės: pumpuoja orą į akmenėjančius plaučius. Apačioje Marikė šūkauja į telefono ragelį. Atrodo, ligoninės neišvengs. Na, pagulės savaitę, gal dvi — ir sugrįš.

Vandebakeris sušilo. Nusivelka lietpaltį, atsiraitoja pižamos rankoves. Juokingas senis!.. Kažkas tarp cirko

klouno ir į kelnes įšokusio gaisrininko. Pižamos švarkas laisvai sukinėjasi apie liesus pečius, ant jų prilipdyta graži, baltomis garbanėlėmis apvainikuota galva. Kodėl graži — negalėtų nusakyti; tarytum kilni ramybė, paprasta ir nuoširdi meilė spinduliuoja iš jos. O gal akys? Jau blunkančios, bet viską matančios, viską suprantančios; o kai įsisiaučia ispanų—flamandų mišinio kraujas,— it durklu smaigsto nedorėlio kaktą.

Daktaras vėl pasodina ir paremia pagalve. Atrodo patenkintas — ir šį kartą nugalėjo Juodąją, atplėšė nuo kaklo.

— Ko įsilinksminai? — amsi Vandebakeris. Apžvelgia save ir, pamatęs kelnių plyšį, skubiai susisagsto.— Atsegiotų kelnių nematei?

Visiškai suseno gerasis žmogus. Ne tik gatvėje, bet ir kabinete, priiminėjant ligonius, gali pamatyti prasišiepusiomis kelnėmis. Silpnapūslis, o jei dar išgeria kelis stiklus alaus... Eisdene sakoma: na ir bėgioji kaip daktaras Vandebakeris; arba: išgėriau stiklą, o laistau litrais — kaip daktaras Vandebakeris. Bjauriausia, kad, dieną naktį vaikomas, per skubumą ima ir pamiršta susisagstyti tarpkojo gudrybę. Jeigu kuris kavinėje primena — žinoma, atsargiai, su įžanginiais pavedžiojimais, — užsiliepsnoja, keikdamas kvailio nepagarbą daktarams. Po teisybei, menkas juokas: kitus gydo, o savo išglerusio vamzdelio nesugeba pasitaisyti.

— Stebuklinga tavo ranka, daktare,— susigraudina. Pabučiuoja sausą ir karštą daktaro ranką, priglaudžia skruostą.— Ir šį kartą perkirtai mazgą. Piktai apžiojo gerklę prakeiktoji, dar pusvalandis — ir būčiau nuspyręs klumpes.

— Tau Dievas plieninę širdį padovanojo,— šypteli daktaras Vandebakeris,— šįkart dar atlaikė priepuolį... Ligoninėje pabūsi kelias savaites be alaus ir cigarečių. Kitame puslapyje: pušyno oras, statinė pieno ir poilsis!

— Aš gi nepavargęs. Kas matė pailsusį pensininką?

— Aš matau. Bėgi į kapines, Eli. Suoliais! Be cigarečių ir šalto alaus tripentum dar gerą dešimtmetį; su Dievo ir daktarų pagalba — gal ir du. Eisdene tokių linksmuolių visas būrys. Kiekvienam tą patį giedu: meskit rūkyti, vietoje alaus — kava su pienu,— bet visi, kaip ir

tu, trukčioja pečiais. Nenuvargęs? Septynias dienas per savaitę kavinėje, nuo ryto iki vakaro dūmuose, be saulės, be švaresnio oro gurkšnio. Ak, Eli!

Gera. Ramu krūtinėje. Priepuolio — kaip nebūta. Alsuoja laisvai, giliai. Linksma!

— Pamiršai Fridos merginas,— juokiasi.— Jos irgi niokoja sveikatą. Beje, daktare, man pasakojo, kad ir tu nespjauni į bordelių langus. Netikiu, žinoma, bet plepys priesaikavo, kad per savaitę aplankai visas septynias Eisdeno viengungių paguodas.

— Šmeižtas! — trepteli senis.— Snukin tokiam! Kas pliauškė?

— Žinia, ne klebonas. Kiekvienoje kavinėje šnabždasi apie tavo paleistuvystę. Ir vyrišką stiprybę! Septyni bordeliai, kiekviename — penkios ar šešios merginos...

— Nepersiplepėk! — atlyžta daktaras Vandebakeris.— Teisybė, kas savaitę apeinu visus bordelius: tikrinu merginų geldeles. Saugau jūsų vyriškus džiaugsmus nuo gonorėjos, gal ir kandesnės nelaimės... Gyvatliežuvi! Šilta ir gera, a? Kaip po stiklo stiprios degtinės? Neilgam, Eli, po valandos vėl pradėsi dusti. Vaistai stebuklų nedaro. Baigiasi tavo žvakutė, vaikine, be deguonies neapsieisi.

Blogai! Matyt, jau tikrai baigiasi žvakutė. Ligoninėse prisižiūrėjo vaikinų su deguonies galono žarnelėmis nosyse: gyvi lavonai! Stipresnieji dar nutripena išvietėn, o silpnesnius deguonis pririša lovoje. Šūdas, ne gyvenimas!.. O gal apsipras? Negi pasikarsi ar, kaip anas silikozės iškankintas lenkas, atsigulsi ant traukinio bėgių?

— Reikės nusipirkti dviratį vežimėlį,— atsidūsta.

— Vežimėlį? — mirkčioja gero žmogaus akys.

— Galonas sunkus, negi tampysiu ant pečių, taigi — vežimėlin — ir žingsniuoju pas Albertą ar Fridą.

Marikė kuičia po spintą, renka pižamas, marškinius, kloja į ranknešį ir kumšteliais trina akis. Daktaras Vandebakeris tampo lūpas, bet išspausti šypsenos nevalioja. Apsivelka lietpaltį ir brakšteli ranknešėlio užraktu.

— Kaip manai, Marike,— kraipo galvą,— puskvailis jis ar gudresnis už mus abu, krūvon sudėjus?

Žingsniai laiptuose. Įeina Hansas ir paremia sieną palei duris. Suglosto išsidraikiusią barzdelę, atsidūsta:

— Marikė prišūkavo ausis: miršta Elis, jau viena koja karste! — o jis žydi kaip rožė,— meluoja nemirksėdamas.

Vandebakeris ir Hansas apsupa Elį antklode ir neša laiptais žemyn.

— Ką daryčiau be tavęs? — šnabžda daktarui į ausį.

— Kitą daktarą vargintum.

Taip, susirastų kitą, Eisdene dar du daktarai, jauni ir, žinoma, daugiau išmanantys, bet pas ligonius nevaikšto. Susirgęs vėžlink į jų šaunius, visokiausių aparatų prigrūstus kabinetus, o jeigu kojų nebepavelki — važiuok ligoninėn. Jei pakelyje, sakykim, pasmaugs silikozė — ne jų reikalas. Vienintelis Vandebakeris keliasi naktimis ir bėga. Persidirbęs, senatviškos drėgmės išblukintomis akimis, bet jauna širdimi, nesilpstančia meile žmogui.

Marikė pasiveja gatvėje.

— Ligoninėje nesiginčyk su daktarais, Eli! — verkšlena.— Valgyk. Nerūkyk išvietėje. Gerk daug pieno! Jeigu ko gardesnio užsigeisi — atnešiu.

Autovežimyje daktaras Vandebakeris spusteli alkūnę:

— Nepersigulėk, Eli, kasdien pavaikščiok nors koridoriais. Kai sustiprėsi — išeik į miškelį. Nerūkyk išvietėse! Pienas nė vienam dar nepakenkė — susiversk kasdien po litrą.

Kaip susitarę... Hansas uždeda deguonies kaukę ir stukteli kumščiu į vairuotojo langelį. Autovežimis puola pirmyn, spygaudamas skrenda Eisdeno gatvėmis.

Deguonis sunkiasi į kraują, malšindamas krūtinėje vėl įsirusenusią ugnį... Marina miegas... Ir Hansas snaudžia ant suoliuko. Kartkarčiais praveria sunkius vokus, žvilgteli ir vėl prisnūsta.

Atsibunda ligoninės keltuve, pasodintas vežimėlyje. Greta Hansas.

— Numigai valandėlę. Dar minutė, Eli, ir — ramybės lovytė.

Be deguonies pasaulis vėl pajuodo. Kosulys ridinėja, kaupiasi, tuoj tuoj sprogs burnoje.

Slysta pakalnėn. Šaipykis, gudrauk sau ir daktarams, bet perdėm aišku, kad stovi prieš paskutinį slenkstį. Už jo — duobė. Negili, pagal valstybinius prisakymus — du metrai, tačiau iš jos niekas nebeišlipa. Per keturiasdešimt

metų atgyveno, kas buvo skirta?.. Vakar sėdėjo kavinėje, trankė kortas, šūkavo ir žvangino dantis, o šį miglotą rudens rytą jau sėdi ant duobės krašto...

Budinti slaugė palietė pulsą, apklojo, įstūmė nosin deguonies žarnelę ir išėjo. Palatoje penkios lovos. Keturiose bendro likimo broliai, laisvoje paguldė jį. Fotelyje prie lango į pušyną snūduriavęs vaikinas kosteli ir tyliai nusijuokia. Pro atviras koridoriaus duris plūstanti šviesa šildo jo kojas, aukščiau, prietemoje, tematyti piktai žibančios, o gal ką tik išbudintos akys.

— Čiao, Eli! — atšlama kimus balsas.— Tai va, linksmuoli, vėl susitinkame pragaro kieme...

— Čiao, Romanai.

Penktą ryto ateina valytojos. Koridoriuje plapsi guminiai ilgaauliai, šiurena plačios kelnės ir turkiškos pašnabždos. Šeila ir Leila (taip jas praminė Romanas) apžvelgia lovas — ar visi gyvi — ir pragysta:

— Labas rytas.

— Šalemaleikem! — juokiasi Romanas.

Abi pilkais Švaros skyriaus ilgašvarkiais, pilkos gumos pirštinėmis, pilkomis skarelėmis. Juodos, kietai supintos kasos slydinėja nugaromis, glosto riebius užpakalius. Panašios tarytum dvynės, bet Romanas tvirtina, kad kaktose ištatuiruoti giminių ženklai skirtingi, taigi, jo žodžiais, atskirų ganyklų karvutės.

Turkės nė nežvilgteli Romano pusėn: įsiėdė moterims lenkas. Kiti ligoniai kaip ligoniai, o šitas — tikras šėtonas. Pasilenkusios plauna palatos grindis. Platūs užpakaliai pūpso it mečečių kupolai.

— Kuri pirmoji? — kviečia moteris lovon Romanas.— Pamylėsiu — net kibirkštys skraidys, tris dienas nesuglausite šlaunų.

Turkės apsimeta kurčios. Joms seniai aišku, kad net nuoga Brižita Bardo nebesukietintų Romano kibirkščių skeltuvo,— o smarkauja žmogelis.

— Šaldytuvan ruoškis,— šaiposi Ilgasis Žefkė,— nebenusimyža stačias, bet vis tiek parapijos kuiliu dedasi.

Šaldytuvas — ligoninės lavoninė, taigi linkėjimai itin skaidrūs. Ko jie kandžiojasi kaip ankštoje būdoje uždaryti šunys? Ilgasis Žefkė stačiom irgi ilgai nebeišlaiko, tačiau tarytum tvirčiausias būryje. Dvimetrinio ūgio, lieso raukšlėto veido, ilgomis orangutango rankomis,— vaikšto perlinkęs, purtomas kosulio. Be žarnelės ir jis nekiek šūkautų, taigi abu netoli šaldytuvo, nėr ko šaipytis. Kitiems Ilgasis Žefkė nekliudo — tyso sau lovoje, kartais skaito, kartais rašo ilgus laiškus — arba snūduriuoja fotelyje. Tiek leidžia deguonies žarnelė. Toliau — sava rizika.

Romanas įsitikinęs, kad Ilgąjį Žefkę graužia pavydas, užtatai toks pagiežingas, visada su atlenktu peiliu rankoje.

— Dieną naktį galvoj jauna žmonelė. Jaunystę atgyveno viengungis. Dirbo šešias, neretai ir septynias dienas per savaitę: kaupė, murdė maišan pinigėlius. O kai pradėjo spjaudyti plaučius, užsimanė vesti. Fridos kavinėje nusižiūrėjo italiukę... Pala, turėtum pažinti, dažnai ramstydavai Fridos bufetą... Iš pradžių mergina atmušinėjo seneliuko rankas, purkštavo kaip už uodegos tampoma katė, bet paskui susimąstė: namukas, sodelis, pūslus maišiukas banke... Taigi — kaip toje rusų pasakoje: merga ir nori, ir bijo. Trisdešimties metų skirtumas! Kvaile, kurstėme, senis ilgai nesmarkaus, ryt poryt išties kojas į duris,— susižvejosi gražiausią Italijos „makaroną"!.. Po vestuvių Žefkė staiga supliuško — gal prasidėjo silikozės žaidimai, o gal jauna kumelaitė nebe jo amžiui. Dabar, Eli, žmonelė žvengia kavinėse, o Žefkė kramto nagus. Nors aplankytų, kurva, apelsinų atneštų, kaip šventi papročiai prisako!

Apie savo žmonelę Romanas Tikanskis nekalba, tikriausiai seniai išgujo užmarštin, pakasė ir užritino akmenį.

Atidirbęs tris išbandymo mėnesius kasykloje, Romanas atsikvietė Vokietijos D. P. lageryje mylėtą vokietaitę, vedė ir apsigyveno kasyklos namų kvartale. Arė ir jis septynias dienas per savaitę, su šautuvu nebūtum įvaręs kavinėn — rimtai gyveno vaikinas. Po gražių baldų — autovežimis. Tada, prieš dvidešimt metų, tai buvo reta prabanga Eisdene, ir Romanas pradėjo vaikščioti atsilošęs. O derėjo pasilenkti prie Haneliorės ar Vilhelmos, įdėmiai pažvelgti

į mėlynas germanės akis. Tačiau — taip jau būna: visa parapija žino apie žmonos apgaulę, tik vienintelis vyras nieko nemato, nieko neužuodžia. Iki trenkia perkūnas iš saulėto dangaus: sykį, parėjęs namo, Romanas Tikanskis rado tuštutėlį butą.

Dabar, žinoma, šitaip nepasišvaistysi,— šeimai suirus, turtas dalijamas po lygiai. Tada gi dar galiojo taisyklė — kas pirmesnis, tas gudresnis.

Po pusmečio, jau įsikūręs Stileko kantinoje, Romanas sužinojo esant Haneliorę Vatersheine, kažkurio Frico, buvusio karo belaisvio, meilioje globoje. Tegul, kratė rankas Romanas, tegul gyvena laiminga; aš gi ne italas, nepulsiu su peiliu!.. Užpuolė kasyklos pjūkleliu. Prisisiurbė iki ausų, sėdo į autovežimį ir nulėkė į Vatersheiną. Gražiai pasisveikino, mandagiai pasidomėjo, kaip sekasi,— paskui atlenkė pjūklelį ir paaiškino: dabar, brangioji, nauji įstatymai, dabar visas turtas dalijamas į dvi dalis. Spintos, stalai, kėdės — į dvi dalis! Paklodės, antklodės, pagalvės — į dvi dalis! Rūbai... — na ir taip toliau... Baigęs dalybas, padavė alpstančiai germanei klijų puoduką ir iškilmingai prisiekė, kad savo dalies atsisako, taigi susiklijuok, mieliausia, ir gyvenk tūkstantį metų. Grįždamas į Eisdeną užsnūdo, o gal pykčio prislopinta degtinė staiga trenkė galvon,— atsibudo ligoninėje... Autovežimį atplėšė nuo pakelės medžio ir nuvilko gelžgalynan. Ne, apie savo žmoną Romanas neužsimena — banali istorija, nėr ko varginti liežuvio.

Netrukus ateis Alikė su termometrais. Paskui — pusryčiai ir vyriausiojo gydytojo rytinė apžiūra. Šiandien aplankys Marikė. Pirmą savaitę atpuldavo kasdien, antrą — pradėjo retinti, o trečią — atsiduso:

— Sustiprėjai, nebėr ko plūktis dviračiu tokį kelią. Šeštadienių pakaks. Kol saulėtos dienos, suskinsiu obuolius, nurinksiu daržą. Gal, sakau, paprašysiu Facą talkos. Žada aplankyti.

Vargino Marikės kasdienė. Prisės ant lovos — ir pradeda kudakuoti Eisdeno naujienas. Nepasakysi: prislopink, Marike, netratink „mortapiku" įsižeistų moteris, ko gero, ašaromis paplūstų. Ašaroti greita: pasakei kietesnį žodelį, balsiau atsiliepei — ir pradeda šniurkščioti.

— — — Atėjo pas kambarį nuomojančią našliukę ir įklimpo. Tada, prieš dvidešimt metų, galvoje daužėsi šimtai svajonių, kurstė iškelt bures pasaulin, jeigu ne Argentinon, tai Čikagon; atidirbs metus ir — skrendame! Po mėnesio pajuto, kad našlė raizgo tinklą. Reikėjo susirinkti daiktelius ir gražiai atsisveikinti, bet delsė, klausėsi aplink slankiojančios katės murkimo abejingai gūžčiodamas pečiais, o širdyje kibirkščiavo velnio kurstoma ugnis. Mėgo tokias, saldaus moteriškumo sklidinas, sekiojo žvilgsniu, glostė stiprias šlaunis, stambias, glamonių šaukiančias krūtis.

Atsibudo tą naktį išsigandęs. Kambarėlyje pleveno baltas mėnulio gaisas. Gulėjo nuogas, kaip buvo įpratęs nuo vaikystės. Ką sapnavo? Tikriausiai ką nemielo, grąsaus, jeigu išsibudino pašiurpęs.

Atvirose duryse pamatė jaunąją našlę. Guli nuogas kaip sliekas, o ji, nuodėmingoji, blizgina dantukus, glosto geismo pritvinkusią krūtinę. Atsėlino perkaitusi katė, nudegino baltų šlaunų gaisru, nubloškė tirpstantį protą, sukandžiojo:

— Pajodinėsiu tave, eržile! Neprisiruoši į mano lovą, tai aš pati ateinu...

Yra moterų, negalinčių užmigti be vyro šalia, bet Marikei nebuvo ko stūgauti, tik prieš metelius palaidojusiai Lambertą. Nesibičiuliavo su tuo kvailai sprogusios minos užmuštu vaikinu, gal kartą kitą suglaudė stiklus Fridos kavinėje. Ne, pas Fridą tikrai nematė, vedę vaikinai ten nesilankydavo, tikriausiai Alberto užkandinėje, prie kasyklos vartų, kur vyrai šaltutėliu alum malšindavo šachtose kankinusį troškulį.

Lengvutis sprogdintojo darbas: sukaišioji dinamitą į kitų išgręžtas skyles, prijungi vieletes — ir atsitrauki. Kasdien taip, metų metus, iki velnio ar Dievo paskirtos akimirkos, kada, nespėjęs nė išsigąsti, peršoki į vieno ar kito valdas.

Taip, įklimpo... Praėjo žiema, pražydo pavasaris, o jis timpčiojo virvę, tikrino tvirtumą ir vis: neskubu, pasaulis nepabėgs, atrasiu ir kitą pavasarį. Pakeitė pamainą: ak, Eli, jeigu turėtum laisvus popiečius, pabaksnotum daržą,

sodelis irgi vyriškos rankos laukia... Baksnojo, rausė daržą, augino morkas, ridikėlius ir salotas, rūpinosi kaip savu, bet miegojo nuomininko lovoje, taigi gyveno kaip vedę, bet ir atskirai. Dabar, po tiekos metų, šaiposi, o tada buvo šventai įsitikinęs, kad yra laisvas, bet kurią dieną panorėjęs gali atsisveikinti su našle ir iškelti bures. — —

Turkėms išėjus, palaton liuokteli Alikė. Žengia supdama šlaunis, kažkaip skersa, viena ranka ant krūtinės, kita — balto ilgašvarkio kišenėje.

— Labas rytas, vaikinai! — spursteli duobutės raudoname skruostų žydėjime, žybteli baltutėliai dantys.— Kuris sapnavote mane?

Palata atšyla, nusilpsta ir nelemtas grindų muilo dvokas, krūtinėse rimsta kosuliai. Net Ilgasis Žefkė praskiria lūpas, ieško seniai surūgusios šypsenos. Alikė išdalija termometrus ir stabteli prie Bruno lovos.

— Miegi ar tik apsimeti? — Paglosto kaktą.— Rami kakta, nebekarščiuoja.

Brunas sunkiai atplėšia pageltusius vokus, nužvelgia sveikata sproginėjančią slaugę ir praskiria marškinius termometrui.

— Gal su ispanų Dievo parama ir šią dienelę atlaikysiu. Prigultum šalia, Alike, čia pat pasveikčiau.

— Keisk plokštelę,— subara Bruną Valkiserą slaugė.— Ką sapnavai?

— Karstą, Alike. Taigi numiriau, tysau karste, nuleistas duobėn, ir klausausi mėtomų gėlių šlamėjimo. Žmona, vaikai, pusbrolių ir pusseserių armada svaido gėlytes: šlam šlam šlam. Paskui kiekvienas bloškia saują žemės: bum bum bum. Velniai rautų, galvoju, nespėjau nusimyžti, užkas sklidina pūsle, atsistosiu prieš savo Viešpatį pažliugusiomis kelnėmis! Šaukiu, daužau antvožą kumščiais, bet niekas negirdi, beria žemes: bum bum bum...

Alikė juokiasi. Kiti nebesidomi mirštančio ispano plepalais, kas rytą perkartojama kvailystė apie karstą.

— Mažiau galvotum apie mirtį — bemat pagerėtum,— prideda ir savo kvailystę Alikė.

— Ir aš taip manau,— tyčiojasi Brunas.— Visi juk žinom, kas per stebuklas autosugestija: tik panorėk — ir iš-

garuos silikozė. Bet ką darysim su sciroze,— ji, prakeiktoji, sugestijoms atspari.

Konstantinui termometro neduoda: sulaužys. Rodos, gražiai įglaudė pažastin, ramiausiai laikė,— o vis tiek perlūžo. Nebežinau nė ką manyti,— teisinasi. Meluoja niekšas, suka kaip vien graikai tesugeba.

Konstantino Ramirakio (kasykloje — Kostarakis) silikozė plaučių nedrasko, su tokia žmogus galėtų gyventi šimtą metų, bet va — širdis skylėta, šokinėja nuo vieno infarkto prie kito. Mažyčiai, nepavojingi, ramina vyriausiasis gydytojas, tačiau laikas nuo laiko pravirkdo Kostarakį, iškreipia dešinį skruostą.

Romanas savaip pasitinka termometrą siūlančią ranką: paglosto pirštus ir pabučiuoja. Paskui kaip niekur nieko siekia paglostyti ir aukščiau. Alikė atšlyja, grūmoja kumšteliu:

— Nesivargink, Romanai, namie turiu glostytoją. Gal paskambinti Fridai, paprašyti, kad atsiųstų kurią gražuolę? Prisimenu, dažnai aplankydavo, vesdavai pušynan parodyti, kur praėjusią naktį nukrito mėnulis.

— Vesčiau ir dabar! — pučiasi Romanas,— bet prakeiktoji žarnelė nepaleidžia.

Žarnelė — gyvybės šaltinis. Be jos tuoj pradedi dusti, mėlynuoti kaip koridoriaus nišoje Šventosios Mergelės apsiaustas. Prie Mergelės ir sugriuvo Romanas. Skubėjo pas pušyne laukiančią merginą — ar gal norėjo išbandyti gyvenimą nepririštas,— bet netoli siekė. Budintis daktaras atgaivino, subadė šlaunis, pripumpavo deguonies ir, žinoma, prigrasino nebesmarkauti. Gulėjo savaitę nusigręžęs sienon, piktas kaip rožančium išplaktas velnias, paskui vėl įsisiautė. Žodžiais. Anksčiau žarstė juokus — dabar visas persisunkė pagieža.

Ilgasis Žefkė pasikviečia Alikę atskirai konferencijai. Tikriausiai vėl klausinėja, ar nėra jam laiško. Kažkas negerai, dūsauja Ilgasis Žefkė, jau du mėnesiai ligoninėje, o žmonelė nei aplanko, nei parašo...

Ei, Eli, atsibusk! — švysčioja termometru prieš akis Alikė. Priklaupia ant lovos krašto, praskleidžia marškinius... Pro ilgašvarkio tarpuskvernį šviečia, degina akis apvalus jos kelis.

— Šįryt gražiau atrodai,— graibo krūtinės gauruose pasimetusį termometrą.— Kasdien vis geryn, Eli.

Jų pirštai susitinka, narpliojasi kaip gyvačiukės, skaudžiai gniaužosi.

— Atsigavai,— murkia Alikė ir užsuka deguonį.— Pratinkis be žarnelės. Deguonis, Eli, ne tik gaivina, bet ir degina.

Drėgnos lūpos prasiskiria, akyse blyksteli aitraus juoko žiburėliai, bet jis skubom šnabžda:

— O aš tikrai sapnavau tave,— meluoja nemirksėdamas. Glosto kelį, pirštai slysta po suknele, šliaužia aukštyn.— Vaikštinėjome mėlynai žydinčiame sode.

Pirštai pasiekia kelnaitės, spraudžiasi pro jas ir pasineria švelnių pūkelių gūžtoje. Alikė staiga ištiesia koją, paima begėdę ranką: tikrina pulsą.

— Vaikštinėjome sode? — stebisi.— Gal kaip prieš dvidešimt metų Eisdeno miškelyje, kai pūtei auksines miglas man į akis? Prisimenu: susituoksime ir — Argentinon! Kur amžinai mėlynas dangus, kvepiančių naktų alpulyje meilę gieda lakštingalos... Žodis žodin, a?

— Kur ne... — vėsta, nori ištraukti ranką, bet Alikė susmeigia į ją nagus.— Negali be priekaištų? Skaičiuoju paskutines dienas, o ji ir tas nuodija...

— Prasimanai niekus, Eli! — juokiasi Alikė.— Juk ne svetimas man — svainis. Tiesa, judu nesusituokę, bet kitaip nepavadinsi... Koks bjaurus žmonių nedėkingumas! Globoju, kur bėgusi nebėgusi — vis prie jo lovos. Nuodiju? Gėdykis, Eli!

Ištraukia termometrą, brūkšteli pieštuku kojūgalio lentelėje ir kilsteli ranką visiems.

Romanas nuleidžia ant grindų šiltomis kojinėmis saugomas kojas. Apsimeta abejingas, bet pavydas gelia dantis:

— Atrodo, patinki Alikei. Mums labas ir sudiev, o tau, Eli, ir kaktelę paglosto, ir rankelę pakutena, gal ir kitką — nematyt...

Sugraibo palovyje indą ir šlapinasi. Taip, kad visi matytų jo vyrišką stiprybę. Kiekvieną rytą parodo, bet niekas nebesidomi stimpančio gaidžio kudakavimu. Pakrapšto nagus peiliuku, elektriniu aparatėliu nusiskuta ir vėl

išsitiesia lovoje. Laukia šauniausio dienos įvykio — šiltame vandenyje įkaitusių merginų rankų.

Rytais ligonius apšvarina Slaugių instituto mokinės. Pradeda nuo Bruno ir baigia Romanu. Ateina linksmų, abejingų pūliuojančioms žaizdoms ir skausmo aimanoms, bet neretai pasitaiko visai jaunučių, sunkiai įveikiančių šleikštulį,— tos skuba, prausia atbulom rankom, prilaisto lovą ir nuvargina ligonį.

Norisi rūkyti. Ak, kaip norisi įkvėpti keletą tirštų dūmų! Rūkyti griežčiausiai uždrausta. Visur priklijuota grasinimų: išvarys su pirma cigarete dantyse! Tiek metų rūkius, sunku nukirsti; leistų nors tris keturias cigaretes per dieną — pasaulis gražesnis pasidarytų. Nerūkė keturias savaites. Sako, po poros mėnesių ir nebetraukia. Na, iki dviejų mėnesių gal neužsigulės! Pirmas dvi savaites badė ir badė šlaunis, net naktį išbudindavo injekcijai, paskui praretino. Dabar pratinasi kvėpuoti be deguonies galono, saulėtomis dienomis kuri slaugė palydi ir į pušyną. Kartais prisigretina Alikė, net minutę kitą pasėdi greta. Tyli — gal svajoja, o gal permąsto, kas juos glaudė ir kas išskyrė.

Taip, sugrįžęs pas Marikę neberūkys. Juk ir Vandebakeris šaukia: nerūkyk, Eli, trenk tą žolę! Ir alų draudžia. Paskutiniais metais įsisiautė, dažnai nuo ryto iki vakaro kavinėse. Marikė meldė: liaukis, Eli, net pietų nebepareini, ilgai šitaip netempsi. Paskui užsičiaupė, paruošdavo valgį, apšvarindavo, užkalbinta atsakydavo,— pradėjo gyventi atskirai. Reikėjo apsispręsti: Marikė ar kavinės? Pasirinko kavines.

Eisdene penkiolika kavinių. Visose sendraugiai, pensininkai kaip ir jis. Vieni su dar miegančia silikoze, kiti jau kosulio purtomi, treti, o tokių dauguma, kiekvienais metais „atostogaujantys" Lanakeno ligoninėje. Iki apeini visas kavines — vakaras. Dažnai grįža pas Marikę ramstydamasis į dviratį. Kitą rytą, pasikrapštęs pusryčių lėkštelėje, vėl ant dviračio ir sudiev iki vakaro. Pradėdavo nuo Alberto užkandinės ir baigdavo Fridos linksmybėmis.

Viena cigaretė plaučių nesuplėšys. Rytais prausykloje visas būrys su smilkstančiomis cigaretėmis rankovėse, nepagailės ir jam vienos.

Koridoriuje sutinka jų palaton einančias apiprausimo slauges. Jaunučiukės, rimtais veideliais, tikriausiai pirmi žingsniai angliakasių ligoninėje.

Prausykloje nosį užkemša tabako dūmai. Susispietę vyrai springsta kosuliu, krenkši, spjaudo. Noras rūkyti praeina, burnoje kaupiasi šleikštulio seilės. Nusiprausia iki diržo, nusiskuta ir skuba atgal palaton. Krenta lovon užduseęs, tirtančiomis kojomis.

Sveiksta! Nuėjo prausyklon be žarnelės ir sugrįžo. Taigi — ir šį kartą peršoks duobę. Tačiau gerai įsidėmėjo, kur ji, kokiame kelio posūkyje. Taip, mes rūkymą ir girkšnojimą, dievaži mes! Reikia taupyti, kas liko.

Ak, Eli, ligoninėje kiekvienąkart šūkauji priesaikas, o sugrįžęs į Eisdeną, vėl pasileidi šuoliais.

Ne, šis kartas paskutinis! Priverstas nutūpti šalia Marikės, lepintis vien arbatėle prieš tolvaizdį,— kaip ir pridera, kaip seniai Vandebakeris gieda.

Atveža pusryčius. Silpna kava, duona, margarinas, gabaliukas varškės ir šaukštelis uogienės.

— Vėl keptas viščiukas, svieste šutintos bulvės ir grietinės padaže išpurtę Paryžiaus grybeliai! — piktinasi Romanas.— Nužudys mus tokiu maistu, užpakalių jau nebepakeliame, net šūdas sviestu trenkia.

Blogai Romanui, giminių neturi, draugai seniai pamiršo arba išmirė, kramto ligoninės prėskienę. Žinoma, šaiposi: gyvent gyvensi, bet mergų tikrai nebegeisi. Atpjauna Marikės atneštos salami gabalą, pastiprina Romanui pusryčius.

Aštuntą, kada visi žvalesni, sotūs, ateina Vyriausias. Aukštas, plačiapetis, juokingai maža ir plikut plikutėle galva, pikta vanago nosim, juodom žiurkės akutėmis. Eidamas svyrinėja į šonus, krenkščia, glosto plikę. Slaugės bijo Vyriausio, iš tolo šiepiasi, tankina žingsnius. Sitaip akyse, o už nugaros bado nykščiais, niekina žąsinu. Vyriausias visada šaunios nuotaikos, stebuklus darančio apaštalo šypsenėlė storose lūpose. Bet žiurkės akutės smaigsto, šniukštinėja, degina slaugių drebančias rankas ir, žinoma, panikoje besidaužančias širdeles.

Šiandien Vyriausias su palyda. Be slaugių viršininkės ir interno,— jaunutė gražutė daktarė. Būrelis sustoja prie

jo lovos šalia durų: nuo čia prasideda apžiūros ratas. Vyriausias prispaudžia pirštą prie jo rankos.

— Kaip jautiesi, Emanueli? — šypsosi.— Kosti? Spjaudai?

— Kosulys lyg aprimo,— bando šypsotis ir jis.— Krūtinėje varlių choras, bet aukštyn nelipa.

Vyriausias apnuogina krūtinę ir galvos kryptelėjimu pakviečia gražiąją daktarę. Rausvai nudažytais nagais piršteliai praskleidžia krūtinės vilnas ir priglaudžia stetoskopą. Plaukai kvepia alyvžiedžių muilu, mažytė ausis beveik liečia jo smakrą. Pamaigo pilvą, pastuksena širdį ir vėl klausosi.

Ką galvoja mirties skersvėjo perpūstos širdies besiklausanti moteris?

Kaip ji, nusiplovusi kraujo ir pūlių tvaiką, myli savo vyrą ar meilužį?

— Plieninė jūsų širdis,— juokiasi gražioji daktarė.— Tokią ir aš norėčiau turėti.

— Gajus! — patvirtina Vyriausias.— Prieš mėnesį atgabeno jau mėlyną, o dabar, kaip matote, miela kolege, juokais burbuliuoja. Blogai, kad nespjaudai, Emanueli. Duosime skatinančių.

Slaugė skubiai brūkšteli kojūgalio lentelėje ir vėl sustingsta.

Ilgasis Žefkė baksnoja skaudamas vietas krūtinėje. Daktarė ir jam suranda šildantį žodelį, pati išrašo vaistų. Ilgšis pasitiki daktarais, ryja viską, ką jam pakiša, bet laukiamo stebuklo nėra, nė vienas neskuba išleisti namo. Prašosi kiekvieną rytą, Vyriausias paguodžia, primena, kad geros viltys visada išsipildo. Ir, žinoma, pamiršta pridėti, kad viltis kartu ir visų kvailysčių motina.

Brunas taip įmigęs, kad ir pasodintas nenulaiko galvos. Apramsto pagalvėmis, patapšnoja vienur, pastuksena kitur, pasišnabžda ir vėl paguldo. Nebėr kalbos su Brunu, ir paties Bruno nebėr, liko tik morfijaus partrenktas šešėlis.

Kostarakis prašosi namo: pasiilgo žmonos, vaikų. Ogi ir sveikas, daktare, kam varginti ligoninės žmones. Vyriausias klausosi viena ausim, o kai graikas pradeda šniurkščioti, pažada pagalvoti, gal kitą savaitę ir paleis.

Kiek metų Kostarakiui? Gal keturiasdešimt, gal dvidešimčia daugiau — toks susiraukšlėjęs, pilkas Konstantinas Ramirakis.

Belgijos kasyklų agentai, ieškantys vergužių pietinėje Europoje, greitosiomis suskaičiuodavo imigranto rankų pirštus ir patikrindavo, ar neturi skaudulio ant vyriškos trejybės. Kas giliau krūtinėje — ne jų reikalas, agentams mokėjo premijas pagal imigrantų skaičių, o ne jų sveikatą. Silpnaširdį Kostarakį juodasis voras iščiulpė žymiai greičiau negu kurį kitą graiką ar italą.

Romanas nekenčia Vyriausio, kiekviena proga purškia į akis, ir šįryt urzgia: mašina gan šauniai veikia, bet tas nelemtas karbiuratorius užsikimšo.

— Ir valgio neužtenka,— šypsosi Vyriausias, skuba apskelbti kvailiuku daktarei.— Visi sotūs, Romanai, tik tau badas pilvą drasko.

— Atsakyčiau kaip pridera,— urzgia Romanas,— bet jauna graži dama klausosi. Taip šauniai atrėžčiau, kad net tavo taukai ant pilvo sukaistų. Pala, o gal ir įsidrąsinsiu, surinksiu šūdinus žodelius atskiroje virtuvėje valgančiam mandarinui...

Vyriausias veda į duris daktarę, šnabžda apie bjaurų nedėkingo lenko būdą. Romanas pašaipiai juokiasi. Kikena net susiriesdamas, paskui pratrūksta kosuliu ir nusigręžia į sieną.

Pro atvirus langus smelkiasi saulėje įkaitusio pušyno kvapas. Reiktų pasivaikščioti, pamiklinti nusilpusias kojas. Spintoje suranda švarką, apsupa kaklą šaliku ir išeina.

Koridorius tuščias. Daktarai ir slaugės girkšnoja dešimtos valandos kavutę. Netrukus ligoniams atveš karšto pieno. Nemėgsta pieno, bet prisiverčia, nugali šleikštulį. Išsikėlę iš šachtų, kiekvienas galėdavo nusipirkti butelį pieno pusvelčiui. Gerkite pieną, šaukė plakatai ant sienų, išvengsite silikozės! Linksmiausia, kad ir maukusieji pieną kibirais nuo silikozės nepabėgo.

Keltuvo aikštelėje pajunta, kad per toli įsidrąsino. Kojas tenka plėšte plėšti nuo grindų. Še tau — pagulėjo keturias savaites ir jau žirglioja kaip pirmažingsnis kūdikėlis...

Aplankys Bolį. Reikia prisipažinti, kad iki pušyno neužteks jėgų; pušyną atidėkim rytojui. Bolis bene pirmas iš lietuvių būrio metė kasyklą. Velnią jis ten metė, kasyklos daktaras priminė, kad laikas atsisveikinti su šachta. Žinoma, dar galėjo dirbti metus kitus, bet tada reikėjo pasirašyti popiergalį, kad, nepaisant kasyklos daktaro draudimo, savanoriškai, taigi ir savo atsakomybe, tęsia darbą, o šitai kvailystei Bolis nesiryžo. Palikęs kasyklą, galėjo ramiausiai tinginiauti saulutėje, bet ne, Bolio rankos tirpo, peršėjo be darbo: nusipirko sunkvežimį. Vežiojo kasykloje likusių bičiulių išlaužtas anglis, tampė maišus Eisdene ir aplinkos miesteliuose. Jau į vyrus pasišovęs sūnus mėgo baltus marškinius ir švarias rankas, todėl sunkiai prisiversdavo tampyti anglių maišus į nebežinia kelintą aukštą. Jam išsprūdus Kanadon, Bolis pardavė sunkvežimį, nusipirko angliakasių reikmenų krautuvėlę. Ir vis paskubom, nuo ankstyvo ryto ristele, iki krūtinėje snūduriavusi juodoji gyvatė pradėjo kandžioti plaučius.

Pravėręs Bolio vienutės duris, fotelyje pamatė Rūtą. Norėjo tyliai pasitraukti, bet Rūta nudžiugo:

— Elis! Labas! Užeik, Eli, užeik.

Atsisėdo ant lovos krašto. Spustelėjo Boliui alkūnę:

— Labas rytas, Boli.

Lietuviškai. Mokėjo kelis žodžius. Dirbdamas su daugybe tautų, iš kiekvienos išmoko po žodelį gerų palinkėjimų ir piktų keiksmų.

Bolis vargiai išspaudžia vos įžiūrimą šypsenėlę ir vėl užsimerkia; skaudus kaip didžiulė žaizda, bijo net pajudėti, kad nepradėtų dusti.

— Kaip tau, Eli? — šnabžda Rūta.— Vis pamirštu aplankyti...

Pečiais atsako Rūtai: laikausi. Rūta kasdien lanko vyrą, gana jai vienos kančios, kitų skausmui nebeliko širdies.

Bolis jau be plaučių. Ko nesugraužė silikozė, sudegino dieną naktį iš galono plūstantis deguonis. Žino, kad mirs, kiekvieną naktį laukia išsilaisvinimo, bet ta kekšė mirtis neskuba, prismaugia ir vėl atleidžia. Reiktų pasakyti Rū-

tai: kurį vakarą išjungk deguonį, tegul užgęsta patyliukais, nebesikankina kaip Kristus ant kryžiaus. Bolis pats užsuktų žarnelės čiaupą, bet jau nebeturi jėgų pakelti skeleto rankos.

Nejaugi ir jis šitaip kankinsis? Ne, pakaks ryžto užsukti deguonį! Arba skutimosi peiliuku per venas — ir baigtas žaidimas.

Bolis muisto galvą, čepsi, bet nieko neprastumia pro lūpas, vien nejaukus gurgėjimas. Pajudina bejėgę ranką, palanksto smilių.

Elis pasilenkia prie Bolio burnos. Žino, ką pasakys, nebe pirmas kartas, bet vis tiek susigraudina. Paglosto jam kaktą ir skuba pro duris. Atsisveikina su vyru ir Rūta. Tylėdami nusileidžia keltuvu, tylėdami susėda kieme ant suolo.

— Ką sakė Bolis?

Paseno Rūta... Keturiasdešimt — ne senatvė, bet amžių trunkanti vyro kančia subraižė kaktą, nusvėrė pečius.

— Visai nebesuprantu jo švokštimo,— šnabžda,— nieko nebepagaunu.

Saulėtos meilės jų gyvenime nebuvo, bet ir nesidraskė. Bolis tik tris kartus pamaldautas paleisdavo franką iš rankos, o Rūta mėgo būrį, šokius ir dainas. Bolis sakydavo: gera žmona — smarki virtuvėje, tyli būryje ir paklusni lovoje. Moteriškoms puošmenoms, naujai suknelei Rūta valė kasyklos inžinierių butus, bet uždarbio dalį turėdavo atiduoti vyrui. Taupė Bolis, gerbė ir mylėjo pinigus labiau nei žmoną, gal ir patį Dievą. Taip, akių vienas kitam nedraskė, bet gyveno atokiai, kiekvienas savo kampe. Vėliau, kai gimė sūnus, lyg susiglaudė, suderino žingsnius. Daugiau vaikų Bolis nenorėjo: pakanka vieno giminei išlaikyti... Neišlaikė. Sviesiaplaukių mėlynakių giminės sūnus subelgino pavardę, vedė ispanę ir išbildėjo Kanadon.

— Kaip jam padėti, Eli? Kaip palengvinti kančias? — Rūta kandžioja kumštį, tramdo verksmą.— Gal pinigų vyriausiam daktarui...

— Kad pribaigtų triguba morfijaus injekcija?

Rūtos akyse niaukiasi pyktis, gal ir neapykanta:

— Širdis plyšta, o jis...

— „...šaiposi“? Ne, Rūta, nėra ko šaipytis iš savo rytojaus. Kurią dieną išjungk deguonį: šventą pareigą atliksi.

Rūta užsidengia delnais veidą. Verkia. Be ašarų; seniai viskas išdžiūvo ir suskeldėjo.

— O Dievas, Eli?

Prietarai kausto. Stimpantį šunį pribaigs kiekvienas, kad gyvulėlis nesikamuotų, o prieš žmogaus kančią niekas nedrįsta pakelti rankos. Kvaila! Argi Bolio merdėjimas — gyvybė? Ak, Rūta, jeigu jau Dievo bauginiesi, tai ir pati pagalvojai, kad laikas užsukti deguonies čiaupelį. Bet — niekada neįsidrąsinsi, dievai ir žmonės persekiotų tave. Net karste.

— Dievas? Paklausk vyro, Rūta, pasiteirauk, ką jis galvoja apie dievus.— Pasilenkia į moterį ir šnabžda: — Bolis sakė: Eli, dėl Dievo meilės, pasigailėk manęs, užsuk deguonį. Kiek kartų prašė, bijau ir užeiti į jo vienutę. Jeigu galėtų atsikelti iš lovos, seniai būtų išvirtęs pro langą ar pasikoręs. Gretimoje vienutėje turkas persipjovė venas. Nakčia...

Rūta bėga per kiemą. Lietpalčio skvernai plasnoja, plaka nugarą — audros nešamas paukštis. Prie autobusų stotelės krenta ant suolo ir alkūne užsidengia veidą. Vieniša. Po linksmai baltuojančiais debesėliais pasipuošusiu vasaros dangum.

Rytoj vėl atskubės. Su šypsena, kurią nudailina virpančiais pirštais ir net nepagalvoja, kad Bolis jau seniai nebeskiria šypsenos nuo verksmo. Pabučiuos vėsią ir sausą kaip kaulas vyro kaktą, pasidžiaugs, kad jis, brangutis, sveikiau atrodo, lengviau kvėpuoja. Tarpais Bolis pravers tuščias akis, mėgins ką pasakyti žmonai, bet tik pajudins susitraukusias pelenų spalvos lūpas.

Nejaugi ir jį šitaip smaugs ta prakeikta silikozė?.. O kurį kitaip? Visi pradeda kaskart sunkėjančiais priepuoliais ir baigia kaip Bolis.

Šūdina ateitis! Baisiausia, kad nepritrūktų drąsos brūkštelėti peiliuku per venas... Taip, valandai atėjus, išmauks

didžiulį stiklą degtinės ir — sudiev, pasauli, iškeliauju svajonių Argentinon.

Apie ką galvoja savo gyvybę nukirsdamas žmogus?

Permąsto gyvenimėlį?

Užsklendęs visas mintis, ramiai laukia, iki Jehovos ar Alacho angelas pagaus virš lovos plevenančią sielelę ir nusineš į saulėtą pasakų slėnį?

Nemiela pabaiga. Mirti nebaisu, tokia tvarka,— gaila gyvenimo. Pasaulis gražus, sklidinas visokių džiaugsmelių, lietingų ir saulėtų dienų, kiekviena skirtinga, kiekvienoje atsikandi, kas tau gardu... Reikės pasitarti su gretimos palatos Puan Puingu. Jo tikėjimas tvirtina, kad, senam kiautui sudilus, pereini į naujagimį ir vėl pradedi nuo lopšio. Šitaip mieliau, gali sakyti: šaunu!

Ir ko dabar juokiasi, blizgina dantim? Sėdi vienišas kvailys ant suolo ir kvatoja susiriesdamas.

— Vaikinai! — šaukia kažkuri slaugė pro jų aukšto langą.— Grįžkite, pienas laukia!

Visi keliasi nuo suolų. Atsargiai, kaip fakyrai per baltai žioruojančias anglis, dėlioja kojas. Išsigudrinę, seniai patyrę, kad staigesnis judesys, ilgesnis žingsnis sugniaužia gerklę, išbudina prisnūdusią gyvatę.

Sėdi fotelyje prie lovos. Reiktų numigti kokią valandą, pasislėpti nuo galvoje verdančių minčių, bet neprisišaukia snaudulio. Romanas stovi prie lango — tiek leidžia žarnelė,— žiūri pušynan ir kažką perkrato praeityje. Apie ateitį tikriausiai niekas ir nebegalvoja, nebėr jos, išsibaigė. Romanas Tikanskis ilgas valandas šitaip prastovi prieš savo praeitį tylus, suraukęs kaktą.

Ilgasis Žefkė žvilgčioja į laikrodį. Tvirtas laikrodis, gal senelio angliakasio dovana, o nepasitiki žmogus, purto, glaudžia prie ausies. Šiandien penktadienis, savaitgalio atostogų pirmoji diena, taigi greičiau iš ligoninės, toliau nuo eteriu ir grindų muilu dvokiančios palatos! Ilgajam Žefkei nekantru, veržiasi prie jaunos žmonelės. Rudenėjant Vyriausias išleido vieną savaitgalį, paskui, rimtai viską permąstęs, išleisdavo nuolat.

Štai ko trūko vaikinui! Jauna žmona veikia smarkiau už geriausius vaistus. Atkuto, kalbesnis pasidarė, net Romanui numeta šiltą žodelį. Pirmadieniais grįžta kone dainuodamas, šaunus ir atjaunėjęs dešimčia metų.

Kostarakio lovoje kosčioja turkas Achmudas. Atėjo pasiramsčiuodamas lazda, perlenktas dieglių krūtinėje,— ir nebeatsitiesia. Injekcijos ir deguonis kiek patiesino, tačiau ir be daktarų aišku, kad teks žiemoti ligoninėje. Mielą Šeilą ar Leilą turi ūsorius, ateina kasdien, atneša išsigandusios mergytės šypseną ir nesuvokiamą, tarytum česnakų, tarytum raudonųjų pipirų, kvapą. Apsirengusi kaip ir visos Belgijos moterys, nėmaž nepanaši į valytojas ilgomis kasomis ir gėlėtomis kelnėmis, kurios per kilometrą šaukia apie gimtąjį Turkijos kaimą. Ir į vyrus nesibaimina pažvelgti, rodo dantukus Romanui, aštriu liežuvėliu kapoja jo riebias užuominas.

Konstantiną Ramirakį mirtis išlaisvino nuo infarktų ir pažastyje lūžinėjančių termometrų. Tyliai atsėlino geradarė, suglemžė graikišką sielelę ir nusinešė. Kaip prityręs vagis. Niekas palatoje nė nepajuto, tik Alikė, atėjusi su savo termometrais, aiktelėjo ir užspaudė graikiško dangaus išsigandusias akis.

Brunas miega ir atsimiegoti negali. Palaimintas morfijus! Tačiau kartais ir jis neįveikia scirozės skausmo, tada Brunas unkščia, blaškosi savojo pragaro liepsnose ir šaukia:

— Kur ta prakeikta slaugė prisėdo subinę?!

Slaugė vos prieš valandą įšvirkštė morfijaus, o Brunui atrodo, kad praėjusiame šimtmetyje. Netrukus ir ispaną išveš vienutėn,— tokia tvarka, visada taip, kai ligonio aimanos viršija nuostatais leistų decibelų skaičių.

Kodėl šaiposi iš visko? Kodėl surūgęs nuo ryto iki vakaro? Todėl, kad Vyriausias nepaleidžia iš ligoninės? Manė: dvi trys savaitės — ir suku atgal pas Marikę; baigiasi trečias mėnuo, o Vyriausias tik purto galvą.

Rudens saulė grimzta pušynan. Romano veidas paraustа, raukšlės išsilygina, ir jis — jaunas, gražus — šypsosi pušyne laukiančiai merginai. Ak, koks šaunus pramuštgal-

vis buvo Romanas sveikais plaučiais! Šokdindavo savo germanę kavinėse, kaip viesulas siausdavo. Jau sumirkęs sukdavo ratelius, plėšdavo dainas, vis kulnu į grindis sutrenkdamas, spygaudamas kaip lenkiškas erelis.

— — — Mergaičiukė sėdėjo su tunelių sprogdintojo Lamberto žmona Marike. Jau tarpdury pamatė. Tarp daugybės veidų, margaspalvių suknelių blykstelėjo jos akys. Pakvietė šokiui. Po kelių žingsnių pajuto, kad ji pirmą kartą vaikino glėbyje, bet dedasi narsi, prityrusi vakaruškininkė.

— Prižadėjai mamai grįžti dešimtą? — juokėsi į pasišiaušusio kačiuko akis.— Nebetoli dvylikta... Pasvilins minkštimus dirželiu!

— Jeigu nieko gudresnio nesugalvoji — patylėk. Bent kol baigsis šokis, paskui skelbkis kvailiu, iki liežuvis perlūš.

Va kaip! Penkioliktus pradėjo, o jau aštriai išgaląstais dantukais. Gražiai nulipdyta raganėlė, visai jau moteriška, tik akys vaiko.

— Viena atėjai? — pasuko kitur.— Toli gyveni?

— Viena.— Pagalvojo, atrinko akmenį:— O tu į palydovus nesigretink, pareisiu be angelo sargo.

— Nu nu,— stabdė,— nesmarkauk. Argi nežinai, kad Eisdene knibžda visokių italų, turkų, arabų? Visi su maišais tik ir gaudo tokias kaip tu.

— Tu irgi italas, nespjaudyk ant svetimšalių.

— Kas pasakė? — nustebo.— Kas išdavė paslaptį?

— Makaronų kvapas.

Taip prasidėjo draugystė. Pirmų dvejų metų kitaip ir nepavadinsi. Pašokdindavo Alikę šeštadienio vakaruškoje, parveždavo dviračiu namo ir — sudiev, mergužėle, iki kito savaitgalio. Dažnai velnias trankydavo kumščiais nugarą, lenkdavo pabučiuoti, bet atsilaikydavo: vaikas, anksti prinokęs obuoliukas, nei palaižysi, nei atsikąsi. O ji, linksmakraujė, glaudėsi šokdama, smaigstė nagučius į sprandą ir plepėjo čirškė. Vieną vakarą sušnabždėjo į ausį: myliu.

Šoko paskutinį. Jau po vidurnakčio, vaikinai permirkę, merginos mirksi kaip tamsos gaubiamų vištų būrys, pats

laikas atsisveikinti su kantrybę baigiančiu Albertu. Tada Alikė pasistiebė, švelniai sukando ausį ir išdrebino:

— Myliu tave, Eli.

Plokštelių automatas žaidė vaivorykštėm, akordeonais traliavo senutėlį valsą. Kvepėjo alum, ataušusiais fritais ir nuovargiu. Pabučiavo Alikę į kaktą, priglaudė. Pirmą kartą vyriškai.

Šeštadieniais apeidavo visas Eisdeno kavines. Vienoje stiklas alaus, kitoje stiklas, visose bendradarbiai — ir viengungiai, ir su žmonomis. Pašokdina vikresnes, pašūkauja prie bufeto su giliau įmirkusiais ir — pro duris. Vakare užbaigdavo ratuką Alberto kavinėje-restorane, kur ateidavo pasišokti Alikė. Kartais viena, bet dažniausiai su vyresne seserim Marike. Nedidukė, tamsiaplaukė ir visur apvali, saldžiai minkšta vyresnioji svetimai skyrėsi nuo aukštaūgės, lieknos ir šviesiaplaukės jaunylės.

Baigė dvidešimt antrus? Taip, dvidešimt trečių pradžioje išgriuvęs anglių sluoksnis užmušė Pėterį ir Vaceką, o jam sulaužė kojas.

— Myliu tave, Eli...

Gargaliuojanti flamandų kalba urbino ausis, bet aną vakarą suskambo aukso varpeliais. Nėra girdėjęs aukso varpelių, bet tikriausiai būtent taip jie ir skamba. Priglaudė, pabučiavo į kaktą. Gal sakė „carissima mia“,— visada susijaudinęs pragysta itališkai, gal banalų „mio grand amore“,— prisimena tik staiga kavinę užplūdusią tylą, kurioje aidėjo jo širdis.

Kaip visada, parvežė dviračiu, bet šį kartą nesiskubino atsisveikinti. Ir Alikė delsė. Laukė šuolio iš trejus metus užtrukusio vyro — mergytės žaidimo? Gulinėjo su Fridos merginomis kaip ir visi svetimšaliai angliakasiai, apsimokėdavo už pusvalandžio meilės erzacą... Giliau nebuvo nugrimzdęs. O tą naktį širdis šaukė: myliu Alikę, myliu manojo gyvenimėlio vaivorykštę! Jos krūtys degino krūtinę, kvepėjo naktyje mieganti vasara, reikėjo pasiryžti paskutiniam žingsniui. Glostė Alikės plaukus, duso geismu, kandžiojo degančias merginos lūpas.

— Miegu sodelio pusėje... — virpėjo Alikė.— Atidarysiu langą...

Mylėjo Alikę paskubomis. Viena ausis prie krūtų, kita išplėsta į tamsoje grūmojančias duris, už kurių krūpčiojo prietarais ir šimtmečių papročiais apkaustytos šeimos tvirtovė. Paskutinį kartą pabučiavo jau auštant.

Alikė nepaleido rankų, glostė veidą, pečius:

— Eli, Eli... Vėl nematysiu ištisą savaitę!

Tik kojomis pasiekęs rasotą sodelio žolyną, pasakė: myliu, prisiekė:

— Rytoj ateisiu pas tėvus, Alike.

Sodelyje apsiavė, susitvarkė rūbus, ilgai trynė veidą drebančiomis rankomis, bet išsibudino tik savo lovoje, tabaku ir anglių dulkėmis perdvokusiame Štileko kantinos kambarėlyje.

Gulėjo siauroje, kareivius ir karo belaisvius glaudusioje lovoje, dūmijo cigaretes ir vis labiau vėso, svarstydamas Alikei pažadėtą kvailystę. Ne, turtingas prekybininkas neleis dukros, nepatikės angliakasiui italui. Svetimšaliams — sunkiausi darbai kasykloje, kantinų getas, bordeliai ir alus. Tokia tvarka, taip surikiuota nuo amžių, ir vargas tam, kuris jos nesilaiko, vienos ar kitos kvailystės apakintas, laužiasi iš geto. Tik apsijuoks!..

Kita vertus, ne milijonieriai Alikės tėvai, viena duktė, Marikė, ištekėjo už angliakasio. Lambertas aukso neatsinešė, tik kasyklų minininko rankas. Ir jis, Emanuelis Artizanis, teturi tvirtas rankas, turtų nesukaups, bet Alikė vargo nematys. Pasikalbės su senioku, parodys darbštuolio delnus ir mylinčią širdį, tegul sudeda ant savo krautuvės svarstyklių!

Dvi savaites prisiekinėjo: rytoj apsirengiu išeigine eilute ir žingsniuoju pas Joachimą Heidryksą, turtingiausią Eisdeno prekybininką! Rytojai susitrypdavo kasdieninio keliuko purve, kasykla atsiimdavo penkias dienas, savaitgalius — kavinės ir Eisdos merginos. Allbertą pamiršo, Alberto kavinę-restoraną, kur plyštančia širdele laukė Alikė, aplenkdavo iš tolo. Dūko, įsisiautė girtuoklystėn taip, kad pirmadieniais kasykloje drebėjo ne tik rankos, bet ir kojos. Paskui užgriuvo nelaimė: bičiulių mirtis, ilgi mėnesiai ligoninėje.

Sveikstant, kada jau stumdėsi ant ramentų, aplankė Alikės sesuo Marikė. Atnešė apelsinų, panašią šypseną — ir tik atsisveikinusi prie durų prisiminė:

— Alikė ištekėjo. Už vaikystės draugelio. Šaunų vaikiną susimedžiojo! Gyvena Haselte. Jis — krautuvininkas, ji mokosi slauge.

Ištekėjo... Jis — ligoninėn, o toji... — kito glėbin. O juk glaustėsi: Eli, Eli, myliu tave...

— Ir man kaip anam pasakų sodininkui: auginau obelaitę, šakeles glosčiau, o kitas nuraškė vaisių,— šaipėsi, tramdė diegulį širdyje.— Kas žino, gal ir aš būčiau pasisiūlęs? Ko skubėti, galvojau, kai nusibos viengungiauti...

Marikė pakreipė galvą, pabaksnojo kaktą pašaipiu žvilgsniu ir nusijuokė. Kažkaip girgždžiai, prisiversdama:

— Per ilgai galvojai, Eli.

Pasveikęs išsitrenkė Valonijon. Trejus metus vertė valonų anglis,— susitaupė pinigų Argentinai, pakėlė bures svajonių kelionei ir, kažkurio velnio kurstomas, nuvyko į Eisdeną atsisveikinti su bičiuliais. Atsisveikino, teisybė, su visais, nepamiršo nė vieno, bet atsisveikino ir su trejų metų santaupomis. Vėl apsigyveno Štileko kantinoje, vėliau, kai paėdė turkų alasas, išėjo pas kambarį nuomojančią, jau našlaujančią Marikę.

Štilekas... Prieškarinis imigrantas. Kasykloje prasimušė į šteigerius. Tikrosios lenko pavardės niekas nežinojo, visi vadino Štileku. Gal todėl, kad paklaustas, kaip gyvena, atsakydavo: štilekes, taigi — patyliukais. Silikozės išstumtas pensijon, nusipirko apleistus vokiečių karo belaisvių barakus netoli kasyklos ir atidarė kantiną svetimšaliams. Darbšti žmona gebėjo padaryti valgį italams, turkams, graikams ir net arabų kus-kus; keturiem belaisviam skirtame kambarėlyje Štilekas pastatė keturias dviaukštes lovas: susiglauskite, sūneliai, atvyko dar vienas turkų būrys. Grobstė pinigus lenkas. Abiem rankom, broliui būtų nulupęs odą už kelis frankus; jo krautuvėlėje viskas buvo dvigubai brangiau negu Eisdene. Turtėjo Štilekas, bet vaikščiojo apskuręs, parūkydavo ir išgerdavo „sūnelių" sąskaita; mėgo aukso skonį — papuošė burną tauraus me-

tąlo dantimis. Tačiau širdies neapkaustė: atsisėdo vieną rytą išvietėje su laikraščiu ir nebepakilo. Visiškai negarbingai iškeliavo, šaipėsi „sūneliai“, jeigu žinotum žmogus, išsirinktum jaukesnę vietelę.

Marijono Stileko našlę apgulė šaunius ūsus raitantys turkai, saldžialiežuviai graikai, didžiulis „sūnelių“ būrys, bet pani Kazimiera pasirinko po ranka buvusį pensininką Anteką. Seniokas padėdavo kantinoje — valė barakus, skuto bulves. virtuvėje, dar tvirta ranka sutramdydavo pikto vyno suaudrintą vaikiną ir, kaip pavyduoliai šnabždėjosi, pavaduodavo Stileką ten, kur jis nebesugebėdavo. Glaudūs lenkai, kaip ir žydai, ramsto vieni kitus.

Gyveno pas Marikę... Sekmadieniais karštai tikinti našlė bėgdavo maldyklon, jis, apžergęs dviratį, į Haseltą: atsigaivins švariame ore, išgers stiklą alaus ir sugrįš. Išgėręs alaus, eidavo Haselto maldyklon pasiklausyti Limburgo provincijoje garsaus choro. Klausėsi besidaužančios širdies ir choro moterų eilėje giedančios Alikės. Pamaldoms baigiantis, paskutinį kartą žvilgsniu paglostydavo mylėtos veidą ir išslinkdavo. Jos vyro nepažinojo, pasak Marikės, labai labai mielas bernelis. Velniava! Tokių kvailių, kaip Emanuelis Artizanis, tikrai nedaug pasaulyje...

Paslapčia, it penkiolikmetis mokinukas, sekmadieniais pasižiūrėdavo į giedantį angelą, atsidusdavo kolonos šešėlyje ir parmindavo į Eisdeną. Anksčiau Alikė užbėgdavo pas seserį kavos puodukui; jam apsigyvenus — nebesirodė. Tikriausiai ateidavo, kol dirbdavo kasykloje, tačiau Marikė neprasitardavo; vengė kalbėti apie seserį, tuoj nukreipdavo šneką. — — —

— Pietūs! — šaukia įstumdama vežimėlį su valgiais Zuzana.— Romanui: ungurys drebučiuose, svieste keptas tetervinas, salotos su grietine ir butelis šampano. Kitiems: daržovių sriuba, gabaliukas dešros, bulvių košė ir obuolienės šaukštas.

Linksmaširdė slaugė Zuzana. Reikia nereikia skambina juoką, svaido pašaipas, vyriškai riebius anekdotus. Visi mėgsta skaidrios nuotaikos senmergėlę, jos rankose ir injekcijų adatos nekandžios, tik pakutena. Grįždama virtuvėn, stabteli prie jo lovos.

— Ko nevalgai, Eli? — barasi. — Maistas, berneli...

— „...labai svarbu ligoniui". Pasiūlyk mano pietus Romanui. Arba — savo šuniukui.

— Neturiu šuniuko, Eli, su katėmis draugauju. O kai pragaro liepsnos uždega kraują, pabendrauju ir su dvikoju katinu. Valgyk, Eli, pasistiprink: lankytojų kambaryje mačiau Marikę. O jeigu pakvies pušynan, a? Ko gero, apsijuoksi po mėlynu dangum Jehovos akivaizdoje!

Marikę sutinka koridoriuje. Iš tolo džiaugiasi, trimituoja:

— Sveiksti, Eli! Visiškai sveikai sveikai atrodai. Ve — skruostai raudoni. Kaip padažyti!

Pušyną pasiekia be poilsio, trumpučiais žingsneliais, neskubėdamas. Susėda ant suolo saulėkaitoje. Marikė priglaudžia petį. Juodaplaukė galva vilnija mažytėmis bangelėmis. Vienur kitur žybčioja sidabro pervijos. Uždeda ranką ant šilto kvepiančio gūburio, panardina pirštus. Marikė pasimuisto ir nukelia jo ranką.

Pušyną sodino protingi, toliaregiai žmonės: medžiai išauginti lygiais tarpais, juose laisvai nardo saulė. Vasarą čia spygauja vaikai, ant patiestų skarelių užkandžiauja silikozininkų žmonos, ir niekas nepamanytų, kad tai mirštančiųjų miškas, kad žaidžiančius vaikus stebintis tėvas ryt poryt gulės ligoninės lavoninėje su atpažinimo kortele prie didžiojo kojos piršto.

Na ir mintys! Reiktų džiūgauti, kad sveiksta, o jis karsto antvožą derina. Aukštyn smakrą, Emanueli Artizani! Giliau įkvėpk saulėje perkaitusio pušyno kvapą, apsidairyk ir pamatysi, kad tau, vaikinuk, padoriai klojasi. Tavo širdis plieninė, o iki ji stuksens maršą, trankysi kulnais ir tu, Emanueli Artizani!

— Atnešiau keptą antį, — prisiminė Marikė. — Palikau Zuzanos globoje. Gal vyno norėtum? Vynas stiprina. Protingai girkšnojant, žinoma.

— Aha...

Smėlio taku striksi vėjelis. Kaip išdykaujantis vaikas — žarsto smėlį, graibsto krūmų šakas, stabteli prie suolo pasiklausyti, ką dideli šneka...

Marikė užsimindavo apie vaikus. Kai susituoksime, — sakydavo. Metai stūmė metus, jis taip ir neįsidrąsino vesti. Tebemylėjo Alikę, tebesvajojo apie ją. Ilgainiui tos svajonės apdilo — pavartydavo kaip seną pastogės kambarėlyje aptiktą daiktą ir numesdavo... Pirmą kartą atvežtas ligoninėn, vėl išvydo Alikę — ir pajuto, kad nepamiršo, išsinešiojo širdies kampelyje.

— Grįžkime, Marike, — kyla nuo suolo, — galva svaigsta...

— Nuo gulėjimo, — aiškina Marikė. — Dažniau vaikščiok, Eli. Ir valgyk! — atrodai kaip nugenėtas medelis...

Palydi Marikę iki autobusų stotelės. Paglosto garbanėlėmis vilnijančius plaukus. Marikė trukteli petį, kresteli galvą. Atvėso moteris, purtosi paliesta. Kurią dieną drėbs į akis: nesičiupinėk, Eli, atgrėbiai savo ir murdyk rankas į kišenes. Gal ir ne taip smarkiai — ne jos būdui; ramiai paaiškins, kad rūpinasi savo *nuomininku* ir jokių paglostymų jai nereikia.

— Kitą savaitę grįžtu, — atsisveikina. — Laikas skinti obuolius, valyti daržą. Ištižau be darbo!

— Nesmarkauk, — šaiposi Marikė. — Darbininkas atsirado... Seniai viską sutvarkiau, Facas pagelbėjo.

Slaugių kambaryje randa daktarą Dukamelį ir Alikę. Girkšnoja kavą, įsišnekėję apie kažkokius stebuklingus vaistus. Dukamelis kilsteli antakius ir priekaištingai nužvelgia įsibrovėlį. Mėgsta gražiausią ligoninės slaugę daktaras Dukamelis, vis taiko popiečio kavutės, kai Alikė viena.

— Perkelkite mane vienutėn, daktare Dukameli.

Atėjo paprašyti, kad kitą savaitę išrašytų namo, o liežuvis va ką išgiedojo! Koks velnias knisasi galvoje?

— Nusibodo penkių palatoje, — mikčioja.

— Kažkaip... negražiai atrodai, Eli, — daktaras Dukamelis pastumia jam kėdę. — Svaigulys?

— Apsuko pušyne tris kartus ir pabėgo. Kad negražiai atrodau — ir be daktaro akinių matyt. Tai kaip dėl vienutės?

— Nepersipjausi gyslų? Mustafa pasiprašė į vienutę ir — brūkšt peiliuku per rankelę.

— Aš, daktare, vėliau, kai ir deguonis nebepadės... Šiandien Marikė dūsavo: ketvirtas mėnuo pasninkauju, persikelk vienutėn...

— Rimta priežastis! — iškelia rankas daktaras Dukamelis.— Kaip tau atrodo, Alike?

Nėra slaugės, kuri užginčytų daktaro nuomonę, nesiginčija ir Alikė.

— Tegul pabūna vienutėje, ypatingos priežiūros jam nebereikia. Vyriausias žadėjo išrašyti kitą savaitę. Paūš metus vaikinas — ir vėl sugrįš mėlynu snukučiu.

— Amen! — atsistojo. — Taip ar ne, daktare?

— Kad nėleisčiau tokiu rimtu reikalu, Eli! Dvidešimt septintas salonas laisvas, gali keltis.

— Dvidešimt septintame Bolis Urmanas...

— Mirė tavo bičiulis Bolis Urmanas. Praėjusią naktį.

Po ramios savaitės vienutėje pasijuto sveikas. Na, apie sveikumą gal neverta dainuoti, bet aiškiai sustiprėjo ir, svarbiausia, atgavo šviesesnę nuotaiką. Kasdien pasivaikščiodavo pušyne, net skubiau pažingsniavęs nebeuždusdavo. Vakarais slampinėjo ligoninės koridoriais, užsukdavo į budinčių slaugių kambarį persimesti vienu kitu žodeliu, išgerti pieno stiklinės. Kasdien skutosi barzdą, keitė marškinius, kvepiančiu aliejum blizgino plaukus.

— Prieš kurią staiposi? — aikčiojo Zuzana.— Tik pažiūrėkit į šitą katiną: išsigražinęs, išsikvėpinęs, ketera pašiaušta, akys liepsnas svaido. Kurią griebs, kurią persmeigs baltai įkaitusiu?

Zuzana, kaip visada, barškino mezgimo virbalais. Slaugių instituto mergaičiukė kampe nusirašinėjo iš storos knygos. Alikė sėdėjo prie lango, nusigręžusi į nakties tamsą. Staiga atsisuko ir prunkštelėjo:

— Mane uostinėja, Zuzana. Jaunystėje glostė, sirpino, bet neįsidrąsino, tai dabar, kada suseno, panūdo atsikąsti gardaus obuolio. Ko gero, pasiūlys mesti vyrą, skrendam Argentinon, sakys.

Tėkšt! Kaip su purvinu skuduru į snukį... Trinktelėjo duris.

Pataikė širdin. Girdi, sirpino, glostė, o susenęs, jau prieš mirtį, prinokusios paragauti užsigeidė. Kodėl žeidi, Alike, kodėl niekini?

Kai po dvidešimties metų susitiko šitoje ligoninėje, ji išblyško, paskui raudonis užpylė veidą:

— Mudu, vaikine, berods pažįstami... Elis Artizanis — ar jo tėvas? — įkando ir papurtė: — Viešpatie, kaip tu negražiai pasenai, Eli!

Po kelių dienų pravėrė tvirtai sukąstus dantis, numesdavo drungną žodelį, šypsenos atošvaistį. Kartais net pagalvodavo, kad Alikė tebemyli jį, bet neišsiduoda, slapsto vėl kaistančią širdį.

Vienutėje būnant, gal atslinks kurią naktį... Trečias kartas Lanakene, bet rimtai ir nuoširdžiai su ja nė sykio nepasikalbėjo. Vien pasikalbėti? Paglostyti rankeles, pasiklausyti balso? Geidžia jos! Sapnuoja nuogą, liečia šlaunis, krūtis, bet išslysta ir dingsta rūke. Bėga iš paskos griuvinėdamas — pasivijo, tvirtai priglaudė — ir pabunda sukaitęs, perdžiūvusia burna. Dažnai taip. Išprotėt gali žmogus!

Atsibunda staiga. Mirksi prieš staliuko lempą, patrina delnais veidą, bet sapnas nenyksta: Alikė sėdi ant lovos ir žiūri į jį. Rimta, primerktomis akimis, tarsi slėptų jas.

— Sapnuoju? — dūsta. — Tark žodelį, Alike...

Ji priglaudžia pirštą prie lūpų, krypteli galvą į duris.

— Tebemyli mane, Eli? — glosto kaktą, skruostus.— Mylėjai ir tebemyli, a?

— Myliu, Alike. Laukiau tavęs... kiekvieną naktį sapnuoju.

Alikė atsistoja. Nusivelka ilgašvarkį. Stovi nuoga, graži kaip pasakų deivė, paskui atsigula šalia.

Bučiuoja, kandžioja krūtinę, bet nepasiduoda, atmušinėja rankas. Kikena. Negražiai kraipo lūpas, raukia kaktą. Staiga atstumia ir liuokteli iš lovos. Nusisukusi apsivelka ilgašvarkį.

— Nekenčiu tavęs, Eli Artizani! — atsigręžia.— Dvoki stipena. Nekenčiu už pažeminimą prieš dvidešimt metų.

Prisimeni, Eli Artizani, aną naktį, kada atidariau tau langą iš kiemo pusės? Apjojai mane, itališkas šunie, ir išsitrenkei, o aš, nėščia, laukiau sugrįžtant. Žadėjai ateiti pas tėvus, prisimeni?.. Abortas susikomplikavo, vos išsikapsčiau. „Myliu", — dar niauksi dvesiantis šuo... Nekenčiu, nekenčiu, nekenčiu! Pasikark, persipjauk gyslas, kad galėčiau pasidžiaugti, įsidrąsink, baily!

Trinkteli durys. Į vienutės sienas daužosi neapykanta. Iš perkąstos lūpos sunkiasi kraujas. Skruostus degina pagiežos spjūvis. Šluosto, trina antklode, bet nuodai sunkiasi gilyn, skverbiasi į širdį.

Neilis Diamondas dainuoja Džonatano Livingstono gyvenimą. Kavinėje šiurena švelnus dainininko balsas, plūduriuoja cigarečių dūmai. Šokių aikštelėje jaunutis, kasyklos dar neapkandžiotas turkas stumdo padavėją Lufkę. Vaikinukas jau įmirkęs, pasakoja turkiškai šaunią istoriją, bet Lufkė vos išspaudžia šypseną. Trys turko draugai, vienodai šauniai apkarpytais ūsais ir dar šauniau pakreiptomis kepurėmis, sutūpę ant aukštų kėdučių prie bufeto, girkšnoja alų. Prie lango, kad praeiviai matytų gražius snukučius ir plačiai apnuogintas krūtis, mezga Bela ir Beta.

Susikėlusi alkūnes ant bufeto, snūduriuoja Frida. Rudai nudažytais plaukais. Pavasario raudoniu žydinčiais skruostais. Grumiasi su senatve moteris, ko nepasiseka paslėpti — perdažo.

Nebetoli vidurnaktis. Laikas gesinti šviesas ir atsisveikinti su klientais, bet turkai neskuba, tikriausiai bedarbiai.

Prisimena Fridą dar be dažų... Žaibavo ir griaudėjo moteris, pirmutinė šokiui ir antro aukšto kambarėlių žaidimams. Krūtys netilpo suknelėje, apvali, trykštanti kvepiančiomis sultimis. Paskui, kaip dažnai būna riebioms moterims, staiga supliuško. Tačiau nė už ką nenorėjo prisipažinti senstanti — varžėsi gudriomis liemenėmis, slapstė vystančią odą dažų raudoniu. Taip, Frida, taip, riebi senmergėle, laikas ir tau pensijon. Alyva seniai išstūmė akmens anglis pramonėje, Olandijos dujos šildo ir verda,

taigi sudiev kasykloms. Bet Frida nemato, kad trys kasyklos užrakino vartus, likusioje krapštosi šimtinė turkų, — tebegyvena aukso laikotarpį, kada jos kavinėje užė, klegėjo, gėrė ir mylėjo jos merginas būriais. Mato, kur nematys, tačiau apsimeta akla ir kurčia.

Už lango sustoja vaikinas šviesiu lietpalčiu ir juoda — rabino ar kunigo — skrybėle. Merginos atideda mezginius, stuksena kumšteliais stiklą, kviečia vidun. Vaikinas pro langą peržvelgia kavinę, pamato jį kampe ir atveria duris. Šlubčioja prie jo staliuko. Nusivelka lietpaltį, nosine nusausina skrybėlę. Sėdasi, paima jo ranką, patapšnoja ir suspaudžia tarp delnų:

— Čiao, Eli!

Gražiai apkarpytoje barzdoje baltuoja šypsena, rudose, kiek išsprogusiose akyse plazda šiltos ugnelės. Aukštoje ir jaunuoliškai lygioje kaktoje — platus randas. Kumpoka nosis apkibusi lietaus lašeliais, trukčioja šnarpsto džiaugsmą.

— Čiao, Facai.

— Ruošiausi aplankyti... Žiūriu: Elis jau savo kampe! Kada sugrįžai?

— Šiandien. O tu kaip laikaisi?

— Šlubčioju. Kaip amžinatilsį Stilekas: patyliukais.

Alus Facui tik troškulį malšina, užtat visada pastiprina degtine. Sriūbteli gurkšnį „rusiškos arbatos“, užsirūko. Dairosi po kavinę, patikrina lubas — ir vėl gurkšnis dramblius pargriaunančio mišinio.

Belgijoje Bonifacui Gailiui pasisekė: pačią pirmą darbo savaitę kasykloje nukirto pusę pėdos. Visiškai kvailai sužalojo vaikiną: leidžiantis į šachtą, atsisėdo prie keltuvo durelių ir, kamšatyje nerasdamas kojoms vietos, iškišo kairiąją pro durelių plyšį. Kaip su aštriausiu kirvuku nukirto, nespėjo vaikinukas nė išsigąsti. Pasveikus kasykla nupirko ortopedinį pusbatį, paskyrė pensijukę ir įdarbino viršuje, vagonėlių pastogėje. Žinia, pro visus pastogės plyšius švilpavo vėjai, žiemą grubo vagonėlius sukabinėjančios rankos, bet užtatai nė mažiausios dulkelės. Dvidešimt metų stumdė vagonėlius Facas, tebestumdo ir

dabar. Kodėl ne, tokioje švarioje vietelėje galima šlubčioti šimtą metų.

— Rūkyk, — pastumia cigaretes Facas. — Nusipenėjai ligoninėje, pagurklis kaip Fridos!

— Neberūkau, Facai. Žinoma, ilgai tuo nesigirsiu, nebent kokią savaitę.

Dvidešimt metų Facas ieško žmonos. Nusipirko butuką, plačią lovą, bet jo skonį atitinkančios moters niekur neranda. Ne viena glaustėsi — vaikinas rimtas, girkšnoja protingai, butukas, krepšelis banke, — o Facas neišsirenka: viena stora, kita per plona, trečia mylėti nemoka, ketvirta lietuviškų valgių purtosi... Pagyvena su išrinktąja kelias savaites, išbando ir atsisveikina. Ir šitaip dvidešimt metų.

— Sveikas, Eli!

— Į tavo sveikatėlę, Facai,— atsakau irgi lietuviškai.

Facas mosteli Fridai: ir Eliui „rusiškos arbatos". Mišinys aitrus, užgula nosį, bet krūtinėje plečiasi maloni šiluma, minkština raumenis. Ir galvą, žinoma. Facas stebi jo plačiančią šypseną, vėl kilsteli ranką Fridai.

— Pasigersiu, Facai... Nepamiršk, kad manyje tik ketvirtadalis tavo sveikatos. Dar stiklas tokios arbatos — ir užtrauksiu Italijos himną.

— Skrendam pas mane, a? — glosto barzdą Facas. — Čiumpam mezgėjas ir — pirmyn!

— Kaip akmeninės sveikatos laikais?

— Nu!

Merginos pasišnabžda. Vis tiek tuščiai tupinėja lange, o Facas, kaip ne kartą įsitikino, šauniai pavaišina ir apdovanoja.

Lauke piktas rudens vėjas ir nebežinia kelintą dieną merkiantis lietus. Už kampo Faco autovežimis. Pirmyn!

Galvoje ūžia girgžda trijų fabrikų mašinos. Burna perdžiūvusi, liežuvis suskeldėjęs. Praveria skaudančias akis ir pamato ant lovos sėdinčią Alikę. Juodais plaukais apkritęs veidas, dantyse cigaretė.

— Kavos ar gazuoto vandens, Eli?

Betos balsas. Ir veidas Betos. Gražus, bet papilkėjęs

nuo vyno ir nemigos. Jau išsimaudžiusi, kvepia pavasario gėlėmis ir jaunyste.

— Paduok rūbus, Beta, — čepsi svetimomis lūpomis.

— Gulėk gulėk, — ramina Beta. — Facas prisakė globoti kaip karalių Bodueną. Jei tingi keltis — atnešime pusryčius lovon. Nori citrinų sunkos?.. Beje, Eli, naktį mane vadinai Alike...

— Sugaudysi girto plepalus!

Lenda į kelnes. Kojos linksta, galva vos laikosi ant pečių, o jau troškulys...

— Jeigu šįryt nemirsiu, Beta, gyvensiu tūkstantį metų...

— Visi girtuokliai panašiai gieda, — kvatoja Beta.

Virtuvėje šūkauja Facas. Puldinėja apie kiaušinienę vartančią Belą, aikčioja:

— Kiaušinienės nesugeba iškepti! Pipirų įberk, druskos. Dabar apversk. Atsargiai, kad nesudraskytum... Apdegino bekono pjaustes, kažkoks jovalas, ne kiaušinienė! Beta, padėk neišmanėlei, gelbėk pusryčius.

Ant stalo baltas „Martini" ir džinas. Facas barkšteli į stiklą ledo gabaliuką, šliūkšteli „Martinio", džino ir apkloja citrinos skiltelėmis. Saukštu maišo, ragauja, dar įpila džino, vėl paragauja, pliaukšteli liežuviu ir atkiša:

— Poniškais gurkšneliais, Eli. Atmirks gerklė, nurims braškanti galva, ir, svarbiausia, nuotaika pakils nuo kulnų.

Facas jau susipylęs kelis stiklus: ūsai pasišiaušę, barzda kaip spurdantis ežys, rudos akys šaiposi pasauliui.

— Sėsk, Eli. Susidaužiame, a? Viva Italia!

— Viva Lituania!

Troškulys tolsta. Galva skaidrėja, rimsta mašinos. Merginos gydosi kava. Joms ir šiandien, sekmadienį, darbo diena, vakarėjant vėl susės Fridos kavinės lange su mezginiais.

— Nu? — ruošia antrą stiklą Facas.— Taika ir ramybė sieloje ir kūne? Tuoj pasistiprinsime kiaušiniais ir bekonu. Žinoma, jeigu nemokšos nesudegins... Ko šaipaisi, mandžamakaroni?

— Man atrodo, suprantu, kodėl neišsirenki žmonos, Facai.

— Kaip tai — neišsirenki? — varto akis Facas. — Visoms kloju širdį po kojų, o jos, bjaurybės, paspiria ir nubėga susiėmusios už galvos.

Juokiasi, daužo šlaunis delnais bičiulis Facas. Merginos grūmoja kumšteliais: meluoji, niekše, pats išstumi pro duris, o verkšleni, kad nuskriaudė, paliko našlaitį.

Nusiprausia po dušu, apsivelka švariais Faco marškiniais. Pagirios silpsta, dar pusvalandis — ir visiškai atsigaus. Alsuoja lygiai. Įkvėpti sunkiau, bet pripratęs, nuo to niekada nebeišsivaduos. Pavalgys, išgers dar stiklą ir grįš pas Marikę. Pavakare išėjo pasirodyti bičiuliams, pasėdėjo vienoje kitoje kavinėje ir, kaip buvo įpratęs, baigė ratuką pas Fridą. Marikė, aišku, nepagirs... Nors teisybė, jau nebesidomi jo gyvenimu.

Pusryčiauja virtuvėje. Facas kemša kaip bado streiką užbaigęs, geria kavos ir konjako paraką ir kitus ragina. Merginos vilgo kąsnius vynu, ne jų galvelėms Faco išmonės.

— Valgyk, Eli,— baksnoja alkūnę.— Žinia, ne makaronai, bet vis tiek stiprina. Pavalgę skrendame...

— ...pas Fridą! — šaukia merginos.

— Galima ir pas Fridą, kodėl ne? — nesiginčija Facas. Šiandien gi sekmadienis, visų katalikų poilsio diena, o aš ir Elis — aršiausi papistai.

Po pusryčių persikelia į dvidešimt metų šeimininkės laukiantį salonuką. Neišsimiegojusias merginas kankina snaudulys, mielai numigtų kokią valandą ir jis, bet niekada nepavargstantis Facas nepaliauja tratėjęs:

— Kitąmet pasipuošiu per ketvirtadalį šimtmečio uždirbtu medaliu ir — pensijon. Ketinu Ispanijon: kasdien saulutė, vynas pigiau nei degtukai, o merginos — baltai įkaitusios krosnys. Nusibodo Belgija! Bela, stiklai tušti! Eli, aukštyn galvą, nesnausk kaip karštos arbatos prisisiurbęs senelis. Pala, išbudinsiu snaudalius maršu.

Paleidžia kniaukiančius smuikus. Visada kankindavo svečius Listo simfonijomis, tikriausiai kitokių plokštelių ir neturėjo.

Čirškia telefonas. Visi susmeigia žvilgsnius, bet niekas nesijudina. Kam prireikė Faco sekmadienio rytą?

— Marikė... — susivokia Facas.— Dezertyro ieško.

Aišku, Marikė. Paskambino Fridai ir sužinojo, kur nuomininkas praleido pirmą laisvės naktį.

— Bela, pilk! — niršta Facas.— Išsimiegosi Fridos lange!

Vėl šūkauja, barsto linksmas istorijas, bet niekas nebesijuokia.

Vakar gėrė ir šoko salonėlyje pagal Listo simfonijas ar Faco smuiko fantazijas. Paskui sugulė. Facas su Bela ant minkštasuolio salonuke, jis ir Beta lovoje. Taip reikalavo šeimininkas. Mylėjo Betą atsargiai, pasiklausydamas širdies stuksėjimo, nekapodamas alsavimo, bet vis tiek nusikamavo. Manė — sulaužys merginą, sukramtys kaulelius — beveik pusmetis skaistybės,— o tik išgelbėjo savigarbą ir užmigo kaip kūdikėlis Betos glėbyje.

— Mums laikas pas Fridą,— prisimena kavinės langą Beta.

— Nuvešiu... — ištiesia pečius Facas.

— Pasivaikščiosime,— purto gražią galvą Beta.— Paskolink lietsargį, Facai. Vakare atiduosiu, juk ateisit.

Bela vaikšto, vilnija šlaunis prieš Facą. Susisuka plaukus į kuodą, murkia:

— Šaunesnės, Facai, ir Ispanijoje nerasi. Prisiekiu ištikimybę ir baltai įkaitusios krosnies meilę.

— Pagalvosiu, Bela, pagalvosiu,— rimtu veidu meluoja Facas.— O baltai įkaitusios krosnies meilę gal išbandome dabar? Šį kartą blaivus, be šešiasdešimt devynių įvadų.

Bela nebežino: rimtai kalba šlubis ar šaiposi? Beta pabaksnoja draugei į kaktą pirštėliu ir stumia pro duris. Facas išlydi. Pasitrina skruostais, apdalija po tūkstantinę ir, žinoma, prisiekia, kad vakare ateis pas Fridą. Sustabdo grotuvą ir atsilošia fotelyje. Rimtas. Sukinėja cigaretę, žvilgčioja, kažko ieško jo veide — neapsisprendžia.

— Eli... — pasilenkia, atsargiai kumšteli į petį.— Eli, kodėl, gyvendamas su šaunia moteriškaite, trankaisi po kavines, gulinėji su padavėjomis? Galva neišneša! Vienur pakrapštau, kitur pakasinėju, bet vis tiek nieko neišverčiu.

— Galėtum ir savo daržą pavartyti.

— Palygino! Aš, vaikinuk, laisvas, jokių pažadų anei, neduokdie, įsipareigojimų.

— Ir mano rankų niekas neriša, Facai. Marikei moku už maistą ir butą, o visa kita...

— Taip — pro tavo akinius. O Marikė gal kitaip mato?

Eina prie lango, žiūri į tuščią, lietaus nuplautą gatvę. Facas prisimerkęs stebi jį, laukia.

— Kada tau perskėlė kaktą, Facai? — stumia bičiulį kitur.

— Pirmą dienelę kasykloje,— glosto randą Facas.— Atvedė aviną šachton, parodė, kaip kilnoti mortapiką, ir paliko gerojo Dievo valiai. Po valandos pabiro ant galvos atplaišos. Prityręs angliakasys būtų sprukęs į šalį, o aš, avinėlis nekalčiausias, atstačiau kaktą: parūpo pasižiūrėti, iš kur byra! Visa laimė, kad neužvožė per akis! Tinginys sanitaras tinkamai neišvalė žaizdos; aš pats tada dar nežinojau, kad tokias žaizdas pirmiausia reikia tvirtai pabrūžyti spirituotu šepečiu.

Facas pakyla, atneša duonos, raugintų agurkų ir kumpio. Gerdamas visada daug valgo. Gal todėl ir nepasigeria? Kiekvienos tautos savi papročiai. Ir keistumai, žinoma.

— Atsipagiriosim, Eli, parvešiu tave, paskui išsimaudysiu karštoje vonioje ir — lovon. Dvylikai valandų. Rytoj — darbas.

— Ir nebeliesi stikliuko tris keturis mėnesius. Kol girtuoklių velnias vėl prisimins tave: ogi Facas perdžiūvęs kaip kempinė saulėje, reikia pamirkyti. Kodėl šitaip, Facai? Kas tau užeina?

Facas glosto staiga panižusį randą. Ar tik nepratrūks juokais, kaip visada, kai geriant pradeda rimtėti pokalbis?

— Ūmai prisimenu save,— šįsyk Facui nejuokinga.— Pajuntu, koks sunkus ir raukšlėtas šitas šlubio kailis, koks ankštas mano gyvenimo narvas... Kai pasigeriu — laisvas! Jaunas. Gražus. Nesužalotas...

Facas papurto galvą, išgeria.

— Tai kaip ten su Marike? — atsuka ratą atgal.— Sudėk kablelius, aš, kaip žinai, kadaise buvau pradinukų

mokytojas, taigi mėgstu tvarkingai sudėliotus taškus ir kablelius.

— Marikės seserį prisimeni?

— Alikė?.. Ar ne su ja tripinėjai kavinėse prieš krūvą metų? Girdėjau, dabar ji Lanakeno ligoninėje, slaugė... — Minutėlę dėlioja taškus, skirsto kablelius ir aikteli: — Tebemyli?

— Mylėjau, Facai. Kol vieną naktį atėjo ir spjovė į akis. Dvoki stipena, šaukė, dvoki iš tolo...

— Perdedi... — Facas nesumoja, juoktis ar guosti.— Visi žinom, kad italai su dviem adatomis bokštą pastato. Kokia ten meilė po tiekos metų, Eli? Tu po nelaimės kasykloje išvykai Valonijon, ji ištekėjo — ir taškas. Tūkstančiai tokių istorijų gražiame Dievo pasaulyje.

— Viva Lituania, Facai!

— Viva bella Italia, Eli!

Įsilingavo... Laikas šokt iš sūpuoklių; su Facu niekas neatlaiko, jis, velnio pusbrolis, išgeria kibirą ir tik pralinksmėja.

— Pūkais išklotą rojaus kampelį degtinę ramintojėlę išradusiam! — staugia Facas.— Puolam pas Fridą? Šaltas alus atgaivins, pakels nuotaiką tris sprindžius. Paskui — restoranan!

— Suku pas Marikę. Nelygios mudviejų jėgos, Facai.

Marikė pasitinka kaip seniai nematytus brolius. Facas bučiuoja jai skruostus, kutena barzda, dūsauja:

— Ak, Marike, jeigu Dievas man būtų tave skyręs, o ne tam mandžamakaroniui! Ant rankų nešiočiau. Rytais atsigulčiau prie lovos, kad kojeles pasišildytum. Kanarėle gražiabalse, dieną naktį apie tave svajoju!

Marikė kvatoja, blaškosi glėbyje:

— Palelsk, loky! — Sulyginusi plaukus: — Jau spėjote prisipilti... Kavos?

— Iš tavo rankelių, Marike, tegul ir baisiausi nuodai. Nežinau, kam gyvenu, bet tikrai žinočiau, kodėl miršiu. Beje, kavą visada geriu su konjaku.

— Naujieną sužinojau! — šaiposi Marikė.— Valgysite? Pietums ant iešmo kepti viščiukai: Elis mėgsta paukštie-

ną. Sugrįžo kaip mietas, bet pamažėle aptaukinsiu. Žinoma, jeigu vėl nuo ryto nepradės sukti rato po kavines. Pradžia, matau, nebloga.

Per pietus Facas aprimsta. Net nejauku, kai jis nutyla, kažko trūksta. Pavalgęs Facas išsyk siekia skrybėlės, bet Marikė sodina fotelin, nenori išleisti. Aiškiai matyti, kad mėgsta linksmuolį, smaginasi jo plepalais. Ir Marikė išgeria stikliuką konjako — kitaip Facas neliečia savojo.

— Facai, kiek tau metų? — pakreipia galvą Marikė.

— Keturiasdešimtus baigiu, Marike. Bet širdis — aštuoniolikos. Kodėl klausi?

— Vestum mane, Facai? Žiūrėk į akis, niekše, ant sienų tie patys paveikslai. Elis per dvidešimt metų neįsidrąsino, ilgiau nebelauksiu. Nusibodo vienatvė, Facai, apsispręsk.

Snaudulys degina akis, lenkia galvą ant krūtinės. Mielai išsitiestų lovoje, bet negražu palikti svečią. Faco balsas nutolsta, tarpais jį užtrenkia Marikės juokas. Išraudusi, gudraujančios mergaitės akimis, vis žvairuoja į jį, sakytum stebi, ar giliai įsnūdęs.

Pavydas? Nuo kada pradėjo pavydėti moters, su kuria paskutinį kartą gulėjo bene prieš penkerius metus? Nesirūpino, ką jí veikia, kur išeina ir kada sugrįžta, nuominínkas — ir tiek, o šiandien keistas jausmas prislėgė krūtinę. Facas — dažnas svečias, visada šūkaudavo apie liepsnojančią meilę, ragindavo: trenk tą mandžamakaronį pro duris ir bėgam pas burmistrą. Juokais, jeigu Marikė atsakytų: gerai, Facai, pasipuošiam aukso žiedeliais,— tikriausiai nespėtų kulnų pamatyti.

Ir Facas žvairuoja... Vadinasi, tikrai trukdo, jie mieliau pasilinksmintų vieni, be fotelyje snūduriuojančio žiūrovo.

— Kur žioglini? — pakyla ir Facas.

— Lovon. Ligoninės paprotys, Facai: po pietų valanda miego.

— Neįsiknisk kaip lokys žiemą,— baksnoja į laikroduką Facas.— Netrukus ir aš...

Lėtai, atsiremdamas į sienas, kilnoja nusilpusias kojas laiptais. Žingsniai ataidi galvoje. Tolsta Marikės juokas.

Guli lovoje. Apžiūrinėja staiga svetimą kambarėlį. Jaučia, kad neužmigs. Dažnai šitaip: kavinėje vos įveikia snaudulį, o parsvyravęs lovon — neprisišaukia miego. Daktaras Vandebakeris šaiposi: girtuoklių nemiga, Eli, po jos košmaro sapnai ir rausvų drambliukų šokis.

Taigi, Marikė. Gyvena skaistybėje tiek metų, susigūžė kampe su mezginiais, stumdo vienodas dienas kaip sukiužusi senutė. Gyveno nebesuglausdami alkūnių, persimesdami neišvengiamais žodeliais, palaikomi abipusės naudos. Kadaise, ar ne prieš trejetą metų, čiupo glėbin, bet Marikė atšoko kaip nudeginta:

— Aš, Eli, ne Fridos bordelio mergšė, nepamiršk. Kai išsipagiriosi — atsiprašyk.

Tylu našlės namelyje. Ir vėl kažko krūpčioja širdis. Dieve mano, nejaugi pradės pavyduliauti! Nemylėjo Marikės, nemyli ir dabar, tai ko gi skaudintis, kvaršinti galvą, ką veikia laisva moteris?

Miegojo lygiai tris valandas. Už lango — rudens vakaro prietema. Sodelyje, po obelim, ant suoliuko Marikė ir Facas. Reiktų riktelti: ei, karvelėliai, paukštvanagis virš galvų, bet susilaiko. Facas švaistosi rankomis, mala, tratina. Marikė klausosi nulenkusi galvą.

Virtuvėje suvalgo gabalą viščiuko, atsigaivina konjaku ir užsirūko. Praveria langą į sodelį.

— ...Kartais pagalvoju, kad laukiame jo mirties, ne kitaip,— urzgia Facas.

— Ak, užsičiaupk! — aikteli Marikė.— Paskutiniais mėnesiais nusilpo, bet apie mirtį...

— Marike, Marike,— gailauja Facas,— slapstaisi nuo tikrovės. Antrus metus apgaudinėjame, kai tik jis pro vienas duris kavinėn, aš pro kitas — pas tave. Girkšnoju kartu, bičiuliu vadinu, o paskui ieškau šakos pasikarti. Kaip Judas Iskarijotas!

Marikė dirsteli į langus:

— Kurią dieną, kai bus sveikesnis, pasakysiu...

— Nusibodo! — trenkia kumščiu sau per šlaunį Facas.— Jūsų gi niekas neberiša, kodėl nepasakius tiesos dabar? Seniai įsitikinai, kad nemylėjo ir nemyli. Kurio velnio garbei šita komedija? Šiandien imu ir iškloju: Eli, mielas bičiuli, mudu su Marike susituoksime...

— Ne, geriau aš pati... — šniurkščioja Marikė.— Viską gražiai paaiškinsiu.

— Čia, Marike, vyrų kalba! — nukerta Facas.— Ką čia aiškinti? Trumpai drūtai: Eli...

Ir susimąsto. Atrodo, pats nebežino, kaip sušvelninti kirtį, kad neįskaudintų bičiulio.

Kvailiai! Marikė jam ne žmona, jaunystėje pažaidė meilužius, šeimininkės ir nuomininko romantiką — ir tiek. Ko tūpčioti, ko dairytis į gerojo Dievo dangų, kam slapukauti? Žaidimas pagal senus papročius: jis susirenka savo daiktelius ir — kantinon. Pagaliau kam kantinon,— juk galėtų gyventi ir trise po vienu stogu.

Facas atsistoja ir ryžtingai trenkia:

— Kai nulips išsimiegojęs — atrišu maišą!

— Draudžiu! — pašoka Marikė.— Vakare, kai išeisi, pati pasakysiu... Priminsiu: gali pasilikti nuomininku...

— Daug kartų girdėta dainelė! — piktai numoja Facas.— Nejaugi tebemyli jį?

— Ne,— tvirtai atremia Marikė.— Pripratau. 'Malonus žmogus, geraširdis, paslaugus... Kur eis besveikatis, kur prisiglaus?.. Vandebakeris man sakė: jeigu atlaikys metus, padėkosime Dievui.

Grįžta namelin. Marikė atsilieka, rankioja šakeles. Atrodo, kad netraukia vidun, įskaudo ir jai apgaulės komedija.

Užsidaro vonios kambarėlyje. Nusiprausia, prieš veidrodį išlanksto šypseną. Sąmokslininkus randa salonuke.

— Dabar kita simfonija! — džiaugiasi Facas.— Skruostai jaunikaičio, akyse devyni velniai čardašą tranko.

— Nepersistenk, Facai,— prasiveržia pašaipus juokas.— Marike, kanarėle gražioji, kaip Facas saldina, nepagailėk buteliuko alaus trokštančiam.

— Tuojau, Eli, bėgu,— pašoka Marikė.— Gal ir tau, Facai, prieš kelionę?

Vadinasi, tokia simfonija: išgerk alaus, Facai, ir atsisveikink. Nebūtum šūkavęs, kad išversi visą melo maišą Eliui ant galvos, Marikė, ko gero, vakarienės būtų pakvietusi. Juk dažnai, sugrįžęs iš kavinės, rasdavo sėdintį salonuko fotelyje: atseit, atėjo Facas, laukia nesulaukdamas, tai aš ir vakarienės pakviečiau.

Facas ramsto sienas, apžiūrinėja grindų kilimą. Apsisprendimo valanda!

— Sėsk, Facai,— ramiai žiūri į bičiulį.— Sienos tvirtos, išsilaikys be tavo pečių.

Marikė atneša alų ir stiklines. Ant staliuko tebestovi popiečio konjakas. Facas šliūkšteli savo stiklinėn.

— Man nepilk,— sulaiko ranką.— Praėjusi naktis paguldė, reikės dviejų trijų dienų, iki atsitiesiu.

Po antro šliūkštelėjimo Faco pečiai nusileidžia. Raukšlių perlaužtas randas išsilygina, akyse sušvinta gero žmogaus šiluma. Marikė virtuvėje tranko dureles, stalčius.

Facas jau apsisprendė, lėtai atrišinėja savo maišą:

— Atvirai tau pasakysiu, Eli, nuoširdžiai: gėrimas, nemigo naktys ir mane jau guldo, ir aš tris dienas kamuojuosi pagiriomis. Užtat gerai žinau, kaip tau sunku... — susigraudina.— Šįryt nusigandau pamatęs: veidas pilkas, akys pakaušin remiasi... Bet dabar, kai išsimiegojai, visai kitas žmogus!.. Beje, Eli, kol tu ilsėjaisi lovoj, mudu su Marike sodelyje pasišnekėjome apie viską. Suprask, Eli...

Maišas atrištas. Išvers, kaip smarkavo, ar atsargiai iškraustys? Ak, Facai, kad žinotum, kaip smarkiai juoko velniūkštis kutena mano šonus!

— ...Taigi suprask, tavo sveikata ne karališka. Po priepuolio Vandebakeris atsiduseš: atsargiai gyvendamas, laikytų dar gerą dešimtmetį, bet cigaretės ir alus netruks pribaigti. O Vandebakeris išmanus, jis dabar vien silikozei atsidėjęs; taigi žino kiekvieno žvakutės ilgį. Beje, Vandebakeris stebėjosi: ko jis, girdi, negrįžta Italijon, kur sausas klimatas, saulė? Gal protingai senis šneka, a? Belgijos darganos visus vargina, o silikozininkus — ką ir kalbėti... Tikrai, Eli, nors žiemoti galėtum Italijoje — atsigautum, ko gero, ir pasveiktum.

— Sliūkštelėk ir man konjako, rimtoms kalboms reikia rimto gėrimo.

— Nesmarkauk, Eli. Mane sąžinė graužia už vakarykštę.

— Nepersiplepėk, Facai. Savo galva gyvenu.

— Savo!.. Vandebakeris...

— ...Vandebakeris visiems silikozininkams šūkauja: alus — nuodai, cigaretės — karsto vinys. Nesakau, kad niekus paisto, bet, pagal jo giesmelę, pavojinga ir prieš vėją nusimyžti. Ligoninės specialistai — jie geriau nusimano — va ką gieda: angliadulkių plaučiuose trys sluoksniai, bet išsispjaudys; svarbiausia — širdis. O mano krūtinėje, pasirodo, plieninė!

Tokiomis pasakomis Faco neužmigdysi, tačiau neprieštarauja, taikiai suglaudžia delnus. Užsidengia jais kaktą ir palinkęs kaupiasi kitam šuoliui.

— Vakarienė ant stalo,— timpteli linksmesnę stygą Marikė.— Pavalgę galėsite posėdį baigti Fridos kavinėje.

— Amen Fridai! — iškelia ranką priesaikai Facas.— Na, jei girtas kada ir užsuksiu — nesiskaito...

Marikė praplyšta skaidriu juoku. Džiaugiasi, kad ir šį kartą Facas neišdrįso iškratyti melo maišelio.

Per vakarienę Facas skaldė kasyklos anekdotus, šakute skambino maršus į vyno butelį, paskui ūmai nuščiuvo. Gal nusibodo vienam scenoje, gal Marikės žvilgčiojimai užgesino nuotaiką.

Gyventi beliko vieni meteliai... Vandebakeris retai klysta; jeigu jau perspėdavo silikozininkų žmonas — galas išties nebetoli. Pagaliau ir be daktarų aišku: dar vienas priepuolis, kitas — ir sudiev: iškeliaus makaronų valgyti pas protėvius. Nors galėtum žmogus numirti kaip visi, nereiktų kankintis smauguly! Pasipūtė prieš Facą ir virtuvėje besiklausančią Marikę, o širdin smelkėsi liūdesys. Taigi smarkauja, vaidina linksmą pakvaišėlį, bet savęs juk neapgausi.

— Dar salotų, Eli?

O juk šauni Marikė ir dabar — apvalus kaklas lygus, krūtys tvirtos, spurda žengiant, lyg tebebūtų dvidešimt penkerių. Tiek metų gyveno šalia ir nepastebėjo, kad ji

nėmaž nesensta... Kodėl nevedė jos? Kodėl prasistumdė vienišas, be šeimos, vaikų klegesio?

Pragysta telefonas. Visi krūpteli. Facas atlaisvina liežuvį:

— Nukirskit galvą, jei ne Alikė! Labas vakarėlis, sesute, kaip gyvenam? Ir — tratata tralialia. Eli, sumušam delnus?

Marikė skuba prie telefono, prilaikydama krūtis. Laiku išvadavo telefonas! Jeigu tikrai Alikė — nepadės ragelio, iki viso pasaulio moterimis pasibaisėjęs drąsuolis dar kartą atidės pokalbį su Eliu ir atsisveikins.

Marikė aikčioja į ragelį, stvarstosi už krūtinės, spygauja:

— Dievaži, tai bent naujiena! Skaidriausia naujienėlė mano gyvenime! Nežliumbk, kvailele, dainuoti reikia, o ji ašaroja... Bėgu pas jus, Alike, lekiu apkabinti. Šoku ant dviračio ir skrendu!

Ir Marikė netoli ašarų. Puldinėja po kambarius, tranko spintų duris. Atbėga jau su lietpalčiu, pirštai nesugraibo skarelės mazgo:

— Skubu į Haseltą. Pas Alikę. Tai bent naujiena, berneliai!

— Nuvešiu,— dairosi rabino skrybėlės Facas.— Gal ir mus pradžiuginsi?..

— Aš geriau dviračiu. Kiek čia to kelio. Iki numinsiu, ir širdis aprims. Alikė nėščia! Pagaliau! Dvidešimt metų meldėsi visiems dievams ir gudriausiems daktarams... O dabar va: prisiminė Dievas mūsų gerąją Alikę! Ginekologas prisiekia ir pasirašo: dviejų mėnesių nėštumas.

Dėbteli į jį. Nusisuka ir žiūri į Facą. Keista, paslaptinga šypsena suvirpa veide, akyse ilgesys, skaudaus gailesčio ašaros.

— Palydėsiu iki gatvės,— kyla iš fotelio Facas, balsas kimsta, Marikės akių šauksmo išgąsdintas.— Tik jau apsidairyk kryžkelėse, nelėk kaip akis išdegusi!

Toli lydėjo... Grįžęs atsiprašinėja, kad užtruko,— bet, Eli, žinai moteris — iš džiaugsmo galvą pameta... Aha, vadinasi, susitarė, kad šį vakarą sudės taškus ir kablelius, pagaliau numes taip ilgai pečius slėgusią naštą.

Vaikšto bičiulis Facas. Suka ratukus apie stalą, stabteli prie lango. Už nugaros sunertos rankos gniaužiasi į kumščius.

Ant sienos tiksi šveicariškas laikrodis. Žaliame raudonu stogeliu namelyje vienodai stuksena dylantis mūsų laikas.

Pėteris išvydo mirtį... Sekundę, gal dalelę sekundės matė ją pro pagalbos riksmą. Paskui viskas sukrito į tamsos bedugnę. Į Nebūtį? Į kitą, pasakų gyvenimą?

Facas kažko ieško vakare už tamsėjančio lango. Atsigręžia. Paglosto ūsus, patrina randą. Atsargiai prisėda fotelio alkūnramstį.

— Kvaila mintis, Eli... — kosčioja,— jeigu kurią dieną žmonės sudaužytų laikrodžius... Kas nors pasikeistų?

— Penktą minutę prieš dvyliktą? — platina tylos išlaužą.— Prieš didžiąją Tamsą? Sakykim... atbėgai į traukinių stotį. Žmonės ir daiktus ryjanti Tamsa šliaužia, raitosi įkandin, užuodi jos tvaiką,— o paskutinio traukinio nėra... Staiga lygiai penktą minutę prieš visko pabaigą atidunda ir stabteli perone. Puoli pro duris, užtrenki ir pratrūksti isteriškai kvatoti: suspėjau! Žinai, kad Tamsa pasivys traukinį, ji visada visus pasiveja, tačiau džiaugiesi, išsikovojęs dar akimirką gyvenimo... Nuveši mane į stotį, Facai?

Bičiulis įtariai pakreipia galvą. Pareikalaus taškų ir kablelių? Nelaukdamas stukteli Facui per petį ir drožia pro duris.

Kambarėlyje išlygina alsavimą, apžvelgia šviesaus medžio baldelius, užgniaužia kvailą atodūsį. Rankioja spintoje marškinius, sulanksto išeiginę eilutę. Sutaupos naktiniame stalelyje. Jau po pirmo priepuolio atsiėmė iš banko: jeigu išties kojas į duris, telieka Marikei, o ne valdžiai, kaip būna su bešeimių pinigais.

Facas spokso į rankšnį, svarsto kvailystę apie tamsą ir traukinį, dėlioja, derina.

— Nekvailiok, Eli! — išsigąsta perpratęs.— Sėsk ir nusiramink.

— Grįžtu Italijon, Facai. Išgeriame atsisveikinimo stiklą ir — stotin.

— Su pamišėliais negeriu,— nusuka akis Facas.— Pirmiau atsikvošėk!

Išgeria konjaką vienu gurkšniu ir nusilenkia jaunai, šelmiškai besišypsančiai Marikei nuotraukoje ant staliuko.

— O Marikė? — šaukia Facas.— Negi išbėgsi neatsisveikinęs? Kas dega?

— Eime. Kol pasieksime traukinių stotį — ir beliks penkios minutės iki dvyliktos. Pavėlavau, Facai, reikėjo anksčiau, daug anksčiau, bet nieko nebepakeisi.

— Eli, dėl visų dievų...

— Taškas!

Kablelius sudėliojo jau autovežimyje.

— Seniai tūnojo mintis grįžti Italijon. Žinoma, niekas ten manęs nelaukia su orkestru. Tėvai mirę, trys broliai ir abi seserys nežinia kur išklydę. Tačiau, Facai, vis tiek gimtinė; net ir kapo duobė gimtojoj žemėj šiltesnė.

Bičiulis vairuoja susikūprinęs, blaško autovežimį, ilgina kelią, vėžlina gatvelėmis, bet stotis savo vietoje, nenutolo. Išjungęs motorą dūsauja, drasko nagais randą kaktoje:

— Ne brolis, o širdį gelia... Be tavęs tas šūdinas miestelis visiškai padvoks.

Sėdi perone ant suolo. Po kelių minučių stabtelės greitasis į Romą. Rūko. Tylūs. Facas žvilgčioja į perono laikrodį. Marškinių apykaklė smaugia, dusina. Kraipo galvą, išlaisvina kaklą.

— Eli... — glosto, tapšnoja pečius.— Nežinau nė kaip pradėti, o reikia...

— Kad tu su Marike žaidi slapukus? — juokiasi.— Kvailiai. Seniai mes atskirai gyvename, niekas neberiša.

— Žinojo! — drasko, velia barzdą Facas.— Tai ko tylėjai? Ak, koks bjaurybė mandžamakaronis! Nei apkabint, nei snukin trinktelt...

— O ką turėjau daryti, Facai? Pavyduliauti? Ne žmona. Savaip gyveno, savo galva ir draugužį pasirinko.

— Kailį tau išdulkinti! — stumdo petim Facas.— Žinojo bjaurybė, o aš bijodavau į akis pažvelgti...

Atšliaužia traukinys. Ilgas, gražiai šviečiančiais langais.

Stovi apsikabinę. Padaužo viens kito pečius. Laimingai, Eli! Laikykis tvirtai, Facai!

Tamsoje nyksta Eisdeno stotis.

— Čiao, Eli! — juokiasi.

Lūpos dreba, išsikreipia į skurdžią šypsenėlę, kurią nubloškia staiga prasiveržęs kosulys.

Traukinys slysta į naktį.

VIENA ARDINO DIENA

Pro lango tamsines sunkiasi rytas. Kambaryje ryškėja baltos sienos, rūbų spinta ir triaukštė lova, kurioje miega Antonela, Fransina ir Betinas.

Girgžteli durys. Frančas minutėlę klausosi, pabarbena krumpliu man į pakaušį ir stypčioja prie „Pizos bokšto“. Apklosto dukreles. Trečiame aukšte išbudintas Betinas švaistosi kumšteliais:

— Tai prisikabino! Ko tau?

Tėvas uždengia burną delnu, iškelia ir sodina ant puoduko. Betinui aštuoneri metai, bet jau narsus mušeika:

— Ne mergaitė, galiu ir stačias!

Tėvas laiko puoduką, šnypščia pro ūsus:

— Vyras atsirado! Šlapinkis, o tai...

Betinas taškina. Pykčiui atslūgus, staiga nusilpsta, pradeda laistyti grindis, bet tvirta ranka atskuba pagalbon. Paguldytas ir apklostytas, Betinas murkia, grabinėja tėvo veidą, sugniaužia kumštelyje ūsą. Kankinys palaukia, iki sūnus nuskęs miege, tada atsargiai atlanksto pirštelius.

— Gal teiksies ir man puoduką? — atsidūstu.— Pritvinkau per naktį.

Aidus sprigtas kakton pastato mane ant kojų, antras — nusviedžia prie durų:

— Virtuvėn, žurnaliste! Po penkiolikos minučių kava ir suglaustiniai ant stalo. Pirmyn!

Kiekvieną rytą panaši komedija. Atsėlina šeštą, išpila jau drėgnu vamzdeliu Betiną, išveja mane virtuvėn ir eina praustis. Kartais jo senas žadintuvas pamiršta pareigas,— atskubėjęs Frančas randa Betiną peršlapusį iki ausų — ir aprėkia mane.

Virtuvėje miega Kardinolas. Anksčiau — tėvų kambaryje, bet mama paskelbė „tylos streiką“, ir tėvas buvo

priverstas nakčiai šunį palikti virtuvėje. Kardinolas — raudonkailis, su pilka bastardo dėme pakaušyje, visada ramus, abejingas žmonių kvailystėms.

Užkaitęs vandenį kavai, pamaitinu šunį piene išmirkusia duonos rieke ir atidarau langą.

Keturkampėje penkiaaukščių aikštėje susigrūdę įvairiausių spalvų autovežimiai. Netrukus pabirs į darbus tarnautojai ir darbininkai. Vieni linksmi, skardžiabalsiai, kiti, senesnio amžiaus, rūpesčių tyloje velkantys kojas.

Dengiu stalą. Dėlioju lėkštes, duoną, margariną ir sūrio pjaustes. Pilant kavą į puodukus, ateina Frančas. Jau su karabinieriaus uniforma, nešinas diržą su pistoletu.

— Aha, šįryt nežiopsojai pro langą,— šypsosi.— Pridėjus dar vieną sprigtą, tikriausiai užtektų ir dešimties minučių.

Pusryčiaujame tylomis. Frančas arklio dantimis doroja suglaustinius, girkšnoja karštutėlę, garuojančią kavą. Gražiai apkarpyti ūsai kilsteli, nusileidžia, vėl pakyla. Mėlynai išskusti skruostai blizga, kuprota nosis parpsi, siurbia aitriai stiprios kavos kvapą. Juodų antakių šešėlyje — nelinksmos akys: susirūpinęs, kažkas, ko ir poilsio naktis neišstūmė, tvinkčioja galvoje.

Kariuomenė neatpažįstamai pakeitė mano brolį Frančą. Prisimenu, atsisveikindamas verkė, puldinėjo mamai į glėbį,— o sugrįžo išplatėjusiais pečiais, trimituojančiu balsu — ir įsismarkavo visagaliu šeimoje. Mama lankstėsi kaip prieš altorių, negalėjo atsigėrėti sūneliu, pasipuošusiu karabinieriaus uniforma, sekiojo suglaudusi delnus, rankiojo pūkelius nuo rankovių ir, žinoma, pūtėsi prieš visą pasaulį. Tėvas šaipėsi iš autoritetą paveržusio gaiduko, galop, išsibaigus kantrybei, trinktelėjo kumščiu į stalą:

— Du liūtai viename narve netilpsime! Laikas tau, maršale, valgyti žmonos virtus makaronus. Taigi — vesk, gražiai atsisveikink su gimdytojėliais — ir kulniuokite savo keliuku.

Po pusmečio vedė, bet išeit nesiskubino. Tiesą sakant, iškėlė vieną koją, o kita liko dviejų liūtų narve.

Greta mūsų buto gyveno pensininkų porelė. Tylūs, geri žmonės, seniai iškulninę liūtukus, seniai jų pamiršti. Pensijos netukina, todėl senukai nuomodavo vieną kambarį „ramiai ir švariai gyvenančiam“ studentui. Frančas išsinuomojo tą kambarį, užmūrijo duris į senukų butą, iškirto kitas — į mamos virtuvę. Taip jaunavedžiai įsigijo atskirą miegamąjį ir bendrą dviejų šeimų virtuvę. Mama ruošia valgį visiems, nuolankiai, kaip ir visos močiutės, perėmė savo globon marčios vaikus ir kasdien dėkoja Dievui už suteiktas malones. Tėvas pakeiksnojo, pašūkavo ir pritilo. Nors krūtinėje verda, bet negi švaistysies kumščiais prieš marčią ir anūkėlius!

Karabinierių seržantas Frančas Montagardinis prašoko savo būrio draugus ne tik ūgiu, sieksniniais pečiais, bet ir stipriu balsu,— o vedė lieknutę, pašnabždutę, išsigandusio vaiko akimis mergaičiukę. Mama netruko pamilti kaip dukterį — vis meilute, dukrele malonina,— bet tėvas, kuriam, jo paties žodžius kartojant, moteris turi būti su tvirtais apvaliais priedais, neslėpė paniekos „sijonuotai blusai“. Ilgainiui sušvelnėjo; gal ir jis pamėgo tylom ruošoje šlamančią, šykščią žodžiui, bet ne šypsenai, supratingo žvilgsnio, visada jo nuomonę palaikančią martelę Antonelą. Bet veikiausiai suminkštino gražūs ir sveiki Antonelos vaikai, kurie kaip kaimynės aikčiojo, nuodėmingai panašūs į senelį. Mergytėse nemačiau nė krislelio panašumo, tačiau Betinas pasirinko ne tik senelio veidą: ūmus, užsispyręs ir visada teisus kaip popiežius.

O su Franču tėvas vis dėlto nesuderino trikampių, nors po vestuvių neva aprimo. Gal brolis perprato, kad keturiuose kambariuose susispietusiam būriui reikalinga taika bei ramybė, ir negirdomis nuleisdavo tėvo svaidomus „maršalus“, užuominas apie dykaduoniaujančią, bet vis tiek karališką algą gaunančią karabinierių armiją.

Ta Frančo alga ir brūžino tėvui gerklę atšipusiu peiliu. Mama skirstydavo liras į krūveles: šita nuomai, ta maistui, ana jūsų, mylimieji, nameliui, o kas liko — Frančo tabakui. Tėvas pakreipdavo savo reikalus taip, kad niekada nedalyvautų Frančo algos iškilmėse; užkliūdavo kavinėje ar „netikėtai užmintame darbelyje“.

Treti metai tėvas ieško darbo. Uždarius FIAT-o montavimo įmonės vartus, pirmus mėnesius šūkavo, kad persitvarkiusioje ir sumodernintoje dirbtuvėje vėl prireiks prityrusio suvirintojo, taigi nėr ko būgštauti, žmogaus su trisdešimties metų patirtim nepakeisi šlapianosiu! Pakeitė. Niekada nepavargstančiu, niekada nestreikuojančiu, trisdešimt kartų greičiau dirbančiu robotu.

Mėnesio gale tėvas parneša bedarbio pašalpą. Mama žino, kad ketvirtadalis išgaravo pakeliui, bet nutyli, sumeta į maišiuką ir pakabina virtuvėje šalia Madonos paveikslo — smulkioms išlaidoms. Visi — be galo svarbiais reikalais, žinoma,— grobstinėja „Madonos banką". Tėvas — vyriškiems reikalams, Toto-Kalčio loterijai (išlošęs milijardą lirų, išsižergsiu prieš FIAT-o direktorių ir spjausiu į snukį!), Frančas — vynui karabinierių kavinėje, aš — šokių vakarui. Neaplenkia „Madonos banko" nė Betinas: išsirinkęs didžiausią banknotą, paslepia žaislų dėžėje. Toliaregis bamblys — pasistiebė ant aštunto slenkstelio, apžvelgė ateitį ir nusprendė: jeigu ir mane atleis iš darbo kaip senelį, spjausiu direktoriui į snukį ir gyvensiu iš savo sutaupų. Madona šypsosi visiems, bet maišiuko nepapildo, todėl, mėnesiui baigiantis, mama pradeda ilgas ir suktas derybas su Betinu, maldauja paskolos. Nemoki gyventi,— šaukia Betinas,— iki ausų jau prasiskolinusi, kada gi išsimokėsi?

Apsišvarinęs grįžtu virtuvėn. Frančas spokso pro langą į aikštę. Iškėlė Kardinolą rytiniam pasibėgiojimui ir susimąstė. Platūs pečiai nusvirę, rankos sunertos ant strėnų.

Kas varpsto broliui galvą? Jau antra savaitė grįžta iš tarnybos suraukęs kaktą, nusiprausia, išgeria stiklą vyno ir krenta ant lovos. Guli pabrukęs rankas po galva, dūsauja; arba vaikšto nuo vienos sienos prie kitos, keiksnoja panosėje, amsi dėl niekų. Visi pritilo, nebeišmano, kaip įtikti. Paklaustas, ko surūgęs, tik trukteli petį: atstokit!.. Pasirodo, kad ir stiprius, su automatiniu pistoletu prie šono vyrus kamuoja baimė. Visi mato, kaip jis krūpčioja nuo stipresnio durų trinktelėjimo. Galėtų pasisakyti, patarimo pasiklausti, bet tūno užsisklendęs visus bauginančioje tyloje...

Be kelių minučių septynios. Laikas susiieškoti kepures! Gatvėje mūsų laukiantis Anuzianis tikriausiai jau išspjaudė visus keiksmus, tranko džipo vairą kumščiu. Atsargiai traukiu Frančą iš jo minčių liūno — šliurpčioju kavą, barbenu į stalą maršą „Pirmyn, narsieji karabinieriai" Frančas ištiesia į mane dešiniosios smilių ir tapteli nykščiu: bum! Sudedu rankas ant stalo.

Virtuvės duryse Antonela. Jau nusipraususi, melsvu rytsiausčiu, burnoje — sidabrinių durtuvėlių ežiukas. Graibo pečius apklojusius plaukus, suka į juodo šilko kuodą ir smaigsto durtuvėliais. Staiga paūgėjusi, blyksteli baltais dantukais:

— Labas rytas!

Itališkai, žinoma. Šeimoje visi kalba vietos tarme, tėvas dažnai net neįkanda painesnio jos sakinio, priekaištauja: ak, Antonela, švepluoji kaip perskeltu liežuviu,— bet ji skėsteli rankomis: kitaip nesugebu. Kažin ar nesugeba, beveik dešimtmetis mūsuose. Tikriausiai pučiasi, primena, kad Roma jos gimtinė, o ne kuris Sicilijos užkampis.

Laukiu prie durų su Frančo kepure rankoje. Trepsiu, kosčioju, bet jie neatsišnabžda. Pagaliau Frančas paskutinį kartą paglosto žmonai skruostą ir — bėgte.

Visiškai ištižo vyras! Anksčiau pakštelėdavo bučkį ar pliaukštelėdavo per sėdynę — ir baigta ceremonija. Dažnai išeidavome ir neatsisveikinę, nelaukę, iki Antonela atsikels iš lovos,— o dabar net tarnybos valandas pamiršta. Pirmiau mama veržDavosi rytais į virtuvę, bet Frančas užgynė: mudu su Ardinu susitvarkome ir be moterų!

Ristename per aikštę. Trinkčioja atidaromi langai. Moterys purto paklodes, daužo pagalves. Ankstyvesniųjų balkonėliuose jau džiūsta vystyklai, vaikų rūbeliai, darbo mėlynukės. Saulėje mirga įvairiaspalviai plaukų suktukai, raudoni, mėlyni, geltoni rytsiausčiai. Burzgia, dūmija autovežimiai, rikiuojasi į išsikraipiusią koloną ir slysta pro vartus.

Frančas šūkauja labrytus kaimynėms languose. Jaunesnėms nusviedžia suktą užuominą apie praėjusios nakties saldybes. Moterys kvatoja, nuduoda pasipiktinusias, atsikerta:

— Ak, begėdis! Ak, palaidūnas! Pasakysime Antonelai, kad užsiūtų tau kelnių iškirpą.

Namie surukęs it pernykštės paprikos ankštis, liežuvio nepajudina, o aikštėje, prieš žmones, kakarykuoja, švirkščia į akis sveikatos ir geros nuotaikos fontanus. Vaidina?

Gatvėje iškelti pečiai nusvyra, plati šypsena raukšlėjasi, tirpsta, akyse vėl pikta rimtis. Ką slapstai nuo šeimos ir žmonių, broli Frančai?

Leitenantas Anuzianis iškelia rankas į dangų, parodo miegalius Dievui ir piktai nutrenkia nuorūką. Frančas tūpteli šalia jo, aš ant suolo, kur beviltiškai linguoja galvas seržantai Džovanis Santamarija ir Tomas Ampleza.

Džovanis stukteli alkūne, mirkteli: paskutinę sekundę prisistatėte! Ir atsidūsta. Tylenis. Visada susimąstęs, visiškai nepanašus į skardžiabalsį linksmakraujį sicilietį, ramiomis, tikriausiai net įsiutusio jaučio nebijančio drąsuolio akimis. Gera, ramu šalia jo.

— Anuzianis prisiekė,— barasi Ampleza: — jeigu Frančas dar kartą nugnybs tarnybos pusvalandį, nubrauksiu seržantų privilegiją gyventi privačiuose butuose ir išgrūsiu į kareivines.

Nemėgstu Amplezos. Ir Frančas nesibičiuliauja, keiksnoja raštinės žiurke. Saldžiai tinginiavo Ampleza prie popiergaliais apversto stalo, nuo sėdėjimo pilvukas iškilo, paskui Roma atsiuntė „raudonųjų brigadų tramdytoją" generolą Delapjezą. Generolas išvaikė visus tinginius į aktyvią tarnybą, sugrąžino drausmę ir seniai neprisuktus laikrodžius. Po kelių mėnesių Amplezos pilvuko kaip nebūta, švelnios rankutės nebesibaimina šautuvo. Paniuro vaikinas, drabstosi surūgusiu kepenų dvoku, gal laukia, iki mafiozai nušaus generolą Delapjezą, ir jis vėl patogiai atsirems numylėtoje kėdutėje prie raštinės stalo.

Nušaus. Visada nutratindavo per daug smalsius kvotos teisėjus, karabinierių karininkus, korupcijai atsparius burmistrus. Delapjeza prisiekė išvalyti Siciliją, rausiasi po mafijos pamatais: tikrina miesto prekybos ir pramonės bendrovių sąskaitas, statybininkų sutartis, staiga praturtėjusiųjų įnašus bankuose, kapstosi net deputatų praeityje. Nušaus, kartą atsiduso ir tėvas, Romos parlamente įsitvirtinę mafijos sėbrai nelauks, iki Delapjeza iškels į

dienos šviesą jų nusikaltimus; jau dabar, vos pradėjus rankioti paviršiuje plaukiojančias žuveles, kaišioja kojas, o jeigu nepabūgs, bandys pasemti giliau — didieji rykliai nukirs ranką, gal ir galvą.

Antras mėnuo vyksta mafijos ir generolo Delapjezos karas. Karabinieriai suima kelis mafiozus,— „Garbingoji bendrija" nušauna ar pasmaugia lygiai tiek nekaltų žmonelių ir numeta kurioje miesto aikštėje. Dažnai ir prie pat karabinierių kareivinių, kuriose apsigyveno nė šventojo akmenine statula nepasitikintis generolas. Tolvaizdis, laikraščiai drąsina Delapjezą, spaudžia Romą, kad pagaliau leistų jam giliau patikrinti bankus, panaikinti keleto kilmingųjų Sicilijos šeimų privilegiją rinkti valstybinius mokesčius. Roma delsia, atrodytų — ir ji laukia generolo mirties: niekaip nesuranda šarvuoto, mafiozų kulkas atmušančio autovežimio.

Dievo malone Frančas smulkiųjų kriminalinių nusikaltimų skyriuje, taigi tarytum tolokai nuo Delapjezos ir mafijos karo. O gal perkėlė į griežtųjų veiksmų brigadą? Ne, vedusių karabinierių ten nėra, be to,— būtų pasisakęs šeimai.

Džipas nardo siauromis senamiesčio gatvelėmis, nepaisydamas judėjimo raudonų lempų. Laikomės suolo, bet vis tiek svaido. Ampleza mirksta prakaite, riebus ir visada raudonas veidas pablyško; žvilgčioja į namų balkonus, krūpčioja kaip veršis skerdykloje.

Santamarija niūniuoja pro dantis, bet aiškiai matyti, kad ir jis dabar mieliau sėdėtų kavinėje, o ne džipe. Koks velnias vaiko tą Anuzianį? Šitaip skraidydamas, dievaži, atsitrenks į kurį autovežimį ar stulpą! Visada važinėdavo kaip su kiaušinių kroviniu, o šįryt stabdį pamiršo.

Pagaliau, lyg išgirdęs mano keiksmelius, sustabdo džipą prie triaukščio, žaliomis durimis namo. Liuokteliu ant šaligatvio ir atsisveikinu. Frančas suspaudžia man alkūnę:

— Sėkmės, Ardinai.

Džipas puola priekin ir dingsta už kampo.

Džuliano Ramatinio gatve skuba žmonės. Kasdieniniai, vienas kitas ir pažįstami, tas pats asfalto ir benzino dvokas, bet kažkas pasikeitė, kažkas pritemdė saulėtą rytą.

Prekybos reklamų bendrovės raštinėje prie laikraščiais ir alaus buteliais apšlemšto stalo sėdintis Albas pakelia ilgą liesą nosį:

— Pagaliau ir kilnusis Ardinas teikėsi atvykti. Paskutinis! Visi seniai išvažinėjo, o tu...

— Ko urzgi? — stebiuosi.— Be penkiolikos aštuonios, o jis su kumščiais puola. Kada išmoksi šypsotis? Amžinai surūgęs, irzlus kaip mėnesines baigusi senmergė! Žmona paskelbė skaistybės streiką? Trečia diena steni ir nieko neišstumi, a?

Albas užsidengia delnais ausis. Rangosi iš užstalės, sugraibo kišenėje raktus. Albas tik dvejais metais vyresnis, bet vaizduoja darbų ir rūpesčių iškankintą direktorių. Anksčiau ir jis išvežiodavo prekybos reklamas, paskui kažkokiu būdu prisigerino donui Serapinui ir iškopė į būrio viršininkus. Tuoj praminėme „generaliniu direktorium", o jis, povo pusbrolis, pradėjo skleisti plunksnas ir pūstis prieš visą pasaulį. Neseniai vedė, išsinuomojo butą daugiaaukštyje, nusipirko išgverusį „Fiatuką", taigi — dėmesio ir pagarbos vertas galiūnas. Matyt, jam pasirodė, kad vadovauti kukliam prekybos reklamas išvežiojančių jaunuolių būriui per maža garbės, todėl sugalvojo skambesnį pavadinimą — pakrikštijo mus „žurnalistais" Kartais pamąstau ir, žinoma, tuoj išveju kvailą mintį, kad susižavėjęs Albo išmone ir pradėjau mokytis vakariniuose žurnalistikos kursuose.

Sandėlyje — virvelėmis suraišiotų reklamų krūvos. Prie vienos sienos sustatyti dviračiai. Pasirenku neva tvirčiausią — geresnius ankstyvieji išrankiojo, — pritvirtinu reklamų pundą. Albas atkiša platų, kaip duobkasio, delną. Pliaukšteliu kakton ir numetu į jį tūkstantinę — dienos nuomą už dviratį. Lupikauja niekšas, už pusmečio nuomą būtų galima nusipirkti padorų dviratį, bet su savais „generalinis direktorius" darban nepriima. Kažkuris vaikinas apskundė siurbėlę donui Serapinui, bet nieko nelaimėjo: nekvaršinkite galvos, be jūsų zirzėjimų tūkstančiai painiavų! Ir kiekvieno mėnesio gale, kai donas Serapinas išmoka algas, Albas vėl spragsi pirštais, vėl atkiša bedugnį delną. Niekas nežino, už kokius nuopelnus, bet moka nemirksėdami — tokia tvarka, taip nuo seno.

Dviratis cypauja su kiekvienu mynimu. Atremiu į namo sieną, raminu alyva. Pro mane ir senutėlį dviratį traukia į darbą būriais. Vieni stabteli, pasiteirauja, iš kurio muziejaus dviratis, kiti, skaidriau nusiteikę, pasveikina su rytu, palinki sėkmės.

— Labryt, Ardinai,— rodo dantis vienas gudruolis.— Rolsroisas streikuoja?

— Gal pastūmėti? — siūlosi kitas.— Ei, vaikinai, suremkime pečius: Ardino limuzinas pritrūko kvapo!

— Burę, Ardinai! — patarinėja uosto krovikas.— Iškeli ir — pirmyn! Vėjas palankus, nereikės kojų varginti.

Mano liežuvis ir be alyvos puikiausiai lankstus — kertu atgal, atmušinėju pašaipas. Žinoma, ne visi patenkinti, kai kurie net spjaudosi, bet, vyrukai, patys pradėjote liežuvių kautynes.

Man paskirta penkiasdešimt gatvių; iki apvažiuoju visas — jau ir vidudienis. Grįžtu uosto įlanka, atiduodu dviratį Albui ir galiu kulniuoti namo. Tačiau dažniausiai pakeliui nutveriu kokį darbelį, užtrunku ligi vakaro. Pinigais apsikrovęs — šaiposi tėvas. Mama pasišiaušia, trepteli:

— Ardinas daugiau atneša šeimon negu tu! Dirba berniukas, puldinėja nuo ryto ligi vėlumos, o tu...

— „...sėdinėji kavinėse“? — atmeta kuodą ir tėvas.— Ko nukandai? Šimtus kartų badei akis, drėbk dar... Ak, žmona, draskai ir be tavo priekaištų kraujuojančią širdį. Nori, kad ir aš, rimtas amatininkas, minčiau dviratį su berniūkščiais, bėgiočiau nuo vienų durų prie kitų? Ryt poryt vėl pakvies darban — ir viskas išsilygins!

Nekviečia. Niekam nereikia rimto amatininko Frančo Montagardinio. Man atrodo, kad tėvas seniai palaidojo viltį sugrįžti į FIAT-o sunkvežimių įmonę, bet neprisipažįsta „nurašytas į nuostolius“.

— Štai laimėsiu Toto-Kalčio milijardą lirų — prasidės kitas gyvenimas!

Toto-Kalčio futbolo loterijoje ir aš bandau prisišaukti milijardą. Žinoma, paslapčia, nes mama, sužinojusi, kad švaistau pinigus, šlepete išmuštų auksinių svajonių kvailystes. Taigi sukčiauju, nugnybiu uždarbio dalelę, kaip ir milijonai italų, kaip visa Italijos vyrija.

Girgždinu dviratį Vėnecijos gatve. Vaisių ir daržovių krautuvėlių duryse kumščiais ramsto šonus ir švelniais balseliais vilioja pirkėjus moterys. Palangėse išrikiuotos dėžės su apelsinais, bananais, daržovėmis... Čia reklamos nereikalingos, neduokdie pasiūlyčiau — akis iškabintų! Taip, mielos storulės, didžiųjų bendrovių prekybos centrai baigia pasmaugti jūsų krautuvėles, ten viskas pigiau keliomis liromis, vėsu, plazdena švelni muzika, su vaikais atvykusios motinos namų karaliukus ir karalaites gali palikti žaidimų salėje ar „mikimauzų" kine.

Suku į Buonaročio gatvę, kur įsikūrę alyvos perdirbimo įmonės darbininkai ir tarnautojai. Prieš ketverius metus čia išdidžiai staipėsi advokatų ir daktarų vilukės, bet vėliau teko joms suglausti valdas — tuščius tarpus užpildė dviaukščiai įmonės namukai. Gražūs, balti kaip karveliai, su balkonėliais, neretai ir krūmtvore apsijuosę.

Krypuoju šaligatviu, nardau tarp pėsčiuojančių darbininkų.

— Gatvė tik šunims? — barasi skambučio išgąsdintas.— Kur leki kaip nutvilkytas? Galiu uždėti akinius! Gražiai mėlynus, paauksuotais rėmeliais.

— Skubu pas tavo žmoną,— sviedžiu akinių meistrui.— Kas rytą užsuku; tu pro vienas duris darban, aš — pro kitas tavosios glėbin. Gal, sakau, pats nusipirk akinius, pamatytum, kad žmonos pilvukas priplotas.

Balandžio saulė jau įkaitusi, degina pakaušį, pečius. Asfalto ir benzino tvaike leipsta darželių gėlės, nuo įlankos plūsčioja snūduriuojančios jūros vėsuma.

Advokato Belamino našlė vaikštinėja sodelyje. Pamačiusi mane, skuba prie vartelių. Nusvirusiais atlankais skrybėlė dengia pusę veido, kita — kaulėta, aptempta gelsva oda. Paduodu reklamų pluoštą ir atsisveikinu, bet našlė glosto petį, timpčioja siauras lūpas.

— Ak, Ardinai...— dūsauja.— Nedrįstu prašyti...

— Vėl užsikimšo virtuvės plovyklės vamzdis? — spėlioju.— Mielai išvalyčiau, bet darbai...

— Užsikimšo, Ardinai. Gal padovanotum vargšei našlei valandėlę? Atsilyginčiau, Ardinai, kaip visada...

— Gal velniai susikemša kiekvieną pirmadienį tame jūsų vamzdyje! Reiktų pašventinti namą, išvaikyti piktas dvasias.

— Šventintas! Praėjusią savaitę donas Tičinatis pasimeldė kambariuose, palaimino šventu vandeniu, o šįryt vėl burzgia, spjaudo atgal vandenį.

Branginuosi, žvilgčioju į laikrodėlį:

— Hm... nebežinau...

— Sumokėsiu už paslaugą, Ardinai,— vilioja našlė.— Kaimynų nedrįstu prašyti: pikti, nekenčia manęs... Tu auksinių rankų, viską išmanai, viską sugebi...

Už vilukės durų pasitinka didžiulis, baltai, kaip ir našlė, pražilęs šuo. Įtariai apžvelgia mane, apuosto kojas, rankas ir amteli:

— Ko tau?

— Ardinas,— ramina našlė.— Dažnai aplanko mus. Tik jau, dėl Dievo meilės, neapsimesk, kad nepažįsti!

Virtuvėje ant stalo kavos puodukai, pyragaičių lėkštė. Atokiau vyno butelis. Našlė niekada jo neatkemša, pastato vilionei, pagražina stalą — ir viskas. Nuo spintelės, iš juodų rėmelių, smaigsto žvilgsniu velionis Belaminas. Aukštai nuplikusioje kaktoje vienintelė, bet gili raukšlė, siaura, atsikišusi burna, regis, tuoj tuoj prasivers ir pradės amsėti, kaip visur įsilaužėlius užuodžiantis šuo. Bjauri nuotrauka! Kur žmogus atsistosi, kur atsisėsi — visur suranda rūsčios advokato akys. Kiekviename kambaryje mirusiojo nuotraukos, portretėliai. Našlė glosto anksti iškeliavusio vyro veidą, pasakoja, koks šaunus, išmintingas buvo advokatas Belaminas, vedžioja mane po kambarius su žvake — langai nuleistomis tamsinėmis, kad kaitra ir vagys neįsibrautų,— šnabžda maldas, ašaroja. Dūsauju ir aš, stebiuosi greitojo vėžio palaužtu genijum, jo vyrišku grožiu, protingomis akimis,— o nugarą kandžioja vaiduoklių rūsio šiurpas.

Pasistiprinęs kava ir pyragaičiais, pradedu užsikimšusių vamzdžių specialisto gudrybes. Atsukęs užvaržą, vogčia apžvelgiu sceną: patikrinu, ar aktoriai savo vietose.

Našlė jau prie kėdės, patempusi suknelę aukštyn. Šuo priglaudęs ausis, tvirtai išskėtęs kojas. Taigi galiu pradėti tragikomediją.

— Pelė!

Laikau už uodegos galiuko negyvą graužiką, iškeliu, rodau našlei. Ji strykt ant kėdės, užsidengia akis, spiegia:

— Pelė! Užmušk, Ardinai, užmušk šlykštynę!

Šuo puldinėja aplink mane, amsi užkimusių bosu, bando pasigrobti pelę. Padaužau jos galvutę į plovyklę ir suvynioju laikraščio skiautėn.

Našlės veide blykšta raudonos dėmės, drebančiose pamišėlės akyse nusistovi skausminga rimtis. Kurį rytą ji nuvirs ant grindų ir pradės draskytis priepuolyje! Glosto palengvėjusią krūtinę, seno žmogaus atsargumu lipa nuo kėdės, pasitampo suknelę ir pripila man antrą puoduką kavos. Reiktų skubinti pro duris, bet komedija nesibaigė — pereinu į kitą scenos kampą:

— Iš kurio pragaro tos pelės? — kartoju gerai įsikaltą tekstą.— Gal, sakau, blogi žmonės tyčia užkemša jūsų plovyklės vamzdį? Niekšų netrūksta, jie ir nesėti auga.

Našlė tūpteli ant kitos kėdės, prisilenkia ir šnabžda:

— Kad žinotum, Ardinai... Aplink — pavyduoliai, kerštingi kaip gyvatės! Kai išvedu šunelį gatvėn, nelaimę linkinčiais žvilgsniais bado nugarą. Neseniai kažkas bandė įsilaužti: kiemelio durų spyna sugadinta, niekaip nebejkišu rakto. Užkaliau didžiulėmis vinimis.

— Langai! — vartau išsigandusio akis.— Dabar dažniausiai pro langus...

— Užkaliau ir juos! Maldoje pasiskundžiau savo advokatėliui, o jis, geraširdis, sapne liepė užkalinėti. Ir dar patarė nusipirkti šautuvą. Nusipirkau!

Nei langų, nei durų ji neužkalė, jokio šautuvo neturi, bet garsinasi, iš tolo baido vagis. Žinoma, visa tai neprotingi juokai, bet niekas dar nematė protingos pamišėlės.

— Kodėl jus, mielą, gerą moterį, persekioja? — bjauriuosi kaimynų niekšybėmis.— Gyvenate ramutėlė, su visais maloni, paslaugi...

— Ir aš nesuvokiu, Ardinai, kodėl. Bet — Viešpats viską mato, viską girdi! Atleidžiu visiems, maldoje stiprybė.

Atsidusęs kylu nuo kėdės. Našlė dėkoja, įkiša rankovėn pinigą ir glostydama petį palydi iki durų. Šuo neatsilieka, svaido piktašnairius, urzgia: kiaurai matau tave, kiaurai!

Nelaiminga moteris. Bent man taip atrodo, o kaimynams — seniai tik pamišėlė. Nepavojinga, bet geriau aplenkti, nežinai žmogus, kada muš galvon verdantis kraujas. Persūdo, tačiau našlės galvelėje tikrai cypauja peliukės. Taigi peliukės... Iš kurio maišiuko jas trauko? Ir kodėl būtinai peles, kurių taip kvailai bijo viso pasaulio moterys? Sakykim, laikytų katę, tada lyg ir aišku, bet šuo pelių negaudo,— jis lengvai partemptų našlei metinį veršį, o mažučio graužiko tikrai nesugraibytų. Klausinėjau bičiulį Paoliną — plačiai apsiskaitęs, gali sakyti, rimtai išsimokslinęs vaikinas,— bet ir jis nieko neišryškino:

— Psichiatrinės dialektikos rėmuose: panašu į isterinės šizofrenijos katarsį, laikinai užgniaužiantį genetinę ar psichosomatinę paranoją. Žinok, Ardinai, kad dvasinė ar socialinė vienatvė sulaužo ir stipriausio individo pusiausvyrą.

Ilgai varčiau galvoje, bet nieko nesuderinau, taip ir liko sujaukti klaustukai. Nedrįsau prisipažinti jaunesniam bičiuliui, kad nepajėgiu sukramtyti, taikiai linktelėjau galva ir peršokau kitur. Manau, kad Paolinas pakartojo tą patį, kaip ir našlės kaimynai: pamišėlė. Žinoma, kitais žodžiais, mokytų gudrybėm.

Atremiu dviratį į apšvietimo stulpą. Bėgioju nuo vieno namo prie kito, murdau reklamas į laiškų dėžutes, durų plyšius.

Senis Rumanestas kapstosi darže palei gatvę. Išleistas pensijon ilgai neištvėrė be darbo,— susikasė kelias lysves, augina kasdienines daržoves. Silpnakojė jo senė sėdi namuko šešėlyje ir nurodinėja, kaip dirbti. Susuku reklamas į vamzdelį, apjuosiu gumele ir numetu ant slenksčio. Rumanestas graso kumščiu:

— Kurį rytą nepataikysi ir — langan! Durys gi neužrakintos, gražiausiai įeitum ir padėtum koridoriuje ant staliuko.

— Kurį rytą — tavo kakton! — kertuosi.— Laikas supurtyti smegeninę rausiančius sliekus.

Rumanestai kvatoja. Senė net plaka šlaunis kumšteliais, o velnio klastūnas krykštauja:

— Išmaudžiau kaip šašuotą šunytį! Ak ak, vos nesusirgome iš juoko! Tris dienas pilvus gėlė, tris dienas!

Taip, išmaudė, apgavo mielo senelio šypsena, verksmingu balseliu. Ir aną nelemtą rytą baksnojo savo daržą,— dirbu, girdi, Ardinai, pabėgėk ligi durų. Pravėriau — šliūkšt ant galvos vandens kibiras!.. Užtat dabar tik numetu reklamas — ir minu toliau. Piktumas greitai išblėso, negi užsipulsi seneliuką...

Viktoro Emanuelio gatvėje namai vėl pilkesni, dažnas aptrupėjusiomis sienomis, seniai nebedažomi. Už ožkažole apaugusio daržo vijoklių užgultus langus plauna Kantanela. Ant kopėtėlių, atsiraičiusi rankoves, baltutėle skarele.

Paremiu petimi duris. Ieškau cigarečių kišenėse. Nerūkau, bet kitos gudrybės nesugalvoju. Šnairuoju į trumputėje suknelėje švytinčias merginos šlaunis, skubiai ieškau galvoje šaunaus, vyriško drėbsnio, tačiau nieko neišspaudžiu, tik kvailą, staiga išdžiūvusios gerklės kosulį.

— Hm... Įsisiautei kaip prieš šventes, Kantanela. Jeigu ilgiau šitaip — languose pratrinsi skyles. Hm... atvežiau reklamų.

Kantanela prisimerkia. Šypsosi. Sultingos lūpos prasiskiria baltų, lygių dantų blyksniui. Nosiukė trukčioja, lyg uostinėja mane, stumdo kaip žaisliuką bandanti katė. Staiga papurto galvą ir praplyšta skaidriu juoku:

— Nurenginėja niekšas!.. Patinku, a? Pūkeliai tik vakar sudygo ant skruostų, o jau smarkiu mergišium pučiasi. Numesk reklamas prieangin ir nešdinkis!

— Pūkeliai? — įsižeidžiu.— Barzda kaip arklių valymo šepetys, o jai — vakarykščiai pūkai. Priglausk delną, neįkąsiu.

Kantanela pasistiebia ant kopėtėlių, apžvelgia gatvę ir nulipa. Nebetelpa gėlėtoje suknelėje mergina, visur aptempta, pro iširusias siūles spraudžiasi sveikas perteklius. Uk, velniai badytų liepsnojančiais tridančiais — nepaleisčiau iš glėbio!

— Tikrai vyriška barzda,— stebisi gražioji nuodėmė.— Ir pakaklėje...

Kvepia Kantanela. Kas kutena nosį ir širdį — nesuvokiu, tik jaučiu, kaip tuštėja galva, jaukus silpnumas pa-

kerta kojas. Kantanela vėl peržvelgia gatvę, gretimų namų langus — ir banguoja vidun.

— Prisėsiu valandėlei,— nubraukia skarelę ant pečių.— Eikš, pavaišinsiu vyno stiklu ir tave, amžinai ištroškusį.

Širdis blaškosi krūtinėje, bet abejingai kilsteliu petį. Kiek kartų svajojau, laukiau, iki pakvies, o dabar, kai vedasi į tamsų koridoriuką, linksta kojos, pro petį žvilgčioju į dviratį...

Vos uždarau duris, Kantanela brakšteli raktu ir suneria rankas man ant sprando.

— Pakliuvai į spąstus, katine! — kikena.— Smarkus vyras, smilkstančiomis kelnėmis, o bučiuotis nemoka.

Perlenkiu begėdę, bučiuoju kaip Marčelas Mastrojanis.

— Na? Nemoku?

— Nemoki,— purto galvą Kantanela.— Reikia švelniai, sausomis lūpomis, pakutenti liežuviu. Va šitaip...

Suglemžia mano lūpas, kutena liežuviu, siurbiasi, iki uždūsta. Paskui atremia kumštelius į krūtinę, apžvelgia degančius skruostus:

— Gardu, a? Tramdykis, Ardinai! Kur stumi, niekše, ką sugalvojai gerojo Dievo rytą?

Stoviu nutirpusiomis rankomis, o ji: kur stumi?

— Eime, Kantanela,— mikčioju.

— Kur? — vaidina neišmanėlę.— Dėl Dievo, Ardinai...

Tempiu tolyn nuo durų. Spiriasi, bando ištrūkti, bet jaučiu, kad akių neišplėš, priešinasi tik dėl padorumo. Beveik nešu. Staiga pavargusią, bejėgę tolesnei kovai. Prie vienų durų prunkšteli:

— Čia tėvų miegamasis, kvaily!

Lovoje nurimsta. Guli užsimerkusi, šnarpščioja, dangsto veidą rankomis.

— Ak, Ardinai, ak, katinėli...

Išleisdama bučiuoja vėsiau. Ir aš nuvargęs, malonus svaigulys suka ratelius galvoje. Tik dabar pamatau, kad Kantanelos akys paraudusios, prie lūpų — raukšlelės. Visi dirba trijų šeimoje: tėvas alyvos įmonėje, mama — siuvykloje, Kantanela naktimis valo daugiaaukštyje įsikūrusių bendrovių raštines. Devyniolikinė, tvirtai surėsta, bet ir tokią darbo naktys įveikia, palieka žymes.

Lauke atsargiai kilsteliu ranką — atsisveikinu su tarp-

duryje stovinčia Kantanela. Baisu, kad neįklimpčiau! Ko gero, pradės daineles apie vedybas... Ir kas ją išmokė meilės gudrybių? Viešpatie, pasigailėk ir atleisk: ugnis, ne mergina! Tokios glėbyje kumščiu lengvai atmuštum griūvantį dangų. O jeigu vakare, sugrįžus tėvui, atsiklaups su ašaromis ir raudama plaukus prisipažins pažeminta, apteršusi šeimos garbę? Senis, kaip papročiai reikalauja, galvotrūkčiais mansardon luparos* — ir pas Ardino tėvus... Ne, Kantanela tokiomis gudrybėmis vyro neieškos, ji kitur taiko; pasigaus kurį alyvos perdirbimo bendrovės mechaniką ar, sakykim, darbų prižiūrėtoją. Verta tokio! Taip, reikės šaltai viską pergalvoti ir, jeigu neatsiras pasprukos skylės, aplenkti vijokliais apaugusį namą. Mėgstu Kantanelą, visi pragaro velniai stumia prie jos, bet atsispirsiu!

Namai retėja. Prieš ekonominį atoslūgį planuotoje gatvėje nedarniai išbarstytos sodybėlės, tarp jų — apleisti pamatai, piktžolėmis apaugusios plytų ir akmenų krūvos. Nelipu nuo dviračio, svaidau reklamų pundelius; kartais pataikau į duris, bet dažniausiai nukrenta pievelėn. Nesmagu, bet ką padarysi — užtrukau su Kantanela, nebepaveju rato.

Grįžtu gretima gatve. Skubinu, puldinėju perkaitęs. Moterys stebisi, kad šiandien nė vyno stiklui nebesustoju; reti vyrai irgi mielai pasiklausytų mano tarškėjimo, bet tik mosteliu ranka: darbas degina kulnus!

Vėl turtingesnis rajonas. Prie dviaukščio žalsvų plytų namo vartelių laukia bičiulis Paolinas. Piktas, baksnoja laikrodėlį pirštu:

— Pavėlavai ilgiausią valandą!

Myli mane bičiulis Paolinas, jeigu užtrunku, purkštauja, kraipo snukutį kaip išlepintas vaikas. Ir ūgis jo vaikiškas, penkiolikos metų, bet man iki pečių. Nelemta kupra sulenkė Paoliną, ligos ligelės senio raukšlėmis sukapojo veidą. Didelė galva sunki, visada pakrypusi ant peties. Bet — protas! Ten, kur vienas dievas girto rankomis sujaukė, kitas, apgailėjęs kvailio darbą, išmintim papuošė.

— Maniau, jau aplenkei,— glosto alkūnę Paolinas.— Laukiu, laukiu...

---

* Lupara — vilkų medžioklės šautuvas.

— Užtrukau per darbus, atleisk. Dviratis iškleręs, taisinėju prie kiekvieno namo.

— Melagis! — trepsi Paolinas.— Iš akių matau, kad meluoji. Vėl niurkei kokią našlę, o gal Kantanelą? Papasakosi?

Dažnai kalbamės apie meilę. Barstau jam nuotykius su našlėmis, karštalūpėmis merginomis, taip pasileidžiu šuoliais, kad ir pats pradedu tikėti savo pasakomis. Paolinas klausosi išsižiojęs, tarpais užsimerkia, bando atplėšti melą nuo tikrovės, purto galvą ir šaukia:

— Viešpatie, koks tu baisus melagis, Ardinai! Bet pasakok, dailiņk: viską matau kaip tolvaizdyje.

Ir tikrai, namie jau niekas nebetiki manim, šaukia, kad prikąsčiau jaučio liežuvį; atbėgčiau su gaisro žinia — tik palinguotų galvomis. Kartą tėvas atsiduso:

— Laimėjęs milijardą lirų, išmokysiu Ardiną advokatu. Jis, bjaurybė, su degtukų dėžute trijų kilometrų tiltą nutiesia.

Paolinas eina priekyje. Krypuoja kaip ančiukas, trumputės vaiko kojos vos paneša tūkstančius kartų prakeiktą kuprą. Kitiems Paolinas niekada neatsuka nugaros, visada stovi ar sėdi taip, kad jos nesimatytų; atlošia galvą, stiebiasi ant pirštų. Karščiausią dieną su švarku; gudriai pasiūtas, prikimštas vatos, bet vis tiek matyti gyvenimėlio kryžius.

Virtuvėje paruošti suglaustiniai, butelis vyno ir vaisiai. Paolinas sodina mane prie stalo, pats atsitupia kampe, atremia skaudančią nugarą į sieną. Išblukusios senelio akys sekioja mano rankas, džiaugiasi didžiuliais kąsniais. Nealkanas, bet kemšu, stumdau žemyn šaunaus vyno gurkšniais. Paolinas įsitikinęs, kad badauju: tėvas jau kelinti metai be darbo, seserys seniai išskraidė — visa šeima gyvena iš Frančo algos.

— Aš ir valgydamas galiu pasakoti,— giriasi Paolinas.— Turėtum sugebėti ir tu, diplomuotas melagis.

Pavalgęs pereinu prabangiais baldais apstatytus kambarius. Atsisėdu į odinį fotelį ir dar kartą prisiekiu: ateityje ir aš turėsiu tokią vilą, blizgančius baldus, kilimus ir paveikslus ant sienų!

— Kodėl šiandien pasivėlinai? — primena Paolinas.— Pasakok! Sėdi kaip tryliktas apaštalas sinagogoje ir dūsauja... Nu!

Pasakoju. Pradedu nuo karabinierių džipo. Iki Prekybos reklamų bendrovės — paskubomis. Beje, seržantas Santamarija pašnabždėjo, kad praėjusį rytą džipą apšaudė mafiozai, todėl vadas taip įsibaimines, lekia vėju. Supinu šaunius pokalbius su darbininkais, krautuvėlių moterimis — visus nugaliu pašaipomis, riebiais atkirčiais. Našlės cirkas — kaip visada, niekas nesikeičia. Kantanela... hm... Ak, pamiršau senius Rumanestus. Kažin, Paolinai, ar senatvėje ir mums šitaip susijauks galvose?

— Kur suki? — iškelia kumščius Paolinas.— Rumanestų komediją žinau — neįdomu. Apie Kantanelą pasakok. Vėl viliojo, bandė įsitempti vidun?

Pačiupinėju skaudantį liežuvį, minutėlę svarstau, paskui apsisprendžiu: ne, kas įvyko šį rytą, mano ir Kantanelos paslaptis!

— Taip, bandė prisivilioti į spąstus katiną. Tvirta begėdė, bet įveikiau. Žinoma, bučiavo... Va — perkando ausį.

— Gatvėje? — išsiplečia Paolino akys.— O jeigu kaimynai matė ir pasakys tėvui?

— Kaimynai negalėjo matyti, mes... koridoriuje.

— Sakei: bandė įsivilioti, bet įveikiau. Ir susigaudyk, kur teisybė, kur melas!

— Nemeluoju, Paolinai! Prisiekiu, Dievas liudininkas!

— Dievas iš tolo pamatęs tave užsikemša ausis! Bučiavo, sakai, o tu? Irgi bučiavai, a?

— Jeigu netiki, kam klausinėji? Nuoširdžiai viską atiduodu, nepasilieku nė trupinėlio, o jis vien melą rankioja. Kažin, katras didesnis melagis! Gulinėji su Paskalina, bet man nė žodelio. Nevartyk akių, seniai perpratau slapukus, seniai viskas aišku.

Paolino skruostuose plečiasi raudonis, užgula nosį ir kyla kakton. Glosto pliką pakaušį, nebežino: juoktis ar pulti mane kumščiais. Užkloju delnu šypsenį. Patenkintas, kad nustūmiau bičiulį į kitą keliuką; visada taip, kai jis, gudruolis, pradeda kedenti makaronus, rankioti prisvilusius.

— Šitą senę? — prisidengia dideliu kryžium Paolinas.— Gėdykis, Ardinai! Jeigu nieko gudresnio nebesugalvoji, geriau patylėk.

— Kodėl senė? Argi trisdešimt metų — senatvė? Tiesa, nei priekiu, nei užpakaliu nepasigirs, bet šauni, gražaus veidelio moteriškaitė.

Vyriškai rimti argumentai pakerta Paoliną. Mąsto. Vėl glosto pakaušį, žvilgčioja, ar nesišaipau, paskui atsidūsta:

— Paskalina... Na, sakykim, kad ir ji verta nuodėmės, bet argi palyginsi su Kantanela. Toli jai iki Kantanelos!

— Kiekviena moteris skirtinga,— rimtai dėstau vyrų pokalbiuose girdėtą išmintį.— Skonio reikalas, Paolinai. Vieni mėgsta apvaliai kalvotas, kiti dailiai nupešiotas.

Paolinas atsiklaupia savo kampe, pasiremdamas rankomis tiesiasi. Kitaip jis neatsistoja — velnio kupra laužo nugarą. Atrodo susirūpinęs, piktas. O mane jau degina sąžinė, žinau, kad, pakišus kokią staigmeną, Paolinas susijaudina, mąsto ir permąsto ištisą savaitę. Per daug jau rimtas vaikinukas,— drėbtelsi žodelį, o jis varto, ieško nesamo.

— Eime į mano kambarį: parodysiu, ką nupaišiau.

Žalsvos sienos. Ant staliukų, grindų — radijo siųstuvų-imtuvų aparatai, kasečių dėžutės. Daužydamas vienatvę, Paolinas šnekučiuojasi su ilgų nuotolių vairuotojais, panašiais radijo bangų mėgėjais, buvo susiradęs švelnaus balso mergaičiukę, bet, sužinojęs, kad ji paralyžiaus pakirstomis kojomis, užbraukė jos vardą savo knygutėje.

Paolino kambario sienose išpaišyti vynuogynai, didžiulių vaisių sodai ir juose dirbantys žmonės. Viskas — spalvotais pieštukais, nes Paolinas negali prisiliesti dažų: tuoj visą kūną išberia alergijos spuogai. Daug ko neliečia vaikinukas, paprasčiausios dulkės kenkia, katinai ir šunys sukelia astmą. Todėl vila švari švarutėlė, kasdien purškiama kvapiaisiais chemikalais. Gimnazijos direktorius — geras Paolino tėvo bičiulis — ateina tris kartus per savaitę, paklausinėja, palieka užduotis ir atsisveikina nepaduodamas rankos. Nuo ryto iki vakaro Paolinas ryja ir kvėpuoja visokius vaistus, o iš ligoninės vakare sugrįžęs tėvas prideda kasdieninę injekciją. Baisu pagalvoti: tėvas garsus daktaras, ministerių ir milijonierių grobstomas

specialistas, aukštas, stiprus, kumščiu perskeltų jaučio kaktą,— o sūnus...

Vienoje sienoje — metrinis Paolino motinos portretas. Juodose akyse žiburiuoja tramdomas juokas; atrodo, nosiukė tuoj pradės virpėti, ir kambaryje suskardens kvatojimas. Ypač gražios rankos. Kartais, pamiršęs, kad ir aš kambaryje, Paolinas glosto jas, priglaudžia galvą. Albumo nuotraukoje Paolino motina nesišypso, net rūstoka, bet niekada neįsidrąsinau pasakyti, kad jis perdailino, nupaišė šventųjų knygos angelą. Nekenčiu tos moters. Žinoma, perdėm kvaila rūstauti prieš nuotrauką ar spalvotais pieštukais nupaišytą portretą, bet negaliu pamiršti, negaliu atleisti, kad paliko Paoliną lopšyje ir išsitrenkė Pietų Amerikon su kitu daktaru. Kai sykį neįučiom amtelėjau piktoką žodelį, Paolinas persmeigė žudiko žvilgsniu:

— Ne tavo kvailai galvai suvokti, kodėl motina lopšy palieka Kvazimodo dvynį!

Paolinas atkiša vamzdeliu susuktą staigmeną. Išsišiepia, mirksi: nagi išvyniok, nedelsk!

Kantanela! Guli sodelyje. Begėdiškai nuoga. Rankos sukryžiuotos už pakaušio, akyse mėlyno dangaus atošvaisčiai. Krūtys... krūtys apkritusios gėlių žiedais, pilvas medžio šešėlyje. Iš mano pasakojimų atkūrė Kantanelą! Geriau įsižiūrėjus, kažko trūksta veide, bet — panašus, kiekvienas aiktelės: Kantanela!

— Atpažino! — džiūgauja Paolinas.— Galėsi pasikabinti savo kambaryje. Vesi ją, Ardinai?

— Vedybos, berneli, itin rimto apmąstymo reikalingas gyvenimo posūkis. Apsikrauti vaikais kiekvienas kvailys sugeba, bet juos sočius išauginti, paruošti tvirtam gyvenimui — retam pavyksta. Aišku?

Brolio Frančo žodžiai, bet Paolinas gaudo nemirksėdamas, sudėlioja išminčiaus galvoje ir pagarbiai nužvelgia mane. Dažnokai svetimais žodžiais gudrauju, vaizduoju genialiam bičiuliui, kad ir mano smegeninėje ne pernykščiai pelenai.

Staiga kažkas tris kartus paspaudžia lauko durų skambutį.

— Paskalina... — beviltiškai skėsteli rankom vaikinukas.— Šįryt džiaugiausi: ilgiau paplepėsiu su Ardinu,— o jis, mergišius, pasivėlino. Turėsi atsiteisti kitą pirmadienį!

— Atskubėsiu visa valanda anksčiau, Paolinai. Dievaži!

Paskalina jau tripinėja virtuvėje. Kyšteli gražią senmergėlės galvą pro duris, pamato mane ir išpučia lūpas:

— Ardinas... Seniai nematytas svečias. Ką slepi laikraštyje?

— Nesirūpink! — trepteli Paolinas, palenkia galvą ant peties ir vaidina dūstantį.— Tavo pareigos, moterėle, padaryti pietus ir gražiai atsisveikinti. Kas toliau, kas, sakykim, laikraštyje, tavęs neliečia.

Paskalina visada apsirengusi kukliai, viskas jos liūdnai pilka, todėl ir atrodo senesnė. Pasidažytų, susuktų kasą į kuodą — kita moteris!

— Aš... aš... — mikčioja Paskalina,— šiaip paklausiau. Nerūstauk, tau kenkia.

Dingsta virtuvėje. Žinoma, mielai supurtytų lepūnėlį, bet griežčiausiai įsakyta: visada švelniai, ramiai, ginkdie nesupykinti.

— Myliu kaip savo vaiką...— niurna virtuvėje, dūsauja,— o jis širdin akmenis svaido, niekina...

Prie vartelių atsisveikinu. Ir aš, kaip tėvo daktaro patarta, nepaduodu rankos. Paolinas apsidairo po tuščią, jau vidudienio saulės nudegintą gatvę ir pasiremia ant vartelių.

— Aplankytum dažniau...

— Ateinantį pirmadienį vėl užsuksiu, Paolinai.

Grįžtu valstybės tėvo Garibaldžio gatve. Viena ranka svaidau reklamas, kita glaudžiu Kantanelą.

Ne, nuogalė namie negali rodytis! Mama, jeigu neapalptų, tikrai sudraskytų į skutelius. Paprašysiu Frančą, kad paslėptų savo kareiviškoje skrynelėje. O gal padovanoti Kantanelai? Apsaugok Viešpatie! Jos seniai sukeltų tokią audrą, kad namelis drebėtų, priremtų kumščiais: kur, kada tvirkino pasaulį nuoga, kas paišė,— ir taip toliau.

Generolo Badoljo gatvėje nusviedžiau paskutinį reklamų ritinėlį. „Žurnalistika“ baigta, galima prisiminti antrąją dienos dalį. Taip, užsuksiu į Čiko piceriją. Visada

ten poilsiauju, kartais, jeigu nespėja virtuvėje ar motelyje, pasikviečia talkon.

Išilgai ir skersai nutrypęs pasaulį — jo žodžius kartojant,— Čikas Astraljostra sugrįžo į gimtąjį miestą tuščiomis kišenėmis, bet patirties prikimšta galva. Kaip jam, bepinigiui, pavyko nusipirkti šalia greitkelio modernų motelį, degalų stotelę ir restoraną — niekas neatspėja, tačiau viena aišku, seniai įrodyta: Čikas Astraljostra iš paprasto akmenėlio išspaudžia vyno statinę. Striukas, pirmiau — išdžiūvęs, randų ir raukšlių subjaurotu veidu, vėliau, po kelerių metų picerijoje,— putliais skruostais, atsikišusiu pilvuku — iš tolo žydėjo havajiškais marškiniais ir jaukia mielo storulio rimtim. Vykusiai užšukuota plikė maskavo pragyventą pusšimtį, jaunino ir priplota Pekino šuniuko nosytė, bet merginų žvilgsnius labiausiai traukė kairiojoje ausyje žaižaruojantis deimantas. Ramus, visada mieguistai abejingas, Čikas Astraljostra niekada nesutankindavo žingsnio, jo ir kalba vėlėsi burnoje, kliuvinėdama už sumirkusio cigaro, taigi žmogus visiškai nepanašus į kitus siciliečius, bet juodose pasakų velnio akyse tūnojo, smaigstė pašnekovą, spėliojo jo mintis klastūnas, kitas Čikas Astraljostra.

Picerijoje šūkauja, svaidosi juokais, anekdotais ir pašaipomis sunkvežimių vairuotojų būrys. Ilgoje kaip futbolo aikštė patalpoje plūduriuoja cigarečių dūmų debesys, perkaitusių vyrų prakaitas. Šalia buteliais ir stiklais apkrauto bufeto — langas į virtuvę. Pro jį paduoda valgius ristele plušančioms merginoms. Virtuvėje draskosi picos artistai Poka ir Džuzepė, dainuodami minko tešlą, daužo kumščiais ir svaido krosnin. Čikas sėdi ant aukštos kėdės už bufeto, kramto cigarą.

— Sveikas, Čikai,— susikeliu alkūnes ant bufeto.— Baigiau savo žurnalistiką, laikas pasistiprinti pica, bet kišenėje sena skylė. Gal tu, Čikai, ištiesi tvirtą, našlaitėlius globojančią ranką: mūsų Viešpats užrašys geruųjų darbelių knygon. O aš, auksinis geradary, atsilyginsiu kruvinu prakaitu virtuvėje. Na?

Čiko akys tik sekundei grybštelį mane, vėl seka stalus, padavėjas, picos meistrus, taigi viską, kas vyksta restorane, o deimantinė ausis klausosi virtuvės ritmo.

— Nusipirkau lėkštėms plauti automatą,— pūsteli dūmų kamuolį Čikas.— Užvakar atvežė. Tylu, patogu, ir, kas šauniausia,— niekas nebedūžta. Tačiau dulkėms šluostyti, lovoms perkloti mašina neišrasta. Už tris valandas: pica, stiklas vyno ir ledai. Okay?

— Okay, Čikai. Pavalgau ir...

— Pradėsim nuo kito galo, Ardinai: atidirbi tris valandas — tada valgai. Visada taip buvo, tvarkos nekeisime. Iki Amerika išras moteliams valyti mašinas.

— Mirštančio tėvo burnoje šventai ostijai nesutirpus išlaužtum auksinį dantį! Našlaitėlių ašaromis kojas plauna...

— Pasirink virtuvėje suglaustinį ir nešdinkis! — dangsto delnais ausis Čikas Astraljostra.— Raito kaip jehovistų pamokslininkas. Viešpatie, kodėl baudi pasaulį, kodėl nesutvėrei šito sukčiaus nebyliu?!

Kramtydamas suglaustinį, velku kojas į turistams ir ilgų nuotolių vairuotojams pastatytą motelį. Siaurame geltonomis durimis koridoriuje pasitinka kvepianti vėsa ir motelio ekonomė, vertėja, darbų ir tvarkos prižiūrėtoja Ingrida. Anksčiau buvo Asumpsija, berods iki praėjusios vasaros; užplūdus turistams iš Skandinavijos, sidabriškai nusidažė plaukus ir persikrikštijo į Ingridą. Apsukri, gabi kalboms — net švediškai pramoko,— todėl Čikas atidavė motelio valdžią, dažnai glaudžia deimantinę ausį prie skruostelio, gal ir jos pagalvės.

— Čikas skambtelėjo, kad ateini talkon,— vyriškai stukteli petį Ingrida Asumpsija.— Nusviesk švarką, Ardinai: prieš pusvalandį atsisveikino vokiečių būrys, o vakarop atvyksta du autobusai norvegų. Siandien dirbsi su Minjoleta: dvidešimt kambarių, baras ir stiklai.

— Išdraskys pilvą Čiko pica! Viešpatie, koks kartus mano gyvenimėlio pavasaris.

Ingrida Asumpsija mirksi penkių centimetrų nailono blakstienomis, pakšteli bučkį.

— Pasaldinau! — šaiposi, nušluosto mano lūpas kvepiančia nosinaite.— Paskui gidę, verksny!

Plieninė moteris! Nemačiau pavargusios, visada ristele, kairė ranka — vieną darbą, dešinė — kitą. Prisipažįsta tris-

dešimt penkerius, bet tikriausiai nugnybo penketuką. Moka su žmonėmis, turistinių grupių vadovai dažnai pasikviečia vyno stiklui; be jos motelis tuoj pradėtų šlubčioti. Ir Minjoletą skandinavai ar germanai kviečia „vyno stiklui“, ir Barbarelą, Leonę — visas būrys mielų svetelių paslaugoms. Išrankiai gražios, kvepiančios jaunyste Čiko Astraljostros motelio merginos.

Ingrida Asumpsija nuglosto, išlygina Turizmo ministerijos ir Moralės brigados inspektorių raukšlėtas kaktas, užkloja smalsias akis lirų pluoštais, o jeigu ir pro juos matyti, pasikviečia talkon Dievo ir žmonių įstatymais uždraustu medum kvepiančią bitelę. „Priedinio uždarbio“ dalis pasiekia ir Čiko kišenę. O ji gili, mestum akmenį — dugno nepasiektų, nubrozdintų policijos komisarų, mokesčių rinkėjų, deputatų nosis — ir tiek.

Motelio bare kambarinių būrys. Siurbčioja kavą, vaisvandenius. Ir, žinoma, gagena kaip saulutėje sutūpusios žąsys. Ingrida Asumpsija nukerta alasą:

— Darbo krūvos, o jos kavutę girkšnoja! Baikit linksmybes, kojeles sukryžiavusios netoli keliausite.

Merginos nuščiūva, atkryžiuoja kojas, maigo cigaretes peleninėse ir skirstosi.

Šluostau dulkes. Sukraunu kėdes ant staliukų. Minjoleta seka su dulkiasiurbliu. Dirbu sąžiningai. Ne todėl, kad taip reikia,— Ingrida Asumpsija visus kampus patikrina baltutėliu delnu, radusi aplenktą vietelę, atveda ir paprašo:

— Būk gerutis, Ardinai, pastovėk minutėlę, o aš padirbėsiu už tave. Jeigu įskaudo kojelės — prisėsk. Beje, gali papasakoti linksmą istorijukę — ir dirbdama sugebu klausytis.

Blizginame bufetą. Vašku įtrintos lentos iš tolo spindi tarsi veidrodis, bet Ingridai Asumpsijai atrodo murzinos.

— Kodėl Čikas neįrengia bufete automatinės girdyklos? — šaukiu Minjoletai.— Ateina į barą ištroškęs turistas,— prašom, gerbiamasis, šiton skylutėn įspraudžiate pinigėlį, apžiojate vyną ar alų tiekiantį vamzdelį ir nuspaudžiate rankenėlę. Kai laikas išpilti perteklių — kitas

vamzdelis. Va šitaip, Minjoleta: stovi prie bufeto, viršuje prisipili, apačioje išpili. Koks patogumas, kiek laiko sutaupytum!

Minjoleta išjungia dulkiasiurblį. Tūpteli ant bufeto kėdutės. Rodau vietas, kur būtų galima išrikiuoti automato vamzdelius. Sypsosi mergina, purto trumpom garbanėlėm uždengtą puodą, bet prieskoniai negrimzta, plaukioja paviršiuje. Staiga pamato turistų eilę prie bufeto ir aikteli. Pagaliau!

— Aukso medalio vertas išradimas, Ardinai! — tranko bufeto varį Minjoleta.— Papasakosiu merginoms...

Kvatoja. Žvengiu ir aš. Ne todėl, kad liros neverta kvailystė kutentų,— Minjoletos spygavimai ir akmenis prajuokintų. Įsilinksminame kaip du kupriai prieš nugaras tiesinantį veidrodį.

Minjoletai tik aštuoniolika. Moralės brigados inspektoriai ir be akinių mato, kad iki pilietinių laisvių trūksta kelių pavasarių, bet nesiginčija; kai Ingrida Asumpsija pakutena jų delnus dovanėlėmis, ir kūdikėlį pripažintų barzdotu seneliu. Koks vėjas atbloškė tamsaus, kalnų saulės nudeginto veido, ne tik mintis, bet ir kojas lėtai dėliojančią Minjoletą į Čiko motelį? Mėgstu ją, lyg artimesnė iš dažytų perdažytų lėlių būrio, susidiriname darbe ir kalboje.

Po baro — motelio kambariai. Ant kiekvienos lovos jau pūpso švarios paklodės, užvalkalai. Mūsų darbas — nušluostyti baldus, perkloti lovas, išplauti vonias. Visi kambariai vienodi, taigi niekas nesikeičia: aš — baldus ir vonias, Minjoleta — lovas. Ant staliukų kambarinėms palikti dosnių turistų pinigėliai; Minjoleta rankioja, išlygina kampus ir pagarbiai glaudžia užantyje. Vėliau, kada ruošą baigusios merginos susirinks bare kavutei, avilio motinėlė išdalys visų suneštą nektarą. (Čikas meilina savo motelio merginas bitelėmis, nejučiomis įsikabinau ir aš.)

Bėgdami iš vieno kambario kitan, koridoriuje atsitrenkiame į Ingridą Asumpsiją.

— Vėluojate! — rodo į sienos laikrodį.— Šiandien visos nesavom rankom ir kojom... Minjoleta, perbėk su dulkia-

siurbliu koridoriaus paklotę, Ardinas ir aš — likusius kambarius.

Motelio ekonomė kur kas vikresnė už Minjoletą. Mano kakta tuoj aprasoja, marškiniai permirksta prakaitu. Puldinėjame po kambarius, grobstome, valome, klojame — Ardinai, šen, Ardinai, ten!

— Vikriau, vikriau! — trimituoja velnio sesuo.— Liežuvis liūtu stūgauja, o darbe sėdynės nepavelka. Padėk tą prakeiktą peleninę, bėk į vonios kambarėlį. Nusimesk marškinius, iki neprídvokinai ožiu. Na, greičiau, aš neapalpsiu — seniai žinau, kaip atrodo nuogi vyrai.

Bet silpsta ir ji, vis dažniau ištiesia skaudančią nugarą, sausina kaktą. Paskutiniame kambaryje Ingrida Asumpsija pagalvėle paremia nugarą fotelyje. Atkelia suknelę, pūsčioja, vėdina sukaitusias krūtis.

— Vis dėlto spėjome! — džiaugiasi.— Apsišvarinęs po dušu, ateik į mano kambarį: atsigaivinsi šalto viskio stiklu. Beje, pridėsiu kelis popierėlius cigaretėms.

— Baisu, kad neišprievartautum,— keršiju už vaikymą; mielai dar patrimituočiau, bet Ingridos Asumpsijos akyse ūmai įsiplieskęs pyktis pakerta narsą.— Juokauju, o tu ir įsižeidei...

Žvalgo mane, pamatuoja ūgį, pečius ir, kraipydama sidabrinę galvą, kyla iš fotelio. Tarpduryje pagrasina pirštu:

— Mielas vaikuti, jeigu tau niekas neužkemša burnos, priminsiu va ką: esi agresyvus kaip vienmetis šuniukas. Amžinai palaidu, piktos pašaipos rūgštyje permirkusiu liežuviu, didybės raugo išpūsta krūtine. Italijoje daug tokių pusvyrių, o tu bene juokingiausias. Kandžiokis, aplok visus, bet, Ardinai, nepamiršk ir palaižyti tave glostančią ranką. O kad nemanytum, jog vilioju tave lovon, žinok: berniukų bybukai manęs visiškai nedomina.

Prausiuosi. Vėsinu veidą šaltu vandeniu, bet vis tiek dega. Pakišu galvą po srove, prunkščiu piktjuokį.

Amsi kalė, Viešpatie pasigailėk!.. Gulinėja su viso pasaulio turistais, suniurkyta kaip mazgotė, o neužliesk svaresniu žodeliu: mano ausys kasdien šventintu vandenėliu

plaunamos! Seniai staiposi, seniai smaigsto akutėmis, šiandien kaip niekur nieko: padirbėsiu su tavim, Ardinai. Išrengė pusnuogiu, žinoma, būtų ir kelnes nutempusi. Pavaišinsiu, girdi, viskiu ir liromis, paskui pažaisime romėnų grumtynes lovoje. Laiku sprigtelėjau kakton: nekvailiok, senmergėle!

Paskutinis kartas susmirdėlių motelyje! Susirasiu darbelį kitur, šalia greitkelio visur pribarstyta viešbučių ir picerijų, ne kiekviename indų plovimo automatai, o lovoms kloti mašinų, kaip Čikas šaiposi, greit nematysime. Įsiėdė ir Čikas Astraljostra! Nia nia nia — švelniu balseliu, o akyse siurbėlės rangosi, už nevykusią picą — tris keturias valandas maudausi prakaite. Pasigavo kvailiuką ir primynė!

Pietauju jau tuščios picerijos kampe. Prie vieno staliuko šnekučiuojasi, ramsto sunkias galvas keturi sunkvežimių vairuotojai. Užsuko degalų, vyno stiklo ir aptingo, nebepakelia įskaudusių sėdynių. Neilgam — staiga prisimins saulėje perkaitusį greitkelį, krovinio laukiančius darbdavius ir puls pro duris. Sunkus darbas, bet įdomus, reiktų kada gerai pamąstyti...

Virtuvėje — kažkokia opera. Fokas garbina Pavarotį, užsileido panašią barzdą, vaikšto atkišęs pilvuką, baltašvarkio kišenaitėje — nelaimingo vaikučio skudurėlis, bet balsan nepataiko, gailus kniaukimas, ir nieko daugiau. Gal ir panašus į Pavaročio katino, tačiau niekas nesiginčija, nes Fokas pradeda vartyti akis ir šaukti: artojai, žemės knisliai, ne jūsų prirūgusioms ausims mano tenoro turtai!

Džuzepė atsišaukia primadona, džiržgina atšipusiu pjūklu. Merginos tranko rakandus, kvatoja, paukši delnukais — ne opera, o žuvų turgus. Vairuotojai kamšo ausis nykščiais, vienas mosteli Čikui, brūkšteli pirštu per gerklę: užtrenk langą, nelauk, iki atpulsiu į šunų operą su peiliu! Čikas įkiša cigarą virtuvėn ir dunksteli kantrybę išbaigusio paraku. Uždanga. Visi užčiaupia gerkles, vaikšto pirštų galais.

Kažkodėl ypač neramus Čikas Astraljostra. Cigaras puldinėja iš vieno burnos kampo kitan, neranda vietos. Kumš-

čiai kišenėse, paskui — ant bufeto, ramsto smakrą, vėl slepiasi kišenėse. Slysta nuo kėdutės, varvina į stiklą alų — nemėgsta su putomis, nugeria, vėl pavarvina ir linguoja pas vairuotojus. Klausosi pakreipęs galvą, bet greitai nusibosta, suka prie mano staliuko.

Skaičiuoja kąsnius, su kiekvienu — puft dūmų kamuolys. Kaip garvežio kaminas. Erzini, Čikai Astraljostra, sugalvojai ant mano galvos išpilti sudegusio skilvio rūgštį?

— Nematei alkano? — stebiuosi.— Picų gi nevalgai, nepavyduliauk.

— Nevalgau, Ardinai, pilvas jautrus kaip skaistybę prisiekusios senmergės, tuoj pradėtų kandžiotis.— Koja prisitraukia kėdę ir atsilošia.— Nežinau, nuo kurio galo pradėti...

— Guldyk ant staliuko, Čikai, pasijuoksime kartu.

— Galime ir pasijuokti, kodėl ne? Linksmybė trumpa: tavo dviratį nusivežė kažkurio sunkvežimio vairuotojas.

— Baisi nelaimė! — pakratau rankas. Staiga prisimenu Kantanelą laikraštyje... — Kad tam niekšui rankos nudžiūtų! Kai mane išrinks Italijos prezidentu, įsakysiu kapoti vagims rankas. Kaip Arabijoje. Tu, Čikai, tikriausiai nebalsuotum už tokį prezidentą?

— Koks kvailys kiša rankas po kirviu? — apglėbia juoko purtomą pilvuką Čikas.— Ir protingi nebalsuotų už prezidentą be dviračio.

— Kur ledai? — barbenu kumščiu į stalą.— Sutarėme ledus!

— Nebėr, Ardinai, išbaigėme. Atsversiu liromis. Kaip tėvukas? Įsispraudė atgal į FIAT-ą ar tebelaukia danguje užkliuvusio stebuklo?

— Prie kurio galo tėvukas Montagardinis?

— Prie tavojo. Prezidentūra toli, su žiūronais nesurasi, bet apie žurnalistiką galėtume rimčiau pasikalbėti. Blogiausia, kad tu, Ardinai, pradžiamokslis... Tačiau galvą Dievas davė, liežuvis kaip skustuvas, belieka pasipustyti ir — pirmyn.

— Netoli, parminsiu be dviračio. Ačiū už galvą, bet joje dvidešimt penki milijonai klaustukų. Pirmas: kur vedi už rankelės? Antras...

— Esi veržlus, visus stumdai pečiais (ir liežuviu!), paramstomas išsilaužtum aukščiau. Sakykim...

— Panašiai ir mano tėvukas dūsauja. Tačiau šį kartą ir aš rimtai, Čikai: gerų atodūsių nepakanka, reikia ir lirų maišo. O tokio, kaip gal pastebėjai, ant dviračio nesivežioju — vien prekybos reklamos.

— Aš... mes turime tą pasakų maišą. Žvilgtelėk vidun. Surasime tau darbą kurioje laikraščių spaustuvėje. Išsigudrinsi linotipininku, o vėliau galėsi įrodyti, kad Dievas žurnalistikos šaunuolį atsiuntė. Pergalvok, Ardinai, ir amatas, ir žurnalistika maiše. Žinau, mokaisi vakariniuose kursuose, bet visa tai — kvailiukų gaudymas, dabar pilni kampai pinigėlius išviliojančių kursų.

Juokauja? Laukia, iki pradėsiu seilėtis, paskui nusikvatos kaip po linksmos komedijos? O gal rimtai?.. Beje, kas tie „mes"? Kodėl pradėjo nuo tėvo? Atsargiai, Ardinai, neskubėk pulti prie gerojo dievulio rankos...

— Jeigu tu, Čikai, būtum pederastas — reikalai aiškūs, betgi vedęs: dešimtukas žmonų hareme. Ne giminė man, jokių įsipareigojimų,— o glaudi po sparneliu. Kažkaip... net nejauku, iki šiol niekas negirdėjo apie Čiką Geradarį.

— Geradarystės ir nėra, Ardinai. Vėliau, įsitvirtinęs gyvenime, grąžinsi skolą.— Numeta pinigą už ledus ir pakelia pilvą.— Restoranų ir motelių savininkų draugija remia gabesnius jaunuolius; vienus pinigais, kitus atitinkamu darbu. Paskutiniame komiteto susirinkime pasiūliau Ardiną Montagardinį. Kodėl tave? Gerinuosi, kad prezidentaudamas nenukirstum rankos.

— Tu rimtai? — šaukiu.

— Tavo žodžiais, Ardinai: Dievas liudininkas.

Bučiuoju putlią, cigarais kvepiančią Čiko ranką. Nemėgstu, tiesiog nekenčiu senųjų papročių laižymo, bet šią akimirką pabučiuočiau jam ir kojas. Ir Čikas susijaudina, paglosto skruostą, suvelia plaukus ir staiga nusisuka.

— Kaip atsidėkoti, Čikai? — bėgu paskui savo geradarį.— Žaibai uolas skaldytų, ugnis kristų iš dangaus — pridengčiau!

Čikas atplėšia putojančio vyno butelio kamštį ir stumteli per bufetą:

— Gerk iš butelio — skonis ir kvapas tiesiai širdin. Aš, Ardinai, išgirkšnojau savo, skilvis tik su alum besusikalba. Dažnai pagalvoju — viskas Ardinui juokai: sotus — gerai, alkanas — irgi neblogai; lietus virvagaliais daužo pečius — tegul, dangaus vis tiek neužkimši kumščiu; mirė mielas bičiulis — išbėgai neatsisveikinęs, bet pavysiu, anksčiau ar vėliau suglausime alkūnes. Nevėsink, Ardinai, gerk. Taigi... hm... O mes draskomės, puldinėjame, tą apgauname, anas mus mulkina... Kitados ir aš, tavo metų, juokeliais atmušinėjau vargą... Ateik rytoj. Priešpiečiu. Su tėvuko Montagardinio pasirašytu popierėliu, kad leidžia tau dirbti „Vakaro žinių" spaustuvėje. Delną?

Pliaukšteliu per atkištus pirštus. Krūtinėje verda kunkuliuoja, ko gero, tikrai pradėsiu seilėtis...

— Dviratis degalų pardavėjo namelyje,— krypteli cigarą mielas storulis.— Išėjau apsižvalgyti — Ardino kadilakas prie stulpo. Pagalvojau — dar pavogs koks vaikėzas. Įstūmiau namelin.

Šilta gerojo žmogaus ranka, dosni, o aš, bjauraliežuvis, po kirviu guldau...

— Ačiū, donai Čikai!..

Dviratis groja trisdešimt tris simfonijas. Spygauju, pritariu dviračiui, svaidau juokus namų šešėliuose sėdintiems seniams, saulei ir dangaus mėlynei. Gražus pasaulis! Gražus mano gyvenimas! Kasdienė pilkuma nušvito vaivorykštės varsomis.

Gal Ingrida Asumpsija ir dalelę teisybės numetė... Mėgstu pasišaipyti, pasirodyti perdėm gudrus... Reikėjo užsukti į jos kambarį, bet pasipūčiau ir pabėgau. Šiokia ji ar tokia, tačiau geraširdė, o aš apkandžiojau glostymui ištiestą ranką. Rytoj atsiprašysiu. Tiesa, neįpratęs atsiprašinėti moterų... Kaip nors, nenusižemindamas, meilesniu žodeliu išlyginsiu.

Kodėl kandus, amžinai pasišiaušęs kaip kovos gaidukas? Kurią dieną užminsiu dar kandesniam kulną — ir pradėsim švaistytis kumščiais. Čiko irgi neglostydavau, o jis štai ką pasiūlė... Girdėjau visokiausių pašnabždų, net tokią kvailystę, kad jis „šiaudinis žmogutis", kurio šešė-

lyje mafija. Ek, pavyduoliai! Kaip ta puskvailė našlė dūsauja: žmonių pavydas viską apdrabsto purvais.

Velniop žurnalistikos kursus! Mieguistas, vos ant kojų bepastovintis senis dvi valandas čepsi apie literatūrinę retoriką, sintezės logiką, barsto žodyno gudrybes, o galvoje ta pati skylė. Nederėtų ginčytis — senukas išmanus, pusę amžiaus narpliojo žurnalistikos gijas, bet galėtų paprasčiau. Visas būrys urzgia, drąsesnieji ir primena, o jis savo: pamatai — svarbiausia pastato dalis, netrukus pradėsime mūryti sienas. Nieko sau netrukus: antri metai kraunam pamatus, ant tokių galėtum daugiaaukštį statyti! Jam neskubu, kiekvieno mėnesio gale antra pensija.

Tėvai apsidžiaugs! Ne, kol nieko kietesnio kumštyje, patylėsiu. Papasakosiu Frančui. Abu viską aptarsime, ir tik tada tėvams.

— Ardinai!

Reklamų sandėlyje dvokia pelėsiais ir senu popierium.

— Įstūmė dviratį ir išsišiepė! — velka tikrovėn Albas.— Girtas? Autovežimis pritrenkė?

— Iki rytojaus, Albai.

— Girtas! Rytoj nedirbi, negi pamiršai, kad tik pirmadieniais? Jau po penkių, visi seniai grąžino dviračius..

Bėgu šaligatviu. Girtas girtutėlis, Albai!.. Apsvaigtum ir tu, be vyno per debesėlius šokinėtum!

Titikaldo garaže apglėbia motorinės alyvos tvaikas. Pasivėlinau pusvalandžiu... Padirbėsiu vikriau! Mechanikų rūbinėje-prausykloje užsitempiu kombinezoną, guminius ilgaaulius, čiumpu kažkurio vaikino pirštines.

Multodentis žiūri į mane ir lanksto laikraštį. Visada pasitinka prie sargo būdelės, lauke, o šiandien net šypseną prarijęs. Praveriu stiklines duris:

— Sveikas, gerasis seneli!

Multodentis mirkčioja. Kaip pelėda prieš ryto saulę. Prispaudžia laikraštį kumščiu, pūkščia.

— Kokia baisi nelaimė, Ardinai, kokia nelaimė... — Nusiima akinius, trina nykščiu.— Nubaus juos Dievas. Žiauriai nubaus, Ardinai!

Dažnai su kitu Multodenčiu kalbasi. Kaip ir visi seni

žmonės vienumoje. Šiandien neturiu laiko laikraščių naujienoms.

— Tikrai nubaus. Jo ranka smarki, kalnus suskaldo, marias išsemia akies mirksniu. Nuo kur pradedu?

Multodentis vėl trina akinius, pūkščia. Tikrai jis panašus į baltą pelėdą: iššokusios akys, kumpa nosiukė. Ir vis kraipo, sukinėja baltutėlę galvą.

— Nuo durų, Ardinai. Šiam vakarui trys autovežimiai. Kavos puoduką? Gal vyno...

— Vėliau.

Multodentis dairosi lazdos, kosčioja:

— Padėti? Trys dėžės... nespėsi į kursus.

— Sėdėk, sėdėk! Jeigu prireiks pagalbos — paprašysiu. Še — paslėpk kur kampe miesto vyskupo portretą. Nepagarbiai susukau į laikraštį, bet gal neįsižeis. Rytoj atsiimsiu.

Švarinu autovežimius. Rytoj atbėgs savininkai, sumokės už atliktus ir išsigalvotus taisymus, mintyse prakeiks Titikaldį Plėšiką ir sės prie vairo.

Pirmą vakarą Titikaldis, daug metų dirbęs kitiems, dabar pats koja rodantis darbą, perspėjo:

— Alkūnėmis dirbančių nelaikau, įsidėmėk! Mano garažą paliekantis autovežimis turi blizgėti kaip naujas pinigas. Visur! Kiekvieną rytą patikrinsiu. Vandens ir muilo netaupyk. Ir, žinoma, prakaito.

Vėliau supratau, kodėl ir senas, išklerusiu motoru autovežimis išvalomas, nuplaunamas ir nuglostomas,— savininkai apie motorą nusimano tiek, kiek žvirblis apie lėktuvo elektroniką, bet saulę atspindinčios skardos blizgesį mato visi.

Iššluostęs autovežimį drėgna oda, švaistausi dulkiasiurbliu. Multodentis stypso būdelės duryse. Kitais sykiais, man dirbant, baksnodavo nosim laikraštį, dažniausiai — gaisrų ir kitokių nelaimių puslapį, o šį vakarą sekioja žvilgsniais kaip valstybinių darbų prižiūrėtojas.

Garažo mechanikai naktinio sargo būdelę vadina gėlynu. Tiksliau ir nepataikysi — visur pridėliota, prikabinėta žydinčių ar tik žydėjimo laukiančių gėlių vazonėlių, kiekviename kampe — po neužaugą palmę. Rytais, baigęs

sargybos pusmiegį, Multodentis išneša visą „botanikos sodą“ į kiemą ir išrikiuoja prieš saulę, vakare vėl apsiskleidžia kvapais ir spalvomis savo būdelėje.

...Prieš penketą metų turtingo tėvo sūnelis nespėjo priminti sportinio autovežimio stabdžio kryžkelėje. Ant asilo ramiausiai snūduriavęs Multodentis atsibudo ligoninėje su iškelta ir storai apgipsuota koja, o jo bičiulis asilas, nespėjęs nė išsigąsti, peršoko į reinkarnacijas skirstančio dievo nirvaną. Sulipdyta, gražiai susiuvinėta senuko koja atgavo buvusią išvaizdą, bet liko tiesi kaip lazda. Visagalio tėvuko advokatas aiškiai ir neginčijamai įrodė, kad nelaimės kaltininkai — kaimietis ir jo asilas, taigi pirmajam telieka prakeikti vynuogyne nusidirbusio snaudulį, o antrasis jau gyveno kitoje planetoje ir nebekvaršino galvos dėl praeities.

Multodentis pardavė sklypelį kalno atšlaitėje, nusipirko lazdą, atsisveikino su kapinaitėse laukiančia sene ir atšlubavo į tolimo, bet vis tiek bendro kraujo giminaičio garažą naktiniu sargu...

Skubu. Puldinėju apie autovežimius, trinu, glostau, vėl trinu, ir sena skarda pradeda blykčioti žaibus. Ir sargo būdelės laikrodis skubina, trumpoji strėliukė jau kimba į aštuoniukę. Multodentis sėdi nugara į garažą, kilnoja rankas, kažką pasakoja savo gėlėms. Tokio suirzusio dar nemačiau, blaškosi kaip liūtas narve. Na, prie liūto gal nereiktų gretinti — arčiau seno šlubo katino.

Be penkių minučių aštuntą nusviedžiu cheminiu vašku permirkusį skudurą.

— Kaip FIAT-o dirbtuvių robotas! — stebisi Multodentis.— Jeigu alkanas, Ardinai, prie vyno ir sūris...

Ne vynas galvoje. Nusiplausiu prakaitą, išsitrinsiu rankas kurio nors mechaniko spintelėje paslėptu odekolonu ir — pas Džiną! Mergytė jau žvilgčioja į laikrodį, o aš tebetripinėju garaže...

Bėgdamas pro „gėlyną“, kilsteliu ranką: iki rytojaus, cerberi!

Multodentis puola pro duris:

— Grįžk! Sūrio patrupinau... Grįžk, pasikalbėsime... pasakysiu...

Atsisegioju marškinius vėjeliui. Bėgu gatvės pakraščiu, kad nereiktų nardyti tarp žioplių, būreliais žaidžiančių vaikų. Džinos tėvukas, garbusis miesto autobusų administracijos vyriausiasis sąskaitininkas, plačių pažiūrų, bet dėl laiko — jokių išlygų: punktualumas — skaidriausia žmogaus dorybė! Plačios pažiūros ne visada ir ne visur, dažnai tik sau, o iš kitų reikalauja gražaus senutėlių papročių elgesio, tvarkingos aprangos, tvirto pasitikėjimo Dievu ir jo vietininku popiežium, kasdien keičiamų marškinių, pagarbos ir gyrio žodelių miesto autobusų administracijai. Trys dvylikos dar nepasiekę sūneliai ir trys jau tarp mergyčių ir merginų svyruojančios dukros — išlygintais, be mažiausios raukšlelės rūbais, vaikšto pirštų galais, kalbasi pašnabždom ir be tėvuko leidimo — nė žingsnio iš garbingos šeimos lizdo.

Džina drąsesnė. Gal todėl, kad vyriausia, kelia kuoduką, atsikerta tironui. Neilgai. Po ašaromis aplaistytos, tėvažudės sąžinę draskančių sapnų nakties puola į nelaimingo, kruvinai įskaudinto tėvelio glėbį ir atsiprašinėja, maldauja atleisti. Dukražudžio nemigos iškankintas tėvas viena ranka stumia, kita glaudžia, paskui kilniai prisipažįsta nesutramdęs siciliečio kraujo, taigi be mažiausios priežasties įskaudinęs mylimiausią atžalą, ir, šeimai verkiant pālaimos apgaubtame būrelyje, susitaiko.

Šaipydavausi: niekas neįsimyli „iš pirmo žvilgsnio“, sena pasaka, rašytojų išmonė, o Džina pažvelgė į akis ir... pakibau tarp dangaus ir žemės; saulė, rudens vaivorykščių skeveldromis apkibę parko medžiai, visas gerojo Dievo pasaulis krūptelėjo ir pašiurpo!

...Sėdėjau plačiai išvešėjusio medžio šešėlyje ir miklinau atmintį stenografijos hieroglifų klampynėje. Mėnesį pasivėlinęs į žurnalistikos kursus ir pražiopsojęs „pirmuosius pamatų akmenis“, skubėjau pasivyti. Sekmadieniais namie nebuvo ramesnio kampo, todėl susirinkau užrašus, fotoaparatą ir atėjau į miesto parką netoli mūsų namų. Sekmadieniais, saulei jau krypstant vakarop, parką užplūsdavo taikiau mąstantis jaunimas, daugiavaikės šeimos, auklės su vežimėliais, šuniukus gaivinantys pensinin-

kai ir tvarką bei švarą saugantys vaikinai su miesto herbu kepurėse.

Gausi šeima artėjo karan iškilusių indėnų eilute. Priekyje žengė žemaūgis, apvalus, balta eilute, šiaudine skrybėle viešpats ir valdovas. Atsilikusi pora žingsnių — sunkaus krepšio perkreipta, tamsia suknele, bet akinamai balta skrybėlaite — per platų delną aukštesnė žmona. Paskui ją rikiuotės žingsniu trepsėjo trys vienodomis eilutėmis, kareiviškai nutrintais bateliais berniukai. Vyriausias, gal dvylikos metų, nešė kitą krepšį. Už berniukų — trys gėlėtomis suknelėmis, raudonais kaspinėliais papuošusios juodas kasas mergaitės. Aukščiausią, jau kupsteliais iškilusia krūtine, buvo galima permesti merginų luomui. Ariergarde plumpsėjo dvi močiutės — juodos ir pašiurpusios kaip senos varnos, tikriausiai valdovo ir jo žmonos motinos. Sustojo po netoliese augančiu medžiu, išsibarstė grupelėmis ir susėdo.

Vyriausioji apsikamšė kelius suknele, permetė kasą ant krūtinės ir pasisuko į mane. Juodas žaibas apakino, persmelkė iki kulnų. Trumputės sekundės žvilgsnis, bet nudegino; širdis aiktelėjo ir apmirė.

Berniukai patiesė baltą, žaliomis gėlytėmis išmargintą skarą, mamytė traukė iš savo krepšio suglaustinius, popierines servetėles, stiklus vaisvandeniams ir tradiciniam, ryžių šiaudeliais apipintam vyno buteliui.

Nederėjo brautis į šventų papročių saugomą ir, žinoma, dar šventesniais prietarais apkaustytą tvirtovę, bet sprandą deginanti ranka pakėlė nuo suolo ir atvedė prie staiga sunerimusios, piktais žvilgsniais mane badančios šeimos. Nusilenkiau ant ąžuolo šaknies iškeltos aukštumėlės sėdinčiam feodalui:

— Atleiskite, garbusis pone...

— Anatolis Andridžianis, jaunuoli,— taikiai išskečia šypseną mielas žmogus.— Miesto autobusų administracijos vyriausias sąskaitininkas. Leiskite sužinoti?..

— Leonardas Montagardinis. Žurnalistikos studentas. Atleiskite įžūlumą, garbusis Anatoli Andridžiani. Liksiu giliai dėkingas, jeigu leisite nufotografuoti gražią jūsų šeimą. Nuotraukas atsiųsiu artimiausiomis dienomis. Iš-

laidų nesusidarys, tai žurnalistikos studijų praktika. Jeigu praversite garbingų namų duris mano menkystei, nuotraukas atneščiau...

Berniukai tuoj užuodė pramogą, plojimais priėmė žurnalisto pasiūlymą; mergaitės — kukliau, laukė tėvo nuosprendžio. Mamytė nužvelgė įsibrovėlį, ramias, be mažiausio klastos debesėlio jo akis, vyriausios dukrelės raustančius skruostus ir, perpratusi žaidimą, truktelėjo pečiais: kaip tu nuspręsi, brangusis.

— Fotografuokite,— pakreipia galvą, jau pozuoja garbusis Anatolis Andridžianis.— O dėl įžūlumo... Manau, jūsų profesijoje be jo neapsieisi. Matote, jaunuoli, aš — plačių pažiūrų žmogus.

Fotografuoju. Suglaudžiu šeimą. Išskirstau krūvelėmis. Visi patenkinti, tik Džordžina (gražus vardas!) žvilgčioja kažkur virš mano galvos, slapstosi už seserų. Išsibaigus juostai, mandagiai atsisveikinu, bet Anatolis Andridžianis pasišnabžda su žmona ir kviečia prisėsti.

— Kaip atsiųsite nuotraukas, jeigu adreso nežinote? — paduoda kortelę.— Prašom, vaišinkitės kukliais mūsų užkandžiais, paragaukite vyno. Ir, jeigu neskubate, papasakokite apie save, garbingą Montagardinių šeimą.

Klausinėjo. Subtiliai pešiojo viską, kas rūpi tris dukras auginančiam tėvui. Išgirdę, kad žurnalistikos studijos — tik vakariniai kursai, o tėvas — bedarbis,— atvėso. Galėjau pagroti šaunesniais vargonais, pripūsti akis aukso dulkių, bet Džordžinos žvilgsnis tramdė melą dar burnoje. Mūsų šeimos karabinierių seržantas vėl sušildė Anatolį Andridžianį: gražu, labai labai gražu ir, žinoma, pagirtina, kad kuklios kilmės jaunuoliai laužiasi į šviesesnį gyvenimą. Ir jis pradėjo tuščiais delnais, bet darbštumu prasiveržė į vyriausius autobusų bendrovės sąskaitininkus. Mokėsi irgi vakarais, dažnai naktis prasėdėdavo prie knygų; vingiuotas buvo kelias, kalnais kalneliais kuprotas, tačiau įveikė, pasiekė viršūnę. Tie vakariniai kursai ir suglaudė Anatolio Andridžianio ir mano alkūnes, pravėrė jo namų duris Šventosios Inocentos gatvėje.

Viktoro Emanuelio epochos namas iš tolo švietė rūpestingai, vienodais laikotarpiais perdažomomis sienomis,

naujų čerpių ploteliais pašviežintu stogu. Balkono loveliuose margavo gėlės. Netoli esančios Šventosios Dvasios maldyklos bokšto laikrodžiui skelbiant šeštą mūsų Viešpaties vakaro, paspausdavau baltai nudažytų durų skambutį.

Vėsioje prietemoje apgaubdavo dešimtmečiais snūduriuojanti taika ir ramybė. Džina priglausdavo lūpas prie kaktos, atstumdavo glėbin traukiančias rankas ir atšokdavo:

— Labas vakaras, Leonardai Montagardini. Prašom toliau, mama laukia su kava ir pyragaičiais.

Ramutėliu balsu, tačiau garsiai, kad ne tik mama, bet ir salono altorėlio Madona išgirstų. Po kavos ir pyragaičių, jaukaus pokalbio apie Montagardinių ir Andridžianių džiaugsmelius, rūpesčius, debesis pasiekusias makaronų ir jautienos kainas, Džina atnešdavo anglų kalbos vadovėlius, sąsiuvinius ir pieštukų.

— Be anglų kalbos žurnalistikoje — trumpi žingsneliai,— jau pirmą apsilankymo vakarą nusprendė Anatolis Andridžianis.— Jeigu, sakykim, ateityje prireiktų plačiau pasižvalgyti po pasaulį, kaip susikalbėsi? Dabar anglų kalba — pasaulinė! Paprašyk Džordžiną, kad pramokytų, ji, Leonardai, jau kelinti metai gimnazijoje mokosi angliškai.

Kai mudu pasilenkiame prie knygų, mama tyliai išslenka virtuvėn. Kartais spėju pabučiuoti Džinos skruostelį, bet dažniausiai duryse išdygsta senelė su mezginiu. Pasižiūri į mus pro milžiniškai didinančius, kiekvieną mano judesį filmuojančius akinius ir atsilošia sargybos fotelyje. Tratina virbalais, tolydžio nupurto pečius kankinantį snaudulį, dirsčioja, klausosi — atsuka vieną ausį, kitą, taigi tikrina, katra girdesnė; ieško, narplioja anglų kalboje besislapstančias apgaules.

Salono laikrodžiui skambinant septintą, iš virtuvės grįždavo mama. Su svieste apkepintų makaronų kvapu ir du kartus per savaitę kartojamu atsisveikinimu:

— Iki pasimatymo, Leonardai. Perduok tėveliams širdingiausius Andridžianių linkėjimus.

Anatolį Andridžianį retai matydavau. Grįžęs iš tarnybos, nusiprausia, atsigaivina vyno stiklu ir išeina „prasivėdinti“ Džina pašnabždėjo, kad vėdinasi gretimos gatvės kavinėje prie biliardo stalo.

Po pusmečio, kai uždarydavau gatvės duris, Džina priglusdavo akimirkai, nudegindavo lūpas bučiniu ir tik tada sušukdavo pasisveikinimą. Mums atrodė, kad tos kelios sekundės prieangyje niekam nė motais, bet Džinos mama tuoj užuodė rusenantį gaisrą. Aną savaitę sulaikė iš užstalės kylančią Džiną ir pati palydėjo mane iki durų.

— Nekrūpčiok, Leonardai, akių neišplėšiu. Mudviem reikia pasikalbėti. Ramtai. Myli mūsų Džordžiną?

— Myliu,— ūmai pakirto kojas, atsirėmiau į duris.— Taip, myliu.

— Tegul Dievas išgirsta, Leonardai! Mano žmogus, kaip ne kartą girdėjai, plačių pažiūrų, bet aš, deja, gerokai siauresnių. Jūsų... pasisveikinimai prie lauko durų pradeda užtrukti, Anabela ir Vitorina jau bado seserį smailiomis užuominomis, neatsilieka ir broliukai. Andridžianis mėgsta tave, giria: gabus vaikinukas, darbštus, aukštai iškops. Permąstyk viską, Leonardai, pasitark su broliu, tėvais ir apsispręsk. Jeigu meilė mūsų dukrelei nuoširdi — kitą kartą ateik vakarienės.

Vėliau pakvies Montagardinių šaunuolį — karabinierių seržantą, paskui ir mano tėvukus. Tada išleis pasivaikščioti su Džina. Netoli, sesučių ir broliukų apsaugoje. Andridžianiai aplankys Montagardinius, anie — Andridžianius... Supeliję papročiai, bet nieko nepakeisi, teks prisiderinti.

...Pakvietė vakarienės — ir neįsileidžia... Vėl prispaudžiu skambutį, dabar jau sunkesne ranka. Tyla už durų, nė silpniausio šlamesio. Atsitraukiu gatvėn, dairausi į langus, balkoną. Gretimo namo tarpduryje sėdintis senukas linksi galvą, sukinėja kumštį: užsirakino, neįsileidžia tavęs.

Uoste stūgauja laivas.

Drėgnas vėjelis plūsta gatve žemyn, vėsina skaudančią kaktą. Kojos kliuvinėja šaligatvio įlaužose. Nuvargęs, vos panešu pečius. Nepersidirbau, kasdien panašiai, bet šį vakarą grįžtu senuko žingsneliais.

Neįsileido... Pastatė gatvės pajuokai... Kodėl šitaip, a? „Gerasis berneli, pergalvok, apsispręsk, pasitark su tėvais...“ Apsisprendžiau ir be tėvų — jie sau, aš savo galva gyvenu...

Pažemino visų akivaizdoje! Užsirakino! Todėl, kad mūsų šeima neturtinga, tėvas bedarbis? Žinojo, pirmame pokalbyje išklausinėjo; tada Andridžianis tik mostelėjo: Italijoje tūkstančiai bedarbių, šita nelaimė ir mane gali prislėgti. Tai kas prislėgė tavo, Anatoli Andridžiani, plačias pažiūras? Tu šeimos vadas, tu viską sprendi, ne Džina užrakino duris, tu!

Džina... O gal, sužinojusi, kad reikalai rimtėja, pasipriešino, uždraudė pirmosios vakarienės apeigas? Juk niekada negirdėjau: myliu tave, Leonardai. Pažaidė, pasiglėbesčiavo — ir pakaks. Tikriausiai šaukė: nemyliu to Montagardinio, nekvaršinkite galvos! Tėvukas Andridžianis rasi bandė perkalbėti, įrodinėjo vaikinuko dorybes, bet ji nudundėjo laiptais ir užtrenkė duris. Ir, žinoma, šaipėsi iš kvailio gatvėje!

— Ardinai!

Džinos balsas... Lėtinu žingsnius, bet nedrįstu atsisukti — Džina Viktoro Emanuelio gatvės name. Beje, vyriausiojo sąskaitininko šeimoje nekarpo vardų, jeigu trimetrinis — toks ligi karsto.

— Ardinai...

Džina... Uždususi, nori kažką pasakyti, bet tik muisto galvą, daužo kumšteliu krūtinę.

— Nuskriaudė? — nebesugraibau ir aš žodžių, glostau iširusią kasą, glaudžiu.— Kas atsitiko?

— Pro langą... — Paraudusios akys siurbia mano šypseną, rimsta.— Uždarė kambaryje. Atėmė batelius, bandė išrengti...

— Tėvas? Kodėl, Džina, kodėl? Juk kvietė...

— Abu. Šaukė, grasino... Kodėl?.. Nejaugi iki vakaro niekas tau nepranešė?

— Ką turėjo pranešti, Džina?

Nuleidžia galvą. Tik dabar pamatau, kad basa.

— Nežino vargšas.., — verkia.— Nežino! Apgniaužk širdį, Ardinai, baisi žinia... jūsų šeimoje mirtis...

Mirtis? Galva tuščia, nė silpniausio aidelio, nė vienos vienintelės minties, vien baimės iššluota tuštuma. Už gatvės kampo, prie mūsų vartų, karabinierių džipas. Raudona stogelio lempa švaisto piktas ugnis. Džina palenkia mano galvą, bučiuoja akis, lūpas:

— Nušovė tavo brolį Frančą,— šnabžda.— Mafija nužudė generolą Delapjezą ir jo palydą... Laikraščiuose nužudytųjų nuotraukos. Tolvaizdis visą popietį...

Staiga sutemo. Naktis užgriuvo gatvę, prislegė pečius. Tuščioje galvoje daužosi Džinos balsas.

— Nušovė Frančą?

— Nušovė, Ardinai,— kramto sau rankas Džina.— Generolą Delapjezą su žmona ir šešis apsaugos vaikinus. Romos gatvėje prisigretino trys motociklininkai — kiekvienam autovežimis...

Trankau kaktą kumščiu. Staugiu, bet riksmas draskosi krūtinėje, pro lūpas išsprūsta tik kosulys. Paisto mergaitė! Ne, Džina nemeluoja, paklaikusios akys šaukia tiesą.

Bėgu. Aikštė, išrikiuoti autovežimiai šokinėja, krūpčioja, grimzta į rūką, išnyra... Duryse tėvas. Tamsia sekmadienio eilute. Žengia pasitikti. Išskečia rankas:

— Nelaimė, Ardinai!

Tvirtas balsas, bet mano galvą glostanti ranka dreba, trūkčioja. Atstumia, bado kumščiais kaimynus languose:

— Mano sūnaus kraujas ant jūsų galvų! Bailių veislė! Pilvais šliaužiojantys drebaliai! Jūs — mafija! Žmogžudžių saujelė šaudo nekaltus, o jūs laižote kruvinas rankas!

Įstumia mane prieangin.

— Kodėl tik dabar parsivelki? — purto.— Motina ant mirties slenksčio, aš daužau galvą į sienas, o jis...

Verkia. Stūgavimas, ne rauda, tranko kumščiu duris.

— Sukapojo kulkomis mūsų Frančą... — vėl priglaudžia, atsiremia į mane.— Pranešė iš ligoninės. Telefonu. Sunkiai sužeistas jūsų sūnus, girdi, kovoja su mirtim. Motina draskėsi rūbus... klykė... baisu! Daktaras Lakosta apramino injekcija. Juda ir kalba kaip sapne... Ligoninėje pranešė, kad miręs. Kažkuris miesto žiurkė paguodė: laidosime su

priderančiomis iškilmėmis, iš Romos atvyks ministeris. Niekšai! Mafijos sėbrai! Ne, pasakiau, atsiimu sūnų, palaidosiu be jūsų cirko. Parsivežiau. Daktaras Lakosta ir Antonela numazgojo, apvilko paradine uniforma. Tik tada prileidome motiną. Antonela — nors kojas bučiuok! Atstūmė daktaro vaistus: nelieskite mano skausmo, užriko, jis — paskutinė pagarba Frančui.

Užvedu laipteliais. Tėvas ilsisi po kiekvieno žingsnio. Prie buto durų vėl susiglaudžiame. Tėvas šnabžda, palenkiu galvą prie jo burnos.

— Generolas Delapjeza vyko pas valstybės prokurorą. „Fiatuką" vairavo žmona. Priekyje — vienas autovežimis su apsaugos karabinieriais, užpakalyje — kitas. Netoli Teisingumo rūmų, Romos gatvėje, pasivijo trys motociklai ir visus sukapojo kulkomis. Po pirmų žudikų — antri. Autovežimyje. Pistoletų šūviais į galvas pribaigė sužeistus. Per porą minučių nužudė aštuonis žmones vidury dienos — ir dingo. Tavo seserys...

— Jau čia? — Graibau duris, delsiu peržengti paskutinę užtvarą prieš nužudytą brolį.— Visos trys?

— Atskubėjo, Ardinai. Su vyrais. Anie ilgai neužtruko. Paguodė motiną, pasimeldė prie Frančo ir išvyko: reikalai, darbai... Kaip raupsuoti mes dabar, Ardinai, ne tik kaimynai — ir giminės atsuks nugaras. Visada taip buvo, visada, kai mafija krauju pažymi kurią šeimą... Antonela vos priprašė, kad nors kelias dienas paglobotų vaikus.

Mama guli salonuke ant minkštasuolio. Pabučiuoju seseris, atsiklaupiu prieš mamą. Ir ji, kaip tėvas, alpsta skausme, bet vis tiek guodžia:

— Neverk, sūneli. Ašaros Frančo neatgaivins.

Užsidengia delnais veidą. Seserys glosto pečius, bučiuoja rankas, bet ir jų balsai girgžda, sugraužti ašarų. Tėvas pakelia mane, veda į Frančų miegamąjį.

Dvokia Mirtis. Jos tvaikas užnuodijo gėles, šventą žvakių kvepėjimą, šleikštuliu užkemša gerklę. Viešpatie pasigailėk, negi pradėsiu žiaukčioti prie mirusio brolio!

Klaupiuosiu. Ieškau maldų, bet ir vėl galvoje plinta tuštuma; viskas išdegė, vien skausmas.

— Kam keršyti, tėve? Akis už akį, dantis už dantį!

Antonela žegnojasi ir, pasiremdama į lovos kojūgalį, atsistoja. Pasenusi, baltame veide žiba piktos akys.

— Kišeniniu peiliuku prieš mafiją? — beveik spiegia.— Generolo neišsaugojo, o tu pulsi vaiko kumšteliais? Karabinierių būrys neapgynė nuo mirties... Atgniaužk kumščius, Ardinai, ne tau, ne mums keršyti mafijai. Ji... ji ryja ir vaikus. O aš, Ardinai, lieku su trimis našlaičiais. Draudžiu!

Antonela tyliai uždaro duris. Tėvas atsiklaupia jos vietoje. Sudeda rankas ant kelių ir atsilošia. Suknežęs, ieško baltose lubose skylės, angos prie viską matančio, viską girdinčio Dievo.

Frančo galva sutvarstyta, kyšo tik stiprios nosies galiukas, baltos lūpos ir kampuotas smakras. Ant tvarsčių — drėgnos, žvakių šviesoje judančios kraujo dėmės. Rankose — šventojo Pranciškaus Asyžiečio paveikslėlis.

Paglostau šaltus pirštus, pabučiuoju. Nebetramdau verksmo. Priglaudžiu kaktą prie brolio rankų, laistau ašaromis. Viena mintis plaka į plyštančią galvą: miręs, miręs, miręs...

— Klaiku! — dejuoja tėvas.— Klaiku!

— Nužudė Frančą, o mes: — klaiku! — šaukiu.— Atkeršysiu! Jeigu ne šiandien, tai po dešimties metų, bet atkeršysiu! Kraujas už kraują! Prisiekiu Frančo akivaizdoje: pasmaugsiu, perpjausiu gerkles tavo žudikams!

Tėvas glosto sūnaus kojas.

— Nepamiršk priesaikos, sūnau,— šnabžda, žvilgčioja į duris.— Bet nepamiršk ir to, kad, prieš tau sugrįžtant, buvo atėję Restoranų ir motelių draugijos pasiuntiniai. Atnešė gedulo vainiką. Paguodė. Pastovėjo prie Frančo, brūkštelėjo per jo rankas ir atsisveikino. Baisu, Ardinai! Žudikai ateina pasižiūrėti kraujuose sustingusios aukos, padeda vainiką... dar kruvinomis rankomis glosto tėvų pečius... Akys — gyvačių, grasinančios... Mama, gerojo Dievo malone, neperprato, bet Antonela ir aš tuoj pajutome mafijos kāpus... Atskubėjo pamatyti nužudyto seržanto šeimos: ieškos žudikų ar susigūš kampe kaip kiti. Kaip visa

kelnes prismardinusi Sicilija! Tramdžiausi, po teisybei,— Antonelos žvilgsnis privertė užsičiaupti. Ji, nelaimingoji, nedrįso net atmušti vaikučių galvutes glostančių mafiozų rankų. Tačiau kai „geradariai" atkišo voką su draugijos pinigais, pamėlo ir atplėšė duris...

Aišku — vienoje rankoje peilis, kitoje — pinigai: pasirinkite. Ak, Čikai Astraljostra, ak niekše! Anksčiau ar vėliau ir tu pamatysi mano rankoje peilį! Žinoma, jeigu spėsi pamatyti. Delapjeza su žmona, karabinieriai, mano brolis — kelyje į mirtį, o tu tuo tarpu ramiausiai girkšnojai alų, vaidinai geradarį rankas bučiuojančiam kvailiukui...

— Jiems išėjus,— trina delnu karčias lūpas tėvas,— po valandėlės skambina kažkuris FIAT-o direktorius. Pabarstė užuojautos žodelių, padūsavo ir siūlo: mielas Montagardini, mums kaip tik prireikė gero suvirintojo montavimo ceche. Tiek laiko nežinojo, kad Montagardinis bedarbis, staiga — prašom, laukiame su kepurėmis rankose. Nuoširdūs? Mafija įsakė apraminti tėvą, atplėšti nuo juodų minčių? Kur tiesa, Ardinai, kur apgaulė? Mafija jau lygina sūnaus kapą, viena ranka nužudė, kita graibsto gerklę: apsispręsk. Sūnaus krauju nusipirksiu darbą?

Padegsiu Čiko Astraljostros restoraną, motelį! Ne, pirma nudėsiu tą kirminą. Kraujas už kraują, gyvybė už gyvybę!

Tėvas užsidengia veidą delnais. Verkia. Mosteli į duris: išeik, Ardinai.

Virtuvėje prisipilu stiklą vyno, bet jis kartus, ėda gomurį — šliūkšteliu į plovyklę. Staiga prisimenu Džiną.

Sėdi kieme, ant laiptelių priešais duris. Šalia Kardinolas. Apglėbiu pečius. Reiktų atsiprašyti, bet tik papurtau galvą. Džina šluosto ašaras nuo mano skruostų.

— Nesigėdyk, Ardinai, išsiverk,— guodžia.— Paimčiau tavo skausmo dalį...

— Baisu... — aidi ausyse tėvo žodžiai.— Žudikai glosto aukos vaikus, siūlo pinigų!

— Jie visada taip,— glaudžiasi pašiurpusi,— pasirinkite taiką ar naujas žudynes... Eisiu, Ardinai, laikas namo. Tėvas pasakė: nepažįstame Montagardinių, niekada nepažinojome. Užrakino duris į gatvę, atseit — paspaudysi

skambutį ir nueisi. Nesmerk, Ardinai. Visi krūpčioja prieš mafiją, visi lenkiasi krauju pažymėtų.

— Išskirs mus... Nebesimatysime?

— Nežinau, Ardinai. Nieko nepakeisime, taip Dievo duota.

— O jeigu susituoktume?

— Nepilnamečiai. Niekas mūsų netuoks be tėvų leidimo.

Languose tylūs kaimynai. Kituose — spalvotų tolvaizdžių margi atošvaisčiai.

Dvokia autovežimių prigrūsta aikštė. Net išdaužų subjaurintas betonas dvokia.

Taip, perskirs mus plačių pažiūrų menkystė. Galėjo gi įsileisti, bent kelis žodžius ištarti, pranešti apie brolio mirtį — ir aš būčiau žemai nusilenkęs, padėkojęs už nelaimėje parėmusią ranką. Ne, smerkti nėra už ką, bet neįveikiu pagiežos, skaudaus liūdesio. Kaip visada, kai apvilia gerbiamas ir mylimas žmogus.

— Eime pas mano tėvą, Džina. Šiurkštus jis, bet geros širdies, gal ką patars.

Tėvas tebestovi šalia Francо. Akys tuščios, tikriausiai nieko nemato ir negirdi. Atsargiai paliečiu petį. Ilgai žiūri į Džiną, bando prisiminti.

— Ko tau, mergyt? — paslepia už nugaros pabučiuot siekiamą ranką.— Neprisimenu... Atėjai atsisveikinti su mūsų kankiniu? Pažinojai?

— Anatolio Andridžianio, miesto autobusų bendrovės vyriausio sąskaitininko, duktė,— suspaudžiu jos ranką.— Mudu... susižiedavę. Bet dabar jos tėvai nebeleis tuoktis...

Tėvas prisispaudžia prie krūtinės kumščius, tyliai iškvepia:

— Brolis kraujuose stingsta, o tu... tu... Viešpatie, sutramdyk mano rankas! Eik, Ardinai, eik ir pasislėpk — bijau, kad namuose neatsirastų antras lavonas!

Pro duris švysteli salonuko sietynas. Antonela ištiesina pakrypusią žvakę. Acte pamirkyta nosine sudrėkina Francо lūpas.

— Mama užmigo, tėve,— šlama jos balsas.— Ačiū Dievui, pagaliau vaistai įveikė. Jūs, tėve, pasėdėkite valan-

dėlę virtuvėje, išgerkite stiklą vyno — Viešpats atleis tokio skausmo valandoje.

Tėvui išėjus, priglaudžia verkiančią Džiną. Gera, iš pirmo žvilgsnio viską suprato. Kaip visada. Apramina Džiną ir paragina mane žvilgsniu.

Nėra ko pasakoti — keliais žodžiais atiduodu mūsų rūpesčius. Neilgai mąsčiusi, Antonela atsidūsta:

— Tegul pasimeldžia už Frančo sielą ir grįžta pas tėvus. Jeigu būtume Italijoje, apeitume kliūtis, bet čia, brangieji, Sicilija. Nurimk, Ardinai, kakta priėtarų sienos nesulaužysi.

— Sulaužysiu! Pabėgsime į Italiją ir susituoksime!

Už durų sugruma duslus, pykčiu springstantis tėvo balsas:

— Anatoli Andridžiani, mūsų šeima gedi nužudyto sūnaus, o jūs...

— Gili, skausminga užuojauta jums, garbusis Frančai Montagardini, tačiau supraskite pagaliau, kad mano duktė praras garbę, užtrauks gėdą ir panieką visai mūsų šeimai. Atleiskite, kad įsibrovėme, bet negi nematote mūsų kančių, nelaimingos motinos ašarų? Kur ji, Dievo bausmės nebijanti, kur paslėpėte?

Antonela atstumia Džiną ir išeina. Pro veriamų durų plyšį šmėsteli perlinkęs Anatolis Andridžianis, nosinaite užsidengusi veidą jo žmona ir degančios tėvo akys.

Šoku prie durų, užrakinu ir nusviedžiu raktą. Atsitupiu kampe. Džina atsiklaupia greta.

Salonuke balsai silpsta. Atrodo, Antonela sutaikė.

Klapsi durų rankena. Beldimas. Antonelos balsas:

— Atidaryk, Ardinai, nepurkštauk. Jau naktis, mergaitei laikas namo. Rytoj viską aptarsime. Negražu prie mirusio vaidytis.

Džina purto galvą. Ak, jeigu Frančas nebūtų užmūrijęs durų į kaimynų butą!

— Ardinai! — tranko kumščiu duris tėvas.— Išlaušiu duris — ir tada... Atidaryk!

Jau ir seserys verkšlena, prašo, gąsdina tėvu ir Dievo bausmėmis. Po jų — Anatolio Andridžianio balsas:

— Džordžina, dukrele... Atrakink duris tėveliui, nežeisk širdies. Gražiai atsisveikinsime su mielų žmonių šeima, permaldausime, kad atleistų... Džordžina, nestumk tėvo į pyktį!

Džina užsidengia ausis. Jeigu neatidarysime — tikrai išlauš. Anatolis Andridžianis gal verkšlentų visą naktį, bet tėvas kitokio būdo, išbaigęs kantrybę, pečiais išvers duris.

Džina atšlyja, minutėlę žiūri į Frančą, paskui nuropoja keliais prie lovos, apkabina mirusiojo kojas ir kukčiodama kažką šnabžda. Atsistoja, pabučiuoja Frančo rankas, persižegnoja.

— Mylėk mane, Ardinai.— Nusimauna kelnaites ir it lunatikė eina artyn.— Jeigu myli, jeigu tikrai vesi — mylėk!

— Pamišai? — kalenu dantimis, siaubas purto galvą.— Šalia kruvino brolio lavono? Šventom žvakėm degant...

— Eikš,— traukia mane už rankos.— Po to jie nieko nebegalės pakeisti, supranti?

Taip, Džina, suprantu. Bet, Dieve mano,— greta mirusio! Brolis stingsta mirties šaltyje... Ne! Aukojasi mergaitė, mirties, Dievo akyse apsinuogino... veidelis gėdos ugnyje. Jėzau, nelaimingųjų globėjau, padėk mums!

— Mes kitaip, Džina... — staiga nušvinta protas, atremiu linkstančiom kojom Džiną į sieną.— Palaušime kietaširdžius, nei Frančo, nei Dievo neužrūstinę.

Čiumpu Džinos kelnaites, prispaudžiu jas prie Frančo kruvinų tvarsčių. Raudonos dėmės plečiasi, nutvilko pirštus.

— Tu juk nepyksti, Frančai, broleli? Gyvas apgintum mus, užriktum — visi nutiltų. Bučiuoju tau rankas, Frančai, ačiū už paskutinę malonę...

Atrakinu duris.

Pirmutinis įpuola Anatolis Andridžianis. Nusilenkia Frančui, paliečia šventojo paveikslėlį rankose ir skuba prie kampe susigūžusios dukters.

— O Viešpatie! — aikteli.— Išplėšk man akis, pasigailėk nelaimingo!

Tėvas atsiremia į lovą. Abu spokso į Džiną, purto galvas kaip po košmariško sapno.

Džina — balta baltutėlė, bet grėsmingai atlošta galva; viena ranka ant krūtinės, kitoje — kruvinos kelnaitės.

Anatolis Andridžianis atsigręžia į tarpdury susispietusias moteris ir, išskėtęs rankas, dangsto, slepia šeimą ir Dievą išniekinusią nusikaltėlę.

Tėvo kumščio smūgis nubloškia mane prie sienos. Griežda mas dantimis, vėl partrenkia ir vilkte išvelka į salonuką.

Atmušinėju jo rankas; galėčiau stipriau stuktelėti, kad išsiblaivytų nuo įsiūčio, bet neprisiverčiu — tėvas!.. Daužo neatsikvėpdamas, kai susmunku ant grindų — spardo. Pagalbon atskuba seserys. Apkimba tėvą, klykia:

— Bėk, Ardinai! Slėpkis. Liaukis, tėve. Atsikvošėk, iki nesužalojai berniuko!

Virtuvėje nusiprausiu. Pasiremiu lange. Dairausi po nykiai apšviestą aikštę. Tėvo smūgiai degina veidą, pečius — visas ugnyje. Dešinysis antakis jau tinsta, beveik nebematau, prakirsta lūpa kraujuoja.

Visų pamirštas Kardinolas po langu uodega suka ratukus: įkelk pagaliau! Įkeliu. Maitinu šunelį šaltais makaronais ir taip liūdna, taip pjausto širdį, kad vos atsispiriu verksmui.

Įeina Antonela. Durų neuždaro. Matau — tėvas fotelyje, Marija ir Elena užgulusios jo rankas, Natalija apkabinusi kojas.

— Ištvirkėlis! — blaškosi tėvas.— Mirusio šešėlyje niurko kažkokią pasileidėlę. Pasmaugsiu!

Antonela sudrėkina rankšluostį, priglaudžia man prie veido, vėsina. Atstumiu jos rankas, šaukiu:

— Nusiramink, tėve! Prisėsk kumščius. Žinok — tai pirmas ir paskutinis kartas. Nebedrįsk! Ir aš Montagardinis, seni, ir manyje verda velnio kraujas.

Antonela atveda mamą, pasodina šalia tėvo. Staiga visus užgula nejauki tyla. Mama dairosi, nesuvokia, kam ją išbudino. Pamačiusi Andridžianius, pasveikina galvos linktelėjimu. Antonela susivokia padariusi kvailystę, guldo mamą ant minkštasuolio, glosto kaktą, migdo.

Džinos skruosteliai dega — jos tėvo ranka lengvesnė,

bet irgi skaudi. Anatolis Andridžianis veda savo moteris į duris, stabteli ir užsimaukšlina skrybėlę.

Džinos mama — ledo statula. Paniekinamai atlošta galva, akys primerktos, vos laiko gėdos ir pažeminimo ašarų srautą. Bejėgė ranka ant dukters pečių, kitoje — nusikaltimas. Balto šilko kelnaitės svilina pirštus; glamžo ugnį, slapsto už nugaros ir vėl atkiša, rodo pasauliui ir kryželiui ant kambario sienos.

— Sūnus... — springsta Anatolis Andridžianis.— Tas... ištvirkėlis nuskriaudė mūsų mergaitę, o jūs, šlykštūs žmogėnai, dar apdrėbėte pasileidėle. Jeigu nei Dievo, nei teisingumo nebijote, tai nors gėdykitės, atgailaukite! Gynėsi mergytė, va — niekšo veidas sudaužytas, bet argi jai, silpnutei, įveikti bjaurasties pritvinkusį kumelį? — Grūmoja man kumščiais: — Atšliaužei į mūsų ramią, Dievą mylinčią, žmones gerbiančią šeimą, apspjovei svetingą ranką... Nužudyto brolio palovėje! Ak, gyvuly, nejaugi be sąžinės tave pagimdė?

Tėvas šnabždasi su seserimis. Tikriausiai prašo paleisti, prisiekinėja, kad nebelies Ardino. Išsilaisvinęs puola prie Andridžianių, prašo prisėsti, glosto Džinai veidą, plaukus.

— Ką darysime, garbusis Anatoli Andridžiani? — suspaudžia kumščiais smilkinius.— Kruvinai žeidžiančią nelaimę atsiuntė mums Dievas, sunkų išbandymą... Sėskite, suglauskime pečius Viešpaties akivaizdoje, atvėsusiu krauju permąstykime viską... Nejaugi pradėsime šaudytis? Kaip nors... pamėginkime išlyginti ištvirkėlio — geriau jis būtų užspringęs pirmu įkvėpimu! — nusikaltimą... Teismai, advokatai — nuniokos abi šeimas, bet nieko nepakeis, tik pagarsėsime taip, kad ir tamsiausią naktį nedrįsime išeiti gatvėn. Pirštais užbadys! Apspjaudys! Ak, Dieve, kokia gėda senatvėje... Užmušiu tą kirminą, sutrėkšiu! — vėl užsiliepsnoja.

Natalija atstumia tėvą prie stalo. Pasodinusi atneša sekmadieninio vyno butelį, stiklus. Bučiuoja Džiną, šluosto veidą nosinaite, ramina gerosios sesers balsu.

Anatolis Andridžianis ima žmoną už rankos, tempia į duris, bet mamą užmigdžiusi Antonela sulaiko, maldauja dar pabūti, pergalvoti ramesne širdim.

— Anksčiau, gerųjų papročių laikais, niekšo krauju nuplaudavo skriaudą! — tranko kumščiu stalą Anatolis Andridžianis.— Pirmas luparos šūvis į tarpkojį, antras — šliužo galvon! Eime, žmona, baisu, kad ir aš, žilas senis, nepradėčiau raudoti.

— Išklausykite tėvelio Montagardinio,— užgula petį Antonela.— Man atrodo, kad jis kažką rimto...

Tėvas pripila stiklus. Ramia ranka, gal kiek virpančia, bet taikia. Žino, kad niekas neprisilies prie stiklų, tačiau kilsteli savąjį, nugeria gurkšnį.

— Žinoma, galima viską užtvindyti, paskandinti kraujuje,— linguoja galvą.— Bet, garbusis Anatoli Andridžiani, nelaimė vis tiek iškils paviršiun.— Atsistoja, žemai lenkiasi Andridžianiams: — Mano sūnus nuskriaudė jūsų mergaitę, bet nepalieka žmonių pajuokai. Luparą ir aš turiu, Anatoli Andridžiani, bet nenukreipsiu jos į žmogų! Pasirinksite kraują — prašau, pats apnuoginsiu sūnaus krūtinę. Atleisite jam, palaiminsite nelaimingai paslydusius vaikus, nebesipriešinsite Dievo užmačioms — be jo rankos ir lengviausias pūkelis nevirpteli — atsiklaupsiu prieš skausme merdinčią gimdytojėlę. Taip, gerieji žmonės, mūsų išsigelbėjimas — tik vedybos, kitų durų nematau... nesurandu...

Ir — nubraukė ašaras. Andridžianiai tariasi žvilgsniais. Džina sėdi užsimerkusi, atrodo, nieko nemato, negirdi, bet aš žinau, jaučiu, kad tik paliesčiau ranka, ir ji spiegdama pultų į glėbį.

Anatolis Andridžianis nukabina kryželį, galvos kryptelėjimu pašaukia mane.

— Pabučiuok mūsų Viešpaties kojas, niekše, ir prisiek!

— Prisiekiu.

— Vesi mūsų nelaimingą dukrelę?

— Vesiu. Dievas liudininkas, tėve.

— Nevadink manęs tėvu, gyvuly! Iki paskutinio atodūsio neatleisiu tau... Lepinsi ir globosi mūsų mergaitę kaip Dievo ir žmonių prisakyta?

— Prisiekiu. Atleiskite silpnybės valandėlę, nesmerkite...

Anatolis Andridžianis jaučia, kad šaipausi šventais žodžiais, skubiai užbaigia komediją ir pakabina kryželį.

Tėvas palydi Andridžianius, staiga pavargęs, lėtai praveria duris, bučiuoja Džinos kaktą. Jos tėvas dar stabteli paskutiniam žodžiui:

— Jūs, Montagardini su žmona, šeštadienį ateikite vakarienei. Mūsų šeimos duobkasys Džordžiną pamatys tik vestuvių dieną. Plačių pažiūrų aš žmogus, bet — iki padorumo ribos. Tegul Dievas jums atleidžia, atitolina bausmę.

— Ateisime, Anatoli Andridžiani,— vėl lenkia nusvirusius pečius tėvas.— Didelė garbė mūsų šeimai, didelė...

Krūpteli nuo durų trenksmo. Ilgą minutę žiūri į miegančią mamą, apžvelgia dukterų, Antonelos veidus ir, aplenkęs mane, užsidaro su nužudytu sūnum.

Vėjelio sujudintoje žvakių šviesoje Francо lūpos krūpčioja, prasiveria...

Šypsosi?

MŪSŲ DUKRELĖ LAURA

Uždarius duris į gatvę, pasitinka gaivi seno namo vėsa. Ir — visas mano paslaptis, nuodėmės ir nusikaltimus žinančio Vulkanio kreivai susukta šypsena. Sargas sėdi už stiklinės pertvaros, lėtai lėtutėliai suka cigaretę. Lygina ant delno, tapšnoja galus pirštu. Keliasi iš fotelio. Glosto įskaudusias strėnas. Tolvaizdyje kažkuris Italijos kniauklys murkia nelaimingos meilės serenadą.

Seniai nebesikalbame. Gal ir kvaila, bet patogu: nieko nežinau apie namo gyventojus, jų žmonas, šuniukus, kates ir kanarėles.

Vulkanis sugraibo ant stalo pažertus laikraščius ir laiškus. Prieangyje, tarp laiptų ir keltuvo, ant sienos išrikiuotos pašto dėžutės, tačiau laiškanešys kiekvieną rytą ir popietį išverčia savo krepšį sargui po nosim. Vulkanis mėgsta svetimus laiškus, mėgsta ir pokalbius su namo moterimis. Žmona seniai nusibodo, ji viena tvarko, valo šešiaaukštį, dirba, kaip sakoma, už tris, o pilvotas voras sėdi prieš tolvaizdį. Laikas nuo laiko moterėlė apšvarina ir mano butuką. Kartą, prisėdusi virtuvėje vyno stiklui, prisipažino senstanti, pasiguodė kasdien sunkėjančių kojų skausmais.

— Pamankštinkite kojas į vyro sėdynę,— juokiausi.— Sako, padeda, kaip ranka nuima visus skausmelius.

Viskas liko senoje vagoje, pasikeitė tik sargo ir penkto aukšto gyventojo santykiai.

Mano butas patogus: du kambariai kairėje, du — dešinėje; viename koridoriaus gale virtuvė, kitame — prausykla. Paprastai po darbo pusvalandį taškydavausi vonioje, o šiandien ramstau sieną petim. Ir vakar ramsčiau, ir užvakar, trečią savaitę gniaužau kumščius kišenėse. Sujaukė, supainiojo kasdienos įpročius nekviesta viešnia!

...Atidariau duris — mergina. Aukštoka. Grakšti. Veidelis kažkur matytas. Du ranknešiai. Akyse — skęstančio siaubas:

— Atleiskite... Danielis Kastelanis?

— Jūsų paslaugoms, gražuole.

— Aš... aš — Laura.

Reikėjo užtrenkti duris, nublokšti purviną praeitį atgal į kapinyną, bet patryniau staiga suskaudusią kaktą delnu:

— Labas, Laura. Prašom toliau...

Nusiprausiu iki diržo. Atvėsinu kojas vonioje. Pakeičiu marškinius. Nusiskutu juoduojančią barzdą.

Laura guli ant salonuko kilimo. Prieš tolvaizdį. Basa, Amerikos angliakasių kelnėmis ir marškiniais. Išgirdusi mano žingsnius, pasveikina plačia šypsena:

— Danielis! — juokiasi, purto juodas garbanėles.— Vaikštai kaip vaiduoklis... Valgymai orkaitėje. Šiandien...

— Pietavau „Mac Donald" restorane.

Atsilošiu fotelyje. Išskleidžiu laikraštį. Laura sėdi apsikabinusi kelius. Valandėlę spokso į kilimo raštą, paskui prikanda lūpą ir nusisuka. Numetu laikraštį.

Tolvaizdyje Džakomas Kapričianis. Varto knygą rausvu aplanku. Sukinėja taip, kad matytųsi pavadinimas ir autoriaus pavardė. Operatorius pritraukia knygą: *„Vidurnakčio saulė"* ir — *Bela Amorata*. Po penkių sekundžių vėl bambuko fotelyje Džakomas Kapričianis. Jam — trys sekundės, penkios — puslankiu sėdinčiai Knygos mėgėjų grupei.

— Miela laureate... — Džakomas Kapričianis atskleidžia juostele pažymėtą puslapį.— Miela rašytoja, Knygos mėgėjų draugija ne kartą įsitikino, kad žvakės neslapstau puode, tačiau jūsų „Vidurnakčio saulė"... na, sakykim tiesą: degina pirštus.

Feministinės lygos premija pagerbta rašytoja beviltiškai išskečia rankas: kvailiau nepasakysi! Juokiasi. Klega net užsimerkusi, paskui susimąsto. Knygos mėgėjų būrelis susmeigia žvilgsnius į rašytoją, laukia gudraus atkirčio. Visada juk apdrabstydavo kritiką išdykėlės pašaipomis. Tolvaizdyje artėja Belos Amoratos veidas. Nailono blakstienų šešėlyje žibančios akys rimtos, sakytum, net liūdnos. Jos merkiasi, lūpos vėl trukčioja, juoko purtomos.

Knygos mėgėjų moterys jau aikčioja, tildo viena kitą: kantrybės, tuoj išgirsime... Rašytoja stumia per staliuką stiklinę su vandeniu.

— Pamirkykite pirštus vandenyje, Džakomai Kapričiani,— guodžia.— Atvėsinus nebeskaudės.

Ir užsidengia burną kumšteliais. Knygos mėgėjų grupės moterys kvatoja, šluosto juoko ašaras; vyrija, kad ir negausi, bet vis tiek rimtai jai atstovaujanti, santūresnė. Tačiau juoko purtoma rašytojos krūtinė įkaitina ir vyrus. Operatorius rankioja įdomesnius veidus, stabteli prie sveikesnių dantų. Paskui vėl susidomi rašytoja.

Pirmiausia — kojos. Meistriškai ištekintos. Juodos, raudonomis peteliškaitėmis apibarstytos kojinės. Aukščiau — trumpu sijonėliu apgaubtos šlaunys, balerinos liemuo ir švarkelį perplėšę krūtų kalneliai. Penktą sekundę — veidas. Visiškai svetimas lotynų skulptūrai: storokos lūpos ir skruostų gauburėliai primena slavę, bet akys italės. Tamsiai rudos, murkiančios it glostomos katės, žaibuojančios žudančiu pykčiu arba mieguistai abejingos kaip po vidurnakčio orgazmo. Galop kameros žvilgsnis paglosto storą, ant krūtinės užmestą kasą. Operatorius staiga susigriebia pražiopsojęs, kad kiekvienam skirta tik penkios sekundės, ir grįžta prie Džakomo Kapričianio.

Kritikas ne vakar ir ne užvakar išsipagiriojo po pusšimčio gimtadienio puotos. Vikrios ir švelnios BTP — Baltukanio televizijos programos — grimuotojų rankos pajaunino visu dešimtmečiu. Pats irgi stengiasi: šachmatų lentos Amerikos negrų eilutės, iš tolo „hula-kula“ rėkiantys Havajų marškiniai, kas rytą šepetėliu šveičiamas burnos porcelianas.

Prieš keletą metų Baltukanis nustūmė „Literatūros valandos“ senioką į kažkurios raštinės užkampį, pakeitė jaunu, erudito išmintį gromuliuojančiu, intelektualo akiniais snukutį papuošusiu, tačiau nė trupinėlio nuovokos apie masių psichologiją neturinčiu filologu. Pasipylė laiškai, telefonų skambučiai: visi reikalavo Džakomo Kapričianio. Baltukanis paglostė staiga savo kainą sužinojusio petį, pagerbė dviguba alga ir vėl pasodino „Literatūros valandos“ bambuko lazdelių fotelyje.

— *Bučiuodamas mano krūtis,*— pagaliau įsidrąsinęs skaito pirštus deginančias eilutes Džakomas Kapričianis,— *jis švilpčiojo nosimi kaip kiauros židinio dumplės. Slinkdamas žemyn, pakšnojo pilvą, pasiekęs garbanėlių trikampį, nebesutramdė drebulio...* — Džakomas Kapričianis apžvelgia lubas, už kurių ausis užsikimšęs jau smailina žaibus Jupiteris, ir, staiga surimtėjęs, tėviškai pagrūmoja pirštu: — Viena rankute barstote erotika pakvėpintą cinizmą, taigi lyg ir pigiai šokiruojate skaitytoją, kita pilstote perdėm sentimentalų, tūkstančius kartų ragautą, seniai visiems apkartusį vynelį,— atverčia kitą puslapį.— *Po vidurnakčio saulės sprogimo, kuris iki skausmo supurtė mano sielą, išbėgau į sodelį ir pasislėpiau rožių krūmo šešėlyje. Sidabrinis mėnulis glostė degantį kūną, supo į vėsią skarą. Pravirkau. Visada verkiu po vidurnakčio saulės sprogimų; paskutinio stuktelėjimo drėgmė užplūsta, paskandina širdį ir prasiveržia ašaromis...* Hm... Aš, miela rašytoja, nesuderinu, mano vargšėj galvoj netelpa literatūrinėje retorikoje įminkytas cinizmas (jeigu jo nelaikysime gan primityvia feminisčių panieka vyrijai) ir skaidri, net poezijos kampelį palietusi giesmė meilei. Taigi — meilė... To žodelio pilni puslapiai, o pačios meilės — nė šešėlio, kažkoks fiziologinio trikampio galva—pilvas—lytis erzacas. Novelių romano struktūra primena „Dekameroną", bet iki jo toli. Šitos sproginėjančios saulutės, miela Bela Amorata,— pseudoliteratūros pelkyne rūkstančios lempos.

Bela Amorata krūptelėjo ir atsilošė. Ne, šitokio sprigto kakton ji nelaukė! Rudose akyse sužėravo piktos ugnys. Švystelėjo kasą ant nugaros ir palinko priekin. Dabar, jeigu po ranka būtų kirvukas, sukapotų Džakomą Kapričianį, sutryptų visos Italijos akivaizdoje. Bet sutramdo kunkuliuojantį, veidan suplūdusį kraują. Sukryžiuoja rankas ant krūtinės, vėl atsilošia. Šnypščia:

— Džakomai Kapričiani, mėgstu tave ir, žinoma, gerbiu Italijos viduramžių literatūros daktarato diplomą ant tavo buto sienos, tačiau... — pakraipo diplomuoto kvailio įskaudintą galvutę ir atsidūsta,— tačiau, Džakomai Kapričiani, niekada nepagalvojau, kad ir tu priklausai šitai „mačų" tai falistų veislei! Mokslas, branguti, prakrapštė tau akis, bet giliau neįsisunkė. Neabejoju, kad gali, sa-

kykim, perpinti Lukrecijaus eilėdarą semantikos ir semiotikos gudrybėmis, svaidyti ir gaudyti Dantės smaluotus žibintus, bet mano kūryba tau ne kažkoks guldomas ir statomas trikampis, o Cheopso piramidė. Stovi prie jos Džakomas Kapričianis ir dūsauja: nei pralaužt, nei nukelt! Džovanio Bokačo „Dekameronas", garbusis filologe, keturiolikto šimtmečio erotika pasaldintos pasakos! Mano kūryboje pulsuoja gyvas gyvenimas; rašau, kaip jaučiu, myliu ir neapkenčiu, taigi atiduodu save skaitytojui nuogą, be buržuazinės moralės prietarų kiauto, be šventųjų teologijos tėvų mums, moterims, užkrauto išdarių komplekso.

Feministės ploja, siunčia pirštų bučkius pasipiktinimo drebinamai rašytojai; vienos veržiasi apkabinti, kitos nebetoli isterijos. Tolvaizdyje nyksta gražus Belos Amoratos veidas, jį pakeičia aukso žvaigždutėmis apipintos raidės BTP. Pro jas iškyla rausvas, motinų širdis glostantis kūdikis. Bet štai cherubino veidelis raukšlėjasi, praplyšta kenčiančio verksmu. Jauna graži mamytė atskuba prie lopšio, išvysto jėzusėlį, nusausina paraudusį užpakaliuką, pervysto „Kūdikių džiaugsmo" vystyklais. Abu juokiasi, abu laimingi susiglaudžia rojaus palaimoje. Iš aukštybių laimina angelo balsas:

— „Kūdikių džiaugsmo" vystyklai — švelniausi pasaulyje! Nepraleidžia nė lašelio drėgmės. Mielosios mamytės, išbandykite „Kūdikių džiaugsmo" vystyklus ir įsitikinsite, kad jie patogiausi ir sveikiausi pasaulyje!

Spusteliu tolvaizdžio kaitos dėžutės sagutę. Ekranas blykšta, sustingsta į negyvą stiklo akį. Po penkių reklamos minučių vėl tęsis „Literatūros valandos" cirkas. Atvėsinę liežuvius vynu ar vaisvandeniais, abu klounai vėl gudraus, svaidys gražiai spalvotus burbulus, įrodinės sau ir kitiems plačią erudiciją, paskui Džakomas Kapričianis vis dėlto pagirs Belos Amoratos stilių, literatūrinę drąsą, giliai psichologiškai atskleistus romano veikėjus ir taip toliau.

Laura kramto nykštį, pukši:

— Rašytoja kruvinai apkumščiavo kritiką. Įdomu, kaip jis, nustumtas į ringo kampą, atsities?

Užuomina aiški, vaikiškai naivi. Ką daryčiau, jeigu ji sugriebtų kaitos dėžutę ir įjungtų tolvaizdį? Pradėčiau vaidytis, užtrenkčiau darbo kambario duris?

— Kaip tau atrodo, Danieli?

Kviečia pokalbiui... Paskutinėmis dienomis numetu tik būtiniausius žodžius. Vaikštau atkištomis alkūnėmis, o ji, vargšelė, glaudžiasi prie sienų... Vargšelė? Plieno begėda apsiginklavęs tironas! Aš — bevalis vargšas, trečia savaitė gniaužau kumščius, įtaigoju sau, kad laikas ištrenkt įsibrovėlę pro duris, bet atidėlioju rytojui. O tie rytojai kartojasi, kraunasi savaitėmis — nors užsirišk akis ir šok pro langą! Rytoj... Ne — dabar suglamžau laikraštį, rūsčiai pažvelgiu į akis ir, žinoma, ramiai, bet griežtai drebiu: *mano butas ne benamių merginų Išgelbėjimo armijos prieglauda, susirink savo skudurėlius ir keliauk sveika.* Tikriausiai pasipiltų ašaros. O gal kilniai padėkotų už prieglobstį ir tyliai uždarytų duris? Šitaip abiem būtų sveikiau. Beje, vakaras... neišstumsi merginos į naktį. Atsisveikinsime iš ryto!

— Kaip man atrodo? — pasibruku laikraštį ir einu į darbo kambarį. Pravėręs duris, numetu išmaldą: — Po kiekvienos Belos Amoratos knygos tas pats, keičiasi tik sintaksė. Kapričianis dabar raito: gerbiama laureate, kiekvienoje meno išraiškoje, taigi ir literatūroje, visiška kūrybos laisvė, tačiau nedera pamiršti mūsų civilizacijos pamatuose įmūrytos krikščioniškosios moralės. Žinoma, gal ir kitais žodžiais: mielа rašytoja, literatūroje visada švietė tautos kultūrinio lobyno deimantai, socialiniai papročiai, istoriniai posūkiai ir... ir taip toliau, šitaip iki miego. Bela Amorata ginsis rimtai, įrodinės kritiko intelektualinį sukalkėjimą, šaipysis sukto paprastumo feminisčių šūkiais. Kiekvieną kartą panašus cirkas.

Anksčiau darbo kambarėlyje draikėsi jauki netvarka, o dabar, įsikūrus nelemto vakaro viešniai, blizga kareivinių švara, nė mažiausio popiergalio ant rašomojo stalo, mašinėlė apdengta, net bibliotekos knygos sustingusios parado rikiuotėje. Išlankstoma lovelė ir ta keturkampė, viskas visur kampuota, išlyginta ir nuglostyta, tetrūksta kulnis suglaudusio, seržanto apžiūros laukiančio kareivuko.

Tačiau kvepia moterim, jos kūnu, pažastis vėsinančiu tepalu. Atidarau langą.

Tvankus rudens vakaras. Ir gatvė pripampusi tvankumo, ir namų šešėliai. Tuščia nyki užmiesčio gatvė. Kaip nuplėštu stogu tunelis.

Ir šį kartą užspringau, nukėliau „paskutinį pokalbį" rytdienai. O gal ji, užuodusi rusenantį gaisrą, užvertė pokalbiu ir nusivedė? Gudri gyvačiukė! Kaip motina, nei pagausi, nei priminsi. Viena aišku: priglaudė alkūnę, bandė nors kartą rimčiau pasikalbėti, o aš, prisiklausęs vyne marinuotų Amoratos ir Kapričianio plepalų, pasileidau šuoliais per savaip spalvotus burbulus, taigi va, mergyt, ir aš išminties bokšte buvau.

Svarutėliai nuplikęs senis tripena paskui duris ir apšvietimo stulpus uostinėjantį šunį. Kodėl anksčiau nepastebėjau, kad jo galva nuogut nuogutėlė? A, šį vakarą pamiršo skrybėlę! Abu gailiai susenę, tik vakarais pasirodo pasauliui — mes gyvi! Senis tikriausiai vėdina pypkės nukamuotus plaučius, jo bičiulis lengvina prostatito vargimą, sunkiu akmeniu sveriančią pūslę. Prie vieno stulpo šuo susimąsto: čia ar toliau? Senis glosto žilą jo galvą: čia, bičiuli, visada juk prie šito stulpo, ko dabar maivaisi? Šuo tupiasi, svyruoja — metų ir reumato pakirstos letenos linksta. Senis atsiklaupia, prilaiko bičiulį, gal pasakoja, kad ir jam panašiai, kad ir jis ramstosi į sienas. Uždarau langą. Tyliai.

Virtuvėje įjungiu „Expres" aparatėlį. Mėgstu garais nutvilkytą kavą, iki Lauros atėjimo jis būdavo ant rašomojo stalo: pasaulyje nėra nieko gardesnio už „Expres" kavą su cigarete. Pro virtuvės langą apžvelgiu aikštelėje išmėtytus autovežimius. Suskaičiuoju: visi gyventojai sugrįžę. Išplaunu puoduką, grąžinu spintelėn ir vėl nebežinau ko tvertis, kuo užimti tuščią galvą.

Telefono skambutis. Aišku — Rumitanis. Vėl šūkaus, gąsdins kaip vakar, užvakar; paskutinę savaitę užpylė ausis krokodilo ašaromis.

Laura salonuko duryse. Nukeliu ragelį ir atsuku jai nugarą. Įdomu: uždarys duris ar tik privers?

— Danieli Kastelani,— saldina lėktuvo palydovės balselis.— Mylimas berneli...

— Negąsdink, Bela. Kuo nusikaltau?

— Nupjausiu ausis! Visi seniai susirinko, o tu, niekše, atskiro pakvietimo lauki? Kuri savaitės diena?

— Penktadienis. Atleisk, Bela, pamiršau...

— Švarką ant pečių! Skambink Nazariui...

— Hm... Svečias bute, Bela. Lyg ir nederėtų palikti vienumai.

— Atvykite abu. Beje, matei mūsų pokalbio filmuką tolvaizdyje?

— Mačiau. Tik, dėl dievų meilės, neklausk, ką manau.

— Aš ir neklausinėju, seniai žinau, kaip asilai kasosi. Džakomui parūpo: kažin, kiek šį kartą Danielis suskaičiavo spalvotų burbulų?

— Už pusvalandžio atvykstame.

Nazaris irgi nustebo: šiandien penktadienis, sėdžiu prie telefono, o jūs neskambinat... Krentu savo dėžėn ir skrendu!

Laura krykštauja:

— Bėgu persirengti. Viešpatie, pamatysiu garsiąją rašytoją!

Gatvė jau skęsta prietemoje. Nueinu iki kampo. Grįžtu. Taip, gudriai užkabinau masalą! Ko gero, be ašarų atsisveikinsiu su dienas ir naktis nuodijančia *dukrele*.

Kapričianis?

Intelektualų kastos senbernis, jo draugų būryje nerasi advokato ar notaro. Laurą mielai pasiguldytų savo lovon, bet ieškoti jai darbo... Ne, Kapričianiu nepasiremsi. Nemėgsta manęs, tiesiog nekenčia, taigi tik apsidžiaugtų sužinojęs, kad įklimpau.

Rumitanis?

Žinoma, vos užsiminus apie darbo ieškančią merginą, pradės plyšauti, kad savų rūpesčių nebepaneša, taigi persižegnok ir atstok. Didsnukis vaikinas, reikia nereikia šūkauja, varto kryžiuojamo kankinio akis, bet visi žino, kad geraširdis, arenos jaučiu baubiantis veršiukas. Beje, neseniai ieškojo sekretorės, dūsavo: kada pagaliau surasiu rimtą, ne vien algą, bet ir darbą mylinčią? Priminsiu jam, kad Laura baigė Prekybinio sekretoriavimo institutą, taigi rimta sumani mergina — čiupk, kol laisva. Aišku, ir Laura ilgai nesėdėtų jo administracijos barake, Rumita-

niui greitai nusibosta rimtos merginos. Ir nerimtų ilgai nelaiko, tris keturis mėnesius, paskui — sudiev, meilute, ieškok vyro kitur.

Marozinis?

Juodas tylenis. Klausosi visų, pats retai praveria burną, taip ir nežinai žmogus, ką jis galvoja, pritaria ar neigia. Prieš keletą metų Bela susipainiojo romano veikėjų psichologijoje ir nusprendė pasitarti su Maroziniu. Romano veikėjai vėl pradėjo gudrauti, nebesigėdijo savo kvailysčių apsirengę ir nuogi, o „Belos penktadieniuose" šiokiu tokiu protingumo šydu apgaubtus pokalbius prislėgė aukštas ir tvirtas, kaip Sicilijos kaimiečių spinta, psichoanalizės išminčius. Visus Romos plepalus ir gandus žinantis Rumitanis kartą prunkštė: Marozinis — psichiatras, Bela užkabino ant jo krūtinės psichoanalizės lentelę: ji gražesnė. Pasitarsiu ir su Maroziniu, dabar, kad atsikratyčiau įsibrovėlės, nusilenkčiau pačiam velniui.

Sandrinis?

Mielas, šiltutėlis bičiulis. Jis perkas žemę kiaurai, bet suras, ko ieško. Retai bepasirodo Belos salone, bet, ko gero, šiandien pamatysiu su „airiškos kavos" stikline.

Nazaris ir Laura pasirodo kartu! Vaikinas girgždina išdilusius autovežimio stabdžius prie šaligatvio, Laura liuokteli pro duris. Gelsva eilutė, kukliai papurenti plaukai ir ryškiai perdažytas veidas. Jeigu ne rusvų dažų sluoksnis, būtų tikrai graži. Priglaudžia petį:

— Kaip atrodau, Danieli? Gražesnio rūbelio neturiu...

Nazaris trukčioja ūsuose paskendusias šnerves, stumdo veidrodėlį — žvalgo Laurą. Tačiau raukšlės mano kaktoje užkemša jam burną, kosteli ir palinksta priekin. Tylos kryžius sunkus, ilgai neatlaikys, tad pakišu petį:

— Jeigu nepajudinsi liežuvio iki Belos Amoratos daugiaaukščio — dvigubas priedas.

Žemai lenkiasi man Tonis Nazaris, didžiuojasi rašytojo draugyste kavinėje ir gausioje šeimoje. Mėgstu laikraštinės išminties prisisiurbusį plepį, klausausi tarptautinės politikos naujienų, apie plačią Nazarių giminę, Italijos futbolo varžybas, bet šį vakarą užkimšau versmę lirų sauja.

Nuo ankstyvo ryto iki vidudienio Tonis Nazaris dirba makaronų gamykloje sunkvežimio vairuotoju. Papietavęs ir pamylėjęs žmoną (kiekvienas italas, nuo septyniolikos metų iki septyniasdešimt septynių, prisiekinėja tris kartus — ryte, popietyje ir vakare — šauniai pamylėjęs žmoną ar sužieduotinę),— medžioja klientus „fiatuku" Mokesčių ministerijos inspektoriai gaudo kombinatorius, bet neįveikia, „juodai" dirbančių taksi pilnos gatvės. Milijonai italų dirba „juodai", juokėsi Tonis Nazaris, jeigu uždraustų, sugriūtų krašto ekonominis gyvenimas. Vaikino autovežimyje galima nusipirkti vaisvandenių, rūkalų, į sidabrinį popierių įvyniotų vaisių, suglaustinių, erotinių ir rimtų žurnalų, škotiškos degtinės ir spalvotų Romos atviručių. Ant užpakalinės sėdynės visada guli mano pirmas ir paskutinis romanas, kad klientas žinotų apie taksi vairuotojo ir rašytojo šiltą draugystę.

Laura sėdi kaip perlenkta lėlė. Akyse blizga mielas nerimas, gal ir baimė. Sakytum — pirmąkart į šokių vakarą vežama mergaičiukė.

Na, mergaitės kompleksus ji seniai pamiršo, dvidešimtmetė gerai žino pasibučiavimų techniką ir vyriškas glamones, gal ir jauno patino įniršį lovoje. Pasakojo apie trejų metų mokslus institute, perkrautas dienas ir vakarus anglų kalbos kursuose. Reiktų ieškoti vietelės kokioje prekybos bendrovėje, o ji vaizduojasi advokato ar notaro sekretore. Tegul, apsvils sparnelius padangėse ir nutūps. Man svarbiausia, kad išskristų, o paskui — palankaus vėjo!

Laura varto mano romaną nevykėlį, žvilgteli į vieną puslapį, kitą ir padeda. Pavadinimas nieko nesako, autorius negirdėtas, tokių romaniūkščių tūkstančiai Italijos traukinių stotyse, prekybos centruose. Tonis Nazaris viską mato veidrodėlyje, mielai sušuktų: autorius sėdi šalia!

— Nežvairuok,— stukteliu petį,— kryžgatvių judėjimo lempas saugok. Jau „sudeginai" tris!

— Nesibaiminkite,— juokiasi Tonis Nazaris.— Pagaliau, garbusis rašytojau, nebaisu ir mirti šalia mūsų Viešpaties angelo: visi tiesiai į gražiausią rojaus kampelį.

— Sudiev priedui!

— Nesigailiu. Rašytojau, įsivaizduok italą, kuris nenusilenkia gražiai merginai, nepabarsto komplimentų... Nėra tokio italo!

Laura pataiso vaikino kepurę, paglosto petį. Atrodo, kad ir jai įskaudo tyla:

— O žmona, Toni? Ką darysim su šventa ištikimybės priesaika?

Nazaris patrina ūsus į Lauros ranką, staiga prisimena mane ir atvėsta:

— Sveikinu, garbusis Kastelani: Italijos prezidentas tokios sekretorės neturi. Ak, kaip pavydžiu jums, karščiausia pragaro ugnis degina sielą!

— Jis gi poetas! — aikteli Laura.— Ačiū, Toni, praskaidrinai tamsią nuotaiką. Tik baisus mergišius, Viešpatie pasigailėk! Kurią dieną žmona iškastruos didžiuoju virtuvės peiliu. Jis visada toks šaunus gražbylys, tėveli?

Tonis Nazaris atsisuka į mane:

— Duktė? Švenčiausias sakramente! Atleiskite, garbusis rašytojau, nežinojau.

Vos neatsitrenkiame į staiga sustojusį autovežimį priekyje.

— Paskutinį kartą tavo dėžėje, Nazari! — šaukiu.— Įsidėmėk: paskutinį kartą kankini kvailais plepalais.

— Nutilau,— užsidengia burną delnu Tonis Nazaris, bet tik akimirkai.— Visos jūsų gatvės merginos įsimylėjusios rašytoją, dūsauja nemigo naktimis, o jis, pasirodo, vedęs... Duktė! Grožio ir švelnumo šedevras! Tikriausiai ir vardas...

— Laurencija,— gnaibo auksaliežuvio ausį rašytojo Kastelanio duktė.— Vaikystėje vadino Laura.

— Laura jaukiau,— rimtai pritaria Tonis Auksaburnis.— Gražesnio varduko nė nesugalvosi. Tikriausiai studijuojate literatūrą, ateityje — garsi rašytoja. Kaip ir tėvelis Danielis Kastelanis.

Šitaip jis pilstytų šampaną iki vakaro, bet, ačiū Dievui, pasiekėme Belos Amoratos namus. Įbruku pinigus ir trinkteliu durelėmis.

Viena keltuvo sienelė — veidrodis. Laura žiūrinėjasi, nosinaite trina skruostus.

— Kaip Amazonės džiunglių papūga,— juokiasi.— Nenutolk, Danieli... Pirmas kartas tarp žymūnų, nežinosiu nei kaip atsisėsti, nei ką kalbėti.

— Globėjai tau nereikalingi. Tie žymūnai — savaip gudraujantys romėnai, ir tiek. Gal kuris padės susirasti darbą. Kitais žodžiais, Laura, mano butas — ne benamių merginų prieglauda.

Krūpteli, nuleidžia akis.

— Išvarai?

— Kaip pastebėjai, aš savaip gyvenu, savaip ir gyvenimą suvokiu, o tu viską sujaukei. Priglaudžiau dvi savaites...

— Ryt poryt susirasiu darbą ir išeinu. Mama pasakojo...

— „...geras kvailiukas, galėsi šokdinti kaip panorėsi"? Nebejuokink dievų su „tėveliu". Aš tau toks tėvas, kaip tu man močiutė.

— Mama...

— Pasakojau apie savo „tėvystę", nebekartosiu. Nubrauk ašaras: dramatiška vaidyba ne tavo nosiukei. Bet ir suktos abi! Duktė, ko gero, pralenkia motiną.

Bela patrina skruostą į mano ūsus. Prisimerkusi nužvelgia merginą. Matau, kad nepatenkinta,— jos penktadieniuose tik retkarčiais pasirodo gerokai senesnės žurnalistinio laikotarpio bendradarbės.

— Prašom vidun,— rimsta Bela. Žvilgsniu perskelia mane nuo galvos iki kojų ir išrėžia: — O mes ir nežinojom, kad turi dukrelę.

Tiesiai į akis spjovė! Nejaugi pavydi?

— Laurencija Bartalina,— tramdau juoką.— Vaikystėje — Laura. Vadink kaip nori.

Salono foteliuose apie gėrimais ir užkandžiu apkrautą staliuką sėdi „kultūrinio penktadienio" vyrija. Pasisveikinęs imu savo stiklą su vynu ir einu į balkoną, kur nuobodžiauja Rumitanio šuo. Pasisveikinu ir su juo, paglostau apkarpytas ausis. Gražiai išauklėtas danas, visada pasitraukia nuošalėn, kantriai laukia, iki Rumitanis atplepės savo žmogiškas kvailystes. Salone tarška Bela:

— ...Karlas Rumitanis. Mielas senbernėlis, liepsnojančios meilės tragedijų specialistas. Jo žurnaluose žydi grožis, skaidrios sielos, plūsta kenčiančių mergaičių ašaros. Tačiau, Laura, lenkis jo tamsesnėje vietelėje: po gerojo tėvelio šypsena slypi bjauriomis nuodėmėmis tvoskiantis velnias!

Rumitanis kilnoja rankas, rodo Dievui šmeižikę:

— Bela, Bela, kaip tau ne gėda šitaip niekinti bičiulį?

— Džakomas Kapričianis. Filologas. Literatūros kritikas. Retai šypsosi, dar rečiau juokiasi, kiekvieną žodį pirma pasveria tris kartus ir tik tada išleidžia pasaulin. Kaip nupoliruotą aukso plytą. Bent jis taip mano, kiti gi, sakykim, Danielis Kastelanis, šaiposi: ne aukso, o molio gabalus svaido.

— Girdėjau... mačiau tolvaizdyje,— kosčioja Laura.— Malonu... pažinti jus, Džakomai Kapričiani.

— Daktaras Marozinis. Kažkas tarp psichiatrijos ir psichoanalizės. Žino net mano mintis, kiaurai perpranta šypsenas, rankų judesius. Kartais bijau jo, kartais — myliu. Būryje tylenis, bet dviese — įdomus šnekutis... Laisvame fotelyje, Laura, girkšnoja žurnalistas Nikis Sandrinis. Tikriausiai šiandien nebeateis. Gal kilnoja alkūnę kurioje kavinėje, o gal paprasčiau — žmona pasilaikė. Mielas vaikinas Sandrinis, visi giria jo dorybes, taigi ir aš.

Stebiu autovežimių aikštelę. Iš penkiolikto aukšto — keturkampės dėžutės. Horizonte — kalvas aplipusi Roma. Kaip milžiniško gaisro pašvaistė.

Už nugaros sučeža Džakomo Kapričianio žingsniai. Visada vaikšto ramiai, vilkdamas kojas, skleisdamas Davydovo cigarų tvaiką. Pasiremia šalia. Vaikiškai spjauna į autovežimių aikštelę, nusišypso:

— Sensti, Danieli, be vaikiškų krūtų nebesušyli.

Man tik keturiasdešimt, geru dešimtmečiu jaunesnis — kvailiau nebesugalvosi. Kiekvienas kramto savo neapykantą slapčiausiame širdies kampelyje, ir aš nebučiuoju žmonių gatvėse, o Džakomas Kapričianis drebia purvą į akis. Jam viskas galima, jis su Jupiterio bamba gimęs.

— Seniai besimatėm,— dirgina, tampo mano liežuvį vynu intelektualines puošmenas nuplovęs filologas.— Mergu-

žėlė nepaleido iš glėbio? Nusikamavęs Danielis, gaila žiūrėti. Nebe tavo metams eržiliukų žaidimai.

Danas pakreipia galvą, spokso į Džakomą Kapričianį. Atrodo nustebęs, atsidūsta ir paguldo didžiulę galvą tarp letenų.

— Kodėl, šunie,— juokiuosi,— kodėl šitoje rudai nudažytoje galvoje tiek pagiežos? Todėl, kad jis kvailas? Klysti, šunie. Prieš keletą valandų tolvaizdyje gudravo jo antrininkas, sveiku skrandžiu, ramiai miegantis seniokas. Visi impotentai ramiai miega? Šito nežinau, šunie!

Džakomas Kapričianis klausosi mano juoko, paskui apgniaužia alkūnę žudiko letena:

— Moki skraidyti, Danieli Kastelani? Jeigu ne, autovežimių aikštelėje liks mėšlo krūva.

Pradėsim stumdytis, tampyti kaklaraiščius? Kvailas aš, o ne pusgirtis Kapričianis!

— Tu rimtai? — vedu juokų pusėn.— Gal, sakau, palauk tamsesnėje gatvėje su peiliu?

Bela atneša du stiklus vyno. Vieną paduoda Kapričianiui, kitą atkiša man.

— Girdėjau jūsų „pokalbį",— piktai šnypščia.— Visada tas pats: susitiko ir — graibstosi peilių. Gėdykitės!

— Tas perdažytas povas, Bela...

Ji užsikemša ausis nykščiais, trepteli:

— Užsičiaupk, Danieli! Kaip mažvaikis: broliukas pirmas spyrė. Jau pražilę, rimtus vyrus vaizduoja, o suėję drabstosi... žinot kuo, neverskite minėti. Dėl vyriškų kietumų, Danieli, nekakarykuok ant stogo, savu irgi akmenų neskaldai. O tu, Džakomai, nors vieną vakarą palik Danielį ramybėje. Jeigu vynas degina galvą, gerk kokakolą. Įsidėmėkit: paskutinį kartą pamokslauju!

Salone dairausi nuošalesnio kampo, bet Rumitanis vėl išsiveda į balkoną:

— Dialogus atnešei?

— Baigti. Padailinsiu paskutinį kartą ir atnešiu. Kitos savaitės gale.

— Danieli!

— Nestorink balso, Karlai, šiandien aš tariuosi su velniu, ką nužudyti. Sakyta, kitą savaitę.

Karlas atstūmė koja besiglaustantį šunį. Užsikimšo burną kumščiu ir užsimerkė. Dar sekundė kita — ir pradės žviegti kaip kastruojamas kuilys.

— Pinigėlius išplėšė, o dialogai — šventam Niekados,— išsigandęs savo minčių, slepia kumščius kišenėse.— Argi tu, niekše, nežinai, kad be dialogų mėnraštis įklimps? Šiandien spaustuvė vėl reikalavo tų trisdešimt tris kartus prakeiktų dialogų. Kodėl taip žiauriai kankini savo bičiulį Karlą, a? Būčiau stipresnis, pakelčiau už sprando kaip šunytį ir — prie darbo! Nebeturiu jėgų draskytis su tavim, Danieli, labai negražiai baigsime draugystę.

— Spaustuvės terminus ir aš žinau, kitą savaitę galės kišti į mašinas. Garbės žodis!

— Užvakar telefonu tą patį šūkavai... ką gi, patikėsiu. Pagaliau kitaip ir neišeina... Beje, Laura...

— Negaląsk nagų, Karlai, ne tavo kojoms ją pavyti.

— Tu... tu rimtai su ja?

— Baisiai rimtai.

— Taip ir maniau! Graži, protingai tyli... svajonių mergina. Seniai su tavim?

— Dvidešimt metų.

Bela praveria duris:

— Eikit į valgomąjį, vakarieniausime.

Karlui nuėjus, sulaikau ją prie durų.

— Išeinu, Bela,— pabučiuoju į skruostą.— Nekraipyk galvos, išeinu.

— O Laura? Paliksi avelę vilkų būryje?

— Kai nusibos, tegul išsikviečia taksi ir grįžta į mano butą. Raktą ji turi...

— Gyvena su tavim? Va kaip!

— Dvi savaites gyveno, trečią ištrenksiu pro duris. Lik sveika, Bela. Ateisiu kitą penktadienį.

— Ateik šį vakarą,— murkia prisiglaudusi.— Vėliau, kai vilkų nebebus.

Atsiliepė Eleonora:

— Nikis „Taranteloje" Iš kur skambini?

— Netoli jūsų daugiaaukščio, iš telefono būdelės.

— Užeik, Danieli, praskaidrinsi nuotaiką. Nikis po pusvalandžio grįš.

— Kurį vakarą užsuksiu. Gal rytoj... Bučkis, Eleonora.

— Aha...

Bela neklysta: Nikis šaunus vaikinas, gražus ir doras kaip angelas, bet gimęs vienguingiauti. Ir Eleonoros kantrybė baigiasi, vieną dieną susirinks žaislus ir atsisveikins. O gal parašys penkių žodžių kortelę skraidstotėje?

Prekybos rūmai — daugiaaukščių grupuotės centre. Pietų pusėje gyvena Bela Amorata, šiaurinėje — Eleonora Hopkins. Žvyro keliukas vingiuoja tarp dekoratyvinių krūmų, suka apie vaikų žaidimų aikšteles, fontanus, pensininkų vakarinių konferencijų suolus. Prekybos rūmai — ilgas, vienaaukštis, stiklinėmis sienomis ir plokščiu stogu pastatas — guli aukštumėlėje. Viename gale, prie autovežimių aikštelės, šviečia „Tarantela". Nikis sėdi prie savo staliuko kampe. Rašo. Tarp popieriaus lapų, magnetofono ir peleninių — „airiškos kavos" stiklinė. Dieną daužosi po Romą ir apylinkes su dienraščio fotografu, vakare rašo straipsnius „Taranteloje".

— Danielis! — Delnu perbraukia prakaituotą kaktą.— Sėsk ir tylėk: baigiu. Atnešk kavos.

Kvepia gretimoje saliukėje kepamos picos, seniokų stikluose vėstantis vynas. Jaunuolių būrelis tranko domino, ginčijasi; merginos daužo kumšteliais sukčių pečius. Didžiulis katinas guli ant bufeto. Šalia jo parimusi padavėja. Abiejų žvilgsniai — už stiklinės sienos rudeniu kvepiančioje naktyje.

— Pasakyk Nikiui,— šnabžda viskio, kavos, cukraus ir grietinėlės putų mišinį pilstydama padavėja,— pasakyk, kad skambino žmona. Aš nedrįstu, Danieli.

Nikis rašo. Pasiklauso magnetofono, žvilgteli į užrašų lapus ir vėl rašo. Sugrįžęs pas Eleonorą, viską atpoškins mašinėle.

Los Andželo olimpiadoje sutiko Eleonorą Hopkins. Neseniai buvo išsiskyręs su Bela, taigi ne vien siela, bet ir kūnas troško moteriškos šilumos, mielo bičiulio svetimame

krašte. Olimpiadoje Eleonora dirbo Italijos sportininkų grupės vertėja-gide. Vaikinai puldinėjo apie ją kaip pavasario įkaitinti šuniukai, bet gražioji vertėja-gidė tematė Nikį Sandrinį. Dabar jos akys atvėso, bet tebemyli svajonių princą, laukia, iki nuslūgs putojantis vynas.

— Baigiau! — atsiduso Nikis.— Nebeturiu jėgų mašinėlei. Perskaitysiu telefonu redaktoriaus magnetofonui. Buvai pas Belą?

— Išėjau prieš puotą. Eleonora laukia...

— ...su penktą kartą šildoma vakariene.— Sumetė žurnalisto reikmenis į krepšį.— Valgysime peršildytą; aš seniai apsipratau, o tau irgi dantų neišlaužys. Nekramtyk ūsų, Eli mėgsta tave, nudžiugs pamačiusi.

Prie pirmo vaikų žaidimo aikštelės fontano nusiprausė, ilgai trynė veidą nosine. Kaip uždraustame žaidime suplukęs berniukas. Ir draugą vedasi: prie svetimo mama nesibars.

— Kokio velnio žvengi? — nustebo.

— Prisiminiau mūsų vaikystę. Buvai narsiausias būryje, visada slapsčiausi už tavo nugaros. Ir universitete smarkiausias. Ypač prie merginų. Minotauru vadinom.

Eleonora tikrai nudžiugo. Paglostė man skruostus, vyrui atkišo kaktą. Nikis nužvelgė tuščią stalą, kyštelėjo galvą į virtuvę ir užsidarė vonios kambaryje.

Eleonora vedžiojo mane, rodė, ką pertvarkė, nudažė, pagražino — savaip kovojo su tuščių dienų nuoboduliu ir vakarų vienatve.

Karšta vonia išgarino Nikio nuovargį:

— Vis dėlto sėsiu prie mašinėlės. Jūs paplepėkite, aš viens du — ir sugrįžtu...

Eleonora net nepaklausė, ar jis alkanas, atsainiai truktelėjo petimi. Vadinasi, karo stovis, reikia atsisveikinti ir — pro duris. Bet Eleonora plepa, pasakoja apie Amerikos gražuolę Kaliforniją, sklaido albumus, glosto tėvuko vilą Santa Monikos pajūryje, brolius, seseris, giminės šunis ir kates. Už sienos kaukši Nikio mašinėlė, mano galvoje — *išgerk vyną ir nešdinkis*. Nikis skautiškai paslaugus, surastų darbelį Laurai vienoje ar kitoje prekybos bendrovė-

je, gal ir savo laikraščio administracijoje... Pasirinkau velnio vakarą!

— Nikis netrukus baigs... — apsimeta nuliūdusi Eleonora Hopkins.— Dažniau aplankyk, Danieli...

Prižadu dažniau. Prie keltuvo apkabina pečius, prisiglaudžia. Pasižiūri į kvailio akis ir kvatoja.

— Mielas, geras Danielis! Atleisk man, nerūstauk, bet kitaip nesugalvoju. Nuo šio vakaro — tyla, nei valgymo, nei gėrimo, naktys atskirose lovose. Jeigu neperlenksiu — sudiev, Nikodemai Sandrini!

Tačiau akys drėgnos. Nusigręžia: Eleonora Hopkins amerikietė, o šie žmonės niekada neverkia, jie ir miršta juokaudami.

Bela papurtė rankas:

— Neperlenks. Nikis ir mirs viengungis. Šeima jį dusina, užsklendžia banalybių kalėjime. Taip man sakydavo, tą patį išrėks ir Eleonorai. Tylos ir lovos sankcijos nieko nepakeis, priešingai — Nikis pasileis ilgesniais šuoliais. Vakarieniausi?

— Virtuvėje. Vilko kąsniais! Pirma nuplausiu vynu Sandrinių kartėlį. Žinoma, jeigu penktadieninkai visko neišgėrė.

— Liko, nebūgštauk. Penktadieninkai, kaip pravardžiuoji gerus žmones, tavęs nepasigedo, bet Laura vos nepravirko.

— Ašaros sveika akims.

— Svetimoms. Nevykusiai žaidi, Danieli. Susipykus meilužę galima palikti parke, gatvėje, kino salėje, bet ne svečiuose. Įsidėmėk!

— Pasigyrė meiluže?

— Ne. Ašarojo vargšelė...

— Jeigu ne, tai ir neguldyk vienon lovon.

— Gyvena juk pas ťave, niekše! Ne giminė, o su moterimis naktį tu nepoteriauji.— Įsipylė vyno stiklą ir atsisėdo priešais.— Pasakok.

— Romanui siužeto ieškai?

— Atrodo, reikės ieškoti samčio tavo galvai. Pasakok! Kur sutikai tą Laurą? Kada? Kokie jūsų planai?

— Pirma pavalgysiu, Bela. Paskui papasakosiu linksmą istoriją apie Danielį Kastelanį. Niekas jos nežino, o nuo tavęs neslėpsiu. Ateityje galėsi parašyti romaną. Ir pavadinimą turiu: „Mūsų dukrelė Laura".

— Gali pasakoti ir valgydamas.

— Negaliu, Bela: viską išvemčiau.

Vaikščiojo po virtuvę nuleidusi galvą. Išpynė kasą, taršė plaukus. Sustojo man už nugaros:

— Šiąnakt parašysiu keletą puslapių.

— Linkiu sėkmės. Va — baigiu povalginę cigaretę ir einu.

— Gulk svečių kambaryje. Rytoj nežadink manęs, miegosiu iki vidudienio. Išeidamas užtrenk duris.

— Uždarysiu tyliai dabar, Bela. Ak, bičiuli Nikodemai Sandrini, tu net nesapnuoji, kad ir man sankcijas taiko!.. Laura tavo gražioje galvelėje?

Kirto antausį, bet nepataikė, delnas atsitrenkė į mano petį.

— Juoda, dvokianti kiaulė! — spiegė.— Kaip tu, šlykštyne, drįsti atsivesti mergšę į mano butą? Nešdinkis! Ir... ir...

— „...apsinuodyk duona, susirk raupsais, iš tolo aplenk gatvėje",— juokiausi. Atėmiau nuo stalo pagriebtą peilį ir priglaudžiau.— Raminkis, Bela, tokias komedijas palikime kavinių teatrui. Nespiek, kvaiše, išbudinsi visą daugiaaukštį.

Spardė man kojas, kandžiojo rankas ir spiegė. Iki užkimo ir pradėjo verkti. Nunešiau į saloną, paguldžiau sofoje. Atsisėdau šalia. Verkė nusigręžusi į sieną.

— Išeik, Danieli, — unkštė. — Bėk, kol neperpjoviau gerklės.

Uždariau balkono duris. Padėjau vandens stiklinę ant staliuko, pabučiavau į kaktą. Atstūmė kumščiais.

— Tyli niekšas! — sudejavo.— Meluok, bjaurusis žmogau, teisinkis, sugalvok raminančią pasakaitę. Ne, tu nemyli manęs, niekada nemylėjai!

Sugrįžau nuo durų. Čiupo man už rankos ir pasodino šalia.

— Myli ją, Danieli? Žiūrėk į akis! Ne, nežiūrėk: bijau pamatyti tiesą. Sakyk: myliu tave, Bela, tu vienintelė mano gyvenimo moteris.

— Myliu tave, Bela...

— Garsiau. Sauk visam pasauliui, kad myli mane.

Kokie skersvėjai varsto jos galvą? Cinikė, visada tvirtino, kad nebesugeba įsimylėti, kad Nikis amžiams sudaužė širdį į skeveldras, o šį vakarą draskosi dėl manęs, alpsta iš pavydo... Jau kelinti metai ateinu į jos „literatūrinius penktadienius", laikas nuo laiko šnabžteli prie durų: sugrįžk vėliau. Kai pastebėjau, kad šnabžda ir kitiems, įkaitusi galva atvėso.

— Nunešk į lovą... — apkabino pečius.— Miego...

Lovoje pamiršo pavydo persmeigtą širdį, visas žaizdas gydantį miegą ir taip nukamavo, kad mano širdis peršoko į galvą, daužėsi, drebėjo kaip šimtamečio senelio.

Naktį atsikėlė, pasimankštino prie lango ir išėjo. Apsimečiau, kad miegu: visada siunčia virtuvėn karšto vyno, o pati pusvalandį taškosi vonioje. Šiąnakt nuėjo tiesiai į darbo kambarį. Nakčia patogiau, tvirtina, ramu, tylu, telefonas netrukdo, galima įsibėgėti.

Sėdžiu lovoje, vartau ir pervartau pigaus filmuko tragikomediją virtuvėje. Nejaugi ji tikrai myli mane? Kvailystė! Bet... jeigu nemylėtų, nesidraskytų dėl kažkokios Lauros ar Mauros. Vaidino? Gerai, tarkim, vaidino, bet kokiu tikslu?.. O tu, Danieli Kastelani, myli Belą Amoratą? Ne, meile šito jausmo nepavadinsi, veikiau šiltos draugystės ir fiziologinio geismo mišinys.

Traukia jos pinigai? Kaip Kapričianį ir kitus, būriais dūzgiančius apie auksų žibantį medaus puodą? Vedęs prasimuščiau aukščiau, Bela pravertų leidyklų duris — jos žodis svarus! Ei, Danieli Kastelani, šaipaisi iš seniai meškeriojančio Kapričianio, o dabar savo kabliukus aštrini!

Kodėl ne? Nužingsniavau ketvirtą dešimtmetį, už sekančio posūkio — keliukas žemyn, o rankos tuščios, kišenės kiauros, ant rašomojo stalo tik antras, tikriausiai leidyklos nepasieksiantis romaniukas, iki šleikštumo įkyrėję Ru-

mitanio dialogai. Vedęs Belą, galėčiau, metęs tarnybą ministerijoje, atsidėti rimtai kūrybai.

Nevalioju įsivaizduoti Belos ištekėjusios. Ji — peteliškė, skraido nuo vieno patino prie kito, smaguriauja, suka ratus, bet nenutupia. Teisybė, buvo nutūpusi šalia Nikio. Neilgam, tuoj vėl išskleidė sparnelius. Reiktų rimčiau pasikalbėti su ja. Atsargiai, žinoma, viena kita užuomina...

Pamačiusi mane su kavos puoduku, Bela atstūmė mašinėlę:

— Ačiū, Danieli. Padėk kavą ir nešdinkis. Šiąnakt atkaliau dešimt puslapių. Padirbėsiu dar valandą ir krentu lovon.

— Bela... mudviem reikia pasikalbėti.

— Kitą kartą.

— Ateisiu vakare...

— Vakare irgi dirbsiu. Kelias savaites šitaip. Iki nusibos. Netrukdyk, Danieli, būk gerutis.

Autovežimių aikštelėje vos nepartrenkė didžiulis „Mersedesas". Sidabriškai baltais ūsais seniokas pravėrė dureles:

— Sužeidžiau? Atleiskite, dar mieguistas... nepastebėjau.

— Niekai,— numojau.— Baimės daugiau negu skausmo. Iš kurios planetos? Romos vairuotojai visada teisūs, iškoneveikia, snukin pasiūlo, o jūs atsiprašinėjate. Ko gero, ir pavėžinsite?

— Mielai. Sėskite šalia — bus jaukiau. Kur vežu?

— Dirbu Venecijos gatvėje.

— Netoli mano darbovietės. Jeigu rūkote — cigarai dėžutėje.

Kvepia prabangių autovežimių oda. Kasetėje dainuoja Džesė Norman. Skardus, bet ir šiltas negrės balsas. Mėgstu jį.

— Prekybos ministerijos tarnautojas? — mandagiai domisi senis.— Gyvenate daugiaaukštyje?

— Kuklesniame name. Praėjusio šimtmečio gatvelėje. Retsykiais atvykstu šičia nakčiai.

— Ir aš panašiai. Kuriame skyriuje dirbate?

— Smulkiosios prekybos mokesčiai, dvidešimtas skyrius. Nuobodžiauju visą dešimtmetį. Laikas kitur, bet niekas geriau nesiūlo.

— Man atrodo, kad jaukesnės tinginystės niekur ir nerasite. Birmanis skyriaus vedėjas?

— Aha. Pažįstate?

— Krūvą metų! O Birmanis trumparegis, nemato vėluojančių tarnautojų.

— Visose ministerijose trumparegystė. Jūs irgi vėluojate.

— Man galima: aukštai sėdžiu. Negesinkite cigaro peleninėje, išmeskite. Žmona alergiška cigarams.

— Tik nesakykit...

— Taip. Antrame Prekybos ministerijos skyriuje.

Autovežimis staiga susitraukė, tarytum per viršugalvį trinktelėjo. Antras skyrius!

— Neatpažinote? — juokėsi viceministras.— Pernai darbuotojų suvažiavime pasakojau apie našaus darbo metodą Japonijoje. Jūs, aišku, nesiteikėte ateiti...

— Aš gi eilinis, ekscelencija! Mūsų grupei atstovavo Birmanis.

— Kaip čia susiklostė, kad jūs dešimt metų plūduriuojate toj pačioj popierizmo užtvankoje? Tikrai, gerbiamas...

— Danielis Kastelanis, ekscelencija.

— ...tikrai, Danieli Kastelani, ieškokite kitur šventos tinginystės. Vedęs?

— Išsiskyrėme po metų. Po teisybei, tebesu vedęs: gudrioji moterėlė — karščiausia katalikė. Taigi — ketvirtadalis algos dukrai, jau dvidešimt pasiekusiai... Beje, baigė Prekybinio sekretoriato institutą ir ieško darbo.

Pašnairavo į mane, nusijuokė:

— Patarkite ieškoti vyro. Dabar, kaip jūs tikriausiai žinot, sekretorių triskart per daug. Bet — pagalvosiu. Štai mano kortelė, po savaitės paskambinkite.

Venecijos gatvėje išlipo kartu:

— Šnektelsiu su Birmaniu.

Keltuvas neveikė. Kopėme laiptais. Trys vingiai — neaukštai, bet senis užduso.

Vinčensas Birmanis išblyško:

— Kokia garbė! — šoko lankstytis.— Kokia garbė mūsų lūšnai. Prašom, ekscelencija, prisėskite minutėlę mano kabinete...

Pasodino į fotelį prie stalo. Gniaužė rankas, raitėsi kaip primintas ungurys, paskui užsipuolė mane:

— Danieli Kastelani, vėl pavėlavai į darbą. Dvi valandas, Danieli Kastelani! Ką daryti, ekscelencija, kaip sudrausminti?

Ekscelencija varto ant stalo išmėtytus aplankus, stumdo į krūveles, šypsosi:

— Iki kito karto, Danieli. O apie mūsų reikaliuką pagalvosiu.

Didžiulė patalpa sukapota tamsaus stiklo pertvaromis. Mūsiškėje „teritorijoje" ramiausiai vokus lanksto Adrianis. Panašiai ir kitur, visi ką nors dirba „juodai"; dvi valandos — savo kišenei, pusvalandis — ministerijos popierizmui. Aš rašau dialogus Rumitaniui, Adrianis lanksto Reklamų bendrovės vokus.

— Slėpk savo žaislus,— įspėju Adrianį.— Antro skyriaus vicekaralius Birmanio kabinete.

Tą patį persakau kitiems. Per kelias sekundes klaiki žinia pro stiklo sieneles apskrieja visą patalpą, nuo stalų dingsta ministerijai nepriklausantis šlamštas, kavos puodukai, laikraščiai, merginų mezginiai.

Birmanis įtripena pro duris atbulas: prašom, ekscelencija, maloni staigmena, ekscelencija,— pasiruošęs sėdyne šluostyti grindis. Pamatęs ant mūsų stalų geltonus, žalius ir baltus ministerijos aplankus, įsidrąsina praleisti velnio atneštą viceministrą. Ekscelenciją pasitinka darnus rašomųjų mašinėlių kaukšėjimas, kompiuterių dūzgesys ir skaidrūs sąžiningų tarnautojų žvilgsniai. Ekscelencija, kaip ir pridera tokio rango viršininkui, žvilgčioja į laikrodį. Pavarto prie durų dirbančios Birmanio giminaitės popierius, taikiai nulenkia kilnią galvą jį stebintiems drąsuoliams ir išeina. Birmanis nutripena iš paskos.

Grįžo po pusvalandžio, gatvės kavinėje vynu sutramdęs drebančias rankas.

— Ačiū, Danieli,— duso, negalėdamas atsitokėti nuo išgąsčio.— Net širdis apmirė. Jeigu nebūtum perspėjęs žmonių... Baisu ir pagalvoti! — Pasirėmęs ant pertvaros, subliuvo: — Nuo šios dienos jokių darbų darbelių! Girdėjote? Paskutinį kartą sakau!

Žinoma, po kelių dienų vėl turgus, vėl pirks ir parduos, dirbs visai Italijai, bet ne Prekybos ministerijai.

— Tas... — rodo nykščiu į duris Birmanis,— sakėsi atvežęs tave. Seniai pažįsti?

— Viceministrą Mazaranį? Hm... — Nustumiu ant stalo kampo prekybinių mokesčių lakštus, išsitraukiu dialogų juodraščius.— Dažnai susieiname Šachmatininkų draugijos vakaronėse. O jis mėgsta šave, bičiuliu pagerbė.

— Bičiulis atsirado! — prunkščia Birmanis.— Kariuomenėje susikryžiavo mūsų keliai. Po dešimties metų pamačiau ministerijos Vyriausiųjų taryboje... Tu vėl įsiknisi savo rašliavon?

— Skubu, Vinčensai. Jeigu nebaigsiu dialogų kitai savaitei, Rumitanis prisiekė išpjauti jautriausią vietelę.

— O jeigu aš apgniaušiu tą vietelę ir nutrenksiu laiptais, a? Kurčias tu, negirdėjai?

Birmanis palaukia, iki paslėpsiu savo juodraščius, ir užtrenkia pertvaros duris. Surūkęs cigaretę, vėl traukiu iš stalčiaus dialogus.

— Gal ir aš savo vokus? — išsišiepia Adrianis.— Reikia, Danieli, kitaip vakare žmona paskutinius plaukus nuraus: praplepėjai dieną su mergšėmis — ir taip toliau.

— Pakentėk dienelę, palauk, iki Birmanis pamirš pergyventą siaubą. Gali ir kitaip: atsiimk iš žmonos kelnes.

— Patarė!

Išėjo apsidairyti, ką kiti veikia. Rašinėju, braukau — nesulipdau paprasčiausio sakinio. Patalpoje vėl ūžia balsai, skamba merginų juokas, pakvipo kava ir ant elektrinių plytelių šildomi pietūs. Bordelis, ne įstaiga! Argi čia susikaupsi, išdailinsi įsimylėjėlių čiulbesį apie kvepiančius rožių krūmus ir pavydo kančias!

Prie keltuvo slapstosi Birmanis. Sklaido užrašų knygutę, ieško mano pavardės:

— Kas nežino, kad Danielis Kastelanis drąsiausias! Visi kiti ėmėsi rimtesnio darbo, bent kol Vinčensas Birmanis atvės, o tu spjauni į skyriaus viršininką ir eini sau. Lai kiti triūsia už šiaudinį rašytoją... Nedaužyk mygtuko! Nematai — parašyta: „Keltuvas neveikia".

— Tūkstantį ir vieną kartą prakeikta dėžė! Vinčensai, tu rimčiau pasikalbėk su savo pusbroliu techniku. Kiekvieną savaitę knebinėja, o keltuvas vis tiek neveikia. Žinoma, giminaitį reikia remti, Prekybos ministerijos pinigų maišo neišsemsi, bet, Vinčensai, nepamiršk ir savo pavaldinių kojų. Kol kontrolės komisija nepriminė.

Venecijos gatvėje visada šmirinėja taksi vaikinai. Vengdamas pokalbio su vairuotoju, sklaidau dialogus. Taip, laikas baigti rašliavą! Rumitanis pagąsdina susirasiąs kitą rašeivą, pašūkauja ir aprimsta, bet nereiktų pertempti — ir storiausia virvė sudyla. Seniai būčiau numojęs jo pusėn, bet kaip gyvensiu be Rumitanio honorarų?

Kokion bedugnėn slysta mano pinigėliai? Dvi algos, o vis tiek vos surišu galus. Kiekvieno mėnesio gale dūsauju, bet nieko nesugebu pakeisti. Gyvenimas minkė pavartydamas, tačiau gudrumo neįspaudė, vien šia diena alsuoju.

Vulkanis kraipo gudrią šypsenėlę:

— Panelė Laura išvyko prieš kelias valandas. Šaunus vaikinas išsivežė. Visaip būna gyvenime: vieni juokiasi, kiti verkia... Aš su pirmais.

Kambaryje, tarp lovos ir naktinio staliuko, ant grindų sudužęs veidrodis. Saulė žaidžia šukėmis, svaido kampuotas dėmes po sieną. Apeinu nejaukiai tuščią butą, stumdau kėdes, praveriu salono langą. Peleninėje — pusiau surūkytas cigaras.

— Na ir kvailas tu, Džakomai Kapričiani! — juokiuosi.— Lyg man rūpėtų, su kuo ji išėjo, kieno lovoje gulės.

Skausmingai tvinkčioja dantį. Liežuviu glostau įskilą. Paskalavus burną degtine, aprimsta. Kurią dieną prisiversiu nueiti pas dantistą.

— Gerai, Danieli,— juokiasi į telefono ragelį Puzanis,— parašysiu ir antspauduosiu raštelį Birmaniui, kad užlopiau tau dantį. Tris dienas nedarbingas? Gerai, tegul būna trys dienos. Vakare ateik raštelio.

„Meilės pergalė" baigta. Du šimtai puslapių dialogų ir taupios potekstės. Rumitanis vienur subraukys, kitur prirašys, pasaldins ar aptaškys ašaromis,— jis geriau perpranta vaizdelių romanų mėgėjų skonį. Visada šitaip: išdėsto dramatiškos meilės siužetą, nurodo puslapių skaičių ir — prašom, Danieli, dažyk kaip išmanai. Atsipyko „negro" darbas, kaip virvė ant kaklo, bet rašau, painioju tyrutėlės meilės, kruvino pavydo, bjaurios neapykantos ir kerštо pasakaites.

Rūkau fotelyje. Išsimaudžiau, nuploviau trijų dienų prakaitą, reiktų pagaliau šilto valgio, bet neįveikiu snaudulio. „Meilės pergalė" pažers krūvelę lirų. Tolygią ministerijos pusmečio algai. Galėčiau išsirūpinti nemokamas atostogas ir užbaigti savo romaną. Antri metai vargstu...

Durų skambutis! Laura?.. Atėjo atsisveikinti ir padėkoti už kelių savaičių prieglobstį? O gal vėl su ranknešiais...

Žingsniai. Drąsūs, ryžtingi — žino, ko atėjo ir ką pasakys. Duryse Bela. Vyriška eilutė, kaubojų marškiniai, raudona skarelė apie kaklą — vakarinių pasivaikščiojimų uniforma. Nukrato batelius ir prisiglaudžia:

— Pasiilgau tavo rankų, Danieli. Sušildyk, apkabink.

— Kaip Rumitanio meilės pergalėse!

— Gera su tavim. Skambinau vakar, užvakar — telefonas išjungtas. Ko slapstaisi nuo savo Belos, ko kankini?

Bučiavo pakšėdama ir klausėsi.

— Nėra Lauros,— juokiuosi,— išvyko svarbiausias pavydo scenos aktorius. Būtum sudraskiusi jai veidelį, nurovusi plaukus?

— Pasmaugsiu, perpjausiu jai gerklę. Nesijuok, Danieli, aš rimtai.

— Galima rimtai. Tu, Bela, talentinga rašytoja, bet visiškai prasta aktorė. Prisipažinsiu — ano vakaro pavydo drama sujaukė sielą. O kai rytą išstūmei pro duris, viskas išryškėjo: rašomam romanui reikia pavydo puslapių.

— O jeigu ne vaidyba? Atsiklaupti, pabučiuoti kojas, kad patikėtum?

— Uždanga! — Pakeliu ją nuo grindų ir sodinu fotelin.— Panašias komedijas, Bela, palikime Sicilijos kaimui. Arba Rumitanio erotiniams filmukams. Susirink savo daiktelius — kviečiu vakarienės į „Tarantelą". Pabaigai — prierašas tarp skliaustelių: pavydas yra meilės dvynys, o tu, gražioji raganėle, nieko nemyli, taigi ir pavydo nepažįsti.

„Taranteloje" kasdieninė nuotaika ir tvarka: daugiaaukščių jaunimas vienoje pusėje, senimas kitoje; pirmieji žaidžia „planetų karus" automatais, galanda dantis, girkšnoja kokakolą. Ramesnėje pusėje — vynas, kortos, domino ar gyvenimo saulėlydyje tolstantys prisiminimai. Nuobodžiai šnekučiuojasi kelios našlės, šalia jų — Eleonora ir Nikis Sandriniai.

— Jeigu tau nemalonu,— šnabždu Belai,— sėskime toliau...

— Kodėl nemalonu? — prunkščia Bela.— Eime prie jų, sustumsime staliukus vienai šeimai. Trumpai prisirišo Nikį amerikietė!

Nikis viena ranka baksnoja šakute valgį, kita rašo straipsnį savo laikraščiui. Taip, Niki, taip, linksmuoli, amerikietė — ne Bela, penkis kartus vakarienės nešildo.

Bela priglaudžia Eleonorą, bučiuoja į skruostus. Nelyginant seserys! Ir Nikį bučiuoja Bela, kažką šnabžda į ausį. Nikis kilsteli petį: ką tu, nieko panašaus! Pristumiu gretimą staliuką. Padavėja šypsosi, abidvi moterys ir aš — taip pat plačiai šypsomės, tik Nikis su citrina burnoje. Bela užsako valgius ir vyną, aš — du stiklus „airiškos kavos" Nemėgstu jos, Eleonora draudžia Nikiui, gąsdina kepenų vėžiu, bet reikia gi paremti bičiulį sunkią valandą. Pirmoji Nikio žmona linksmutėlė, žarsto gudrius sąmojus, ir antrosios akyse vis ryškiau žybčioja smagios ugnelės. Niekada jodvi ir nesipyko, susitikusios sveikin-

davosi, užsukdavo kavinėn vyno ar arbatos, o šį vakarą, ko gero, visai susibičiuliaus. Tiesa, Bela dešimčia metų vyresnė, bet taip pat graži, kunkuliuojančio temperamento, atrodo net jaunesnė už Eleonorą.

Draugijoje Bela nekalba apie literatūrą, savo ar kitų rašytojų kūrybą. Eleonora to nežino, amerikiečių fair play* veda ją prie Belai nejaukios temos:

— Pavydžiu tau ugnikalnio energijos, darbštumo. Trys keturi tomai per metus! Tiesa, Nikis pasakojo, kad peršokai į dramaturgiją...

Bela krapšto šakute česnakų ir persikų košele kiautelyje užmūrytą sraigę, persmeigia ir ilgai kramto. Dūsauja, suspaudžia smilkinius kumščiais, bet akys juokiasi. Gudriai raito česnaku tvoskiančiomis lūpomis:

— Maniau: proza ar dramaturgija — ta pati muzika... Klydau, Eli, pusmetis braidau velnio liūne, ieškau takelio ir, žinoma, nerandu. Meilė, erotika, psichologinės ir socialinės puošmenos — okay, bet niekaip neprisijaukinu pagrindinio dramos žvėriuko — pavydo ir neapykantos narve besidaužančios moterėlės. Užtrenksiu tą prakeiktą dramą stalčiuje! Taigi, Eli, kaip garbusis Viljamas šaiposi: „Much ado about nothing"**

Nikis juokiasi. Rodo man ašarų sklidinas Eleonoros akis:

— Patikėjo! Ak, Eli, nekaltoji baptistų sektos mergyte! Keptus šliužus ryjanti mašina priplėšys popierių kalnus, suskaldys daugų, iškas pragarą, bet sukurs tokią pavyduolę, tokį sijonuotą Jogą, kokio pasaulis nematė nuo Kūrimo pirmos dienos. Kaip manai, Danieli?

— Pasirašau ir antspauduoju! Bela vaikšto apie narvą, poškina dresūros botagu. Kvailiausia, kad narve ramiausiai miega kita Bela, jos alter ego.

— Apie ką jie, Bela? — kuždа Eleonora.— Nespėju su gudruoliais...

— Ir aš, Eli.

---

* Žaidimas pagal taisykles *(angl.)*.

** Daug triukšmo dėl nieko (V. Šekspyro komedijos pavadinimas; *angl.*).

Taigi — taškas! Atsiverskite kitą puslapį. Nikis gerai prisimena jos temperamento protrūkius, taikiai glosto petį:

— Fabianis vakar prisiminė tave. Išpuiko, girdi, mūsų Bela, nebeužeina. Paskui: sutikęs paprašyk noveliukės mūsų laikraščiui. Parašysi, a? — vėl pripildo jos stiklą.— Rytoj nešu Fabianiui linksmą žinią? Gali peržengti penkių puslapių ribą, garsiai rašytojai Fabianis mielai paskirs net du lapus.

— Gerai, Niki, parašysiu. Tau, ne Fabianiui; tau, berneli, visada taip, taip, taip. Iki nuodėmės.

Priglaudžia petį, bučiuoja Nikį į skruostą. Eleonora mirkteli man: burkuoja karveliai.

Mirksi, o kas krūtinėje? Sandriniai išsiskyrė be rietenų, ramiai; Nikis surinko, kaip sakoma, skutimosi reikmenis, kaklaraiščius ir apsigyveno gretimame daugiaaukštyje. Eleonora jau buvo savaip pertvarkiusi butą, nukabinėjusi sienas Kalifornijos vaizdeliais, akis rėžiančiu mėliu išdažiusi virtuvę. Pakviesta įkurtuvėms, Bela atnešė orchidėjų glėbį, šampano butelį ir baltutėlį kačiuką. Eleonora mirksi, Bela, regis, visiškai abejinga penkerių metų vedybinio gyvenimo praeičiai, o kas abiejų širdyse?

— Siūlau novelei siužetą, Bela,— vedu kitur per plačiai besišypsančią Eleonorą.— Keliais sakiniais...

— Pirmyn!

— *Seniai, bene prieš dvidešimt metų, viename mūsų gražios Italijos universitete mokėsi mažyčio miestelio vaikinas. Žemaūgis, plačiais kaimiečio pečiais, siaura užsispyrėlio kakta, juodomis mauro akimis, negražiai didele nosim. Vyrų veidrodžiai nemeluoja, bet vaikinas nesisielojo: esu koks esu, o po teisybei — tvirtas ir įspūdingas. Gyveno pas tolimą, jau plaukus ir skruostus dažančią giminaitę, kuriai jis buvo gražus ir tikrai įspūdingas kaip imperatorius. Nuogas, žinoma, kiekvieno šeštadienio naktį. Po kurio laiko linksmoji našlė pradėjo svajoti apie vedybas. Statybinę inžineriją studijuojantis vaikinas apsigyveno viešbutyje, panašiame į studentų bendrabutį. Bet*

velnias surado jį ir vienoje studentų bakchanalijoje pasodino šalia... na, pavadinkim mergužėlę Meile. Grakšti — graži, linksma — garsi, protinga — tyli. Svajonių Meilė, mūsų Viešpaties angelas! Palietė vaikino pirštus — nudegino, paklausė vardo — apkurtino, pažvelgė į akis — aukso strėlėmis pervėrė širdį. Ir galvą. Įsimylėjėlis pasiaukštino ūgį storapadžiais, nusipirko madingą švarką, užsiželdino nosį trumpinančius ūsus. Bet Meilės akyse vis tiek liko mažytis menkas žmogiukas, vienas tų, kurie glaudėsi jos šešėlyje, kuriems laikas nuo laiko numetama šypsena, malonus, bet nieko nereiškiantis žodelis. Vaikinas metė statybos inžineriją, peršoko į viduramžių istoriją ir meną, kad tik arčiau Meilės, šilto jos juoko, mėlynais deimantais žibančių akių.

Vieną juodos nevilties vakarą Meilė pasibeldė į vaikino kambarėlio duris. Prisipažino mylinti. Seniai, pirmą susitikimo vakarą pamilusi, bet nedrįsusi pasisakyti; tik šiandien, kai nebeišmano, šokti pro langą ar persipjauti gyslas, puola į jo tvirtą glėbį. Atsibučiavo auštant. Kitą vakarą vėl pasibeldė. Dvi savaites šitaip, paskui — viskas šuoliais: vakarai Meilės tėvelių namuose, sužieduotuvės, vestuvės, kelionė į Veneciją ir atgal.

Po pusmečio gimė mergaitė. Ankstyva, taigi ir neišnešiota pagal motinos gamtos prisakymą, bet sveika ir rėksnė, kaip dera devynių mėnesių kūdikiui. Vaikinas susimąstė. Mažoji Meilutė, motinos laukta tirpstančia širdim, slaptoje baimėje, kad tik, Viešpatie apsaugok, nepaveldėtų a n o veido, raižė akis trijų mėnesių apgaule, draskė nagiukais siauroje „tėvo" kaktoje dygstančius ragus. Pabėgo neatsisveikinęs. Kitame mieste bandė tęsti inžinerijos mokslus, bet nieko nebesugraibė, drebėjo ne vien rankos, bet ir raguota galva. Panašiais atvejais viską užkasa praeityje vynas ar Svetimšalių legionas, bet mūsų vaikinas išvengė ir vienos, ir kitos pražūties, o laikas išlygino kaktą.

Bela žiūri į mane neregio akimis. Nikis varto straipsnį, brauko, taiso. Eleonora glosto mane žvilgsniu, mielai paplotų, bet pasakota Belai, laukia, ką ji pasakys.

— Pasaka šauni, tačiau girdėta,— garsiai mąsto Bela.— Ja pasaulio nenustebinsi. Žinoma, galima parašyti novelę, plačiau įsiplepėjus — romaną. Juodą, išraižytą psichikos randais, intelektualios ironijos stiliumi, su kilniu abejingumu žmonių niekšybėms. Praėjusiame šimtmetyje panašius vargonus virkdė Zola, Mopasanas, pokaryje — Malapartė. Ačiū už siužetą, Danieli, gal vėliau, kai pradėsiu raukšlėtis, prisiminsiu nelaimingas meiles. Aš, Danieli, nekenčiu liūdesio. Mano romanuose ir novelėse džiaugsmas, gėlės, vynas, MEILĖ, jos siela — seksas.

— Kiekvienam savi prieskoniai, Bela. Galima linksmiau. *Po dvidešimties metų į žilstančio vaikino duris pasibeldžia kita Meilė: pirmosios duktė. Su ranknešiais, iš namų pabėgusios ašaromis. Priglausk, tėveli, palaikyk, iki susirasiu kokį darbelį ir kambariuką. Vaikino spermos nė mikroskopinio lašelio, bet vis tiek tėvas: jungtuvių ir krikšto dokumentuose — jo pavardė ir parašas. Priglaudė. Papasakojo, kad jis toks tėvas, kaip mergužėlė jam bobutė.* Atomazga — tavo vaizduotei.

Eleonora juokiasi, ploja. Ir Nikis šypsosi, mielai užsakytų dar du stiklus velnio kavos, bet padavėja gesina šviesas, stumdo kėdes.

— Šitaip kur kas linksmiau,— rimtėja Bela.— Reiktų pergalvoti... Svarbiausia, kad jau yra ir pavadinimas: *„Mūsų dukrelė Laura"*

Sandriniams atsisveikinus, lydžiu Belą. Šilta rudens naktis. Bela velka sunkias kojas, ramstosi į mano petį. Tempia prie suolo. Ieško rankinuke, piktais pirštais naršo nosinaites. Suradusi nusigręžia, šniaukia delną.

Išsitiesia ant suolo, padeda galvą man ant kelių. Glostau prakaituotą, liguistai vėsią kaktą. Už jos, neuronų raizginyje, plečiasi rūpesčius ir nuovargį tirpdanti koka. Paskui — vėl baltojo voro išgraužtos galvos skausmas, bejėgės rankos, savižudžio drebulys prieš naują kelių ar keliolikos valandų palaimą. Neseniai buvo sudeginusi kokaino atsargas, atsiklaupusi prisiekė Madonai...

Šypsosi. Kakta sušilo, nosinaitę draskę pirštai rimsta, ieško mano rankos. Juokiasi:

— Visi supratom, kad pasakoji apie save, jaunystės laikų Danielį. Kiekvienas slapsto savo sielos kapinyną, o tu išsvaidei antkapius ir karstus pica dvokiančiame restoranėlyje. Kam pasakojai, Danieli? Sau, abejingai popiergalius vartančiam Nikiui, šventomis plunksnomis pasipuošusiai Kalifornijos vištelei? Ir sugalvok tu man!

Plepėjo. Aikčiojo, vėl plepėjo ir juokėsi, paskui aprimo.

— Miegosi pas mane? — šnabžda užsimerkusi.— Aš vėl sklidina energijos, šią naktį parašysiu tą novelę. Numigsiu valandą ir sėsiu prie mašinėlės.

Išlipusi iš taksi prie savo daugiaaukščio, neryžtingai trypčioja. Dairosi naktyje miegančiame parkelyje, kandžioja nagus. Susirūpinusi — ar tik tramdo juoką?

— Myli Laurą?

— Pamilau. Iš pradžių neapkenčiau, paskui...

— „...paskui įklimpau". Iki kaklo. Aną penktadienio vakarą pamačiau, kad myli. O ji?

— Nežinau, Bela. Pagyvensim — pamatysim. Protingas aš niekada nebuvau. Labanakt.

Taksi vairuotojas niūniuoja populiarią dainelę, linguoja jos ritmu, spragsi laisvos rankos pirštais. Ketinau paskutinį kartą peržiūrėti Rumitaniui vežamus dialogus, bet velnio svirplys neleidžia susikaupti. Išsikvėpinęs kaip pederastas. Nuleidžiu langelį.

— Kaip kvepalų parduotuvėje, net oro trūksta! — neištveriu nepasipiktinęs.

— Kiekvieno gyvulio savas kvapas,— mergaitės balseliu krizena vairuotojas.— Pavyzdžiui, italai atsiduoda sušutusiomis kojinėmis ir pigiu vynu.

Mergina! Vyriškai apsirengusi juodukė atsigręžia, blyksteli liūtės dantimis.

— Va kaip! — stebiuosi.— Gal ir itališki pinigai dvokia, ko gero, neimsi?

— Prisiminkite Vespasiano žodžius. Trečia savaitė imu. Dar trys ar keturios — ir pakaks lėktuvo bilietui iki Zairo.

— Blogai apskaičiavai turistines išlaidas? Romoje, mergyt, tik popiežius veltui laimina, kiti pasiruošę nulupti odą.

— Žinau. Man, gerbiamasis, net širdį išplėšė. Mažytę, meile ir pagarba amžinajam miestui dunksėjusią širdelę. Šaunus romanas mano viešnagė Romoje. Kaip Rumitanio spalvotų paveikslėlių žurnale. Susitikome prie Trevio fontano. Vakarienė picerijoje. Gitaros. Sole mio. Paskui — pirma naktis svajonių princo glėbyje. Gražuolė Roma nuo „Vespos" sėdynės. Muziejai, restoranai, Mikelandželas Siksto koplyčioje. Galop — šlykšti apgaulė...

— ...Vieną rytą Kazanova paliko miegančią naivuolę, susirinko sentimentus, pinigus ir nuburzgė „Vespa" kiton medžioklėn?

— Panašiai. Grįšiu į Afriką su Romos skeveldromis ranknešyje. Atvažiavome. Mokėkite. Nepagailėkite priedo: dievai prisimins juodą dieną.

— Aš agnostikas. Bet nežinai žmogus, geriau su dievais nesipykti. Palauk, ilgai neužtruksiu. Beje, kada spėjai perprasti Romos gatvių ir gatvelių labirintą?

— Mylėjau Romą nuo pat vaikystės. Perskaičiau krūvas knygų. Žinau visas įdomybes, galėčiau būti turistų vadove. Ak, Roma, kad žinotum, koks gražus man dabar gimtasis Afrikos miestelis!

Už vartų pasitiko parką saugantis Rumitanio danas. Juodukės kvepalai jam nepatiko, ilgai uostinėjo kojas, rankas, paskui atpažino ir apsidžiaugė. Nedidukas Rumitanis, bet mylėjo didelius šunis, aukštas moteris ir, žinoma, save. Jo tėvukas fotografavo, didino tik nuotraukas, o jam iškeliavus amžinam poilsiui, sūnus Karlas pradėjo viską platinti ir aukštinti. Pinigai plūdo srovelėmis, paskui srovėmis, užtvindė aplinkinius namus, sklypus, išdaigino šaunią vilą, filmavimo barakus, parką. Kiekvienas barakas turėjo savo paskirtį: viename — meilės scenos, kituose — varginga ar puošni kasdienybė, kuklūs ar paauksuoti miegamieji, pilių menės, kalėjimų vienutės... Jo vaizdinių romanų gerbėjai nė neįtaria, kad visa tai gipsas, kartonas ir plastmasė. Parke kas žingsnis gipso amūrai, Apolonai,

šunų apsuptos Dianos, raudonomis kepuraitėmis nykštukai, graikiškos ir romėniškos kolonos, arkos, tikroviškai nudažytos Pompėjos ir Herkulanumo vazos.

Čarlestonas atidarė vilos duris:

— Pamačiau tave pro langą... — ploja delnais.— Danielis!

Paduodu cigaretes, žiebtuvėlį. Kiekvieną kartą šitaip, apsipratau, bet vis tiek gąsdinu:

— Kurią dieną pagaus rūkantį!

Džonis Vašingtonas, kurį Rumitanis perkrikštijo Čarlestonu, čepsi arklio lūpomis:

— Ak, Danieli, jis gi žino, kad tarpais vogčia smalinu. Pagaus? Būtų seniai pagavęs, jei norėtų. Bet kur ras kitą Čarlestoną? Aš — nepakartojamas negras, juodojo Jahvės vienintelis!

— Kokia komedija šiandien?

— Apie Amerikos pilietinį karą. Panašiai kaip „Gone With The Wind"*. Mėnesį kariavom, dabar taika, iš fronto grįžusių nia nia nia. Mano vaidmenys nesikeičia, aš tarnas arba vergas medvilnės plantacijoje. Prieš keletą dienų Karlas parsivežė naują gražuolę. Stengiasi vargšelė, staiposi vaiposi, bet vis tiek atvėsusi sriuba. Ak, Danieli, viena naktis tarp jos šlaunų...

— Tavo ne tik viduriai juodi, bet ir liežuvis. Kur Rumitanis?

— Ir Karlo kelnės rūksta. Šokinėja apie gražuolę, čiulpia akimis, meiliu žodeliu, švelniu balseliu jaukina, bet toji purkštauja — nekaltybę vaizduoja. Apgyvendino svečių bute. Baisiai įdomu, ar ilgai laikys suglaustas kojeles. Visos branginosi, bet Karlas... Dešimtame barake: filmuoja. Sėsk, Danieli, papasakosiu...

— Žinau tavo plepalus, seniai prikimštos ausys. Nepamiršk kišenėje žiebtuvėlio!

Giliai susenęs Čarlestonas, bene aštuntą dešimtį baigia. Kadaise, prieš daugybę metų, Karlui Rumitaniui prireikė negro. Surado išraiškaus veido vienoje Neapolio jūrinin-

*„Vėtrų nublokšti" (M. Mitchell romanas: *angl.*).

kų kavinėje, išblaivė ir parsivežė į Romą. Susigyveno. Džonas Vašingtonas-Čarlestonas dirbo sargu, valytoju, aktorium, virėju — nė pats nebeskaičiavo, kiek vaidmenų jam skyrė negrų dievai. Mėgo stiprią škotų degtinę, juodą tabaką, bet Karlas po jo barakus nusiaubusio gaisro nukirto abu džiaugsmus. Prisėdęs pokalbiui, Čarlestonas pindavo pasakaites apie mielą bičiulystę su Luji Armstrongu, Žozefina Beker, Morisu Ševaljė, šampane sumirkusias Paryžiaus naktis. Virtuoziškai grojo saksofonu, bet greitai uždusdavo; seni girgždantys plaučiai reikalavo drėgmės. Karlas pilstydavo viskį kaip vaistininkas, tačiau koncertui baigiantis, butelis vis tiek atkišdavo sausutėlį dugną. Čarlestoną mylėjo ir Karlo aktoriai, filmavimo technikai dažnai pakišdavo buteliuką, cigarečių pakelį. Už amžinai giedrą nuotaiką ir mirštančio kankinio akis, kurios bemat nutildydavo nelaimingą aktorių plūstantį Karlą Rumitanį.

Prie vieno barako, sintetine veja dengtoje aikštelėje, ilsisi margas būrelis. *Marija Tereza* puola man į glėbį:

— Danieli, nuskriaustųjų ir pažemintųjų paguoda...

— Atidaviau Čarlestonui. Kur jūsų viešpats ir valdovas?

— Bėgu pas Čarlestoną! Rumitanis vidaus scenų barake. Surasi be kelrodžio: stūgauja kaip Kolmano draskomas.

Barako salėje riogso apšvietimo lempos, kampuose suverstos dekoracijos, ant stalų — filmavimo kameros, fotoaparatai. Technikai šmirinėja pirštų galais; pašnabždos ir sunkus, visus prislėgęs besidaužančio liūto siaubas. Trijų kartono sienų salone Čarlestono išgarbinta *Skarletė,* Pietų federacijos karininko uniforma vaikinas ir piktas, suveltais karčiais Karlas Rumitanis. Stumdo uniformuotąjį, lygina pečius, lanksto alkūnes. Ir, žinoma, riaumoja:

— Tu gi karininkas, ne kojas velkantis fermeris! Kari-nin-kas! Ženk grakščiai, pasisūpuodamas, kaip dera raitininkui. Nusilenki sėdinčiai ledi... pečiai laisvi, rąsto nenešioji! Šypsena... pasipūtusio patino. Žiūrėk į mane, va šitaip: vienas ūso galas pakeltas, apatinė lūpa beveik uždengia viršutinę. Tu — turtingas plantatorius, medvil-

nės laukai iki septinto horizonto, šimtai vergų. Primerk akis... Ledi ant minkštasuolio — tavo sužieduotinė. Laura, praverkite lūputes, taip, galvutė pakreipta, akys... pasukite veidelį į prožektorius. Taip, taip! Šitam mulkiui... sužieduotiniui nusilenkus, tieskite rankutę. Švelniai sulenktą... uždengiate veidą... žemiau rankutę, žemiau.

Skarletės veidą kūrė du skulptoriai: kaktą, nosį ir skruostus — lotynas, lūpas ir smakrą — graikas. Tačiau įspūdingiausios buvo akys: melsvos šešėlyje, žalios kaip malachitai šviesoje. Karlas Rumitanis tripena paskui jos žvilgsnį ir atsitrenkia į mane.

— Penkiolikos minučių pertrauka,— beviltiškai iškelia rankas.— Danieli, eik į mano kambariuką, aš tuoj...

Jo poilsio kambariukas irgi užgrūstas, bet vis dėlto rado kur įsprausti stalą, kelias kėdes ir minkštasuolį. Palei sienas — metalinės lentynos su filmų skardinėmis, nuotraukų albumais, scenarijų aplankais. Seniai nebevalomas veidrodis virš prausyklės.

Sėdžiu nepatogioje kėdėje, paskutinį kartą vartau dialogus. Čarlestonas stumia pro duris vežimėlį su buteliais.

— Įsakė pagirdyti visus,— glosto ledų kibire aprasojusį butelį.— Tau kaip visada?

— Šį kartą ką nors stipresnio: minkštais kumščiais Karlo neįveiksiu.

Čarlestonas išrenka didžiausią stiklą. Gabaliukas ledo, trys lašai viskio, trys apelsinų sunkos, atšaldytos arbatos šaukštas ir džinas. Sumaišo, pauosto ir paduoda:

— Na?

— Lozorių prikeltų ir be stebuklo! Mergaičiukė... Laura seniai Karlo globoje?

— Kelios dienos. Kapričianis atvežė. Parūpo ir tau, a? Viena naktis su ja, Danieli...

— Tripenk pro duris, plepy! Žiū, ir Karlas atšūkauja...

Karlas Rumitanis nusiprausia, ištrina krūtinę ir veidą kvepalais. Sudribęs į fotelį užstalėje, skaito dialogus. Paskubomis. Šratinuku brauko, žymi, baksnoja. Jaunuoliškai rausvi skruostai juda, tarsi kramtytų gumą, galop pakelia į mane rudą žvilgsnį:

— Gražiai suraityta. Vienur kitur savaip pridursiu ar nukirpsiu. Nedaug. Prakeiktai ilgai minkei, bet užtatai gardu.

— Savo ausimis netikiu! Visada — tas negerai, anas velnio sriubai prieskonis, o šiandien...

Ieško stalčiuje čekių knygutės. Ištraukęs deda ant stalo nelyginant savo karstą. Sklaido lapelius. Rašydamas bamba:

— Trys ketvirtadaliai seniai sumokėti liromis, likutis čekiu. Atsilošk, kad nenugriūtum ant grindų: išmokėtą nubraukiu. Nedėkok, nepulk rankų bučiuoti.

— Nesulauksi. Pagaliau protingai atlyginsi savo „negrui". O gal tu, niekše, kitur vedi?

— Vedu. Prie naujo romaniuko dialogų. Siužetas...

— Nebėr dialogų, Karlai, išsibaigė. Galų gale pasiryžau atsidėti rimtai kūrybai. Tavo kopūstiniai romaniukai...

— ...Italijoje mėgstamiausia periodika. Šimtai tūkstančių egzempliorių. Rumitanio „kopūstinius romaniukus" ryja ir kiemsargės, ir ministerienės — visa Italijos moterija! Jeigu nebučiuoji rankos, tai nors nespjaudyk ant jos, Danieli Kastelani. „Kopūstiniai romaniukai" tau nupirko butą...

— ...Ir svajonių autovežimį. Nešūkauk, Karlai, mano gerklė irgi smarki.

— Taip, svajonių autovežimį, kurį girtas sudaužei į skardos laužą. Ir kito autovežimį. Su itališkai gausia šeima.

— Išspjaudysi kepenis, Karlai. Baigei?

— Ne! Kas sumokėjo už sulaužytos šeimos kaulų gydymą? Kas pasamdė gudriausią Romos advokatą, kuris išsuko nuo kalėjimo?

— Tu, tu, tu! Spjaunu į tavo čekį. Sudiev, Karlai Rumitani.

— Sėdėk! — Išgeria vyną ir trenkia stiklą į kampą.— Verčia mane į duobę... Visi atlenktais peiliais, visi amžinai surūgę, nepatenkinti, o šitas... šitas žmogžudys pribaigs.

Vėl prausiasi. Šaldo galvą po vandens čiurkšle. Sausinasi. Nežiūrėdamas į mane, paima atkištą stiklą vyno. Girkšnoja nusigręžęs. Eina artyn, sustoja. Uždeda rankas man ant pečių.

— Niekas nedraudžia ir rimtesnės kūrybos, Danieli. Tu — talentingas vaikinas, bet tingus. Bešeimis, ir ministerija nenukamuoja, taigi laiko visam kam turėtų pakakti. Protingai jį paskirstęs, galėtum rašyti man romaniukus... na, sakykim, pramogai. Pagalvok, Danieli, a? Prie tavo stiliaus skaitytojai priprato, kitas nepataikys į tavo pėdas.

— Gerai, Karlai, pagalvosiu.

— Galvok dabar,— užgulė pečius, apgniaužė sprandą lokio letenomis.— Romaniuko pavadinimas — „Senos pilies vaiduoklis". Kaimo mergaitė ateina kambarine į kilnią, bet plikai nusigyvenusią šeimą. Pilyje senelis, senelė ir penkis dešimtmečius pravaikščiojęs sūnus. Jis — našlys, blaškosi neviltyje, skausmingai kenčia dėl žmonos mirties. Nemigos naktimis slankioja po pilį, ieško praeities. Ilgas valandas stovi prieš velionės portretą, svarsto: gyventi ar iškeliauti paskui ją? Kambarinė...

— ...graži, grakšti, su įgimta inteligencija...

— ...kambarinė skambiu juoku, nekalta šypsena sklaido našlio liūdesį. Ji praktiška ir apsukri, veikiai perima į savo rankas visus pilies reikalus, vynuogynus ir kitas valdas. Našlys vis dažniau stabteli pasiklausyti jos juoko, svyruoja tarp juodų prisiminimų ir šviesėjančios ateities... Toliau — žinoma dainelė, tavo vaizduotei.

— Išsivadėjęs vynelis. Sakiau: pagalvosiu.

— Matau, užsispyrei partrenkti mane infarktu.— Gražiai sulanksto čekį ir murdo mano kišenėn.— Po mėnesio atnešk dialogus. Jeigu anksčiau — nesigailėsi.

Ant vienos lentynos — Anitos Ekberg pageltusi nuotrauka. Čiulpikės lūpos, didžiulės krūtys ir šviesūs skandinavės plaukai. Akys — tuščia pilkuma, kaip ir jos talentas, kurio nepažadino nei milijonai, nei genialaus režisieriaus dresūra. Neseniai pasirodė tolvaizdyje. Nutukusi, rūgšties nuniokotais plaukais, kvaiša kaip ir žydėjimo metais. Kažin ar ji prisimena Karlą Rumitanį?

— Siūlau linksmesnį siužetą, Karlai. Pusvalandžio ilgumo filmukui. Tolvaizdžiui. Pradžia — taršos migloje ryškėjantys Romos maldyklų bokštai, architektūros šedevrų panorama. Aidi vos girdima Sibelijaus „Liūdno valso“ ašarynė. Romos aikštės, gatvės ir skersgatviai. Juoda mergaitė — Pietų Afrikos ar kurio kito zairo negrė — ieško knyginių pasakų Romos. Sibelijus silpsta, jį pakeičia Sicilijos, Neapolio, Romos dainelės, paskui trenkia vargonai, kavalerijos rustikanos, don karlai ir Pučinio saldi tragedija. Roma saulėje, Roma prietemoje, marmuras ir bronza. Prie nuogalio Dovydo juodą gražuolę kalbina angelo snukučiu, bet velnio siela vyrukas. Prisijaukina. Turistinė kelionė „Vespa“ Romos gatvėmis, Švento Petro aikštė, Sixtina, kavinių terasos, pica ir taip toliau. Viešbutėlio naktys, pusiau uždengta erotika, juodo ir balto raizginys. Vieną rytą Apolonas susiglemžia juodukės pinigus, papuošalus ir tyliai užveria kambarėlio duris. Neviltis svetimame mieste. Betikslis klaidžiojimas gatvėse, mylimas veidas Trevio fontane. Skraidstotė. Atitinkama muzika. Mėlyname danguje tolsta sidabro paukštis. Na?

— Nuotraukomis nieko doro nesulipdytume. Filmukas... hm... Gal Baltukanis ir nupirktų. Parašyk. Mano ir savo siužetus. Ilgiau kramtant juodukės romansą — gardžiau burnoje. Pusvalandžio nepakaks. Valandą perkrautume ne tik vaizdais, bet ir pokalbiais. Kuriam galui Sibelijus? Labiau tiktų italai, jų nostalgijos. Hm... O negrė? Negi ieškosiu Afrikoje! Beje, pažįstu šaunią juodukę, pasiūlysiu jai aktorės sapną.

— Madų manekenės dabar visose parodose juodos.

— Pergalvosiu, susvarstysiu išlaidas ir galimą pelną. O tu?..

— Prisiekiu, Karlai.

Laura duryse. Pakėlusi praėjusio šimtmečio suknelę, dairosi kėdės. Karlas sodina, atsiklaupęs laisvina nepatogių batelių suveržtas kojas.

— Pailsėk, brangute,— suokia.— Vyno?

Baigiu Čarlestono mišinį, keliuosi. Laura purto galvą:

— Atėjau pasikalbėti su tavim, Danieli,— sulaiko.— Karlai...

— Kalbėkitės,— puola į duris Karlas Įsimylėjėlis.— Aš grįžtu į filmavimo skyrių. Paruošiu... sutvarkysiu, iki ateisi.

Išėjo. Perlinkęs, susirūpinęs. Mėgo lovos žaidimus, bet ilgai neužtrukdavo, po mėnesio, ilgiausiai dviejų, pradėdavo iš naujo. Su kita aktore. Keturis kartus skandino jį ilgakojės stipriakrūtės sirenos, bet neprigirdė, vis iškildavo, atsiplėšdavo skyrybomis. Laisvė brangesnė ir už pinigus, šaipėsi, ketverios vedybos, tiek pat skyrybų — gana!

— Prisigalvojai, kad aš gulinėju su Rumitaniu?

Pernai Karlas atleido būrį tarnautojų, viską dabar tvarko, reklamuoja ir apskaičiuoja kompiuteriai vilos pirmame aukšte. Vienas kompiuteris net lošia šachmatais su elektronikos techniku...

— Danieli!

— Anksčiau ar vėliau pasiguldys. O gal ir ves: mėgsta pirmo žvilgsnio meiles, kiekvienas milijonierius — ekscentrikas. Patarimų nebruku, savo galva gyveni.

— Tuščia galva, Danieli, kaip puodas. Rumitanis kasdien drąsesnis, brangios dovanėlės, užuominos apie patogų gyvenimą, tvirtos šeimos džiaugsmus. Laikas krautis daiktelius į ranknešį. Kur eiti, kur prisiglausti?

— Roma — didžiulis miestas.— Stoviu priešais duris, nerandu rankenos.— Ne našlaitė, turi gi motiną.

— Aną vakarą Kapričianis parsivežė pas save: atseit, greta gyvena Prekybos bendrovės savininkas... Bandė nugirdyti, bet pats prisisiurbė tiek, kad užmigo fotelyje. Kitą rytą perdavė Rumitaniui. Jūs... jie visada šitaip?.. Palikai mane ištvirkėlių būryje, Danieli. Norėjau grįžti į tavo butą, bet Bela Amorata pririėmė: važiuok su Kapričianiu, važiuok, jis paslaugus vaikinas, jeigu žada darbą — tesės.

— Pamiršk. Kapričianis... nusispjauk ir pamiršk. Pasikalbėsiu su mūsų ministerijos senioku, ko gero, įdarbins sekretore. Ir jis raško prinokusius obuoliukus, visi seniai juos mėgsta, tu jau pati rinkis dantis. Užbaigusi Rumi-

tanio romaniuką, išsikviesk taksi ir atvyk. Jeigu būsiu ministerijoje, tvarkykis kaip įpratusi. Raktus turi? Neverk, Laura: subjaurosi *Skarletės* grimą.

Šluostau rausvai nudažytu veideliu riedančias ašaras. Pirštai virpa, išteplioju lotynišką nosiukę, skruostus.

— Priglausk, Danieli,— šniurkščioja.

Priglaudžiu. Bučiuoju.

— Myliu myliu myliu,— šnabžda.— Sakyk: ir aš myliu... Ne, pats sugalvok žodžius.

— Myliu.

— Mulkis! Rašai meilės romanus, o skambesnio žodžio nerandi? Nuo kada, Danieli?

— Iš pradžių nekenčiau: panaši į aną, praeities Laurą. Paskui pradėjo braižyti širdį... Ak, Laura, nedėliokime, kada, kaip, kodėl. Grįžk į filmavimo baraką, Rumitanis...

— Palauks Rumitanis, dangus negriūva. Vesi mane?

— Ne. Įstatymas draudžia. Pagal jį tu — mano duktė. Reikia skyrybų su ana Laura, bet ir tai neišpainios kamuolio, jis vyniosis metų metus.

— Gyvensime nesusituokę! Kur mano tėvas? Tikrasis, aišku. Motina nesako. Gyvas? Miręs? Jeigu žinai, neslėpk, Danieli. Dvidešimt metų išgyvenau apgaulėje, laikas apsišvarinti. Mūsų ateityje neturi būti šešėlių anei purvinų dėmių. Supranti mane, Danieli? Jis gal ir nežino, kad turi dukterį?

— Nežino, Laura. Universiteto merginos jį vadino Minotauru. Gal čia ir užverskim puslapį...

— Pabėgo? Paliko nėščią ir pasislėpė?

— Pašaukė į kariuomenę. Tavo motina, pajutusi bėdą, puolė prie pirmo kvailio. Viskas praeityje, Laura, nebekapstykim.

Vidaus telefono raudona lemputė blykčioja, primena *Skarletei,* kad Karlas Rumitanis jau prakeikė dievus ir velnius. Laura puola prie stalo:

— Karlai Rumitani! — šaukia.— Išeinu. Dabar. Dabar! Nemėgsti kvailų juokų? Pataikei: ir aš nemėgstu. Sudiev.

Prie vartų į gatvę — Čarlestonas ir danas. Durų trenksmo išgąsdintas senis grūda kišenėn rūkstančią cigaretę.

— Kas atsitiko, Danieli? Kur dega?

Danas ritasi iš paskos, grobsto praėjusio šimtmečio suknelę.

— Ir šitaip būna, šunie! — šaukiu.

— Kaip būna? — amsi danas.— Kaip?

Taksi vairuotoja įjungia motorą. Praveria dureles.

Nustūmus langelio tamsines, apakina gegužės ryto saulė. Vaiskiai mėlyname danguje tirpsta balti voratinkliai.

Antra savaitė rytais skubu prie mansardos langelio, žvalgausi, ieškau gaivia liūtim pritvinkusių debesų. Laikas dievams prisiminti kaitroje dūstantį Belkampo slėnį, atsukti lietaus čiaupus. Sodybose, maldyklose dega šventos permaldavimo žvakės, vakarais moterys gieda graudžias litanijas prie Madonos statulos šventoriuje, bet kasdien — ta pati kviečių laukus, vynuogynus, daržus ir apelsinmedžių miškelius alpinanti saulė. Išdžiūvo šaltiniai, sodybų vandens atsargose jau matyti dugnas, miestelio aikštės fontanas spjaudo rudas drumzles — vos užtenka namų kasdienybei.

Pamatęs mane langelyje, Pjerinas purpteli iš kedro. Šokinėja stogu, paskui, gal įsitikinęs, kad žudikas katinas tebemiega, liuokteli ant lentelės. Patrupinu duonos, kukurūzų — prašom, ponaiti, pusryčiai ant stalo.

Keistas paukštelis. Kiti žvirbliai kaip žvirbliai, gyvena pastogėse su žmonomis ir vaikais, o Pjerinas įsimylėjęs vienatvę kedre, prie maudymosi baseino.

Tarp žemyn vingiuojančio keliuko į Belkampo miestelį ir Katrokanės kalvos — baltų žiedų kilimu apsiklojęs sero Maklaino apelsinmedžių miškelis. Kitoje keliuko pusėje — piktai išsišakojusiais krūmais ir skurdžia ožkažole apaugusi dyklaukė. Už jos — kaip suklupusio milžino kupra — Katrokanės uolynas. Vaikystėje užkopdavau viršūnėn ir ilgas valandas grožėdavausi ramia ir gera kaip motina Vidužemio jūra.

Jūra... Spalvotų miražų svajonė. Užsimerkęs išvysdavau save prie didžiulio, balto, galinga krūtine bangas atmušinėjančio laivo vairo. Už horizonto slapstosi k i t a s, džiaugsmo ir meilės sklidinas pasaulis.

Vėjo gūsis pagriebė rusvų keliuko dulkių kamuolį ir sviedė į krūmus. Lietaus pranašas?

Šalia miestelio, pagarbioje aukštumoje, stūkso ori Buonapadrių sodyba, visų vadinama tvirtove: ilgas kaip kareivinės triaukštis gyvenamasis namas ir trys ūkio pastatai. Viskas baltai nudažyta, apsupta aukšta mūro tvora. Miestelio pusėje — stiprūs plieno virbų vartai.

— Iki rytojaus, Pjerinai,— atsisveikinu su keistuoliu.— Saugokis katino, jis pasalūnas, pagarsėjęs klasta ir paukštelių žudynėmis.

Nusiplovęs po dušu — sero Maklaino prisakyta kas rytą vakarą apsišvarinti nuo galvos iki kojų,— keiksnodamas karpau, dailinu žandenas. Keliais skustuvo kirčiais nubraukčiau kvailą išmonę, bet seras Maklainas tvirtai laikosi praėjusio šimtmečio papročių: pats dabinasi vešliais orangutango gaurais — ir savo tarnui liepė. Žinoma, manoji puošmena kuklesnė, toli iki didžiosios Britanijos kolonijinės kariuomenės pulkininko šaunių, tradicinius ūsus užgulusių, vyrišką stiprybę ir narsą skelbiančių žandenų.

Užsitempiu juodas, varginančiai siauras kelnes, velkuosi baltutėlaičius marškinius, mezgu raudoną peteliškę. Dabar svarbiausia aprangos dalis: dryžuota, panaši į zebro kailį, liemenė.

Jau penkti metai šeštadieniais persirenginėju klounu, laikas apsiprasti, bet, atsistojęs prieš spintos veidrodį, kaskart vaipausi kaip cirko arenoje. Kvaila apranga — o ir netinka Sardinijos klimatui. Tačiau seras Maklainas nepaiso mano atodūsių: penkias dienas renkis kaip nori, o šeštadienį ir sekmadienį — kaip aš sakau! — nukerta.

Ir mano eisena nepatiko serui Maklainui, vaikštai, girdi, perlinkęs, keliai tik lovoje išsitiesia — sukiužęs senis!.. Pramokau žingsniuoti iškelta krūtine — užsipuolė rankas: kalbėdamas nesišvaistyk kumščiais, nespragsėk pirštais, nemosuok tarytum vėjo malūnas! Rankos degė prie šlaunų, trūkčiojo, kol įpratau šnekėdamas stovėti it mietas.

Tačiau seras Maklainas vis tiek nepatenkintas: mano kieton galvon niekaip neprasikala anglų kalba. Tarnai nesiginčija su darbdaviais; negi įrodinėsi, kad jau vaikystėje laisvai mokėjau angliškai, ko gero, būčiau peršnekėjęs net ne per gudrų kariškį. Dėl akcento nesigin-

čysiu — mano mokytojas buvo Amerikos italas. Pagaliau nebuvo su kuo ir ginčytis; vos praverdavau burną, seras Maklainas užsidengdavo ausis: nekankink, Otelai, kalbėk itališkai! Galėjau ir aš užsikimšti ausis, ir manąsias draskė mediniai anglų liežuviai, tačiau, kaip senelis Ezopas sakė, nežaisk Jupiterio žaibais — nusideginsi rankas.

Rimčiau viską pergalvojus, visiems taip patogiau. Seras galėjo laisvai šnekučiuotis su žmona tarnui nesuprantama kalba, o svarbesnius reikalus aptardavome itališkai.

Pasijuokęs iš klouno veidrodyje, nulipu į virtuvę. Rausvais kaspinėliais papuoštoje pintinėje miegojęs katinas pasveikina piktu žvilgsniu ir pasirąžo.

— Išbudinau ekscelenciją? Atleiskite, negirdom vaikščioti dar neišsigudrinau. Rytoj ateisiu į virtuvę basas. Tik nežinia, kaip į basakojį tarną pasižiūrės seras Maklainas?

Katinas baigia rytinę mankštą, smailina karališkoje tinginystėje atšipusius nagus. Žalios akys šaiposi: plepėk, plepėk, ne pirmą kartą tauški niekus, nesivaržyk.

Aš ir nesivaržau, pasakoju, koks gražus rytas lauke, kaip svaigiai kvepia žydintis apelsinmedžių miškelis, kokia skaisti gegužės ryto saulė. Negerbia tarnų Birmos karališkasis princas, riečia nugarą: greičiau ruošk pusryčius. Tik per rytinį pasivaikščiojimą sušvelnėja, pakenčia glostančią ranką, o kai būna itin geros nuotaikos, net į kojas patrina snukutį. Nesibičiuliauja ir su seru Maklainu, gerbia vien ledi Margretę. Pamaitinęs ir pagirdęs katiną, darau pusryčius Maklainams.

Visas pasaulis žino, kokie anglų pusryčiai: paskrudinta duona ir kiaušinienė su kone sudegintomis bekono pjaustėmis. O Maklainai tenkinasi apelsinų sunkos stikline ir obuoliu. Sotus maistas tukina, kenkia sveikatai,— pamokslauja seras Maklainas,— todėl ir tu, Otelai, jeigu nori sulaukti garbingos senatvės, aplenk šaldytuvą — infarktų ir visų kitų ligų šaltinį.

Visada pagarbiai išklausau sero Maklaino patarimus ir pamokymus, bet jis pamiršo mus skiriantį tarpą: samprotauja šešias dešimtis atlaikiusia galva, o aš tik šiandien pasiekiau dvidešimt penkerius. Dievas man davė beveik du metrus ūgio, tvirtus pečius, taigi su stikline sunkos ir obuoliu kažin ar sulaukčiau vidudienio. Dvide-

šimčia metų jaunesnė už serą Maklainą žmona dažnai vagiliauja šaldytuve, rūsyje, ramina urzgiantį pilvuką salami gabalėliu, kumpio rėželiu ar viščiuko šlaunele. Neatsilieku ir aš, nesiruošiu garbingai senatvei. Seras Maklainas seniai perprato slapukų žaidimą, bet tyli.

Linksma! Suku ratus apie virtuvės stalą. Vienoje rankoje — salami gabalas, kitoje — vyno stiklinė. Linksma todėl, kad šiandien mano gimtadienis, kad Maklainai, ko gero, savaitgaliui iškeliaus pas savo bičiulius Makbuldišus.

— Melagi! — juokiuosi.— O Hansela, a? Tau ne gimtadienis galvoje — Hansela!

...Šeštadienių popiečiais ateina į Maklainų sodybą, dulkina kilimus, dūzgina skalbimo mašiną. Baigusi prisėda virtuvėje vyno stiklui. Jeigu Maklainai Kaljaryje svečiuojasi pas bičiulius Makbuldišus, paglostau Hanselos petį:

— Gal ir mano mansardos dulkes nubrauksi?..

Paprašau abejingu balsu, lyg netyčia prisiminęs savo kambarėlį, o ji, gražioji raganėlė, kiaurai mato mane, atmušinėja drąsėjančias rankas:

— Atstok, ištvirkėli! — grūmoja kumšteliais.— Visada pradeda iš tolo, nekaltu snukučiu: gal ir mano mansardą apšvarinsi... Dykinėja kaip veislinis eržilas, apie kitką ir nebegalvoja. Nuvargusi, vos kojas pavelku...

— Nunešiu, Hansela. Žinoma, galėčiau ir pats išsivalyti mansardą, tiek to valymo, bet kur moteriškų rankų darbas — nepalyginsi.

Rausta Hansela, dangsto skruostus delnais, paskui, jau nešama, apgaudinėja Dievą ir save:

— Pavargau... Numigsiu valandėlę tavo mansardoje...

Maklainų aukšte atsiremia į miegamojo duris.

— Nusiplausiu prakaitą Maklainų vonioje,— šnabžda užkimusiu, bailaus vagies balsu.— Eik, Otelai, aš tuoj...

Gulėdamas lovoje, bandau įsivaizduoti Hanselą vonioje, bet nesiseka. Širdis daužosi, galvoje aidi: myliu Hanselą, myliu, myliu! Pagaliau po šimtmetį užtrukusio laukimo ji išnyra tarpduryje. Kaip visada, apsisiautusi rausvu kimono, plaukus susukusi į aukštą kuodą — kvapi, saulėtekiui lapelius išskleidusi rožė! Prie lovos nubloškia kimono, atsigula. Bučiuoju jos virpančias lūpas, krūtis, trukčio-

jantį pilvą. Hansela kandžioja man pečius, dūsta, stvarsto už rankų:

— Vesi mane? Nemirksėk, nesislapstyk už kvailio šypsenos! Vesi?

— Vesiu. Rytoj einame pas doną Gambinį. Galiu prisiekti, Hansela!

— Prisiek! — Apžvelgia sienas ir, neradusi tradicinio kryželio, peržegnoja mano lūpas.— Prisiek mūsų Viešpačiui. Na!

Kai prisiekiu tvirtu balsu, priglūsta, sunkiasi į mane, degina kaip siroko plūsmas.

Visada šitaip, visada išplėšia šventą priesaiką ir nurimsta: Dievo akivaizdoje mes jau vedę, taigi ir nuodėmės nebėra.

...Jau šešta! Po valandėlės nulips Maklainai, o aš stoviu prie lango ir šypsausi saulei, vakar nupjautai pievutei, krūmuose pasislėpusio namelio ramybėje miegančiai Hanselai...

Seras Maklainas paprastai ateina į virtuvę tiksliai šeštą, o šįryt vėluoja. Nebėra ko būgštauti: tikrai išvyks į Kaljarį. Peržvelgiu virtuvę, pasitikrinu, ar visi daiktai savo vietose, ir vėl atsiremiu į sieną prie lango.

„Vesi mane?..“ Jeigu rimtai pasisiūlyčiau, Hansela tik mostelėtų ranka: neplepėk kvailysčių! Neperprantu jos. Vieną dieną: myliu tave, Otelai, kitą — varsto niauriu žvilgsniu, atstumia kumšteliais. Kartą mansardos lovoje padėjo galvą man ant krūtinės ir atsiduso:

— Aš nuo pat vaikystės žinojau, kad Dievas man skyrė Otelą. Prisimeni mūsų vaikystę?

Mūsų vaikystė... Praeities nenubrauksi, ji dieną ir naktį tavyje; kartais paglosto širdį, kartais sugniaužia skausmingai šaltais pirštais. Maža džiaugsmo mano vaikystėje, Hansela irgi neturi kuo girtis — abu našlaičiai, užaugome šalia gyvenimo. Ji kitokiomis akimis žvilgčioja pro petį, moteriškomis rankomis perkilnoja apdulkėjusias vaikystės džiaugsmelių ir sielvartų nuolaužas, ypač dabar, kai jos gyvenimas įsipainiojo senojo Buonapadrės voratinklyje...

Laiptuose dunksi sero Maklaino žingsniai. Išlyginu liemenės raukšles, atkišu krūtinę.

— Good morning, Otelai!

— ...morning, Sir.

Aukštas, agresyviai palinkusiais pečiais senis apeina virtuvę, iššvalgo visus kampus, sudrausmina iš rikiuotės iškrypusią kėdę ir išsižergia prieš savo tarną. Pakeliu dėklą su apelsinų sunkos stikline ir pagarbiai sudaužiu kulnimis.

Žalsvos, pilkų antakių brūzgyno šešėlyje įsigūžusios akys apžvelgia mano veidą, liemenės raukšles, orą pjaustančias kelnes ir prisimerkia. Kabliu užlenkta nosis uostinėja sunką, stiprūs, tamsiomis dėmelėmis apibarstyti pirštai apgniaužia stiklinę ir glaudžia prie raudonų, žandenas apglėbusių ūsų.

Siurbčioja mažais gurkšneliais, pasimėgaudamas. Kiekvieną rytą negaliu atsigėrėti anglo nosim! Saulės išmarginta baltais lopais, ji užuodžia siroką, pučiantį prie Afrikos krantų; trimituoja nosinėn, šnarpščia, gesindama ūmai plykstelėjusio pykčio gaisrą; valgant kilnojasi — laimina kąsnius; kutenamo katinėlio murkimu sąla prieš (paties Dievo išrasto, bet tik škotams gamybą patikėjusio) viskio stiklą. Siauroje užsispyrėlio kaktoje vienintelė giliai įsigraužusi raukšlė, bet raudonas plaukų ežiukas jau pavargęs, pakaušyje išbarstęs spyglius, smilkiniuose plečiasi visus generolus ir pulkininkus nugalintys pelėsiai.

Seras Maklainas delnu perbraukia ūsus ir vėl apeina virtuvę. Sustoja prie lango. Permatomi debesėliai, ugnies kamuoliu tvieskianti saulė ir neišmanėlį įtikintų, kad apie lietų nėra ko nė svajoti, bet seras Maklainas kraipo galvą, spėlioja: lis ar nelis?

Ak, koks varginantis rytas! Sėstų jie į autovežimį ir išsitrenktų pas Makbuldišus! Bet seras Maklainas niekada neskuba, viską perkilnoja, susvarsto, kiekvienai smulkmenai paskiria laiką ir vietelę. Tikriausiai į tą raudoną galvą neatklysta mintis, kad tai, ko nespėjai pabaigti šiandien, ramiai ir patogiai atliksi rytoj. Mes, Sardinijos žmonės, vakare krentame lovon be rytojaus planų ir kitą dieną tęsiame nesibaigiančius darbus. Ne, neperprantu net savo žingsnio ilgumą matuojančio anglo. Tiesa, jis ne anglas,— škotas.

...Pilka buvo mūsų vaikystė, Hansela. Po teisybei, augau sotus, donas Rimanis mylėjo kaip sūnų, tačiau liko svetimas iki mirties. Nepamilau. Gal todėl, kad kasdien laukiau *tėvo,* gyvenančio Amerikoje? Donas Rimanis priglaudė mane laikinai — kol tėvas atskris didžiuliu lėktuvu, nusileis miestelio aikštėje ir pradės visų klausinėti: sakykite, kur gyvena mano sūnus Andželas?..

— Kaip tau šitas dvokus rytas, Otelai? — Seras Maklainas uostinėja pro langą plūstančią kaitrą, kramto trimetrinį keiksmą.— Pamišo Sardinijos Dievas: gegužėje sausra!

— Man atrodo, pavakariu pliūptels lietus, sere.

Antra savaitė barstau nekaltą melą į sero Maklaino ausis, gal kurį rytą ir išpranašausiu... Jis, žinoma, suvokia, kad raminu, kurstau gęstančią viltį, bet apsimeta patikėjęs: ko gero, nereikės laistyti apelsinmedžių miškelio ir vynuogyno.

— Prisimenu, pernai pavasarį sočiai palaistė žemę,— kursto, provokuoja dangų seras Maklainas.

— Sardinijoje visaip būna, sere.

— Kvailas klimatas!

— Visiškai kvailas, sere. Niekada nežinai žmogus, kada pratrūks Nojaus laivą skandinantis lietus.

Seras Maklainas paglosto ūsus — nubraukia šypseną — ir išeina mankštintis. Mėlynu treningu ir baltais teniso bateliais atrodo dešimčia metų jaunesnis.

Vėl brakšteli laiptai, ir vėl išpučiu krūtinę, ištempiu šypseną.

— Labas rytas, Otelai,— grakščiai linkteli galvutę ledi Margretė.— Kaip miegojai?

— ...rytas, ledi. O jūs?

— Net naktimis neatvėsta... Kankynė, ne poilsis!

Ledi Margretė jau pasiekė metus, kai mielai klausomasi ir tikima šventu melu apie nevystantį grožį.

— Jūs ir neišsimiegojusi graži kaip žydintis apelsinų medelis, ledi Margrete.

— Otelai! — grūmoja piršteliu ledi Margretė.— Dievas nubaus už negražių moterų puikinimą.

— Atleiskite... — kaltai nulenkiu galvą.— Netikęs mano būdas: visada sakau tiesą į akis.

— Šelmis! — pešteli mano žandeną ledi Margretė.— Jeigu nežinočiau, kad visi čia gražbyliai ir melagiai...

Siurbčioja sunką. Vidutinio ūgio, sveikai apvali, prinokusio apelsino skruostais. Ypatingu grožiu negalėjo girtis, tačiau pro visus aptempimus ir susivaržymus trykštanti sveikata iš tolo kvepėjo antruoju pavasariu ir meile gyvenimui. Pamėgau ją, gudriais žodeliais kurstydavau juoką, skambų kaip krentančio kalnų upelio burbuliavimas; jis išlygindavo sero Maklaino kaktą, atpalaiduodavo kareiviškai iškeltus mano pečius. Prieš mane nesistaipykite kaip lazdą prariješ,— dažnai primindavo,— nepūskite krūtinės — aš ne pulkininkas. Žinoma, kai vyro nebūdavo arti.

Aiškiai matyt, kad nemėgsta iki šleikštulio įkyrėjusios apelsinų sunkos, bet negi gersi vandenį, turėdama dešimties hektarų apelsinmedžių miškelį!

Prieš penkerius metus Belkampas leipo juokais, šaipėsi iš atėjūno, apsodinusio saulės išdegintą dykvietę apelsinų medeliais, o dabar lankstosi su kepurėmis rankose. Ir ledi Margretė krūpčiojo prieš vyro išmones, bet ilgainiui įsitikino, kad jis žinojo, ką grąžins išvalyta ir riebiai patręšta žemė. Tik ji, vargšelė, nepagalvojo, jog rytais ir vakarais reikės siurbčioti, tiesa, kvepiančią ir saldžią, bet iš tolo burną dirginančią apelsinų sunką.

Nustūmusi gilyn paskutinį gurkšnį, ledi Margretė pešteli mano žandeną ir išsiskubina paskui vyrą rytiniam džogingui. Ir ji apsitempusi mėlynu treningu, putli sėdynė banguoja su kiekvienu žingsniu. Tikriausiai seniai pastebėjo mano akyse septyniasdešimt septynių nuodėmių velnią, bet tik pašildo pirštelius žandenose, liuokteli atgal ir užsisklendžia savo kastos bokšte.

Maklainams nurisnojus į apelsinmedžių miškelį, prisėdu stalo kampą. Suku cigaretę. Katinas trinasi į kojas, murkia: ėime, parūkysi vėliau!

— Tuoj,— raminu.— Tik užsidegu cigaretę.

Rytais apeinu Maklainų valdas, patikrinu tvoras, krūmus ir atžymų akmenis. Gyvename kalvoje, iki Belkampo geri trys kilometrai, artimiausia sodyba — dar toliau, bet vis tiek kiekvieną rytą įpareigotas apžvelgti ir patikrinti, ar kas nepasikeitė nakčia. Kaip kolonijinės kariuomenės stovykloje.

Žingsniuoju taku kalvos aukštumon. Katinas priekyje, iškėlęs uodegą kaip pulko vėliavą. Aikštelėje, nuo kurios matyti visas Belkampo slėnis, atsiremiu į didžiulį it milžino kumštis akmenį.

Gražus Maklainų namas! Dviaukštis tašytų akmenų pastatas skeldėjo, nyko dešimtmečius, ir donas Anzelmas Buonapadrė nesiderėdamas pardavė jį Afrikos saulės išdeginta galva kvailiui.

Anglas restauravo namą per du mėnesius, iškirto didesnius langus, papuošė balkonu. Vėliau vidaus sienas apmušė ąžuolo lentomis, akmeninės grindis ir laiptus apklojo kilimais, iš Kaljario atsivežė brangius baldus — ir apsigyveno su žmona ir nematytos išvaizdos katinu. Įsikūręs iškapojo dykviete virtusios kalvos krūmus, išrinko akmenis ir užsodino apelsinmedžių jaunuolynu.

Kas matė ant uolos augančius apelsinmedžius? Kvailių ir Belkampe netrūko, bet savo karaliaus jie iki šiol neturėjo.

Tačiau jaunuolynas nesunyko, kaip visi pranašavo, gražiai augo, plėtė šakas, o po trejų metų pasipuošė prie žemės lenkiančia gausa. Visi pradėjo šaukti, kad niekada naujakurio nevadino Tontu Inglesu (kvailu anglu), priešingai — tik Signor Colonello*, iš pirmo žvilgsnio įvertino, koks jis protingas ir mielas žmogus.

Anzelmas Buonapadrė kramtė nykščius, keikė prakeikė tą dieną, kada pardavė anglui Katrokanę. Baisiausia graužatis dieną naktį ėdė širdį, kai klastūnas, aptikęs kalvos gilumoje pasislėpusį šaltinėlį, pragręžė uolyną, sukišo vamzdžius ir atvedė skaidrią srovelę prie apelsinmedžių miškelio. Ak Viešpatie, tai ne vanduo, o mano, suvargusio senelio, ašaros! Galėjai gi, Viešpatie, apšviesti susenusią galvą, apsaugoti nuo žmonių pajuokos!

Pirmuosius savo miškelio apelsinus Maklainas pardavė Buonapadrėms. Kaljario vaisių ir daržovių bendrovės agentai, supirkinėjantys apelsinus „dar ant medelių“, siūlė net ketvirtadaliu brangiau, bet anglas nesusigundė, atidavė panašiai prekiaujančiam kaimynui, turtingiausiam ir galingiausiam Belkampo slėnio patriarchui.

---

* Ponas pulkininkas (*it.*).

Gražus mostas, tauri pagarba mano baltai pražilusiai galvai,— dūsavo Anzelmas Buonapadrė. Miestelis, žinoma, kitaip matavo anglo kilnumą ir pagarbą gobšiui, tačiau visi pripažino, kad jis ne tik malonus ir darbštus, bet ir didžiai gudrus. Nežinia, kiek ilgai leisis apvagiamas, bet iki šiol nuolankauja Buonapadrėms, kiekvieną rudenį vaišina senąjį sukčių ir jo vyriausią sūnų Marijų kedro pavėsyje.

Pernai rudenį Buonapadrės atvyko į Katrokanę džipu. Seras Maklainas pasitiko prie sodybos pievutę saugančių vartelių. Susėdo po kedru. Ant staliuko laukė vyno butelis, pagarbiu atstumu — vaišingų namų tarnas. Anzelmas Buonapadrė paragavo vyno, apžvelgė apelsinmedžių miškelį ir pasigerino:

— Laimina jus Dievas, sere Maklainai: sveikas, žvalus kaip jaunuolis. O apelsinai... tokiu gausiu derliumi slėnyje nė vienas negali pasigirti.

Itališkai, žinoma,— negi šnekėsi Belkampo tarme kaip koks nemokša, be to, pulkininkas kitaip ir nesupranta. Ir su Belkampo klebonu, ir su karabinierių seržantu Anzelmas Buonapadrė šnekučiuojasi kontinentinės Italijos kalba: rodo savo išmintį ir aukštą kultūrą.

— Negaliu skųstis,— šypsojosi seras Maklainas.— Kol kas palankus mums Sardinijos Dievas, retkarčiais paglosto mažuoju pirštu, na, o jus, donai Anzelmai, laimina ir ramsto abiem rankomis.

Senis nusijuokė į kumštį. Patenkintas, kad anglas pagyrė jo turtus ir gausią šeimą, bet akys nesušilo, žvilgsnis čiupinėjo priešo veidą, ieškodamas to, kas naktimis sapnuojasi, kam seniai dega žvakės Belkampo maldykloje.

— Pirkčiau jūsų miškelį, sere Maklainai,— pagarsino savo staiga atklydusią mintį Anzelmas Buonapadrė.— Ir namą. Džovanis — mūsų jaunylis — vesti ketina, vieną gražią dieną ir sako: ak, seneli, jeigu prie palaiminimo pridėtum tokį namelį kaip sero Maklaino. Išbariau, žinoma, bet mintyse perverčiau visas galimybes... Kai apsispręsite grįžti Anglijon, prisiminkite mano pasiūlymą, sere Maklainai. Dėl kainos susitarsime, kaip nors sukrapštysiu pinigėlių...

— Donai Anzelmai,— skėstelėjo rankomis velnio atsiųstas anglas,— Katrokanė dabar mano tėvynė, gyvensiu čia, iki Dievas pašauks dangiškosios kariuomenės tarnybon. Pasitraukęs pensijon, išsirinkau Sardiniją. Po beveik keturiasdešimties metų Afrikoje nebetraukia į Škotijos darganas ir liūtis. Bet... — nulenkė viską girdinčio Dievo pabūgusią galvą,— nežinai žmogus, kokio ilgumo rytojus...

— Gyvensite šimtą metų! — skubiai prisidengė kreivu kryžium Anzelmas Buonapadrė. Ir palinkėjo nelaimės pirmame kelio posūkyje Belkampo tarme. Pašnabždomis, tarsi maldelę murmėdamas, o velnias, kuris moka viso pasaulio tarmes ir patarmes, rasi ir išgirs.

Šalia tėvo sėdintis sūnus Marijus prisimerkė: pro siaurus plyšelius blizgančios akys tyrinėjo anglo kaklą, ieškojo vietelės brūkštelėti peiliu.

Senasis Anzelmas Buonapadrė vos beatlaiko aštuoniasdešimties metų naštą, jau sulinkęs, išdžiūvęs, raukšlių raukšlelių išvagotu veidu — guldyk į karstą ir užspausk akis. Bet nesiruošia į tamsą alkano vanago akys, jose žaižaruoja užkeikta amžinybė, nedylantis geismas gyventi, grobti ką rankos pasiekia.

Marijus Buonapadrė tėvo draugėje retai praveria burną, tačiau Belkampe šnabždasi, kad vis dažniau atsikertąs tėvui, vis tvirčiau gniaužiąs iš nusilpusių rankų slystančią valdžią. Suseno ir jis, tvirti pečiai pagunko, gražų romėnų centuriono veidą išvagojo raukšlės, kiek išsišokusias, kitados moteris kaitinusias akis aptraukė niaurus abejingumas, sielą ir kūną nuodijanti pagieža. Jam priklauso užspausti tėvo akis, pirmagimio šventa pareiga, bet metai slenka, o mirtis pamiršo Buonapadrių patriarchą, šaiposi iš nuodėmingų sūnaus atodūsių pusmigio naktimis, klausantis kiekvieno brakštelėjimo, laukiant, kol kas pašauks prie tėvo patalo atsisveikinti.

Prie kedro artinosi ledi Margretė. Buonapadrės papuošė šypsenomis tamsius, vėjų ir saulės nugairintus veidus. Pripyliau vyno ir jai, bet prie stalo neužtrukau — žinau savo pareigas ir vietą.

Klausiausi senojo gobšio aimanų apie kritusias apelsinų ir aliejaus kainas, vaiko rieškutėse telpantį kviečių derlių, visokiausių vabalų apsėstus daržus ir vynuogynus, vai-

kaičių ir provaikaičių nepaklusnumą, Dievo bausmės šaukiančią nepagarbą šventiems papročiams, per amžius nusistovėjusiai patriarchalinės šeimos tvarkai. Kiekvieną rudenį senis taip dūsauja, minkština Maklaino širdį: ką gali žinoti, gal anglas susigraudins ir nuleis kelis tūkstančius lirų... Paskui visi nuėjo apžiūrėti ir įvertinti anglo apelsinų derliaus. Užtruko valandą, o kai vėl susėdo po kedru ir susidaužė stiklais, sužinojau, kad ir šį kartą Anzelmas Buonapadrė nupirko Maklaino apelsinus.

Kai pakalnėn tolstantį džipą paslėpė dulkių debesėlis, seras Maklainas patrynė atvėsusį sprandą ir nusipurtė.

— Vėl spaudė parduoti sodybą? — apglėbė vyro pečius ledi Margretė.— Baisu, kad kurią naktį neatsiųstų savo gaujos. Man pasakojo...

Seras Maklainas praplyšo bebaimio stipruolio juoku: ne tokių plėšrūnų mačiau, bet visi nusilaužė iltis! Tačiau žmonai nuėjus, pamojo man: šen, prisėsk minutėlei. Pripylė stiklą vyno ir žvilgsniu paragino atsigaivinti.

— Ir man pasakojo kvailas istorijas,— pradeda iš tolo.— Neva praeityje Buonapadrės dažnai pakilnodavo dvivamzdžius...

— Visko priplepa žmonės, sere,— abejingai gūžteliu pečiais,— iš šakelės vežimą rąstų prilaužo.

— Manau, kad nėra ko baimintis,— tampo man už liežuvio seras Maklainas.— Pagaliau, Otelai, niekas nešauna į auksinius kiaušinius dedančią vištą!

— Jūs, sere, išmintingas žmogus.

— Pataikiau? — prisimerkia ant parako statinės sėdintis išminčius.— Kol pardavinėsiu jiems apelsinus pigiau, galiu saugiai miegoti?

— Stebiuosi jūsų protu, sere. Tačiau leiskite priminti, kad po senio mirties Marijus perims ne tik valdžią, bet ir mansardosę paslėptus dvivamzdžius. O jis seniai tranko stalą kumščiu klano taryboje, seniai reikalauja atsiimti Katrokanę.

Seras Maklainas ilgai žiūri į slėnyje baltuojančią Buonapadrių sodybą.

— Po senio mirties pradės vaidytis, kenkti Maklainams?

— Ateitis priklauso nuo Viešpaties valios, sere.

— Ir nuo šautuvo! — atsilošia ir piktai purto raudoną galvą.— Nevinguriuok kaip ungurys! Trumpai drūtai: seniui nusitrenkus į pragarą, Marijus bandys užgrobti Katrokanę?

— Gerai, sere, trumpai drūtai: Marijus mielai jus nušautų kur pakrūmėje, bet tėvas draudžia... Ak, sere, pavojinga kaišioti pirštus tarp kūjo ir priekalo...

— Viskas, ką pasakysi, prasmegs čia, prie kedro. Dievo nepažįstu, neprisišauksiu į liudininkus, turėsi pasitenkinti mano garbės žodžiu. Pirmyn!

— Jus nušauti, sere, vaiko darbas: dažnai medžiojate krūmynuose vienas, toli nuo žmonių. Kai jus atras peršauta galva, visiems bus aišku, kad neatsargiai nešamas šautuvas įsipainiojo tarp šakelių ir pokštelėjo abiem vamzdžiais. Jūsų žmona pusvelčiui parduos Katrokanę Buonapadrėms ar jų parūpintam žmogui ir — su švino karstu — išvyks Anglijon.

— Va kaip! — prikanda kairį ūsą seras Maklainas.— Ko delsia, kas sulaiko tą velnyną?

— Baimė, sere. Teisingiau pasakius, dvi baimės. Jūsų bijo Marijus, o patriarchas bijo savo vyriausio sūnaus...

— Apie baimes — vėliau, Otelai, prisimink, ko klausiau.

— Prisiminkite ir jūs prieš porą metų prie durų prismeigtą raštelį — reikalavimą vidurnaktį atnešti penkis šimtus milijonų lirų į nurodytą vietą. Jei ne — išnuodysią apelsinmedžius, padegsią namą. Pamenate — tada prisaikdinote mane, kad ledi Margretė niekada nesužinos apie nelemtą raštelį, pasibrukote dramblių kaktas skaldantį šautuvą ir išėjote į *pasimatymą*.

— Kalbėjome apie Buonapadres, o nuvedei į praeitį. Negali trumpiau?

— Gerai, sere. Paryčiais sugrįžote švilpaudamas — į *pasimatymą* niekas neatėjo. Manau, tai buvo generalinė repeticija. Krūmuose pasislėpęs... sakykim, Marijus Buonapadrė... norėjo sužinoti, kaip jūs elgsitės. Buvo dvi galimybės, sere: su rašteliu bėgti į karabinierių būstinę arba — vidurnaktį atnešti pinigus į nurodytą vietelę. Tą naktį... sakykim, Marijus Buonapadrė... suprato, kad anglo širdis nebijo jokių grasinimų ir — pats pabūgo. Tuo labiau

kad raštelį atidavėte karabinieriams tik po kelių dienų, neparsivežėte iš Kaljario vilkšunių, neįsivedėte telefono.

— Marijus Buonapadrė... — glosto ūsus seras Maklainas.— Fantazuoji, Otelai. Bet... gal ir su saiku. Pagaliau velniai žino, jeigu tikras tėvas bijo sūnaus! Maniau, kad jų namuose tvyro tradicinė taika. Juk Marijus — dešinioji tėvo ranka — jam gi patikėta Buonapadrių valdos, darbai, samdiniai. Sujaukei man galvą, Otelai.

— Kalbant apie dešinę Alacho ranką, nereiktų pamiršti ir kairės — Antonijaus.

— Marijaus brolio?.. Girdėjau, esąs liguistas, nelabai kokio proto; be vaikų darybos ir maldų, jokių svarbesnių pareigų neturi Buonapadrių tvirtovėje. Kuo čia dėtas Antonijus?

— Leiskite priminti, kad žmogaus išvaizda nenusako jo sielos. Antonijus tik galva skiriasi nuo kitų — plika ir pailga kaip kiaušinis. Dievas savaip pajuokavo su Anzelmu Buonapadrė — apdovanojo penkiomis dukromis ir tik dviem sūneliais; dailaus veido Marijui įspaudė velnio sąžinę, o nėščias moteris gąsdinančiam Antonijui — angelo dorą ir švelnumą. Marijus valdo savo šeimą riksmu ir kumščiais, Antonijus — šypsena ir šiltais delnais. Žmona glosto net jo šešėlį, visa šeimyna prisiekinėja jo vardu, o rūpesčių prislėgtas patriarchas skuba išsidūsauti ne pirmagimiui Marijui, bet Antonijui, kuris viską supranta, visus paguodžia ir nuramina. Taigi — kuo dėtas Antonijus? Buonapadrių tvirtovėje nebegalima pėdos pastatyti, neužmynus kurio vaikaičio ar provaikaičio, keturios kartos jau laužo sienas. Marijus su džiaugsmu išsivestų savo būrį į Katrokanę, bet — atleiskite, sere, kad pavartosiu Buonapadrių žodžius — velnio anglas laiko ją nagais ir dantimis.

— Ir dramblių kaktas skaldančiu šautuvu,— niurzgia seras Maklainas.— Kodėl Marijus įsigeidė būtent Katrokanės? Kone visas Belkampo slėnis Buonapadrių rankose — rinkis jaukią vietelę ir statykis kokią nori tvirtovę. Pinigų jiems netrūksta, miestelyje būrys bedarbių,— o gal ir be samdinių apsieitų.

— Šitame name, kurį jūs, sere, atstatėte ir įrengėte kaip rūmą, gyveno iš Korsikos atsikėlę Buonapadrių pro-

seneliai. Išsekus kalvos upeliui, įsikūrė slėnyje, greta Belkampo. Beje, Katrokanėje gimė dabartinių Buonapadrių kronprincas — Marijus...

— Įdomu, Otelai, labai įdomu, bet man regis, kad vėl klampojame į perbristą liūną,— kramto žiovulį seras Maklainas.

— Baigiu, sere, dar keli žingsneliai — ir pasieksime nelemtąjį krūmą, kuriame gali įsipainioti jūsų šautuvas... Senasis Buonapadrė, Marijui girdint, stumtelėjo į kovos lauką Antonijaus sūnų Džovanį. Nors tebevadinamas jaunyliu, bet jam per trisdešimt; trankėsi Sicilijoje, kontinentinėje Italijoje, taigi, kaip žmonės sako, plačiai siekęs, bet trupinius tesurinkęs, apsiramino ir pernai sugrįžo į tvirtovę. Bijodamas, kad vėl nepakeltų sparnų, patriarchas skuba jį apvesdinti, įstatyti į tiesų, kietai išmindžiotą keliuką. Kaip priedą, man atrodo, pažadėjo anglo sodybą Katrokanėje. Beje, Džovanis baugiai panašus į dėdę Marijų...

— Keista pasaka... Ir juokinga: Katrokanės anglas neturi vaikų, nesiruošia mirti, o įpėdinis jau baladoja duris.

— Patriarchas žino, kad, Marijui užgrobus Katrokanę, po jo mirties prasidės nesantaika. Žiaurus ir šventus papročius laužantis pirmagimis bandys primesti savo valią ir galią visai giminei, veršis į Antonijaus ganyklas, vynuogynus — visur. Kvailai geras Antonijus nepakels rankos prieš brolį, bet jo sūnūs nuo pat vaikystės aštrina peilius dėdei, paskandintų asilo įmynoje. Senasis viską permąstė ir surado siaurą, bet jokiais intrigų akmenimis neužverčiamą spragą: Marijaus ir Antonijaus šeimos pasilieka senoje sodyboje, o Džovanis su žmona įsikuria Katrokanėje. Du žmonės nepajėgs apdirbti apelsinmedžių miškelio ir vynuogyno, kurį jūs pernai pasodinote, tad pagalbon ateis Antonijaus būrys. Šitaip sumūrijus, Marijus nebeturės galimybės ten įsisprausti — viskas jau užimta. Be to, patriarchas žino, kad Marijus, nors ir žiauruolis, neišdrįs skriausti Katrokanėje įsikūrusio sūnaus.

Seras Maklainas vėl sukanda ūsą. Susijaudinęs visada kramto ūsus, pakreipia ant peties galvą. Išsitraukęs nosinę, nusausina prakaituotą kaktą, vėl gražiai sulanksto ir įsideda kišenėn.

— Mano žiniomis, Marijus turi keturis sūnus: Anzelmą, Polidorą, Marijų, Remą,— dešine lanksto kairiosios pirštus.— Ir Antonijus keturis: Džakomą, Aldą, Džuzepę ir mano „įpėdinį" Džovanį,— atlanksto.

— Kad Džovanis yra Marijaus sūnus, žino ne tik Buonapadrės, bet ir visas Belkampo slėnis, sere. Prieš trisdešimt metų Buonapadrių klaną supurvino Dievo bausmės šaukiantis skandalas: Marijus išprievartavo brolio Antonijaus žmoną.

— My God! — užverčia akis į dangų seras Maklainas.— O Antonijus? Padėkojo Dievui už dar vieną sūnų — ir gan? Tokios istorijos Sardinijoje baigdavosi krauju.

— Ką Antonijus. Keršys žmonai? Kuo ji, vargšelė, kalta. Marijus ir dabar kumščio smūgiu partrenkia neklusnų asilą, o jaunystėje... Vynuogyno nuošalume užpulta moteris — silpnutis drugelis. Kaip visada tokiais atvejais, kažkas girdėjo Antonijaus žmonos klyksmą, kažkas matė... Marijus gerai žinojo — prieš jį Antonijus nešoks su peiliu. Kad ir norėtų — patriarchas sulaikytų: dėl šventos ramybės, dėl giminės garbės. Juk tokiais atvejais visada kvailai tikima: niekas nematė, niekas negirdėjo. O kas išdrįs į akis pasakyti?.. Mielai išgerčiau dar vieną stiklą, sere, kartu gerklėje nuo tos Buonapadrių pasakos-nepasakos.

Paskalauja vynu burną ir seras Maklainas. Kvepia prinokę apelsinai. Mieguista saulė sėda už Katrokanės uolyno. Seras Maklainas varto delne tuščią stiklą, žvairuodamas į įsidrąsinusio tarno apjuodintą ateitį.

— Man atrodo,— skubinu baigti,— kad šiandien patriarchas paskutinį kartą pasiūlė taikų sprendimą...

Pamatęs ledi Margretę namo duryse, nukandu paskutinius žodžius. Seras Maklainas atsistoja, patrina delnais ir sugriaudėja:

— Išvalyk šautuvus, Otelai: rytoj saulei patekėjus einu medžioti. Pasiilgau medžioklės!

Prisėdu ant sausžolių kupsto. Katinas nusėlino į krūmus — kitokios jo mintys, kitame pasaulyje gyvena. Rūkau. Sekioju žvilgsniu melsvą dūmelį, blaškau ranka.

Medžiojo seras Maklainas kelias savaites, poškino tetervinus krūmynuose, apelsinmedžių miškelyje, ir niekas nesikėsino į jo raudoną galvą. Nuvėžlino lietaus pastumdoma žiema, vėl sužydo apelsinmedžiai, vynuogynas. Mane kamavusi baimė atslūgo, bet...

Dažnai atsibusdavau vidurnaktį išpiltas prakaito, krūpčiodamas nuo susapnuotų košmarų. Virpančiais pirštais degdavau cigaretę, keikdavau prakeikdavau savo kvailą plepumą po kedru. O seras Maklainas ramiausiai miegojo šalia savo putliosios ledi ir, aišku, šaipėsi iš persigudravusio tarno... Nejauku, lyg būčiau išdavęs ir apšmeižęs Buonapadres. Jie gi išrūpino man tarnystę, jie atidarė Maklainų namo duris!

...Trankėme kortas Sistigo kavinės terasoje. Marijus Buonapadrė atmynė dviračiu ir nužergė cigaretei. Kai pradėjo graibytis žiebtuvėlio, keletas vaikinų prišoko su savais, bet miestelio burmistras ištiesė pirštą į mane.

— Vakare ateik pas mus,— išpūtė dūmus.— Tėvas kviečia.

Vakare nusiskutau kelių dienų barzdą, apsirengiau išeiginę eilute ir patraukiau į Buonapadrių tvirtovę. Prie aukštos mūro tvoros vartų pasitiko trys dobermanai ir kažkuris vaikaitis. Sutramdęs šunis, patapšnojo per mano kišenes ir kryptelėjo smakrą: eime. Šautuvų ir peilių laikai seniai užsimiršo, gyvenimas nusistovėjo taikioje ramybėje, Buonapadrėms užvaldžius Belkampo slėnį, bet šie įtarūnai vis tiek tebetikrina tvirtovės kieman žengiančių kišenes.

Praėjusio šimtmečio ąžuoliniais baldais apstatytame kambaryje snūduriavo vakaro prieblanda. Kai akys apsiprato, pamačiau ant suolo gulintį senąjį Buonapadrę. Atsiklaupusi ant grindų kilimėlio, jo kojas masažavo gražioji Belkampo našlė Hansela. Pašnairavo į mane, neva šyptelėjo, pamurdė pirštus į aitraus kvapo tepalą ir vėl įniko glostyti išdžiūvusias tarytum apdegusios šakos senio kojas. Vaikaitis atsirėmė į duris, bet patriarchas spragtelėjo pirštais, ir jis tyliai išnyko.

Hansela kabino tepalą švelniais, sunkaus darbo nemačiusiais pirštais, trynė mirštančias seneliuko kojas. Mumijos ranka glostė šviesius našlės plaukus, kedeno, šiaušė.

Ko pasikvietė? Nepriklausiau jokiam Belkampo klanui, neturėjau nė mažiausios pėdukės žemės, neseniai sugrįžęs iš kariuomenės, slampinėjau be darbo. Netrukus prasidės darbai vynuogynuose, ko gero, pasiūlys padieniu? Ne, padienius surenka Marijus, čia kažkas rimčiau, jeigu pašaukė pas patį patriarchą.

Našlė nušluostė kojas baltutėliu skuduru, apavė avikailio šlepetėmis ir atsistojo. Aukštaūgė, iškilia krūtine, mergaitės liemeniu, bet stipriomis, suknelėje netelpančiomis šlaunimis. Nusilenkė Anzelmui Buonapadrei, pabučiavo jam ranką ir, nė nežvilgtelėjusi mano pusėn, išėjo.

Glamžoma kepurė pradėjo deginti pirštus. Išsitraukiau cigaretes, bet prisiminęs, kad Anzelmas Buonapadrė savo akivaizdoje leidžia rūkyti tik miestelio kilmingiesiems, susilaikiau.

Buonapadrių patriarchas nušlubčiojo į fotelį prie stalo ir kryptelėjo galvą: sėskis.

— Vis bedarbiauji? — atsikrenkštęs pradėjo.— Ištvirkino valdžia žmones! Būriai vaikinų tinginiauja pavėsyje, šeštadieniais atsiima bedarbių pinigėlius — ir vėl pliekia kortom nesukdami galvos.

— Sunku dabar rasti darbo... Kas nenorėtų? Skersai gerklės ta bedarbio pašalpa.— (Tau visi tinginiai, visi dykaduoniai!) — Jūs visada man buvote palankus. Jeigu prireikė stiprių rankų...

— Taip, dirbi sąžiningai, negulinėji vynuogyno šešėlyje, kaip dažnas. Ir Marijus, ir Antonijus neaplenkia tavęs darbymečiais, tvirtų pečių vaikinas, giria. Jaunas ir aš pasagas tiesindavau; dabar Viešpats sveikatą dar ramsto, bet kojelės nusilpo. Pasenau, Otelai...

— Ką jūs! Dievas myli ir laimina savo išrinktuosius: jūs kaip ąžuolas — kokį menu nuo vaikystės, toks ir šiandien.— (Seniai laikas į karstą! Purtaisi, a? Vis grobstai, vis kemši maišan kaip pasakų velnias, o reikės viską palikti, išeisi nuogas, kaip atėjai.)

— Giri senį, glostai ausį, o kas širdyje?

— Dievaži, sakau, ką galvoju.— (Taip, seni, meluoju, minkštinu tavo akmeninę širdį. Pasakyčiau teisybę į akis — sudiev darbams, gal ir pašalpai. Ilga tavo ranka,

vienus paglosto, kitus išrauna su šaknimis. Meluosi — sielos neparduosi.)

— Dievo ausin!.. Kažkas man pasakojo, kad moki angliškai. Tiesa?

— Šviesios atminties Eurakidas Malatesta išmokė. Vaikystėje tik angliškai su juo ir kalbėjome.— (Aha, pagaliau sužinosiu, ko pasikvietei!)

— Įsidėmėk: ką dabar pasakysiu, liks tarp mudviejų... Praėjusią savaitę mūsų Katrokanę ir prosenelių namą nupirko Afrikoje pensiją išsitarnavęs anglų pulkininkas. Aš, kaip visi žino, žmogus sąžiningas, kelis kartus aiškinau, kad Katrokanės kalvoje nėra nė mažiausios versmelės, namas apleistas. O anglas: svarbiausia, girdi, jam Sardinijos klimatas — sausa, saulėta, tikras rojaus kampelis!.. Bjauriai darko mūsų kalbą — per karą buvo italų karininkų belaisvių lagerio komendantu,— bet galima suprasti. Atstatysiąs namą, girdi, auginsiąs apelsinus, vynuoges... Gražu, a?

Nusijuokė, skėstelėjo rankomis: visokiausių kvailių esama pasaulyje! Nusijuokiau ir aš, bet rankomis nesiskėtriojau: praeityje pusę to pasaulio valdė anglų saujelė, taigi, kaip patarlė byloja, be storos lazdos su anglu nepradėk kalbos.

— Namo atstatymui darbininkus samdys miestelyje,— pauostė cigarą ir vėl padėjo dėžutėn.— Mes, Buonapadrės, pažadėjome parinkti rimtesnių vyrukų, mūrininkų ir dažytojų.

— Gal ir man atsirastų darbelis?

— Matysime. Beje, anglui reikia ir tarno — romaus būdo, švaraus vaikino. Prašė surasti. Girdėjau, pats kariuomenėje prasistumdei kažkokiu valytoju ar *attendente*. Tiesa?

— Taip, aptarnavau kavalerijos majorą. Geras žmogus, Dieve nepagailėk jam sveikatos.

— O anglas — pulkininkas. Puskvailis, bet pulkininkas, nepamiršk. Eitum pas jį tarnu?

— Kaip paliepsite, geradary.

— Sutarta. Pranešiu pulkininkui, kad tarną suradome. Nors... Geriau būtų, aišku, vedęs, bent vyresnis... Lyg ir

nedera jauniklis dvidešimt metų už vyrą jaunesnės žmonos pašonėje.

— Neapvilsiu. Pažįstate mane... — (Svetimo akyse glostai, kuteni našliukę, o apsisukęs pamokslauji, skaistuolį vaidini.)

— Amen!.. Neskubėk girtis, elkis kaip niekur nieko: pavydo velnias niekada nemiega. Ateinančią savaitę pradės vežti statybinę medžiagą. Dirbk sąžiningai, kaip sau. Įrodyk anglui, kad esi vertas Buonapadrių pasitikėjimo. Vėliau, tau apsigyvenus pas anglus, Hansela ateis savaitgalio apšvarai. Padėsi jai sunkesniame darbe. Laikas nuo laiko aplankysi mane, papasakosi, kaip sekasi naujakuriams, gal ko reikia,— jie išdidūs, uždari žmonės, kamuosis be protingo patarimo, paslaugios kaimyno rankos. Netikiu, kad iš tos dykvietės ką išspaus, žemė dešimtmečius apleista, bet nežinai žmogus...

— Visa širdim jums atsidavęs.— (Šnipo prireikė? Jūs, Buonapadrės, negalite be klastos, vienoje rankoje vyno stiklas, kitoje — peilis.)

— Dievas klausos. Nepamiršk!.. Ko nesidairai žmonos? Kariuomenės tarnybą atstūmei, gausi pastovų darbą — žmonos ir betrūksta. Griebk, sakykim, našliukę Hanselą. Mergina — kaip trimetė kumelaitė. Prisimenu, vaikystėje vis kartu ir kartu, susipynusiomis rankutėmis — nė žingsnio vienas be kito. Mačiau, nužvelgei išeinančią. Kaip alkanas katinas pelytę.

— Argi man tokia graži, tokia šauni mergina! Ji ir žemės plotelį turi, namuką, o aš bedarbis, gyvenu svetimoje mansardoje.

Smaigstė veidą žvilgsniais, skverbėsi vidun, ieškojo, kas giliai slapstėsi. Pavydėjo mūsų vaikystės, baiminosi, kad anglo namuose vėl suartėsime ir — neduok Dieve... Ak, koks baisus senių pavydas, jis ir kunigo kišenėje pragaro raktus suranda!

— Nespaudžiu, ne man nurodinėti kitiems, kaip gyventi,— aprimo, net nusišypsojo pagarbiai galvą pakreipusiam kvailiukui.— Tačiau pagalvok, Otelai, žinai gi, kad blogo nelinkiu.

Pabučiavau jau džiūstančiomis šaknimis apipintą ranką ir atatupstas, vis linkčiodamas, išslinkau pro duris.

Grįžęs į viešbutėlio mansardą permąsčiau senojo Buonapadrės pažadus ir suktas užuominas. Kitas būtų pasigėręs iš džiaugsmo, o aš dūmijau cigaretes, dyrinėjau pasieniais ir niekaip negalėjau užgniaužti kvailos pagiežos Hanselai, dar kvailesnės neapykantos Buonapadrei.

Kaip kumelaitė, girdi... Jeigu būčiau prisipažinęs: taip, Anzelmai Buonapadre, mylėjau Hanselą vaikystėje, tebemyliu ir dabar,— sudiev tarnystei anglo šeimoje, supainiotum mano gyvenimėlį taip, kad ir Belkampą tektų apleisti. Hansela žino, kad myliu ją, bet kartą jau nusidegino pirštus su tokiu pat skurdžiumi kaip aš, užtat dabar mirko juos medaus puodynėj, šildo perdžiūvusius senio kaulus, kojeles jam mankština, o tasai našliukei — sukneles iš Kaljario, laikas nuo laiko lirų pluoštą. Abiem gerai, abiem apsimoka, o ką Belkampas šnabždasi — šunyčių myžčiojimas akmens nepermerkia. Mirus senei, pusmetį visiems rodė, koks Buonapadrė nelaimingas: sekmadieniais maldyklos lubos kilnojosi nuo gailių atodūsių,— paskui vėl pradėjo žvilgčioti į Belkampo merginas. Nesivaržė ir anksčiau, visada jaunos ir šaunios „šluostydavo dulkes" darbo kambaryje, bet pastovios meilužės neturėjo. Senei iškeliavus į kitą pasaulį, apžvelgė avelių būrį ir išsirinko gražiąją našliukę.

Hansela gyveno atokiai nuo miestelio, krūmais apsuptame namelyje su keturiomis ožkomis ir vištų pulkeliu. Ir ji ateidavo į Buonapadrių vynuogynus padiene, tikriausiai ten senasis ir pastebėjo jos tvirtas krūtis, kumelaitės šlaunis. Ko lauki,— kurstė našlę Belkampo moterys,— kada gi pasirinksi kitą naujam gyvenimui?.. Gražioji našlė tik nusikvatodavo: spėsiu užsikelti naują kryžių, o dabar, kai Viešpats išlaisvino nuo to girtuoklio, pasidžiaugsiu laisve be mėlynių veide.

Ištekėjo jaunutė, dar nespėjusi išsiskleisti visu gražumu. O kai pražydo it apelsinų medelis, visi pamatė, kokia šauni „ožkų Hansela". Pamatė ir liguistai pavydus vyras. Vaikinas dirbo miestelio kepykloje, išgerdavo vyno stiklą tik pietaudamas, bet žmonos grožis sujaukė protą — pradėjo maukti kibirais. Ir, žinoma, švaistytis kumščiais. Ne-

buvo už ką, linksmuolė Hansela rodė dantukus visiems, bet nė vienas negalėjo pasigirti pasiguldęs ją pakrūmėje. Tačiau duonkepys regėjo žmonos išdavystę net sapne: jam rodėsi, kad vos tik uždaro namelio duris, pro kitas liuokteli meilužis.

Iš pradžių vynas ramino, paskui gi — kurstė griežčiau sudrausti ištvirkėlę, kuri ir daužoma neprisipažindavo. Vieną vakarą primušė žmoną iki kraujo, pasigėrė kaip Kristų pardavęs Judas ir užmigo prie stalo. Amžinai.

— Nunuodijo,— aikčiojo Belkampo senės,— Viešpatie pasigailėk, bet — neatleisk! Jaunas, neseniai miestelin atsikėlęs daktaras atsisakė išrašyti mirties liudijimą ir pareikalavo skrodimo. Anzelmas Buonapadrė pasikvietė daktariuką vyno stiklui, pasikalbėjo „kaip tėvas su sūnum", paprašė nedaryti miesteliui gėdos. Išgelbėta nuo apkalbų, o gal ir kalėjimo, gražioji našlė vėl pakėlė galvą, vėl dainuodama vedžiojo savo ožkas po Katrokanės uolyną. O kai Anzelmas Buonapadrė pasikvietė ją nesveikų kojų gydyti, pradėjo rengtis madingomis suknelėmis, nusipirko tolvaizdį ir dviratį.

Apsigyvenau Maklainų namo mansardoje. Hansela atvažiuodavo dviračiu šeštadienių popiečiais. Klausinėdavo, ką veikia anglai, apie ką šnekučiuojasi vakarais. Neįkyriai, tarytum vien iš moteriško smalsumo. Matyt, senasis Buonapadrė nebepasitikėjo mano „raportais", kuriuos kad ir raginamas pradėjau retinti.

Hanselai atkakus į Katrokanę, susirasdavau darbo kieme. Iš pradžių stebėjosi, o kartą nebeiškentusi įkando:

— Kadaise lazda negalėjau atmušti, sekiojai kaip šunelis, o dabar net mano šešėlio lenkies. Prisimenu, Šekspyro dramas man vaidindavai, Dezdemoną garbinai. Kartą vos nepasmaugei! Pameni?

— Seniai pamiršau. Pamiršk ir tu.

— Gėlių vainikais apipindavai! — nesiliovė.— Miestelyje šnabždėjosi, kad tau galvoj pasimaišė, šaipėsi iš tavęs, o man buvai ne tik protingas, bet ir gražus...

Kitą šeštadienį, siurbčiojant darbų pabaigos kavą virtuvėje, parėmė galvą ranka ir įsižiūrėjo į mane.

— Kas mus išskyrė, Otelai? Mūsų kvailumas? Dievo ranka?

— Savęs pasiklausk, Hansela.

— Įstrigai mano širdy, Otelai. Ir ištekėjusi prisimindavau, dažnai pagalvodavau: kaip būtų susiklostęs gyvenimas, jeigu Otelas...

— Nebegalvok. Taip, vaikystėje mylėjau tave,— visi berniukai sekioja paskui kurią nors mergaitę,— paskui ištekėjai, aš pasigėriau ir užverčiau žemes ant vaikiškų svajonių kapo.

— Plonai užvertei, — sušnabždėjo, — matau, kokiu žvilgsniu sekioji. Dabar, kai viską permąstau...

— Dabar tave paauksuota mumija niurko. Žinoma, jeigu dar įmanoma įkaitinti...

Prišokusi kirto antausį ir spruko verkdama. Kaip teatro scenoje! Glosčiau pirštais degantį skruostą ir juokiausi. Kvatojau, kad ji girdėtų net už kelių durų, bet širdyje jau gailėjausi įskaudinęs.

Nesikalbėjome kelias savaites, prasilenkdavome slėpdami akis, iki atlyžo, vėl pradėjo smaigstyti smailiais žvilgsniais, šildyti šypsenėlėmis. Dėjausi aklas ir kurčias, bet ji tik šaipėsi iš mano pastangų: praeidama glustelėdavo šlaunim, pildama vyną, būtinai aplaistydavo man pirštus ir aikčiodama, atsiprašinėdama puldavo šluostyti. Viešpatie Jėzau, kaip geidžiau čiupti į glėbį, suspausti taip, kad krūtys ištrykštų, kandžioti išsirpusias it vyšnios lūpas, bet tik sugniaužiau kumščius, atstumdavau abejingu žvilgsniu.

Sveitė virtuvės indus. Sukaitusi, šviesių plaukų sruogomis apkritusiu veidu. Sėdėjau prie stalo su vyno stiklu. Susimąstęs. Bent tokį vaidinau, žvairuodamas į suknelėje šokinėjančias krūtis, Mikelandželo Buonaročio išskaptuotą veidą. Pajutusi, kad stebiu, atsisuko, įbedė keistą žvilgsnį ir nenuleisdama akių žengė artyn. Pasilenkiau prie tabako pakelio, sugraibiau popierėlį, bet pirštai neklausė... Net tada, kai atsistojo šalia, neišdrįsau pažvelgti; paglostė sprandą, suvėlė plaukus ir truktelėjo už peties. Pakilau iš užstalės ir nusekiau paskui Hanselą. Tylėdami perėjome virtuvę, užlipome laiptais į mano mansardą ir atsigulėme siauroje viengungio lovoje.

Kiek tęsis vaivorykščių sapnas? Dažnai, gulėdamas šalia Hanselos, prisimenu senojo Buonapadrės žvilgsnį...

— Nekrūpčiok, Otelai,— ramina kiaurai mane permatanti Hansela.— Jis nieko neįtaria. Jeigu kada, neduokdie, suuostys ir mėgins tau keršyti — nunuodysiu!

Kam laukti senio mirties? Kodėl ji nepasako: Otelai, nuo šiandien pradedame naują gyvenimą — be senojo Buonapadrių voro. Bet ji tylėjo, vos užsiminus apie senį, uždengdavo man burną delnu. Slinko savaitės, mėnesiai, ruduo išvydavo vasarą, pavasaris — žiemą, o mudviejų pasaulėlyje niekas nesikeitė, nesikeitė nė šeštadieninis sapnas ankštoje mansardoje.

Baiminosi netekti madingų Kaljario apdarų, dosniai žarstomų lirų? Hansela mėgo puoštis, vaidinti turtingą damą. Kartais apsirengia ledi Margretės grožybėmis, staiposi prieš veidrodžius, vaikšto trumpais žingsneliais, tiesia man pabučiuoti princesės ranką... Kvaili tarnų žaidimai! Bandžiau atkalbėti, gąsdinau: štai grįžta Maklainai ir užtinka pamišėlių komediją.— — —

Prie Belkampo didžiosios aikštės fontano renkasi moterys su kibirais ir ąsočiais. Buonapadrių tvirtovės bokštely daužosi varpas: kviečia giminę pusryčių. Maklainai grįžta į kalvą. Eina susitvėrę už rankų. Kaip jaunavedžiai. Pasišaukiu krūmuose krebždantį katiną ir skubu takeliu žemyn.

Kol Maklainai pusryčiauja, išstumiu iš priestato pasaulio autovežimių gražuolį „Jaguarą", patikrinu degalų atsargą, motoro alyvą, nubraukiu dulkes.

— Iki rytojaus vakaro, Otelai,— jau autovežimyje atsisveikina seras Maklainas.— Jeigu ir naktį nepalis, palaistyk miškelį ir vynuogyną. Protingai, taupiai. Žeminės vandens atsargų neliesk, verčiau ištuštink baseiną.

Ledi Margretė kažką prisiminė, šnabžda vyrui.

— Happy Birthday!* — šaukia abu.— Rūsyje susirask vyno pagal savo skonį. Pavaišink ir Hanselą!

Nučiuožė. Prieš miestelį „Jaguaras" pasuko į Kaliario greitkelį ir dingo už pirmos kalvelės.

---

* Linksmo gimtadienio! *(Angl.)*

Atsinešu vyno butelį ir įsitaisau sero Maklaino pintiniame krėsle po kedru. Vienatvės linksmybes krūmuose atžaidęs katinas išsitiesia ant staliuko, žvalgo slėnį, apmąsto sotų lepūnėlio gyvenimą. Dažnai mudu, likę vieni, nusnaudžiame šičia valandą kitą, kaip ir pridera savaitgalio tinginystėje.

Po antro stiklo rankas ir kojas užgula jaukus nuovargis, galvoje siaučia skaidrios mintys.

— Neliūdėk, katine,— paglostau juodas ausis.— Maklainai iškeliavo pas bičiulius Makbuldišus bridžo kautynėms. Prisimeni Makbuldišus? Senis — storas kaip vyno statinė, iš tolo mėlynuojančia nosim, trenkia cigarais ir viskiu. Jis, įsidėmėk, per dieną išgeria kibirą, bet nepasigeria, tik įsilinksmina. Netiki? Ir aš abejoju — žmonės mėgsta daug pakeliančius gėrikus ir prikuria pasakų apie juos. Užtektų pusės kibiro, kad paguldytum arklį kanopomis į dangų? Pasakoju, ką girdėjau iš Maklainų, tu žinokis, netiki — nereikia. Makbuldišo ledi irgi stora, abu neapkabintume sėdynės, plepi, dažnai ir su manim pasikalba. Vis tą patį: koks žmonos vardas, ar daug vaikučių auginame, kiek mergaičių, kiek berniukų... Tūkstantį kartų sakiau — nevedęs, bet ji, linksmoji patarška, vis pamiršta. Atvažiavę į mūsų kalvą, Makbuldišai suvalgo pusę jautuko, nusiaubia vyno rūsį, o bjauriausia, kad neleidžia šeimininkams laimėti nė vienos bridžo partijos. Skriaudžia Maklainus? Dar ko! Škoto neįveiks net penki žydai. Maklainai — jeigu pamiršai, galiu priminti,— irgi škotai: už vieno popiečio vaišes dvi dienas svečiuojasi Makbuldišų viloje ir atsigriebia už prarastą gerą. Miegi? Pasakok snaudaliui...

Katrokanėje — maldyklos tyla. Nė silpniausio vėjelio, net kedro šešėlyje tvanku. Blogas karštis, dusinantis, ko gero, vakare tikrai pramuš dangų lietui. Hansela bijo audros, krūpčioja žaibuojant, raizgo kryžius ant nuodėmingos krūtinės...

— Tokių krūtų ir Sofija Loren neturi!

Nuogutėlė sukinėjosi prieš veidrodį, grožėjosi savim. Pro mansardos langelį mirguliuojanti saulė barstė ant

jos auksinius atošvaisčius, kibirkščiavo melsvose akyse. Graži Hansela, pasaka, ne moteris! Užtat Belkampo merginos ir nekenčia tavęs: visi vaikinai aikčioja pamatę — graži nuo kojų pirštelių iki šviesiomis bangomis vilnijančių plaukų.

Belkampo senės prisimena ir Hanselos motinos grožį, pasakoja, kad ir dėl jos vaikinai daužėsi kumščiais. Tačiau per karą, kai miestelyje pasirodė vokiečių garnizonas, pradėjo seilėtis prieš jaunutį leitenantą, šlaistytis po krūmus. Nei Dievo, nei žmonių nepaisė! Net į sekmadienio pamaldas ateidavo susiglaudę — kaip jaunavedžiai, mūsų Viešpaties tarno palaiminti prieš šventą altorių!.. Pradėjus bumbsėti amerikiečių patrankoms, garnizonas sušoko į sunkvežimius ir išdulkėjo į Kaljarį, o pavasarį ištvirkėlė pagimdė mergytę. Hansa, šaipėsi miestelis, benkarčiukė Hansela... Mergytei pasiekus dešimtus metelius, mirė motina, ir ji perėmė į silpnas rankutes namelį, dåržą ir ožkas.

Gyveno. Pikta kaip įerzinta širšė. Apspjaudavo geros rankos atkištą duonos riekę, nublokšdavo šviesius plaukučius glostantį delną. Gal todėl, kad jau kūdikystėje prisiklausė patyčių, sužinojo ir apie avių žirklėmis nukirptus motinos plaukus, nuogą jos kūną kruvinai plakusius diržo smūgius ir minios staugimą: kirskite smagiau, negailėkite vokiečių kekšės! Gyveno... Iš tolo stebėdavo žaidžiančius vaikus, kviečiama būrin, papurtydavo galvutę ir tik man, kitam Belkampo mergvaikiui, parodydavo kraujuojančią širdelę, su manim pamiršdavo užkeiktu šunim sekiojantį liūdesį.

Po pamokų atbėgdavau į Katrokanės kalvą, kur savo mokytojo laukdavo nuskurusi, bet angeliškai graži bastardė Hansela. Rasdavau sėdinčią ant apgriuvusio namo slenksčio. Rimtą kaip senelę, purvinais kumšteliais parėmusią šviesią galvutę. Išmokiau skaityti, paskui — rašto; mokyklos nemačiusi, baigė pradžiamokslį su kitais Belkampo vaikais.

Ir mane pašiepdavo bastardu, bet tyliau, apsidairydami, ar netoliese nėra motinos. Aštuntais mano gyvenimėlio metais mama atsiklaupė prieš doną Rimanį:

— Palieku jums sūnelį, kunige. Gal neilgam, o gal visam... Kaip Dievas pakreips, kaip nuspręs. Daugiau ne-

begaliu! Jeigu atstumiate ir jūs, pakariu negriuką, paskui pati užsineriu virvę!

Kunigas sėdėjo prie knygomis apkrauto stalo. Žiūrėjo į mane nemirksėdamas, drebančia ranka pakėlė kavinuką, bet tik aplaistė knygas. Išeinu, verkė mama, prasigyvenusi sugrįšiu ir atsilyginsiu. Pasigailėkite, paglobokite berniuką. Donas Rimanis purtė rankas, šaukė, baksnojo pirštu į kryžių ant sienos, bet mamai puolus pro duris, pasivijo, išplėšė mane ir priglaudė. Verkiau. Nujaučiau, kad vyksta kažkas baisaus, širdelę gožė šaltis. Donas Rimanis nušluostė ašaras kava ir knygomis kvepiančia nosine. Paskui pasodino ant minkštasuolio, padavė paveiksluotą knygą ir pasitraukė su mama į kampą. Šnabždėjosi. Donas Rimanis pabučiavo mamai į kaktą, ir aš apsidžiaugiau, kad viskas bus gerai.

Knygoje buvo daugybė paveikslėlių. Kai užverčiau paskutinį lapą, mamos kambaryje nebebuvo. Donas Rimanis vėl sėdėjo prie stalo ir pakreipęs galvą žiūrėjo į mane. Aha, pasislėpė! Mama visada gudriai pasislepia, bet aš surandu. Aptikta spintoje ar kuriame kampe, mama juokiasi, svaido mane į viršų, paskui pasisodina ant kelių ir glosto. Kartais verkia, sūpuodama mane, bet dažniausiai tyli, sėdime susiglaudę ir klausomės sieninio laikrodžio tiksėjimo.

Donas Rimanis atsistojo, priėjo. Uždėjo rankas ant pečių ir ilgai žiūrėjo į akis.

— Kažin ar protingai sugalvojai, Viešpatie,— atsiduso.

Patrynė raukšles kaktoje, bet jos neišsilygino. Pastatė mane, apkamšė marškinėlius ir nusišypsojo.

— Eime į virtuvę, Andželai,— paėmė už rankos.— Pasišildysime pietus. Tavo mama išvyko į Kaljarį, nuo šio vakaro gyvensime namelyje trise: mūsų Viešpats, tu ir aš. Kaip tau atrodo, sutilpsime?

— O kada mama sugrįš?

— Neužtruks, nebijok.

— Aš ir nebijau,— pasipūčiau.— Mama dažnai palieka mane vieną. Rudenį, kai išeina į darbus, dvi tris dienas negrįžta.

Motina siuntinėjo laiškus su pinigais. Donas Rimanis skaitydavo man šypsodamasis, garsiai ir raiškiai kaip per

pamokslą, bet giliai kaktoje įdubusios akys vengė mano žvilgsnio. Aš sėdėdavau ant kėdutės prie lango į miestelio aikštę, kurioje vieną dieną pamatysiu sugrįžtančią mamą, ir dėjausi širdelėn kiekvieną žodį. Baigęs skaityti, senukas parodydavo pinigų pluoštą.

— Siuntinėja be reikalo,— bardavosi.— Kiek kartų rašiau, kad liautųsi! Gera tavo mama, Andželai, nepamiršta savo berniuko. Rimtą darbą susirado, neišsiverčia be jos, nepaleidžia nė dienelei.

Laiškai su pinigais ateidavo kiekvieno mėnesio gale. Ir pažadai aplankyti, o vėliau — pasiimti mane į Kaljarį... Po dono Rimanio mirties sužinojau, kad motina buvo parašiusi vieną vienintelį laišką Belkampo kunigo namelyje paliktam bastardui.

Motina... Kur ji? Mirusi? Gyvena taikoje ir ramybėje ant giliai užkasto praeities kapo?.. Apgavo ją juodaodis Amerikos kareivis, prižadėjo aukso kalną, o vieną naktį net neatsisveikinęs nudulkėjo keliu į Kaljario uostą. Kaip ir Hanselos tėvas kita uniforma. Visada taip buvo, visuose karuose.

Atšventus pirmą mano gyvenimo dešimtmetį su sekmadienio valgiu ir vyno gurkšniu, globėjas iškilmingai pranešė, kad rytoj pradės mokyti patarnauti mišioms. Lyg ir ankstoka, prisipažino, tačiau laikyti tokį didžiulį berną be darbo — nuodėmė ne tik prieš Dievą, bet ir žmones. Buvau gerokai aukštesnis už tokio pat amžiaus Belkampo berniukus, augau stiprus ir sveikas.

— Koks gražus tas juodsnukutis baltais rūbeliais,— grožėjosi moterys maldykloje.— Šokoladinė lėlė!

Ir aš tikėjau, kad esu gražus. Kol vieną dieną gatvėje sutikta moteris užsidengė rankomis pilvą ir persigandusi sukliko:

— Kad tu, juodasnuki, prasmegtum! Viešpatie, atitolink nelaimę! Eik, eik, ko išvertei velniūkščio akis?

Nusispjovė tris kartus ir peržegnojo pilvą. Vėliau pastebėjau, kad didžiapilvės moterys visada lenkiasi manęs, spjaudo pro sukryžiuotus nykščius. Panašus į velnią?.. Dono Rimanio knygose velnias buvo senas, raguotas, ožio kojomis ir su ilga uodega! O gal ir man išdygs ragai ir

uodega? Globėjas nuramino, iškvailino moteris ir pasižadėjo pirmame pamoksle apkarpyti ilgus liežuvius.

Mokyklos draugai, supykę, kad net būriu neįveikia manęs, keikdavo juodžiu, smirdžium, gorila, kiti ir bastardu.

— Kas yra bastardas, donai Rimani?

— Bastardas? Pirmą kartą girdžiu! Hm... Gal, sakau, taip vadina betėvius berniukus?

— Bet aš turiu tėvą! — pasipiktinau.— Mama pasakojo, kad jis Amerikoje, didžiausiame pasaulio mieste — Niujorke.

— Šito tavo draugai nežino, o tu ir nesigirk, tegu lieka tarp mūsų. Matysi, Andželai, vieną gražią dieną tėvas įeis pro šitas duris ir paklaus: ar čia gyvena mano sūnus Andželas? Paskui apkabins, priglaus tave ir nusives miestelio gatvėmis. Visi šnabždėsis, aikčios: va — ateina Andželas su tėveliu, o mes, kvailiai, manėme, kad jis bastardas.

— Donai Rimani, parašykite jam, kad greičiau atvažiuotų. Man liūdna.

— Parašysiu, Andželai, parašysiu.

Mėgau skaityti. Mano globėjas mylėjo Dievą, žmones ir knygas, kuriomis buvo užverstos lentynos, stalas, visi kampai. Ne viskas tilpo berniūkščio galvoje, joje susijaukė italų klasikai, filosofijos ir teologijos mąstytojai, evoliucijos teorija su bibline Geneze, žodžiu, pasidarė tokia mišrainė, kurioje ir su šventojo kantrybe aiškinantis kunigas Rimanis pamesdavo šaukštą.

O kai pramokau angliškai, visai netekau galvos: Šekspyro dramos buvo man parašytos! Vaidindavau jas globėjui, pasidabinęs popierinėmis karūnomis, vištų plunksnomis, iš laikraščių sudurstytais princų ir karalių rūbais, didžiuliu mediniu kardu ir šalmu — makaronų katiliuku. Donas Rimanis negalėjo atsigėrėti mano artistiniais gabumais, pranašavo laurų vainikus Kaljario, o gal ir Romos teatruose. Ir Eurakidas Malatesta negailėjo delnų, šaukdavo bravissimo skausmingai ant grindų mirštančiam Hamletui.

Eurakidas Malatesta gyveno Kaljario gatvės dviaukštyje, pilkų akmenų name. Keturiasdešimt metų mokytojavo kažkuriame Čikagos italų kvartale, pasenęs ir girgždan-

čia sveikata prisiminė, kad visi ereliai sugrįžta numirti prie gimtojo kalno. Prisiglaudė sūnėno šeimoje. Sūnėnas mokytojavo miestelio pradinėje, stipriabalsė, tranki jo žmona taip pat buvo mokytoja, todėl netrukus miestelio smailialiežuviai pilkąjį namą Kaljario gatvėje pavadino Malatestų mokslų akademija. Eurakidas Malatesta dažnai aplankydavo bičiulį doną Rimanį. Ateidavo plačiai šypsodamasis, bet neretai išbėgdavo trenkęs durimis, kaip rūstaujantis Jahvė.

Jahvė — „žydų mafijos opiumas tautoms", kaip Malatesta vadino mūsų Viešpatį, ir buvo bičiulių nesantaikos ir barnių priežastis. Malatesta nebijojo nei Dievo, nei velnio, neigė abu, o kunigas Rimanis labai gerai juos pažinojo, visur ir visada regėjo ir girdėjo. Susėdę prie stalo, taikiai šnekučiuodavosi apie miestelio paskalas, laikraštines naujienas, saulę ir kažkur užkliuvusį lietų, paskui, vynui nuslūgus prie butelio dugno, plykstelėdavo ginčas. Malatesta čia rausdavo, čia blykšdavo, mano globėjo veidas taip pat mainydavo spalvas. Donas Rimanis baksnodavo pirštu į prakaituotą bičiulio kaktą, savo krūtinę, bet stalą trankydavo kumščiais abu vienodai: po kiekvieno smūgio butelis šoktelėdavo į viršų. Pagaliau užkimęs, purtydamas galvą, Malatesta puldavo į duris. Žinoma, pirma prisiekęs, kad jo koja niekada nebeperžengs kvailio slenksčio, gatvėje iš tolo aplenks, užkalbintas neatsilieps nė žodeliu, taigi — nutraukia visus ryšius su juodosios reakcijos ir dar juodesnio obskurantizmo atstovu. Po kelių dienų vėl atlinguodavo. Malatestai nepasirodžius savaitę, mano globėjas užsivilkdavo gražiąją, be lopų, sutaną, persižegnodavo prie durų ir išeidavo taikytis.

Eurakidas Malatesta panėšėjo į persenusį varną. Pamatęs atkrypuojantį per miestelio aikštę, pašokdavau nuo kėdutės ir, sunėręs rankas ant strėnų, strapinėdavau apie užstalėje sėdintį globėją. Malatestai pravėrus duris, vėl ramutėlis tupėdavau prie lango. Senukas patampydavo pilką, beveik kelius siekiantį švarką, skrybėle nubraukdavo rudus, juokingai susiraukšlėjusius ilgaaulius ir įtariai apžvelgdavo juoką tramdantį bičiulį. Įsiliepsnojus ginčui apie dievus ir velnius, senukai prisimindavo mane ir išsiųsdavo žaisti arba pakrapštinėti daržo maldyklos šešė-

lyje. Išeidavau kinkuodamas, kraipydamas galvą kaip sliekų ieškantis varnas. Malatesta primerkdavo išblukusias geras akis:

— Man atrodo, kad tu, padauža, šaipaisi iš mudviem gerai pažįstamo senio!

Išplėsdavau nekalčiausio avinėlio akis:

— Apsaugok Viešpatie! Argi nematote, kad mūsų daržo vagišių varną mėgdžioju?

Kai buvau bebaigiąs Belkampo pradžios mokyklą, senukai susėdo pasitarti su vyno buteliu dėl mano ateities. Globėjas siūlė Kaljario gimnaziją, paskui — kunigų seminariją. Taip, linksėjo galva Malatesta, be gimnazijos pamatų — aukščiau neišmūrysi, bet griežtai nubloškė seminariją: Andželas bus inžinierius architektas! Ginčijosi, skeryčiojo rankomis, pirštais baksnojo viens kito kaktą; svarstė Andželą kunigą, Andželą inžinierių; kartais svarstyklės pakrypdavo dono Rimanio pusėn, kartais — Malatestos. Vyne neradę tiesos, prisiminė, kad ji vaiko burnoje:

— Andželai, ką manai apie kilnią tarnystę Dievui? Gal slapstai širdelėje pašaukimą, nedrįsdamas užsiminti apie tai savo globėjui? Pagalvok, sūneli...

— Nekvaršink galvelės, Andželai,— inžinierių amžius! Po gimnazijos — Politechnikos institutas. Ak, vaike, jau dabar matau, kaip tau įteikia inžinieriaus architekto diplomą...

Abu gerai žinojo, kad svajoju apie teatro, o gal ir kino aktoriaus šlovę... Apsimečiau susimąstęs, kankinau senukus, kam pamiršo Andželą artistą, paskui paglosčiau abiejų alkūnes:

— Pagalvosiu, donai Rimani. Pagalvosiu, garbusis Malatesta.

Ir išėjau. Į Katrokanės kalvą — pasitarti su Hansela. Atsisėdau šalia jos ant griūvančio namo slenksčio ir sugniaužiau kaktą delnu. Kaip knygos paveikslėlio Mozė prieš įsakymų lentas. Nežinau, ką pasirinkti, dūsavau, ir kunigystė vilioja, ir inžinerija traukia...

Hansela padaužė kumšteliu man kaktą:

— Išpurtyk iš galvos kunigus ir inžinierius, kvaily! Mokslui reikia sunkvežimio pinigų — mano kaimynas Re-

mas Branka, kurio sūnus mokosi Kaljario gimnazijoje, visiems skundžiasi: maišais tas mokslas ėda pinigus, maišais! — o senukai banko neturi. Tavo globėjas jau iš ryto patupdo vištą prie keptuvės pietų kiaušiniui. Malatesta Čikagiškis irgi skurdžius, vieninteliu švarku pečius dangsto. Jokios paramos iš senių nesulauksi, geri norai — dar ne viskas.

Kitą dieną senukai nebeužsiminė apie Kaljario gimnaziją, vynui išgaravus, prikando Katrokanės uolas kilnojančius liežuvius. Dūsavo, glostė mane gailiais žvilgsniais, ir aš galutinai įsitikinau, kad Hansela neklydo. Po kelių savaičių globėjas pravėrė kitas duris į kunigų seminariją:

— Greit baigsi pradinę... Jeigu Belkampe būtų aukštesnė mokykla, kaip nors išsiverstume, bet ji Kaljaryje... Iki Dievas išties mums pagalbos ranką, mokysimės namie. Po dvejų metų nuvyksime į Kaljarį eksterno egzaminams; po kitų vėl. Taip, Andželai, pasieksime seminarijai reikalingą išsilavinimą. Be gimnazijos kurso, gerai išmoksime lotynų kalbą.

Pasigyriau ne tik Hanselai, bet ir Malatestai. Senukas patrynė kumščiu didžiulę, amžinai aprasojusią nosį ir tuoj pajuto seminarijos tvaiką:

— Lotynų kalba! Elektronikos amžius, o jis senienas murdo į vaiko galvą! Hm... reiktų pamokyti tave angliškai. Hm... kurią dieną atvyks tėvas, o tu nė žodelio neišspaudi. Kaip susikalbėsite, a? Vakarais atbėk į „Malatestų mokslų akademiją“, miklinsimės angliškai.

Tikrai, galvojau, atvyks tėvas, o aš nei mur, nei mar! Juk reiks papasakoti, kad mama ieško jo, kad apsilenkė. Aišku, pasiims mane į Ameriką, kaip ten susikalbėsiu?

Užlipus vašku kvepiančiais laiptais, Malatestos butelio duris praverdavo tarnaitė Agnusdei. Perdžiūvusi kaip pernykštis kukurūzo stiebelis, raukšlėtu gerosios pasakų senutės veideliu, kuriame jaukiai švietė viską glostančios akys. Nuėmusi kepurę, uždėdavo jau drebančią ranką man ant galvos, ir taip stovėdavome nejudėdami.

— Jūsų rankos, Agnusdei, kaip mamos... — kartą sušnabždėjau.

— Ak, Andželai,— atsiduso,— nors tu nevadink manęs to bedievio pramintim. Mano vardas — Fortunata.

Fortunata! Gražus vardas, o Malatesta vis Agnusdei ir Agnusdei... Ir miestelyje kitaip nevadina, tikriausiai nusiklausę Malatestos.

Malatestos akys taip pat šiltos ir geros, bet dažnai pradėdavo kibirkščiuoti — nuo išgerto vyno ir, žinoma, ginčų su donu Rimaniu. Mokydamas mane, vaikščiodavo apie stalą, prie kurio sėdėdavau su sąsiuviniais ir anglų kalbos gramatika. Skaityti reikėjo garsiai ir aiškiai, kad silpnos jo ausys pagautų kiekvieną garsą. Po dviejų valandų, kai pirštai nutirpdavo, o ištinęs liežuvis nebetilpdavo burnoje, Malatesta išlydėdavo mane pro duris. Pamatęs laukiančią Agnusdei Fortunatą, truktelėdavo atgal:

— Kaip manai, Andželai, yra Dievas ar nėra?

— Aišku, yra, mūsų maldykloje gyvena. Donas Rimanis kasdien su juo kalbasi.

— Kvailių nemokinu! Rytoj nebeateik.

— O gal ir nėra... — tučtuojau suabejodavau.

— Protingas berniukas! Visi dievai, Andželai, viena ir ta pati kvailystė. Rytoj vėl ateik.

Fortunata laužydavo rankas:

— Kaip jums ne gėda! Nuodijate vaiko sielą... Viešpats nubaus jus!

Malatesta palinguodavo galvą: pasenai, o protelio neprisidėjo.

— Prisėskim dar valandėlei,— stumdavo mane atgal prie stalo.— Mokslu tau įrodysiu, kad nei dievų, nei velnių nėra.

Įrodinėdavo mokslu ir pašaipomis. Kai pradėdavau knapsėti nosimi, prisakydavo nepamiršti ir paleisdavo. Donas Rimanis, sužinojęs apie ateizmo paskaitą, pasisodindavo kitai valandai, savu mokslu ir „paprastosios logikos“ argumentais įtikinėdavo, kad Dievas vis dėlto yra. Prisiklausęs už ir prieš, pasirinkau man patogiausią: gal yra, o gal ir nėra.

Kartais Malatestos sūnėnas mokytojas įsitempdavo pas save. Jo žmona ir dvi mano metų dukrelės laukdavo „teatro“ ant minkštasuolio. Mokytojas įsisprausdavo tarp savo moterų ir parodydavo man pinigą:

— Jeigu gerai suvaidinsi Belkampo žymūnus, šimtas lirų tavo.

...Donas Rimanis tripena mažais žingsneliais, patempęs aukštyn sutaną, murmėdamas maldas ir vis žvilgčiodamas į danguje jį stebintį Dievą; pamokslaudamas dešinės rankos mažuoju stumdo ant nosies krentančius akinius, o pamiršęs, ką norėjo pasakyti, užsipuola taikiai miegantį Kasulą: Ubaldai Kasula, jeigu nebijai miegoti mūsų Viešpaties namuose, tai nors neknark kaip paršas!.. Alkūnėmis kaimynų baksnojamas Ubaldas Kasula griebia šauksmo išgąsdintą barzdą, šluosto ja saldmiegio seiles ir, gailiai žvilgčiodamas į palubėje rūstaujantį kunigą, stuksena kumščiu nuo vyno ir slogos išpurtusią nosį: sergėk Dieve, aš nemiegojau, ta nelemta nosis vėl užsikimšo!

...Anzelmas Buonapadrė žingsniuoja perlinkęs, kaip su didžiuliu ir sunkiu pinigų maišu ant peties. Jo rankos blaškosi, švaistosi, skeryčiojasi, traukia, stumia, glosto, grūmoja — audra, ne žmogus. Kalbėdamas, pamaldžiai glaudžia rankas prie krūtinės, stebi pašnekovą nemirksėdamas ir skubina jį pirštų spragčiojimais.

...Daktaras Pintoris įrodinėja visam pasauliui, kad jis kilnus demokratas, modernių pažiūrų žmogus: į vakarinį pasivaikščiojimą vedasi žmoną už parankės, taigi nebesilaiko senų papročių, nepalieka užnugaryje.

...Karabinierių seržantas sveikinasi kilstelėdamas du pirštus prie kepurės snapelio, tik prieš Anzelmą Buonapadrę ir jo vyriausiąjį sūnų Marijų — Belkampo burmistrą — nusiima ir kepurę. Jeigu gatvėje — todėl, kad reikia nusausinti prakaituotą kaktą; burmistro raštinėje, kai niekas nemato,— jau prie durų.

Vaidindavau visus Belkampo garbinguosius, jų žmonas ir vaikus, bet niekada mokytojas nepasiūlė pavaizduoti savo šeimos.

Padėdavau globėjui darže, kuriame augo svogūnai, česnakai, raudonieji pipirai, morkos ir salotos. Dirbdavau paskubomis, kad greičiau baigčiau ir vėl užsidaryčiau savo Eldorade — knygomis užverstame kambarėlyje.

Malatesta spyrė mane „turtinti ir tobulinti" anglų kalbą Šekspyro kūriniais. Perskaitęs „Otelą" apstulbau: aš!

Jeigu ne rytoj, tai užaugęs į vyrus! Pradėjau vaikščioti ilgais žingsniais, grėsmingai žaibuodamas akimis, visus smaigstydamas žvilgsniais. Kadangi mano vienintelė draugė Hansela buvo šviesiaplaukė ir mėlynakė, pamilau ją „aistringai ir žiauriai", kaip ir derėjo Otelui. Vaidindavau jai Šekspyro dramas apleistame Katrokanės name ir pakrūmėse.

Pramokusi rašyti, Hansela raizgė nesibaigiančius laiškus savo tėvui, vokiečių kariuomenės generolui. Visi žinojo, kad jos motiną apdergęs Hansas tebuvo leitenantas, tačiau Hansela niekinamai numodavo rankute: kalbėkite kalbėkite, aš geriau žinau. Radusi kino savaitraštį, išsikirpo Kurto Jurgenso atvaizdą generolo uniforma ir kaišiojo vaikams į panoses:

— O čia kas? Nematote, kad generolas? Šitą savo nuotrauką mano tėvelis paliko mamai ir prisiekė: po karo sugrįšiu pas tave į Belkampą. Na!

Mylėjau Hanselą! Glaustydavausi užsimerkęs, dusdamas iš palaimos. Jai skaitant mano vadovėlį, apsaląs klausydavausi švelnaus „kaip arfos dūzgimas" balselio. Kartą įsidrąsinęs pabučiavau į skruostuką. Ji aiktelėjo ir skaudžiai atstūmė kumšteliu.

— Daugiau taip nebedaryk, Andželai! — purkštelėjo.— Niekada! Mama sakydavo: viskas prasideda pabučiavimu, o baigiasi kruvinomis ašaromis.

Gėda ir pažeminimas pervėrė širdį. Iškėliau kardą ir puoliau į saracėnų būrį. Kovojau kaip įniršęs Otelas, paskui, mirtinai sužeistas, parklupau ir, tiesdamas į Hanselą drebančias rankas, pradėjau lėtai ir skausmingai gesti. Ji stebėjo mano klaikią agoniją išsigandusi iki ašarų, bet nepakilo nuo slenksčio, nenušluostė kruvinos kaktos nosinaite, tik truktelėjo pečiais:

— Tau dažnai šitaip? Gal ir tiesą žmonės kalba, kad Andželo galvelėje ne viskas gražiai surikiuota...

Pašokau degančiomis ausimis. Pasaulis pritemo, Hansela pasirodė purvina, ilganosė, iškištadantė bjaurybė.

— Kvailė, kvailė, kvailė! — spiegiau.— Tavo tėvas ne generolas, o prišiktakelnis leitenantas! Mano tėvelis — bebaimis karvedys! Taip, Hansa Bastarde, jis — turtingas

šimto pilių ir trijų šimtų laivų vyriausiasis vadas, o aš jo sūnus, Jaunasis Otelas!

Ir pabėgau verkdamas. Po kelių dienų visi Belkampo vaikai žinojo, kad aš ne kažkoks Andželas, bet Otelas, o mano tėvas, irgi Otelas, gyvena milžiniškoje pilyje, turi tris tūkstančius laivų ir tris tūkstančius kartų didesnį slėnį negu Belkampas. Vaikai, žinoma, nepatikėjo, nes Hansela iš vieno apelsino išsunkdavo tris statinaites sulčių, bet Otelo vardas prilipo. Tikriausiai iki karsto. Teisybė, kariuomenėje vadino krikšto vardu, bet sugrįžęs į Belkampą, atradau manęs laukiantį Otelą.

Kariuomenė... Po dviejų mėnesių apmokymo Andželą Vitanį pastebėjo kavalerijos pulko majoras Kalabris:

— Kaip čia susiklostė, kad tu, sardinietis, juodame kailyje?

— Amerikos kariuomenės dovana Sardinijai. Oro paštu. Tiesiai iš Niujorko. Teisingiau — iš Harlemo.

— Hm... Apmokymą baigei, bet nenutuoki, kaip kalbėtis su karininkais! Matai mano antpečius?

— Matau: majoro. Drįstu priminti, kad aš žmogus, o ne juodkailė beždžionė. Įsižiūrėkite geriau — argi ne tas pats homo sapiens kaip ir jūs?

— Va kaip! Įsižiūrėsime vėliau, o dabar atvėsink Sardinijos saulės perkaitintą galvą: trys paros.

Po trijų parų — vėl prieš užstalėje nagus krapštinėjantį majorą Kalabrį.

— Atvėsinai harlemišką makaulę?

— Po dviejų mėnesių išsimiegojau ligi soties. Ir perskaičiau jūsų knygą: „Kariuomenės arklių psichologija"

— Ir?..

— Perpratau jūsiškę.

— Aha! Nesivaržyk, mano ranka dosni, galėsi miegoti vienutėje ištisą mėnesį. Tik šį kartą ant betoninio gulto.

Juodi „After Shave" kvepiantys ūsai prispaudė šypseną. Ne, jis nebuvo blogas žmogus, akyse snūduriavo galvą graužiantis nuobodulys, metų metais pasikartojanti kvailystė. Tačiau jis — majoras, o aš tik eilinis, taigi ištries derėjo prikąsti liežuvį.

— Ką dirbai prieš kariuomenę? — delnu uždengė žiovulį.— Nu?

— Padieniu. Nuo trylikos metų. Daugiausia vynuogynuose, apelsinmedžių miškeliuose. Vienus metus gainiojau po kalnus avis.

— Teko su arkliais?

— Ne. Su asilais — dažnai.

— Myli arklius?

— Po jūsų knygos — pamilau.

— Geriniesi?

— Panašiai.

Pakraipė galvą ir atsistojo. Matydavau jodinėjantį sniego baltumo kumele, bet niekada nepamaniau, kad toks ilgas: galva kone rėmėsi į lubas. Girgždindamas raudonus ilgaaulius, perėjo kambarį ir sustojo prie lango. Žiūrėjo į kareivinių kieme vedžiojamus arklius. Užsirūkė. Pakvipo angliška cigarete, ir aš prisiminiau, kad sunkiausia vienutės bausmė — draudimas rūkyti.

Sveikata žaižaruojantis Apolonas! Artėja prie pusšimčio, bet ūsuotam veide — nė raukšlelės, tik smilkiniuose jau rangosi sidabro gijos.

Grįžo prie stalo. Pavartė spalvotus savaitraščius, knygas ir nusijuokė. Brūkštelėjo nykščiu per ūsus, bandė susikaupti rūstybei, tačiau nepasisekė. Atrodė, kad jis nežinojo, kas yra karininkų pyktis, kareivėlių ausis raižantis riksmas.

— Andželai Vitani,— beviltiškai išskėtė rankas,— perdėm aišku, kad tu niekada nebūsi geras kareivis, bet plačiai išskleisk ausis, pasiklausyk majoro Kalabrio tėviškų žodelių. Gal tu, Andželai Vitani, simuliuoji švelnų, taigi ir nepavojingą pamišėlį, o gal tikrai esi raguoto būdo... Galėčiau pasiųsti tave psichiatrinei komisijai, bet... Su kitais kariminkais taip šauniai, kaip su manim, negudrauk — gali labai liūdnai baigti tarnybą. Sudrausminimo kuopoje. Šitiek, kaip sakyta, tėviškai. Toliau: nuo rytojaus perimu savo globon. Ir paslaugoms, žinoma. Prižiūrėsi mano kumelę, valysi šitą olą — ir butą Karininkų gatvėje. Be kariuomenės algos, pridėsiu vynui ir bordeliams. Klausimų?

— Viskas aišku.

— Tvarka! O dabar, Andželai Vitani, gražiai kilstelėk ranką prie kietos kaktos ir apsisuk į duris. Beje, prieš

atsakydamas karininkui, tris kartus prikąsk liežuvį ir tik tada pajudink.

Tarnavau ne vien garbingai Italijos kavalerijai, bet ir majorui Kalabriui. Rytais reikėjo šokti iš lovos dar anksčiau, nublizginti kumelę, paruošti mieste gyvenančiam majorui pusryčius, išvalyti darbo kambarį, bet paskui buvau laisvas iki kito ryto. Valstybinės atostogos, o ne kariuomenė!

Šeštadienio vakarais išjodavome į „meilės kautynes", kaip šaipydavosi mano viršininkas. Jis — ant numylėtos kumelės, aš — ant juodo Galicijos šaunuolio. Už miesto majoras Kalabris nuleisdavo grakščiai iškeltus pečius ir galvos kryptelėjimu primindavo man, kad paradas pasibaigė. Jodavome greta. Artėjant prie miškelio, kuriame romantiškai slypėjo baltutėlė vila, majoras Kalabris pasvirdavo į mane:

— Andželai, ką veiktum, kaip smarkautum, jeigu Dievas numestų tau dešimt milijonų lirų?

— Vėl siūlysite nušauti generolo našlę?

— Apsispręsk, Andželai! Iki susiruoši, ugnies kamuolius spjaudanti ragana mirtinai nukamuos mane... Pasigailėk savo viršininko, Andželai Vitani!

— Veskite, majore. Moteris jauna, graži ir, ko nederėtų pamiršti, turtinga. Visos trys dorybės viename puode. Tik švaistykis šaukštu, kabink medų!

— Vedybos? Viešpatie, pasigailėk ir apsaugok! Per metelius sudegintų mane. Kaip degtukų dėžutę: brūkšt brūkšt — ir išsibaigė majoras Serdžijus Kalabris. Mano mirties lauki, niekše?

— Dieve sergėk! Po vestuvių, sakykim, praėjus pusmečiui, paskutinį kartą pamylite žmoną, paskui, kai ji užmiega, atsargiai pakeliate kairę krūtį, ilga balnių adata surandate vietelę tarp šonkaulių...

— Atjojome! Grįžtant apšviesi plačiau. Nepamiršk!

Grįždavome auštant. Nusikamavę, snausdami balnuose, pamiršę savigynos žmogžudystę. Kiekvieną šeštadienio vakarą panašios kalbos, siūlymai nušauti per penkias valandas penkių orgazmų reikalaujančią našlę, kurią majoras Kalabris gal ir mylėjo, bet, saugodamas linksmakraujo gaidžio garbę, nenorėjo prisipažinti.

Generolo našlė, trisdešimties metelių gražuolė, pasitikdavo majorą Kalabrį vilos verandoje. Nubalnojęs ir aprūpinęs arklius priestate, ateidavau į virtuvę. Vilos sargas-sodininkas pastatydavo ant stalo vyno butelį, jo žmona — lėkštę su sūriu, salami ir kaimiška duona: vaišinkis, kareivėli, ir pasakok pulko naujienas. Jiems išėjus nakties poilsio, kareivėlio globą perimdavo generolienės kambarinė-draugė-patarėja Marinela.

Paprasto, kaimo dailidės paskubomis išdrožinėto veidelio, bet gražiomis alkanos vilkės akimis Marinela lovoje nesidraskė, kaip generolo našlė, surasdavo laiko ir pokalbiams, ko taip skausmingai trūko majorui. Besiklausydamas jos tarškėjimo, „tik tau, branguti, vienam vieninteliam pasakysiu", nebeišmaniau, ar juoktis, ar tik palinguoti galvą.

Prieš keletą metų generolas Lukianis, kilniai iškentėjęs skausmingo gedulo metus po žmonos mirties, vedė „nuogų filmų" aktorę ir pasitraukė pensijon. Po kelių mėnesių išryškėjo, kad senis pervertino savo jėgas, o gražuolė žmona — meilę tėvo amžiaus vyrui. Viename garnizono karininkų šeimų pokylyje jaunoji generolienė pamatė salonų liūtu siaučiantį kapitoną Kalabrį... Po savaitės generolas Lukianis skambina kapitonui Kalabriui: žmona nusipirko arklį, būsiu labai dėkingas, jeigu išmokysi jodinėti.

Gražuolis kapitonas jodinėjimo meno mokino ne tik garnizono karininkų žmonas, vedyboms prinokusias jų dukreles, bet ir kitas miesto moteris, kurios mėgo arklius, gražius vyrus ir romantiškų šešėlių kupiną užmiesčio miškelį.

Mokymas prasidėjo generolo vilos parkelyje, paskui nutolo į laukus, pasiekė tamsų kaip velnio sąžinė miškelį. Generolas Lukianis buvo pavydus kaip ir visi save gerbiantys italai, tačiau susigrąžino per toli nujojusią žmoną be itališko vodevilio: Krašto gynybos ministerijoje sėdintis bičiulis staiga prisiminė seniai paaukštinimo laukiantį kapitoną Serdžijų Kalabrį, pakėlė į majorus ir nugrūdo per visą Italijos „ilgaaulį" prie... Austrijos sienos.

Šaunų karininką pakeitė kreivakojis, pasiutėlio kanopos perkirstu veidu, seniausias kavalerijos pulko seržantas. Rodos, viskas gražiausiai išsilygino, vilą apgaubė rožinis meilės ir taikos tinklelis,— bet velnias nemėgsta jaunas

žmonas skriaudžiančių senių ir pripūtė generolo Lukianio ausis, girdi, ir tas nevykėlis seržantas staiposi prieš jo žmoną: kasdien keičia marškinius, plaukus tepa kvepiančiais aliejais ir net pradėjo brūžinti nuo tabako pageltusius dantis. Lyg ir kvailokas būdas kurstyti senių pavydą, bet prisiminus, kad Italijos generolai gudrumu niekada nepasižymėjo... Generolas Lukianis nusipirko ir sau arklį, padėkojo seržantui ir pirmą kartą septyniasdešimties metų gyvenime sėdo į balną. Žinoma, visiems aiškino, esą, daktarai ragina judėti, sportuoti, pamiklinti štabo fotelyje išlepusį kūną. Po teisybei, daktarai užgynė ne tik jodinėjimą, bet ir spartesnius žingsnius, tačiau meilė žmonai, kilnus geismas būti šalia ne tik naktį, bet ir dieną nepaiso jokių draudimų.

Arklys — taikus gyvulys, po šuns — antras žmogaus draugas. Tačiau būna ir nedraugiškų užsispyrėlių, nepripažįstančių žąslais liežuvį raunančio generolo visagalės, rėkavimų ir sidabrinių pentinų baksnojimo,— o kaip tik toksai ir pasitaikė generolui Lukianiui. Vieną rytą velnio išdaris nutrenkė raitelį ant parko keliuko, paskui, vaidindamas išsigandusį, mirtinai sutrypė.

Palaidojus generolą Lukijų Lukianį su už tėvynę garbingai žuvusio medaliu ant sulaužytos krūtinės, jaunoji našlė išvyko pas gimines į Romą. Reikėjo išsiverkti motinėlės glėbyje, pasiguosti skausminga netektim Krašto gynybos ministerijoje liūdinčiam generolo vaikystės draugui. Ministerijos generolas nuglostė našlės sielvartą, taip vykusiai atgaivino nusilpusią širdelę, kad ji sugrįžo vos slėpdama džiaugsmą. Po pusmečio, kada našlė benešiojo gražią galvutę slegiančią juodą skarelę, garnizone vėl pradėjo žvanginti pentinus majoras Kalabris.

Už kokius nuopelnus tas išsikvėpinęs pamaiva pakeltas į majorus,— urzgė garnizono karininkai. Už pasiaukojimą Italijos kariuomenei,— šaukė jų žmonos ir dukrelės,— darbštus, pareigingas, rašo knygas apie arklius, pagaliau, nepamirškite: Roma žino ką daro!

Su naujais antpečiais arklių psichologas majoras Kalabris nebetilpo mažytėje raštinėje prieš arklides, pagal laipsnį priderėjo ne tik vilukė Karininkų gatvėje, bet ir žymiai atsakingesnės pareigos divizijos štabe. Tačiau ma-

joras Kalabris nepuolė pro klastingai pravertas duris, paglostė auksinę rankeną ir atsuko pentinuotas kulnis.

Majoras Kalabris buvo gan protingai mąstantis linksmakraujis, kiaurai permatė divizijos štabo intrigantų žaidimą: pririšti jį popierizmo kampe, o po metų, vėliausiai dvejų, suregzti šaunų skandaliuką, iš kurio telieka vienas kelias — į atsargą „dėl staiga pablogėjusios sveikatos". Trumpiausi laiptai prie pulkininko antpečių ir algos buvo štabo tarnyba, bet retas nenusilauždavo kojos anksčiau į ją įsiskverbusių iškastose duobutėse — ir be naujų veržlūnų Italijos kariuomenėje pulkininkų daugiau negu seržantų,— todėl viską pergalvojęs majoras Kalabris pasitenkino viluke Karininkų gatvėje, solidesne alga ir apsčiu laisvalaikiu. Bet nėra pasaulyje perdėm laimingų žmonių, visada pritrūksta paskutinio lašo nuo Dievo piršto; nebuvo laimingas ir mano viršininkas majoras Serdžijus Kalabris.

Po metų atsisveikinau su mielu senberniu. Teisybę pasakius, jis atsisveikino su manim, palinkėjo, ko pats neturėjo:

— Kietesnės valios, Andželai! Apsiskaitęs vaikinas, o skursti Dievo ir žmonių pamirštame užkampyje. Nesileisk stumdomas, kovok! Pasipurtyk, Andželai, tokiais pečiais, kaip tavo, išlauši visas duris.

Dono Rimanio namelyje pasitiko mielas senų knygų kvapas ir nematytas kunigas:

— Paolas Gambinis. Vadinki. Donu Paolu. Mirė tavo. Globėjas. Pusmečiui praėjus. Po tavo. Išvykimo. Kariuomenėn. Jeigu neturi. Kur prisiglausti. Dieną. Kitą. Susispausime namelyje. Alkanas? Žinoma. Alkanas. Eik virtuvėn. Liko. Pastašiutos. Tegul. Šeimininkė pašildo.

Virtuvėlėje radau Fortunatą. Paglostė skruostus, bandė šypsotis, bet sublizgo ašaros. Padavusi valgyti, atsisėdo šalia.

— Malatesta iškeliavo paskui doną Rimanį lygiai po mėnesio,— braukė ašaras.— Net paskutinę minutę šaipėsi iš mano maldavimų susitaikyti su Dievu. Ir sūnėnas prašė, atsiklaupęs bučiavo rankas. Nepersilaužė. Sirgo savaitę. Daktaras Pinteris pasakė: širdis visiškai sudilusi. Doną Rimanį vaikai rado darže mirusį. Atsisėdo pailsėti — ir užgeso. Su kauptuku rankoje. Kaljaris atsiuntė kitą ku-

nigą, jaunesnį. Jis nemoka pasidaryti valgio, tai pasiprašė mane virėja. Dabar šeimininkauju ir jam, ir mokytojams Malatestoms.

Mirė mano globėjas... Į kariuomenę jo laiškai ateidavo kas savaitę, paskui — užkliuvo. Aptingo senukas, galvojau,— o jis pas savo Dievą iškeliavo...

— Donas Paolas... svetimšalis?

— Italas! — Fortunata pašnairavo į duris ir pasilenkė prie ausies: — Italas iš kontinento. Miknius. Anksčiau, girdi, nemikčiojau, neseniai perlūžo liežuvis. Sako: jeigu nesukapoju sakinio, pradedu taip bjauriai mikčioti, kad ir šventasis Ambraziejus nesuprastų. Nepastovaus būdo žmogus. Kartais linksmas, mikčioja niekus, kartais pusę dienos neišspaudžia nė žodelio. Vaikšto pasieniais, kramto nagus, murma panosėje. Pasirodo, Andželai, jis pažinojo doną Rimanį. Sužinojau va kaip. Donas Paolas pasikvietė pagalbon: reikia rimtai išvalyti namelį, sutvarkyti visus kampus užgrūdusias knygas. Valėme, rikiavome knygas lentynose. Donas Paolas sklaidė jas, kartais ilgėliau įsiskaitydavo. Vienoje knygoje rado kažkokį pageltusį popierių ir perskaitęs nusistebėjo: „Ak, Rimani, Popiežiaus universiteto profesoriau, ir tave už panašias nuodėmes nutrėmė į šitą užkampį...“ Kodėl, Andželai, kodėl jis šventą paskyrimą vadina tremtim?

Skaičiau ir aš tą laišką su Šventojo Sosto antspaudu ir grėsmingai užlenktu parašu. Vaikystėje. Donas Rimanis jau antrus metus mokė mane lotynų kalbos, bet vis tiek pasimečiau gudrių užuominų labirinte, o perpratus staiga pradėjo svilti pirštai, ir skubiai užtrenkiau laišką knygoje.

— Juokavo, Fortunata, buvę studentai visada šaiposi iš profesorių.

— Ir aš taip manau. Kur prisiglausi, Andželai, ką veiksi?

— Rasiu vietelę, nesibaimink. Greit prasidės rudens darbai vynuogynuose. Vėliau — matysime. Jeigu nepasiseks tvirčiau įsikabinti, grįšiu Italijon.

Užsimečiau ant peties kariuomenės maišą ir atsisveikinau su miela senute.

Prie Garibaldžio aikštės fontano sėdėjo vaikinų būrelis. Apsidžiaugė, klausinėjo apie kariuomenę. Sakyk, Otelai, ar tikrai šalia kiekvienų kareivinių būna ir keli bordeliai? Kiek kainuoja vienas pagulėjimas? Koks maistas kariuomenėje? Ar dažnai išleidžia miestan?.. Viskas jiems rūpėjo, bet nė vienas nepasidomėjo — ką dabar veiksi, Otelai, kur numesi savo maišą? Sutemo. Vaikystės draugužiai padaužė pečius, palinkėjo sėkmės ir išsivaikščiojo.

— Otelai!

Hansela... Purto mano galvą, prisiglaudžia ir skaudžiai krimsteli ausį.

— Iš tolo šaukiu, o jis miega kaip kūdikėlis! Mane sapnavai?

— Tave, Hansela.

— Pavargau... — sėdasi greta.

Klausomės Belkampo slėnį užmigdžiusios popiečio tylos. Su saule pakilę žmonės ilsisi. Iki pavakario, kai vėl kibs į darbus.

Graibau išbirusius prisiminimus, raišioju sutrūkinėjusias gijas — — —

Keturkampiais akmenimis išgrįstą aikštę prislėgė tvanki naktis. Tamsoje nyko bronzinė fontano liūto galva; iš grėsmingai pražiotų nasrų sruvenantis vandens liežuvėlis pajuodo. Namų languose švietė šilta, mieguista ramybė. Pakilau nuo suolo ir nuėjau pas tave, Hansela. Kodėl pasukau į tavo namelį — ir šiandien nežinau.

Kai pravėrei langą, pamačiau piktas, šunų užvaikytos katės akis. Atpažinusi sviedei į veidą:

— Velnias! Su maišu. Mano nuodėmingos sielos atėjai?

— Aš... pro namelį... — mikčiojau.— Vėlu, galvojau, bet pasibelsiu — gal nemiega...

— Nešdinkis, nelauk, iki apspjausiu snukį! Motina buvo vokiečių kareivių sugulovė, tai, sakai, ir duktė ilgai nesiderės? Kaip toje dainelėje: atidaryk langelį, našlele, pakutensiu jautrią vietelę... Nebe pirmas, Otelai, kad žinotum, kiek garbingų Belkampo tėvų ir jų sūnelių beldė į mano langą! Visi kaip ir tu: ėjau pro namelį ir sugalvojau aplankyti...

Pravirkai ir užtrenkei langą. Atsisėdau ant laiptelio prie durų. Surūkiau cigaretę ir patraukiau į ožkų tvartą.

Ant kartelės miegojusios vištos mirkčiojo prieš žiebtuvėlio ugnelę, išsigandusios glaudėsi krūvon. Ožkos nesidomėjo manim, nenustebo ir baltai pražilęs senutėlis asilas. Viename kampe buvo šieno, padraikiau ir atsiguliau.

— Neįsileido kvailė,— pasiguodžiau asilui.— Būčiau nusipirkęs pieno butelį, sūrio gabalą, paplepėjęs pusvalandį ir atsisveikinęs. Galėjo pasiūlyti suolą nakčiai — ne svetimas juk, ko baimintis,— bet aprėkė ir užtrenkė langą. Kvailė!

Ryte atsibudęs pamačiau tave, Hansela. Klūpojai šalia ir, sunėrusi rankas ant krūtinės, kraipei galvą.

— Ko nesakei, kad neturi kur prisiglausti? — subarei.— Kodėl tu, juodas asile, visada pasipūtęs, išdidus? Namelyje laisva lova, o jis pasirinko tvartą...

— Neleidai nė išsižioti. Ir dabar tratini...

— Dabar — atidarau duris ir lenkiuosi, Andželai Vitani, prašom vaišintis mano duona ir vynu! Ak, Otelai, mielas juodsnukuti, atleisk už vakarykštį įtūžį, nerūstauk ant savo Dezdemonos.

Papusryčiavę susėdome lauke ant suoliuko. Papasakojau apie karinę tarnybą Italijoje. Tu — apie Belkampo lėtą, ramią tėkmę ta pačia prieš amžius išgraužta vaga. Atsargiai užsiminiau apie vakar prie fontano išgirstą staigią vyro mirtį. Mirė žmogus, atsidusai, vynas partrenkė į karstą, nužudė pačioje jaunystėje. Ir peršokai kitur: darbuojuosi savo „ūkyje", kartais Buonapadrės pakviečia į daržus ar vynuogynus,— taip ir sudurstau galus. Donas Paolas Gambinis? Du mėnesius buvome be kunigo, paskui Kaljaris paskyrė tą miknių. Pas Buonapadres girdėjau, ilgai neužsibus, atsiųstas, o gal ir nutremtas, kad permąstytų kažkokią išlaisvinimo teologiją ar, kaip miestelio moterys šnabždasi, meilės skandaliuką. O tu, Otelai, ką ketini daryti?

Mokyklon bėgantys vaikai žvilgčiojo į mus, krizeno, sveikino su labu rytu, kilnodami rankutes. Vyrai lėtino žingsnius, pasiremdavo ant tvorelės cigaretei, klausinėjo apie kariuomenę, prunkštė suktas užuominas. Atsikirsdavai taip sodriai, kad jie staiga prisimindavo laukiantį dar-

bą ir sprukdavo trindami ausis. Moterys gūžčiojo pečiais, pasipiktinusios traukė skareles ant akių, o viena, išdžiūvusi maldose ir skaistybėje, įgėlė:

— Džiovinasi prieš saulutę bastardai, net žmonių nesarmata!

Pasisiūliau kitą naktį praleisti su ja; senė aiktelėjo, persimetė kryžium. Pabėgo kaip velnio vejama.

— Gimėme ir užaugome šitame miestelyje,— nusišaipiau,— bet draugų neprisigyvenome. Išskalbs tave moterys prie fontano ir padžiaus apkalbom.

Krūptelėjai, Hansela, ir pašokai kaip išgąsdinta ožkelė. Ko pabūgai? Pagalvojai, kad miestelio moterų pašnabždos pasieks senojo Buonapadrės ausis?

— Eik, Otelai, eik, berneli... — tripinėjai duryse.— Malė liežuviais po vyro mirties, dabar vėl užvirins apkalbas.

Trumpa buvo mūsų draugystės valandėlė, trumputis ir atsisveikinimas:

— Nesvajok apie Italiją! Romoje su gėlėmis niekas tavęs nepasitiks. Susirask kambarėlį. Dėl darbo nesirūpink, pasikalbėsiu su donu Marijum — jis visagalis miestelyje.

Apsigyvenau vienintelio viešbutėlio mansardoje. Kambarėlyje buvo lova, spinta, staliukas ir langas stoge. Kvepėjo perkaitusiu medžiu ir giliai įmigusia ramybe. Pabūsiu, galvojau, kurį laiką, užsidirbsiu saują lirų ir — Romon. O gal į Toriną, gal iki Milano — matysim. Visi keliai atviri, visas gyvenimas prieš akis.

Po dvidešimties metų Belgijos anglių kasykloje Tomasas Sidas sugrįžo į gimtąjį Belkampą girgždančiais plaučiais, sukumpęs, kosulio purtoma galva. Kitas būtų išsitiesęs šventai užsitarnautame poilsyje, bet tik ne Tomasas Sidas, kurio protėviai graikai ir danguje ką nors dirba ar prekiauja; jis nusipirko namą, perdažė iš tolo akį traukiančia geltona spalva, virš durų į Garibaldžio aikštę ištepliojo: „Viešbutis“ — ir atsisėdo laukti klientų. Pirmus metus ir žmona pasėdėdavo šalia, žvilgčiojo iš aukšto į praeinančius kaimynus, pūtėsi kaip perekšlė, paskui sugrįžo prie senatvės džiaugsmo — daržo.

Ne, Tomasui Sidui nerūpėjo turistai; svarbiausia — lai miestelis mato, koks jis turtingas, vertas pagarbos ir, žinoma, burmistro sosto. Kurio, beje, niekas neskubėjo siū-

lyti. Vadino, kaip ir anksčiau, Tomasu Sidu, o vaikai — Sidu Kosuliu arba Sidu Belgu.

Išnuomojęs mansardą, kilnusis viešbutininkas galėjo girtis turįs klientą. Ieškojau darbo. Apvaikščiojau slėnio sodybas, bet niekur nieko nelaimėjau. Kariuomenėje sutaupytos liros baigėsi, o ruduo su savo darbais nesiskubino. Penkiolika miestelio gatvių šlavinėjo penkiolika vaikinų; burmistro raštinėje popierinius laivelius lankstė trys raštininkai, trys raštininkų padėjėjai ir trys padėjėjų padėjėjai; kur vienas per valandą galėjo iškasti griovelį, penki kapstėsi penkias dienas.

Marijus Buonapadrė apsvarstė iš kariuomenės grįžusio Andželo Vitanio (vadinamo Otelu) sunkią padėtį Senių taryboje ir paskyrė bedarbio pašalpą. Vėliau, prasidėjus darbams vynuogynuose, Anzelmas Buonapadrė prisiminė, kad turiu tvirtas rankas.

Pokalbiu ant suoliuko, Hansela, ir pasibaigė mūsų greta vingiavę keliukai. Vengdavai gatvėje, iš tolo sutankindavai žingsnius: skubu, netrukdyk! Aš ir netiesdavau rankos, prasilenkdavome kaip nepažįstami...

— ...pabusk, Otelai! Viešpatie, kokia baisi tavo dangaus rūstybė... Bėgam vidun, tuoj prapliups tvanas!

Nubėgo paskui šuoliuojantį katiną. Abu bijo griaustinio, krūpčioja, marksto žaibų žilpinamas akis.

Nuo Vidužemio jūros slenka juodi lietaus debesys. Uždengė Katrokanę, Maklainų sodybą, miestelį. Pagaliau sulaukėme taip geidžiamo, maldomis ir gailiais atodūsiais prašomo lietaus! Tik kad neužgriūtų tvanu — pats žydėjimas, lai pradeda saikiai, palengvėle, paskui gali ir įsismaginti iki nakties. Atsigaivins perdžiūvusi žemė, daržai ir sodai, visų laistymo baseinai prisipildys sidabrinės palaimos.

Belkampo gatvėse — būreliai laimingų žmonių. Dairosi į dangaus mėlynę užgožusius debesis, laukia pirmų lašų ant veido, ištiestų delnų.

Garibaldžio aikštėje sustoja autovežimis. Išvirsta trys vyrukai ir trys merginos. Tariasi, vienas vaikinas rodo

į Maklainų sodybą. Ūmai praplyšę debesys apipila aikštę, ir turistai, užsidengę galvas, bėga slėptis maldyklon.

Turistai? Retas užsuka į Belkampą, dažniausiai atklysta Italijos studentai. Aplanko kažkurio Romos imperijos didžiūno vilos griuvėsius, žolėje paskendusius amfiteatro griaučius, senutėlę, penkių šimtmečių Belkampo maldyklą ir išgverusiais „fiatukais" nuburzgia toliau. Į Kaljarį ar prie Viduržemio jūros. Kur per nesibaigiančias atostogas vėsiose bangose mirksta turtingi romėnai ir darganotų Europos kraštų turtuoliai.

Lietus plauna Belkampo stogus, perdžiūvusią žemę, kyla į Katrokanę. Pirmam tėkšniui suvilgius staliuką, perbėgu pievelę ir įpuolu virtuvėn.

Hansela sėdi užstalėje. Katinas pasislėpęs jos glėbyje — kyšo tik tirtanti, siaubą plakanti uodegėlė. Klausomės lietaus teškėjimo. Debesis sudraskę žaibai tolsta; gelsvi atošvaisčiai dar grybšteli virtuvės langą, bet Hansela nebekrūpčioja. Ir katinas iškiša aprimusį snukutį.

— Šiandien tavo gimimo diena,— prisimena Hansela.— Pokyliausime! Dovanėlę atnešiu kitą šeštadienį. O kol kas — pasilenk, nepasiekiu... — pabučiuoja į kaktą ir nusijuokia: — Bet ir didelis — tikras Maklainų kedras!.. Prisimeni mūsų išdaigas? Viešpatie, kaip norėjom greičiau užaugti, įveikti silpnučių bastardų nedalią...

Susisvajojo. Žiūri pro atviras duris į lietaus laistomą pievelę, klausosi praeities šnabždėjimo. O gal regi mus vaikystėje, kada, siestai suguldę ožkas Katrokanės griuvėsiuose, basi atsistodavome duobutėse ir laukdavome, iki pradėsime augti kaip medeliai. Lietus kapodavo veidus, bet mes kvatodavome, gaudydavome skaidrius lašus. Paskui bėgdavome prie griuvėsių sienoje įrėžtų brūkšnių ir pasimatavę vėl sušokdavome į duobutes.

— Ir Maklainai nepamiršo,— vedu kitur, bijodamas, kad Hansela, prisiminusi vaikystę, kaip visada pradės ašaroti.— Pagerbė: pasirink, girdi, vyno rūsyje. Beje, pasiūlė ir tave pavaišinti. Kartais pagalvoju, kad jie nujaučia...

— Prancūziską šampaną gersime! — šūkauja Hansela.— Rūsyje visa rikiuotė butelių, bene pastebės, kad vienu mažiau.

— Apsieisime be šampano, Hansela: vogtas vynas sprangus. Bet pirmiau padarykime, kas priklauso,— spėsim papuotauti.

Hanselai — miegamasis aukštas, mansarda, man — virtuvė, valgomasis, didysis ir mažasis saloṇai. Dirbame susišūkaudami, negailime prakaito, bet laikas nuo laiko ateiname virtuvėn atsipūsti, vyno stiklui. Vakarėjant baigiam ir einame nusiplauti prakaito. Hansela — į Maklainų vonią, aš — po mansardos dušu. Taip, dabar ir mums poilsio savaitgalis, Hansela patieks šaunesnę, kaip ir dera gimtadienio proga, vakarienę — švęsime!

Guliu švariai perklotoje lovoje. Nuogas. Lietus neatvėsino įkaitusio stogo, kambarėlyje braška perdžiūvusios lentos. Karšta kaip ir anksčiau.

Laukiu Hanselos. Tikriausiai panašus į ant balto debesėlio gulintį velnią!

Juokiuosi. Iš savo kvailų minčių. Snaudulys merkia akis. Ko gero, užmigsiu, ateis Hansela, o aš parpiu...

Myliu Hanselą.

Myliu vaikystės sapnų Dezdemoną.

— Gulėk, nusnausk dar valandėlę,— glosto man kaktą Hansela.— Aš einu į rūsį šampano.

Praplėšiu akis — ledi Margretė! Ne... Hansela. Mėlyna suknele, perlų vėriniu apsuptas kuodas, kibirkščiuojantys auskarai, ant pirštų žiedai, apyrankės...

— Hansela!

— Nors valandžiukę, Otelai,— suglaudžia delnus it maldai,— pabūsiu turtinga dama ir aš. Paskui vėl persirengsiu Pelene. Būk gerutis, Otelai, nesibark.

— Pamišo mergina! — šaukiu.— O jeigu pabraukšt — Maklainai, a?

— Jie Kaljaryje, sugrįš rytoj, gal pirmadienį... Gražiausią suknelę išsirinkau, tik platoka... Ateityje ir aš turėsiu tokių suknelių. Simtą!

— Nebent kitame gyvenime. Ak, Hansela, kaip tu drįsti...

— Einu šampano,— kresteli galvą, nupurtydama mano priekaištus.— Atnešiu tau, Andželai Vitani, prancūziško džiaugsmo krištolo taurėje. Ne, gersime didžiajame salo-

ne. Su puotos žvakėmis ant stalo. Klausysimės muzikos... ne, pirma puotausime, paskui klausysimės muzikos. Apsirenk ir nulipk — viena nesugebėsiu paruošti pokylio stalo,— išeina.

Rengiuosi neskubėdamas, kaupdamas ryžtą. Sudrausminsiu! Priversiu tuoj pat persirengti savo rūbais!

Koks velnias kurstо puoštis, vaidinti turtuolę damą? Reikėtų stipriai supurtyti, bet niekada neišdrįsiu — nuo šiurkštesnio žodelio ašaroja, baudžia skausminga tyla, mirtinai sužeistos žvilgsniais.

Nebijau Hanselos pykčio, sukąsčiau dantis, iki perdegs,— širdį drasko jos verksmas. Prisiverkė vargšelė vaikystėje, dangų užtvindė ašaromis... Gal tegul puošiasi, nors kelias valandas pasidžiaugia vaivorykščių Hansela.

O Maklainai? Ir gudriausia lapė pakliūva į spąstus... Juk aišku, kad šios dienos cirkas — tik pradžia, Maklainams išvykus, kiekvieną kartą puls į rūbų spintas, dabinsis, vaidins ledi. Ak, Hansela, Hansela, argi nežinai, kad nelaimės nereikia šaukti, ji visada sekioja iš paskos!

Kažkas ateina pievelė... Atsargiai dirsteliu pro langelį: nematytas vaikinas supliuškusia skrybėle, apsitempęs džinsais. Plati šypsena, prie krūtinės prispausti delnai. Prieš vartelius stovi autovežimis. Vadinasi, tie patys keliauninkai, matyti miestelio aikštėje. Trys merginos ir du vaikinai lūkuriuoja palei žalitvorę, drąsiausias ateina kažkokiu reikalu.

— Sveikas, jaunikaiti,— išgirstu Hanselos balselį.— Ženk drąsiau, šunų nelaikome.

— Klaupiuosi prie jūsų kojyčių, gražioji ponia,— iš tolo saldina atstovas.— Padėkite nelaimėje, neatstumkite Romon grįžtančių studentų. Aplankėme jūsų gražuolę Sardiniją, gėrėjomės dangumi ir istorija, esame sužavėti. Pamatę jūsų nuostabią sodybą, įsidrąsinome prašytis nakvynėn.

Va kaip! Saulė tik pakrypo į vakarus, o jie lovos ieško. Žinom tokius, dažnai lankstosi serui Maklainui. Ateina pasiskolinti rakto ar sprindžio vielos dujų vamzdžiui pritvirtinti, paskui prisimena, kad ne tik ištroškę, bet ir alkani. Pernai vasarą gan padoriai atrodanti porelė net pinigų paprašė!

Žiū, užsižiopsojęs apsirengiau tarno uniforma! Maklainams išvykus, visada numetu ją,— daug patogiau drobinėmis kelnėmis ir marškiniais. Tiek to, paskui persirengsiu. Dabar svarbiausia — išprašyti nekviestus svečius.

Nulipęs „gražiąją ponią“ randu grakščiai atsilošusią ledi Margretės fotelyje prie židinio. Apskurusiais džinsais džentelmenas prisėdęs kito kampą. Išgirdęs mano žingsnius, atsistoja, bet prieš negrą tarno uniforma nėra ko staipytis,— linkteli ilgaplaukę galvą ir sėdasi.

Juoda, kasdien rūpestingai karpoma barzdelė, lenkta saulės nudeginta nosiukė, dar vaikiškos lūpos ir linksmos gudraus velniūkščio akys. Varsto gražiąją ponią Kazanovos žvilgsniais, ko akys neišsako — paremia daug žadančia šypsena.

— Otelai,— suglaudžia delnus pokyliui apsirengusi gražioji moteris,— Romon grįžtantys studentai prašo leidimo pasistatyti palapinę sodyboje. Vienai nakčiai. Nežinau, abejoju... Vyras išvykęs, namie tik tarnas ir aš...

— Mes ramiai, tyliai, ponia,— gerinasi studentas.— Pernakvoję ankstyvą rytą skubėsime Kaljarin. Pasigrožėjome Sardinija, aplankėme istorines vietas ir grįžtame Romon...

Vėl tą pačią giesmę! Tegul atsigaivina vyno stiklu ir darda toliau. Apie *tarną,* šauni ponia, pasikalbėsime likę vieni; iškratysiu didybės kvailystes, išdulkinsiu taip, kad savaitę nevaliosi atsisėsti!

— Kaip jums atrodo, Otelai? Nejauku atstumti jaunuolius... Sugrįžę Romon, visiems pasakos, kokie šykštūs, nesvetingi sardiniečiai.

— Kaip paliepsite,— nulenkiu klusnią tarno galvą.— Tačiau leiskite priminti škotų posakį: svečias pro vartus — rūpesčiai į namus. Šaunaus posakio autorius vardu Maklainas.

— Mano vyras, generolas Maklainas, irgi škotas,— juokiasi, grūmoja man piršteliu *ledi.*— Argi pamiršote, Otelai, jo mielą priežodį: pakeleivį priglausi — Dievo malonę atgausi... — Pasisuka į ateivį: — Generolas Maklainas jau pensijoje, todėl ir įsikūrėme šitame ramiame užkampyje.

Generolienė! Kodėl ne maršalo žmona, Hansela? Jeigu

iškilai virš debesų, belskis į dangaus vartus, ko gero, titulus ir turtus dalijantis pasiūlys maršalę. Tik kur dėsim ledi Margretę? Maklainas tikrai neatstums maršalo lazdos, tačiau bigamijai jau per senas.

Pradedu ne juokais kaisti. Taip, Hansela, taip, višta povo plunksnomis, be diržo neapsieisime!

— Pasirinkite vietelę palapinei,— ištiesia rankutę pabučiavimui geradarė *ledi.*— Kur nors už sodybos krūmtvorės, nes generolas Maklainas tikrai užvirtų, pamatęs išvažinėtą, sutryptą pievelę. Otelai, paruoškite paskubos užkandį ir arbatos...

Skubu virtuvėn. Užkaičiu vandenį, puldinėju nuo spintelių prie šaldytuvo.

— Atsibusk, kvaily! — dairausi kaip svetimuose namuose, padaužau kaktą kumščiu.— Ir tave apmulkino?

Taip, sujaukė ir man protelį. Šauni aktorė, vaikinukas nė nepagalvojo, kad staiposi prieš tarnaitę, pabučiavo ranką ir išsiskubino su linksma žinia.

Laikas baigti žaidimus, Hansela, nelauk, iki kuris iš studentų būrio prabils angliškai. Praslysi kita išmone? Nesiginčiju, tavo galvoje verda tūkstančiai gudrybių, tačiau studentai ne mulkiai. Gyvenimo mokyta ir permokyta, turėtum žinoti, kad kiekviena apgaulė ne tik juokina, bet ir žeidžia.

Po teisybei, ko man taip būgštauti? Na, pažais komediją iki vakaro... Irgi niekam pilvas nuo to nesuskaus, išgirdę tiesą, studentai nusikvatos ir pagirs aktorę, džentelmenas vėl pabučiuos rankutę. Diržo graibausi... Mergina skraido plaštakėle žydinčiame sode, o aš mūšiui rengiuosi. Tegul linksminasi. O vėliau, kai liksime vieni, be abejo, griežtai, bet ramiai tarsiu: taip nedera, panašios išdaigos gali baigtis ašaromis, Hansela, pasismaginai vieną kartą — ir užtenka.

Pro langą stebiu palapinę statančius vaikinus. *Generolienė* kažką pasakoja merginoms, rodo apelsinmedžių miškelį, vynuogyną. Tikriausiai plėšikauja ir Buonapadrių, Deledų, Kalvių valdose.

Graži priešvakario saulėje, aukštesnė už studentes — kaip mėlyna gulbė tarp ančių.

Paruošęs „paskubos užkandį" mažajame salone, įšeinu kviesti Hanselos Generolienės ir svečių:

— Signora Generalessa, malonėkite!

Pilstau arbatą į porceliano puodukus. Su meile ir pagarba tradiciniam anglų gėrimui. Kaip Vestminsterio vyskupas pamaldų vyną savo katedroje. Aiškiai matyti, kad studentija mieliau atsigaivintų vynu, tačiau siurbčioja nesiraukydami. *Generolienė* klausinėja apie Romos teatrų spektaklius, koncertus, mielą šeimos bičiulį generolą Buonapadrinatį, kardinolą Rimaninį (irgi mūsų bičiulis, jaunos sielos senukas), Anglijos konsulą Makbuldišą (labai rimtas diplomatas, dažnai svečiuojasi mūsų sodyboje), beje, o kaip laikosi skaidraus humoro seneliukas — valstybės prezidentas? Studentai, aišku, ne ką žino, ne ką girdėjo, todėl staiga susivokusi generolienė kilniai slysta žemyn: kaip sekasi mokslas, kokios nuotaikos universitetuose, kurias specialybes pasirinkę?

Kita Hanselal Puoduką kilnoja dviem piršteliais, maloningas dėmesys kiekvienam, išklauso palenkusi galvutę ant peties. Kuris kvailys sakė, kad erelio plunksnomis nepaslėpsi vištos?

Vaikinai pasipuošę madingais džinsais, rankos baltos, švelnios, nemačiusios sunkesnio darbo. Visi trys gražbyliauja, kaitina *generolienę* galiūnų žvilgsniais ir, žinoma, persistengia. Net jų merginos susižvalgo: tai įsibėgėjo mūsų patinukai! Galiu prisiekti, kad geruoju viskas nepasibaigs, naktį jos paskelbs kolektyvinį skaistybės streiką.

Ir jos apsitempusios džinsais, margais kaubojų marškiniais. Vyriausia iš jų — Silveta — žvilgčioja į mane. Susidomėjo Senegalo ar kažkurio kombuktaus juoda egzotika? Lėtų judesių, retai įterpianti žodelį, sakytum, drovumo pavyzdys, bet rudos akutės jau nurengė ir įvertino.

Pradedu maivytis ir aš? Niekas nesidomi manimi, tai ir vaizduojuosi, kad Silveta dairosi į visų užmirštą tarną... Tačiau *generolienė* nepamiršo: vieną kartą pasekė Silvetos žvilgsnį, antrą — ir susirūpino:

— Otelai, atneškite keletą butelių vyno. Man atrodo, studentija nemėgsta arbatos...

Pilstau vyną. Kukliai, kaip aukštojo luomo papročiai reikalauja. Po antro ratuko vadovas perima butelį: nesi-

varginkite, Otelai, patys apsitarnausime. Visi rūko, taip pridūmino, kad atidarau langą. Maklainai nerūkantys, aš užsitraukiu tik virtuvėje ar savo mansardoje,— tuoj užuostų sugrįžę.

— Iki vakaro jūs laisvas, Otelai,— vėl pagauna Silvetos žvilgsnį *generolienė*.— Jeigu ko prireiks, pakviesiu varpeliu.

Virtuvėje išgeriu ir aš didžiulį stiklą. „Pakviesiu varpeliu...“ Kaipgi nebus tarnus šaukiančio varpelio, jis visų lordų ir generolų namuose! Komedija pradeda varginti, bet per giliai įklimpom, teks vaidinti, iki uždanga nusileis. Per koridorių atsklinda *generolienės* balsas:

— Ir aš nemėgstu arbatos. Dieve mano, kaip įkyrėjo, bet generolas Maklainas šventai laikosi anglų papročio. Mūsų šeimoje — tėvelis irgi buvo generolas — gerdavome kavą. Kiek kartų sakiau: branguti, aš gi italė, prisiekusi ištikimybę kavai!

Užsidengiu ausis. Jeigu nesutramdys liežuvio, studentai netruks užuosti šešką liūto kailyje.

— ...kviečiu pasivaikščioti mūsų apelsinmedžių miškelyje.

Generolienę lydi tik būrio vadas, kiti atsiprašinėja, prisipažįsta nuvargę ir sulenda palapinėn. Neilgam, išsiveržia klegėdami ir puola į maudymosi baseiną. Nuogi! Visiškai nuogi kaip vikšreliai... Puolu pro duris:

— Signora Generalessa! Dėl Dievo meilės, sudrauskite svečius!

Generolienė apžvelgia dūkstančius baseine. Vadovas persigandęs grūmoja kumščiu: pamišote?

— Nematėte nuogų vaikų, Otelai? — juokiasi *generolienė*.— Tegul, dėl to dangus nesugrius. Beje, Otelai, paruoškite vakarienę. Jūs, nepaisant senieniškų pažiūrų, šaunus virėjas, palepinkite romėnus.

Vaikai? Na, jeigu vaikai... Sugėdintas pakraipau galvą ir grįžtu virtuvėn. Sprangus juokas raižo gerklę. Suvilgau ją vynu, pamuistau galvą, papurtau pečius, bet nerimastis vis tvirčiau lediniais pirštais gniaužia sprandą.

Ne, Maklainai negrįš, nėr ko baimintis Sodybon mėnesių mėnesius neužsuka artimiausias kaimynas. Baseiną

nuo miestelio slepia krūmtvorė, tik iš Buonapadrių tvirtovės viskas kaip ant delno. Toli, reiktų vanago akių! O jeigu turi žiūronus? Turi, kur neturės, tokios valdos — plika akim neapžvelgsi, nepatikrinsi, kas sąžiningai dirba, kas tik rankom mostaguoja.

— Atėjau vyno, Otelai,— išgąsdina balsas duryse.— Generolienė miškelyje, gal tu, geruti, surasi mums butelį?

Gražiai nuaugusi raganiūkštė. Ir šlaunys, ir krūtys tikrai nebevaikiškos, patyrusios vyro glamonę. Vyno prisisunkusi mano galva kaista, pečius pradeda laužyti svaigus rąžulys.

— Tu visada šitaip? — juokiuosi, vydamas kylantį geismą.— Patiko vyriškis ir — prašom, gulkim kur patogiau? Man atrodo, kad tavo vardas nepilnas, turėtų būti: Silveta Visadataip.

— Nepamokslauk, Otelai,— papurto šlapiais plaukais apkritusias krūtis.— Kur tavo kambarėlis?

Ateina ir prisiglaudžia. Užmeta ranką ant sprando, lenkia galvą pabučiuoti. Nunešu tą perkaitusią katę prie durų ir pliaukšteliu per užpakaliuką. Smagiai, visu delnu. Silveta aikteli ir pritupia.

— Bėk į baseiną atsišaldyti,— stumteliu pro duris.— Gerai pamirkyk degančią vietelę. Ir prisimink, ką mama prisakė.

Ir aš ne šventuolis, bet vis dėlto... kad šitaip be niekur nieko — užsigeidė mergina ir — šen, vaikine, maukis kelnes.

Generolienė ir jos svečiai vakarieniauja virtuvėje. Atrodo, kad ji ne visai prarado galvą, prisiminė valgomojo antikinius baldus, šviesius kilimus. Mirkčioju jai, kviečiu rimtesniam pokalbiui, bet apsimeta nematanti.

Studentai *vaikai* vilkų dantimis triuškina keptus viščiukus, kemša Paryžiaus grybelius, padaže sumirkusią ryžių košę. Ir, žinoma, viską gausiai užpila vynu. Rytoj anksti nubėgsiu į miestelį ir nupirksiu, ką paėmiau iš didžiojo šaldytuvo.

Kada netarnauju, stovinėju už *generolienės* pečių. Išsibaigus vynui, vaišinga šeimininkė pakelia deimantuotą

pirštelį: Otelai, dar vieną butelį; Otelai, ar nematote, kad laikas pakeisti lėkštes? Vengia mano žvilgsnio, jeigu ir susitinka — nepažįstama moteris. Net balsas pasikeitė, pamiršo Hanselą Pelenę, supurtyta tik išplėstų akis: kaip drįstate paliesti mane!

Pavargau. Atrodo, nebesuvokiu, kokia iš tiesų tikrovė, kaip iš tiesų elgtis. Komedija tęsiasi, atomazgos paskutinis veiksmas dar už kalnų. Išlaikysiu iki galo? Dievaži, kad nepradėčiau šaukti ir mėtyti studentus pro duris. Užsimerkiu, bandau nieko negalvoti, tačiau neatsipalaiduoju, jaučiuosi pririštas scenos viduryje.

Pavalgę ir jau pusgirčiai studentai atsineša gitaras, stumdo kėdes: šoks ir dainuos.

— Atrodote nuvargęs, Otelai,— pirmą kartą nusišypso ir man *generolienė.*— Pailsėkite lauke, po kedru. Berods ten jūsų mėgstamiausia vietelė...

Nusilenkiu ir išeinu. Virtuvėje pasiimu vyno butelį, stiklą. Atsisėdu po kedru. Kvepia lietaus atgaivinta žolė. Danguje grumiasi debesys, tikriausiai naktį vėl prakiurs. Šauniai palijo! Jeigu ir naktį taip, žemė vėl prisikaups drėgnos gyvybės.

— E, Pjerinai, kad tu žinotum, koks esi laimingas savo kedre! O man, žvirbleli, galva sproginėja. Nors pulk į baseiną ir pasiskandink...

Debesys svaido baltą mėnulio skeveldrą. Tarpais ją panardina, ir pievelę apgaubia tamsa. Pro atvirus virtuvės langus aidi gitaromis pasaldintos dainelės.

Už krūmtvorės keliuku į sodybą burzgia autovežimis... Maklainai! Atplėšiu akmenines kojas nuo žemės ir pasileidžiu į namą.

— Stok! Nė žingsnio toliau!

Belkampo dialektu. Balsas jaunas, bet šiurpiai žiaurus. Atsisuku į vartelius. Prie jų džipas. Du šautuvais ginkluoti bėga prie manęs, trečias seka neskubėdamas.

Spragteli atlenkiamas gaidukas, ir mano kaktą nudegina metalinis šaltis.

— Klaupkis! Sunerk rankas už nugaros!

Vienas užmeta virvę, įspraudžia tarp dantų ir suriša ant sprando.

— Hansela! — šaukiu, išgirstu tik aimaną.— Hansela...

Partrenkia ant pievelės. Suriša rankas, kojas. Vartausi, bandau stotis, bet smūgis į galvą nukerta jėgas.

Guliu šonu į namą. Viską matau, viską girdžiu, tačiau negaliu pajudinti nė pirštelio.

Sapnuoju? Tuoj išsibudinsiu, ir košmaras pranyks! Bjaurus sapnas. Sėdėjau po kedru ir užsnūdau...

Galvą smaigsto skausmas. Virvė drasko lūpas. Maklainų name riksmai, vartomų kėdžių bildesys, staiga — šūvis... Ne, nesapnuoju! Jėzau Kristau, kas čia dedasi, kodėl mane surišo? Kas šovė? Ką nužudė?

— Hansela!..

Nuo vartelių atšlama žingsniai. Apsiverčiu į juos. Raudonai nudažyta kaukė pasilenkia prie mano veido. Pro plyšius žiba pasiutusio šuns akys. Mėnulis krenta į debesis, ir pievelę užkloja tamsa.

Skuduru apraišiotas batas primina mano veidą. Sprandas braška, alpinantis skausmas perveria nugarkaulį, supurto kojas ir išdegina galvą...

Moters riksmas...

Sprandą laužianti koja atkyla. Praveriu akis ir pamatau kitą košmarą: du šešėliai velka Hanselą už rankų. Tabaluoja bejėgė jos galva.

Grimztu. Žemė siurbia mane. Šalta, dvokianti žemė prasiveria, ir aš krentu... krentu...

Skausmas. Plyšta galva. Guliu pievelėje. Lyja.

Vakar pasigėriau, atsiguliau po kedru, o nakčia pratrūko lietus. Vynas — ne vanduo, aš gi siurbčiojau visą vakarą ir, aišku, pasigėriau negyvai. Laikas išsiblaivyti! Kol niekas nepastebėjo lietaus skalbiamo tarno. O sapnai! Kaukėti užpuolikai... šūviai.... velkama Hansela...

— Hansela!

Kandžioju burną pažabojusią virvę. Galvoje tvinksi skaudūs dygsniai. Apsiverčiu ant nugaros.

Lietus plauna veidą. Nesapnuoju... Klaiki tikrovė užspaudžia akis.

Kalnų piemenų medinėmis kaukėmis veidus užsidengę plėšikai pagrobė Hanselą.

Išsivilko nušautą?

Ne. Lavonas grobikams bevertis, Hansela gyva!

Nuo kada pradėjo grobti beturčius?

Niekas jos neišpirks, čia kažkas kita, ne mano skaudančiai galvai perprasti.

Pagaliau išlaisvinu rankas. Atrišu burną veržiančią virvę, atpalaiduoju nutirpusias kojas.

Svirduliuoju į namą. Virtuvėje pakišu galvą po vandens čiaupu, skalauju kruviną burną. Visur šviečia elektros lemputės. Laikrodis rodo antrą ryto. Lubose — vilkų užtaisu išplėšta skylė.

Permirkęs katinas dairosi nuo slenksčio. Atsargiai apeina virtuvę, apuosto mano kojas ir atsigula po stalu.

Kraipau skaudantį sprandą, trinu šlapiu rankšluosčiu. Reikia surikiuoti mintis, bet galvoje tuščia, vien prakeiktas skaudus tvinksėjimas.

Verkiu? Ašaros temdo akis, virtuvė skęsta migloje. Vėl pakišu galvą po vandeniu.

Geriu vyną tiesiai iš butelio. Nutrenkiu tuščią į kampą ir einu pasieniais. Rankioju išvartytas kėdes, gitaras, išsibarsčiusius perlus. Einu į mažąjį saloną: dirbdamas nusiraminsiu. Koridoriuje išgirstu balsus rūsyje. Nulipu pirštų galais, pasiklausau prie durų. Studentai! Pasuku raktą ir atsargiai praveriu apkaustytas ąžuolo duris.

Svečiai apstoja mane tylūs, susirūpinę kaip nubausti vaikai.

Virtuvėje drąsėja. Baimę malšina dideliais vyno gurkšniais, visi skuba pasakoti, šūkauja. Tą patį: pagrobė generolienę.

— Įsiveržė su šautuvais. Kaukėti. Generolienė išblyško. Paskui atsistojo ir pakvietė prie stalo. Kilni! Senesnis grobikas...

— Pasisakė amžių? — ironiškai įterpiu.

— Matėsi, kad senas, Otelai. Ir balsas senyvo. Kirto generolienei per veidą ir subliovė: „Kur vyras?“ Garbingoji ledi išblyško, bandė kažką pasakyti, bet grobikas parbloškė ją šautuvo buože ir surišo kojas. Jaunesnis —

žymiai aukštesnio ūgio ir vikrus kaip šeškas, nudundėjo laiptais į viršų, trankė duris — tikriausiai ieškojo generolo Maklaino. Aš... mes... tik sujudėjome, senesnysis šovė į lubas. Ir vėl suriko: „Kitas šūvis — drąsuolio galvon!“ Neradę generolo, suvarė mus į vyno rūsį ir užrakino. Kodėl tu, Otelai, tik dabar parsiradai?

— Mane užklupo pievelėje. Apsvaigino smūgiu į galvą ir surišo. Atsitokėjęs išsilaisvinau. Bailus aš, prisipažįstu, bijojau kišti nosį vidun, todėl pirma nubėgau į miestelį ir išbudinau karabinierius. Seržantas pažadėjo: surinksiu savo vaikinus ir atvažiuojame.

Studentai susižvalgo. Karabinieriai! Apklausos tardytojas rasi užlaikys kaip liudininkus...

— Nepagalvok, Otelai, kad bailiai... — mikčioja vaikinas.— Jeigu šįryt pasivėlinsime į laivą Kaljaryje, liksime kitai dienai. Mūsų tėvai laukia... Paliksime adresus, Otelai, neatsisakome liudyti.

— Palikite.

Per kelias minutes suglemžia palapinę ir paskubomis atsisveikina. Vėliau, kai atvės galvos, nusiramins, keistas jiems pasirodys tarno Otelo elgesys.

Apšvarinu virtuvę. Suplaunu lėkštes, stiklus. Dirbu, kad nusiraminčiau, galėčiau blaiviau, šviesesne galva sudėlioti baisios nakties duženas.

Lietus nutolo. Rytuose, virš Katrokanės uolyno, šviesėja dangus: aušta. Uždarau virtuvės langus. Ieškau bičiulio katino. Nerandu. Tuščiame name aidi mano žingsniai.

Vaikštau. Trankau drebančias rankas į sienas, vėsinu skaudančią galvą šlapiu rankšluosčiu. Maklainų miegamojo spintoje randu „dramblinį“ šautuvą, atsinešu į virtuvę. Patikrinu šovinius spynoje ir atremiu kampe. Nusiskutu barzdą, apsirengiu išeigine eilute ir ilgai stoviu prieš mėlynu plienu blizgantį šautuvą. Staiga pradedu juoktis. Kažkas juokiasi manyje, purto visą kūną ir veržiasi pro burną. Mansardoje surenku Hanselos aprangą, batelius, susupu į laikraštį ir suveržiu virvute.

Pereinu pievelę. Lietus išlygino visas įspaudas. Jų ir

nebuvo: grobikai atvyko basi ar minkštais skudurais apmuturiavę batus. Pastoviu po kedru, uždarau krūmtvorės vartelius ir einu į Belkampą.

Buonapadrių tvirtovė miega taikioje ramybėje. Mieguisti ir šunys prie vartų. Sviedžiu akmenėlį, ir jie puola kauksėdami.

Plėšrūs Buonapadrių sargai! Juodi, smailiai nukarpytomis ausimis, įstrižose akyse dega žudikų ugnelės. Puldinėja vartus, kandžioja mus skiriančių virbų užtvarą. Vėl sviedžiu akmenį, ir dobermanai visiškai pasiunta.

Pagaliau antrame aukšte, kur gyvena Marijaus Buonapadrės šeima, prasiveria langas. Tik tiek, kad būtų galima prakišti šautuvo vamzdį.

Stebiu trečio aukšto langus. Miegi, sena gyvate? Išbudinsiu ir tave! Nežinia, ar šiandien pakaks jėgų nušliaužti į maldyklą sekmadienio pamaldoms, kuriose laimini save teisiojo kryžium ir grįžti tvirtovėn ramus, pasistiprinęs Kristaus kūnu ir krauju.

Ir Antonijaus langai tamsūs. Ne, už jų niekas negniaužo šautuvo, bet ir tu Buonapadrė to paties urvo!

Rytas slysta nuo Katrokanės, gaubia miestelį. Iš drėgnos prietemos kyla, baltuoja Buonapadrių tvirtovė.

— Kas ten prie vartų? — perrėkia šunis, spjaudo pro langą pirmos cigaretės kartėlį Marijus Buonapadrė.— Tvanas? Gaisras?

— Otelas. Svarbiu reikalu pas jūsų tėvą.

— Tėvas miega. Visi miega. Ateik vėliau. Girtas tu ar pakvaišai?

— Blaivus. Reikalą galiu papasakoti karabinieriams, bet pirma norėčiau pasitarti su savo geradariu.

Brakšteli trečio aukšto langas. Po Marijaus riksmo ir jis sujudėjo, o dabar, paminėjus karabinierius, atsidarė plačiau.

— Pragaras šventą rytą! — šaukia valdovas.— Kas atėjo, Marijau, kokiu reikalu?

— Otelas, geradary,— lenkiuosi, nusiimu kepurę.— Bučiuoju jūsų geras rankas. Atleiskite, kad išbudinau. Nelaimė! Padėkite našlaičiui, patarkite, kaip aplenkti velnio iškastą duobę, negarbę, o gal ir kalėjimą.

Marijus išsilenkia lange, kažką šneka, bet tėvas purto galvą, rikteli:

— Pririšk šunis ir atvesk vaikiną!

— Kurapkų užtaisu jam į subinę! — skeryčioja Marijus.— Girtas bastardas, vos ant kojų stovi.

— Atvesk! Otelas — rimtas vaikinas. Jeigu atbėgo tokiu laiku — gero nelauk. Viešpatie, atgniaužk kumštį...

Marijus pamaigo ryšulėlį ir stumteli per kiemą:

— Žingsniuok. Papasakok savo nelaimę ir nešdinkis.

Kodėl tu, Marijau Buonapadre, neklausi, kas įvyko, koks vargas užgriuvo tave, Otelai, ar Maklainus? Taip niekini mane, kad pokalbio nesu vertas? Stumdai juodą kvailelį, galiūną vaizduoji, bet pasenęs jau, girgždi kaip suskeldėjęs šlenkstis, dviem atsikvėpimais sulaužyčiau į šipulius. Nematai ant mano pečių gyvačių maišo, Marijau Buonapadre? Paleisiu jas tvirtovėje, bijosite užmigti, bijosite kasdieninės duonos, bijosite atsukti nugarą tamsai!

Anzelmas Buonapadrė laukia užstalėje. Šiltu rytšvarkiu, senoviškai išsiuvinėta skarele apie kaklą. Spyriu išbudinto šuns akyse krūpčioja pyktis, gal ir baimė. Paskubomis įbrukti dantys kliūva; stumdo juos liežuviu, ryja šleikštulio seiles. Ant stalo kampo šviečia lempa žaliu gaubtu. Šalia bronzinis laiškų peilis.

Glosto pirštais baltais šeriais apžėlusius skruostus, kaktą — bando nusiraminti. Išjungia lempą. Linkteli per stalą ir duoda ranką pabučiuoti. Atrodo jau susitvardęs, tėviškai šypteli, paglosto man galvą.

— Sėsk, Otelai,— praplečia šypseną.— Sėsk ir pasakok.

Du kartus smakro kryptelėjimu stūmė sūnų pro duris, bet Marijus nepakluso. Sėdi ant minkštasuolio ir, vengdamas tėvo žvilgsnio, apžiūrinėja grindis, savo rankas. Padedu ryšulėlį ant stalo.

— Čia Rozitos Sonedos, visų vadinamos Hansela, suknelė. Vakar, sutvarkiusi Maklainų namus, pasipuošė ledi Margretės rūbais, brangenybėmis ir išėjo. Laukiau sugrįžtant iki šiol, išlandžiojau Katrokanės krūmus — ir atbėgau pas jus patarimo. Vakare iš Kaljario sugrįžę Maklainai netruks pastebėti vagystę... Apkaltins mane! Mak-

lainams išvykus, aš atsakau už namus. Nepatikės, sakys: be tavo žinios šitaip negalėjo. Ak kalė, ak prakeiktoji!

— Išėjo... pasipuošė ir išėjo... — graibosi tamsoje senis.— Reikėjo laikyti! Išplakti užpakalį diržu! Atšaldyti baseine ir vėl papliauškinti! Pamišo merga...

Marijus pasvyra į mane, gniaužo kumščius, bet tėvo žvilgsnis prikausto.

— Tėve, tarkite žodelį, ir išspiriu juodasnukį pro vartus,— urzgia.— Meluoja nemirksėdamas. O jeigu ir tiesa, tegul Maklainai patys ieško mergšės.

— Nemeluoja,— drasko kaktos raukšles senis,— kodėl turėtų meluoti savo geradariams? Mes ne viską žinome, neskubėkime spręsti. Pasakok, Otelai.

— Nebežinau, nuo ko ir pradėti,— verkšlenu.— Apšvarinusi Maklainų miegamuosius, nulipo pasipuošusi ledi Margretės suknele, žiedais, apyrankėmis — eina pro duris. Bandžiau perkalbėti, bet mergina tvirta, apdraskė veidą, paskui kažkokiu daiktu trenkė į galvą, apsvaigino. Kai atsitokėjau...

— Stiprus kaip bulius, o moterėlė priveikė! — nerimsta Marijus.— Kokias pasakas seki, bjaurybe?

Tėvas pastumdo ryšulėlį peiliu ir susimąsto. Kambaryje sklaidosi prietema. Lange šviesėja rytas.

— Kur ji galėjo nusitrenkti? — laužau rankas.— Prieš atbėgdamas pas jus, žvilgtelėjau pro mergšės namelio langus: tuščia. Išsitrenkė pavakare... o jau rytas. Sukau galvą, bet nieko neišsukau. Gal kas matė miestelyje? Reiktų paklausinėti... O gal pranešti karabinieriams — lai tvarkosi, jie geriau moka.

— Nusiramink, Otelai,— varto peilį senis, vėl stumteli ryšulėlį,— šitoje košėje daugiau cukraus negu pipirų. Pagalvojus apie Maklainus, juokas stringa gerklėje. Aš pasiūliau jiems tą Hanselą, ir ant mano namų kris negarbė. Karabinieriai... hm... neskubėkime. Marijau, žadink Antonijų: trys galvos plačiau apima.

Marijus sunkiai kelia pečius prislėgusį akmenį. Nemigos išgraužtoje galvoje susipynė melas ir tikrovė. Keletą kartų ir jis bandė įsisprausti pokalbin, bet tėvas nuvydavo piktu žvilgsniu: tylėk, šita velniava ne tavo proteliui.

Lenkiasi prie tėvo ausies. Senoji gyvatė sušnypščia pro dantis, atstumia ir dar kartą parodo duris. Marijus iškelia rankas, pagniaužo kumščius ir trenkia durimis.

— Ūmus... — dūsauja senis.— Kraujas virte verda, dažnai ir pagarbą tėvui pamiršta.

Slenka iš užstalės. Atidaro langą. Gaudo ryto vėsą perdžiūvusia burna. Oro gūsis blaško aitrų gydomojo tepalo kvapą.

Tuo tepalu atsidavė ir mano sprandą laužusi koja.

— Marijus sakė, kad vakar žmonės matė jaunuolių būrį Maklaino sodyboje,— sviedžia per petį. Staiga atsisuka: — Kodėl nutylėjai, Otelai? Mums nori užkrauti rūpesčius, o pats kažką slepi, painioji už mūsų nugarų. Gal ji išsitrenkė su tais vyriokais? Patiko kuris, susilaižė tau nematant, pasivogė brangenybių, rūbų ir — purpt?

— Jaunuolių būrys? — išsižioju.— Katrokanėje? Ir aš mačiau būrelį turistų. Rūkydamas po kedru. Atrūko autovežimiu, stabtelėjo Garibaldžio aikštėje, apsidairė mūsų maldykloje ir nudūmė Kaljario keliu. Gal studentai iš Italijos. Pavasariais jie dažnai trankosi po Sardiniją, prišiukšlina apelsinmedžių miškelius, sodus — nelaimė, o ne turistai!

Grįžta prie stalo. Sėdi užsimerkęs. Rankos trūkčioja, sugriebia peilį ir apgniaužia taip, kad krumpliai bąla.

Galėjau nušauti tave, Anzelmai Buonapadre. Iš kitoje apvaros pusėje esančio medžio. Maklaino šautuvas per šimtą žingsnių perskelia dramblio galvą, o tavoji — iškaršusios gyvatės.

— Kodėl meluoji, Otelai? — prismeigia niauriu žvilgsniu. Kramto lūpas: skausmu tramdo vidurius per gerklę verčiantį įniršį.— Ką rezgi, kur vedi melo pasakaitėmis?

Taip, valia plieninė, bet širdis sudilusi, krūpčioja prieš bastardo kasamą duobę. Ką rezgu? Jūs, Buonapadrės, priraizgėte ligi pat pragaro vartų, tačiau Otelas nenubėgo pas karabinierius,— atnešė Katrokanės spąstus čionai ir laukia, iki pasismaugsite. Taip, galėjau suskaldyti šitą klastos kupiną galvą, bet išrinkau kitą mirtį. Ji, Anzelmai Buonapadre, baisesnė už sprogstamos kulkos žaibą: mirsi su nekaltos lavonu ant pečių!

— Atskubėjau kaip pas tėvą... — verkiu.— Galiu prisiekti atsiklaupęs prieš Kristaus Kančią!

Už durų skubūs žingsniai. Įeina Antonijus. Paskui sekęs Marijus pečiais užremia duris. Antonijus nusilenkia tėvui ir įsisprendžia prieš mane. Matyti, kad Marijus papasakojo, ko verčiu Buonapadres iš lovų, bet ramus, net šypsosi:

— Mergužėlė pakvailiojo, išsiverkė ir miega kur užkampyje. Nubrauk ašaras, Otelai, gėdykis. Vyro galva lubas ramsto, o apsiseilėjo kaip vaikas... — Atsisuka į tėvą: — Leiskite priminti, kad Rozita Soneda nepadoriai pasielgė ne mūsų, Buonapadrių, valdose, o sero Maklaino sodyboje. Čia — anglų reikalas, ir derėtų palaukti, iki jie sugrįš iš Kaljario. Tačiau, tėve, nusilenksime jūsų sprendimui. Kaip visada.

Kada šypsosi, liguistai raukšlėtas veidas pagražėja, akys šiltai prisimerkia. Nuo vaikystės slėpdamas galvą skrybėlėje, įprato vaikščioti atsilošęs, tarsi žvelgtų į žmones su abejingu kilnumu, niekingai pakreipęs petį, bet visi žinojo, kad Antonijus minkštaširdis, be vyliaus. Taikus, pamaldesnis už popiežių, nematė, net nepagalvodavo, kad jį apgaudinėja ir brolis, ir tėvas.

— Aš įkalbėjau anglams tą... — pagaliau įsidrąsina pažvelgti sūnui į akis klastūnas.— Ką atsakysiu Maklainui, jeigu drėbs į veidą: jūs atsiuntėte vagilę į mūsų namus! Reikia surasti ją, iki anglai Kaljaryje. Tu, Marijau, su keliais berniukais apieškok miestelį ir jos namuką. Jei nerasite, sėskite į džipą, iššvalgykite dešimt penkiolika kilometrų kelio Kaljario link. Antonijaus būrys tegul ieško Katrokanėje. Toli ji negalėjo nusitrenkti, autobusų nakčia nėra, o pėstute... Jeigu iki vidudienio nesurasime, reiks pranešti karabinieriams. Pas juos nueis Otelas. Mes, Buonapadrės, būsime atlikę gerų kaimynų pareigas, visa kita jau teisingumo rankose. Otelai, permąstyk viską. Pasitark ir su protu, ir su sąžine, gal ką pamiršai, netiksliai mums atpasakojai...

— Kaip kunigui per išpažintį, donai Buonapadre! Bučiuoju jūsų geras rankas. Ačiū, kad tėviškai apraminote nelaimėje.

Rankos nebučiuoju. Atsisveikinu žemai nusilenkdamas ir atbulas sugraibau durų rankeną. Koridoriuje atsiremiu į sieną. Šleikštulys kyla gerkle. Ryju karčias seiles, uostau delne sutrupintą cigaretę.

Marijus tranko stalą kumščiais. Saukia. Jam atsiliepia kimus, gergždžiantis tėvo riksmas. Žvanga dūžtantis stiklas: žalioji stalo lempa — į šukes. Stiprėjantį ginčą nukerta tyla.

Antonijaus išstumtas Marijus pamato mane, ir jo išblyškusį veidą išmuša dėmės.

— A! — iškelia kumščius.— Užmušiu bastardą!

Atplėšiu pirštus nuo kaklo, bet kelio smūgis į paširdžius nubloškia ant grindų.

— Marijau! — šaukia išsigandęs Antonijus.— Marijau, raminkis!

Broliai grumiasi, daužosi į sienas. Šluostau vėl kraujuojančias lūpas. Juokas plėšo krūtinę, purto visą kūną.

Išpuolęs tėvas perskiria sūnus. Įstumia Marijų į kambarį ir užrakina. Antonijus šnarpščioja, glosto kruviną nosį. Žiūri į duris. Veidas bąla, susilieja su siena. Krūpteli ir nusipurto.

— Parvešiu į Katrokanę,— šnabžda, dairosi paklaikusiomis akimis.— Man atrodo, kad ne viskas taip, kaip papasakota, ne viską žinau...

— Ir nereikia, Antonijau, nekišk rankos į gyvačių urvą.

Rytas žada apsiniaukusią dieną. Pūsčioja Vidužemio jūros vėjelis. Antonijus vairuoja džipą kaip sapne. Pasiekęs Maklainų sodybą, nepasuka atgal. Išjungia motorą, išlipa kartu. Eidamas dairosi, džiaugiasi anglo pergale prieš dykvietę, giria jo darbštumą. Tyliu. Virtuvėje atkemšu vyno butelį, įpilu svečiui. Ir vynas šaunus, protingai viskuo rūpinasi anglas! Svetimų vengiantis katinas glaustosi į jo kojas, trina snukutį. Ak, Antonijau, gerasis Dievo kvaileli, kodėl tu nepasilikai Buonapadrių tvirtovėje!

Pamato kampe šautuvą. Brakšteli, išmeta šovinį ant delno ir spokso į mane kraupiu žvilgsniu.

— Su tokiu šautuvu galima sienas griauti,— lyg klausia, lyg atsako į savo mintis.— Tu visada, likęs vienas,

po ranka pasidedi šitą patranką? — Nesulaukęs atsakymo, priglaudžia šlapią nosinę prie veido.— Tokio įsiutusio Marijaus dar nemačiau...

— Negudrauk, Antonijau. Atsisveikink ir pamiršk. Taip bus geriau visiems, o ypač tau.

— Kaip bus, Otelai, matysime. Ką slepiate nuo manęs? Marijus šaukė: reikėjo padaryti taip, kaip buvome nusprendę, o jūs suskydote; tėvas: nutilk, kvaily! Atrodo, kad tu žinai, kas buvo nuspręsta... Kodėl Marijus puolė tave koridoriuje? Kodėl tu, jaunas ir stiprus, nesigynei? Man pasirodė, net juokeisi... Jaučiu, Otelai, jog ir tavo siela tamsi, sklidina klastos. Kuo įskaudinome ar nuskriaudėme, kad mūsų namus vadini gyvačių urvu?

Nusiima skrybėlę, mosuoja, vėsina baisios nuojautos iškankintą galvą. Brolio sumušta nosis išpurtusi, raudona — nei gailėtis, nei juoktis. Buonapadrė ir jis! Ne, Antonijus svetimas gyvačių veislei, jo rankos švarios.

— Gerai, Antonijau, sužinosi, koks kirmėlynas knibžda tavo užnugaryje.

Mosteliu sekti ir išeinu. Susėdame po kedru. Slėnyje iš ryto ūkanų kyla Belkampo maldyklos bokštas, namų stogai.

Pasakoju. Kumščio smūgiais į krūtinę stumiu atgal verksmą, bet nenugaliu. Purtau Antonijų Buonapadrę, šaukiu į siaube išplėstas akis tai, ką ketinau nuslėpti, kas stingdo jam kraują, drebuliu tampo pečius. Užsidengia ausis, bando ištrūkti, tačiau laikau tvirtai, spaudžiu prie krėslo, kuriame vakar sėdėjo Hansela.

— ...senoji gyvatė atšliaužė į Katrokanę perkąsti ir man gerklės, bet paskutinę akimirką susilaikė. Gal neužteko jėgų tvirtam bastardo sprandui nulaužti, gal pabūgo... Hanselos mirtimi norėjo išgąsdinti anglus: kitą kartą grobikai bus apdairesni!

— Hansela... Rozita gyva... — glosto man rankas Antonijus Buonapadrė.— Gyva! Priversiu ją paleisti. Nesibaimink, Otelai, pats parvesiu ją namo... Taip, Otelai... Andželai, Rozita greit sugrįš...

— Peršauta galva?.. O gal pasmaugta — Marijaus rankos dar tvirtos. Užkasė ją, Antonijau, uosliausias šuo

nesuras... Viskas buvo gražiai sudėliota ir karabinieriams, ir kvotos tardytojui, miesteliui, man: šviesiaplaukė kaip ledi Margretė, išsipusčiusi tarnaitė suklaidino grobikus. „Klaida" turėjo pastuksenti į kietą anglo kaktą, įkalti nemigo naktis, siaubą: šį kartą apsiriko, o kitą? Gudriau ir velnių legionas nesugalvotų! Bet Otelas nenubėgo pas karabinierius su būriu liudininkų — jis atėjo vienas ir pradėjo traliuoti kirmėles šokdinančia dūdele. Kruviną komediją surežisavusi galva tuoj suvokė, kad bastardas nekeis melodijos iki karsto, taigi nori nenori reikia užsidėti kitą kaukę. Gerojo senelio, paslaugaus kaimyno, kuris ieško vagilės pakvaišėlės. Pagalbon pasikvietė miestelyje gerbiamą ir mylimą teisuolį sūnų Antonijų...

— Meluoji,— kabinasi į bedugnės kraštus Antonijus Buonapadrė.— Tu visada buvai pripampęs melo, net tavo vardas — melas! Tėvas ne be nuodėmės, tačiau...

— Nesidangstyk akių, Antonijau. Norėjai tiesos — priimk ją aplaistytą nekaltu krauju. Iš pradžių galvojau: nušausiu senąją kirmėlę, paskui...

— ...sumanei baisesnį kerštą? Tau neužteko staigios mirties nuo kulkos?

— Apsisprendžiau padegti gyvatyną. Dabar jūs, Buonapadrės, pradėsite kandžiotis tarpusavyje. Patriarchas apsimulkino: ne tik neatgavo Katrokanės, bet užsikrovė neištikimos meilužės lavoną ant pečių. Marijus netruks užspeisti jį mirties kampe. Perėmęs valdžią, stumdys tavo šeimą, grobstys broliuko kvailiuko sodus, vynuogynus. Taip, Antonijau, ir tu atlenksi peilį broliui: trečias žudikas buvo Marijaus gegužiukas Džovanis.

Antonijus Buonapadrė klausosi pakreipęs galvą. Mirtinai išblyškusiu veidu žliaugia prakaitas. Paklaikusios akys virsta iš kaktos, gerklėje įstringa riksmas.

— Pakartok...— dūsta.— Pakartok ir — persižegnok prieš mirtį!

— Trečias žudikas buvo tavo sūnus Džovanis. Pažinau jo balsą.

Šaukdamas puola mane. Staugia kaip į spąstų duobę įkritęs vilkas. Nuleidžia iškeltus kumščius ir užsidengia veidą.

Svies man į akis skrybėlę, apakins ir smogs peiliu?

Ne, verksmas purto nelaimingo žmogaus pečius, rankos bejėgiškai nusvyra.

Apsigręžia ir nueina per pievelę. Stabteli prie džipo. Svyrinėja toliau. Minko raudoną purvą, nebemato sausesnio pagriovio.

Pargriūva. Klūpo. Pakyla ir vėl klampoja žemyn.

Į Buonapadrių pragarą.

TURINYS

ŠVENTO PETRO ŠUNYNAS
(romanas)

5

ITALIŠKOS NEVELĖS

185

Ciao, Eli!

187

Viena Ardino diena

237

Mūsų dukrelė Laura

287

Bastardai

329

CINZAS Eduardas

SVENTO PETRO SUNYNAS

Romanas, novelės

Redaktorė *V. Saikuvienė*
Viršelio dailininkas ir meninis redaktorius *R. Tumasonis*
Techninė redaktorė *B. Slivinskienė*
Korektorė *L. Abramavičienė*

Duota rinkti 1989 10 09. Pasirašyta spaudai 1990 07 09. S.L. Nr. 257
Leidinys 12412. Formatas 84×108/32. Popierius knyginis-žurnalinis
Garnitūra „Literatūrinė". 10 punktų. Iškilioji spauda
21 sąl. sp. l. 21,53 sąl. spalv. atsp. 21,19 apsk. leid. l. Tiražas 37 000 egz.
Užsakymas 1677. Kaina 3 rb 60 kp

„Vagos" leidykla, 232600 Vilnius, Gedimino pr. 50
Spausdino „Spindulio" spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10

Cinzas E.

Ci-194 Švento Petro šunynas: Romanas. Novelės.— V.: Vaga 1990.— 394,[3] p.

ISBN 5-415-00293-6

Belgijoje gyvenančio lietuvių rašytojo naujoje knygoje spausdinamas romanas „Švento Petro šunynas“ (Čikagoje išleistas 1984 m.) ir keturios „itališkos novelės“. Romane pasakojama apie Briuselio svetimšalių viešbučio gyventojus, skaudžius jų likimus svetimoje žemėje. Novelių herojai — daugiausia italai, paprasti dori žmonės, kurie grumiasi su atšiauriu gyvenimu ne tik emigracijoje, bet savo tėvynėje, ieškodami kelio į laimę.

C $\frac{4702390000—052}{M852(08)—90}$ 15—90

UDK 888.2-31